PÕLVAMAA PARTNERLUSKOGU

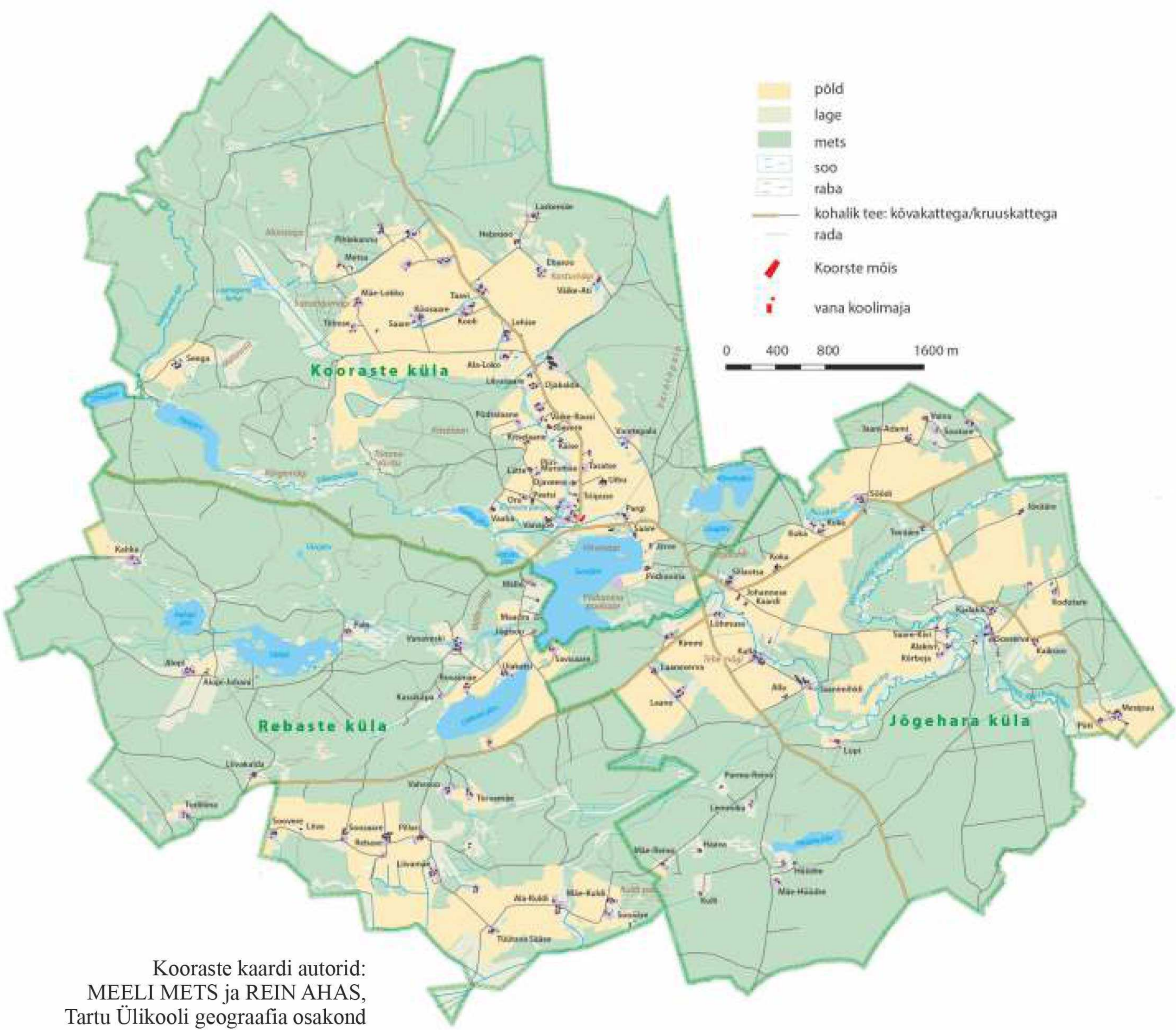
LEADER EESTI

Toetab Euroopa Liit

Kooraste

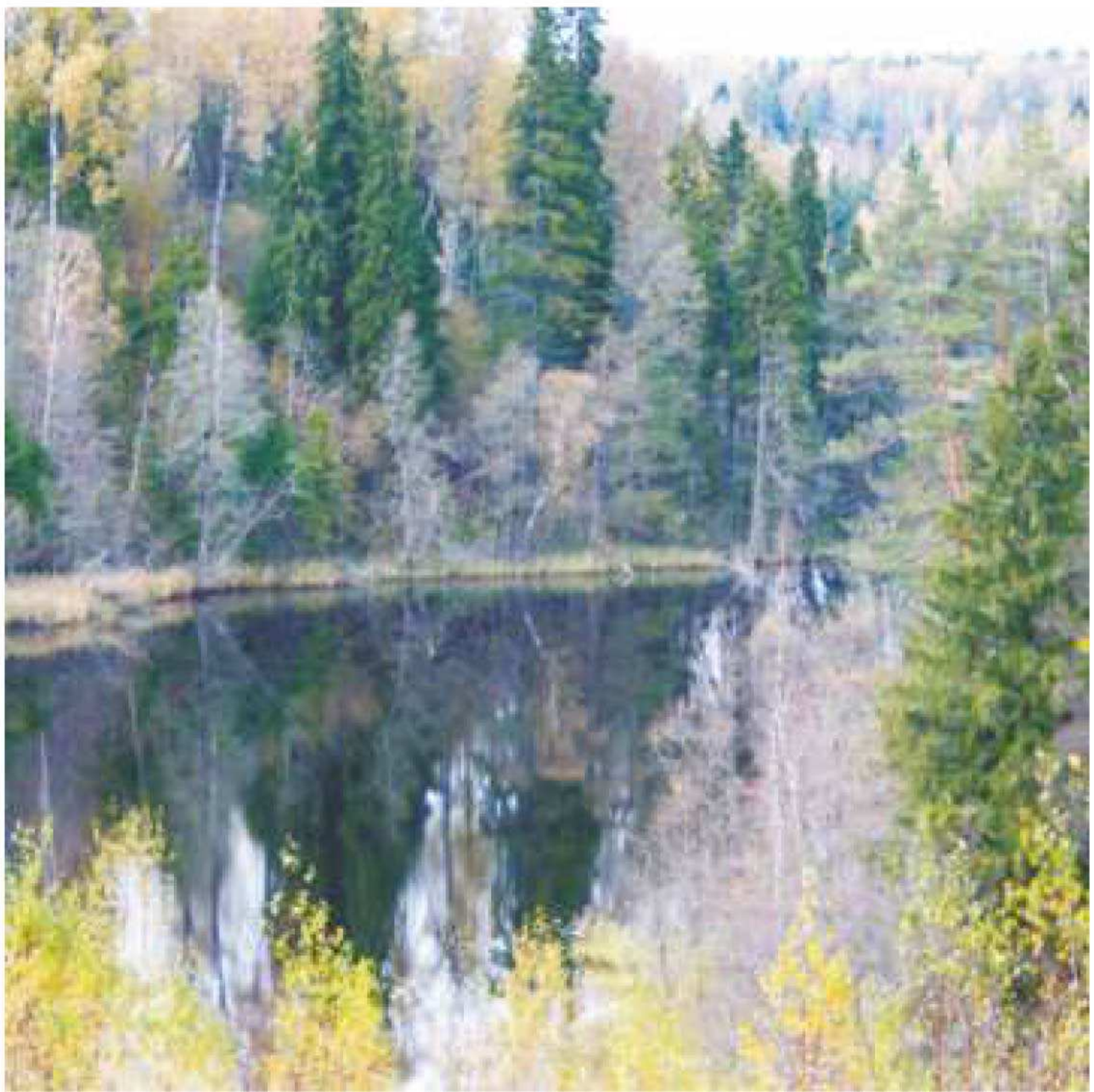
Killukesi möödunud aegadest

Kooraste kaardi autorid:
MEELI METS ja REIN AHAS,
Tartu Ülikooli geograafia osakond

Kooraste

Killukesi möödunud aegadest

500

Eriline tänu

Milvi Hirvlaanele, Liidia Vildele ja Kaja Kirsipuule.

Tänud fotode ja muude materjalide eest:

**Liidia Vilde, Ülle Fedik, Milvi Hirvlaane, Leili Sarapuu,
Elle Kärsin, Aksel Mark, Aaja Taba, Maanus Hass, Rein Ahas,
Andreas Porman, Meeli Mets, Vambola Raudsepp, Peeter Raudsepp,
Maria Drenkhan, Arvo Kihulane, Hele-Mall Türna, Juta Kivirand,
Meeli Koovit, Ellen Mitt, Aare Sild, Rein Põdder, Ülle Sillamäe,
Joonas Leib, Hans Sissas, Fr. Haidak, O. Sild, Aare Mäemets.**

Koostaja: Tiiu Leppikus.
Fotod: Maanus Hass, Urmas Kivirand ja erakogud.
Kaardid ja graafika: Meeli Mets, Rein Ahas, Andreas Porman,
Tartu Ülikooli geograafia osakond.

ISBN 978-9949-21-919-3

Küljendus: Kuhjakurv OÜ
Trükk: Paar OÜ
Juuli 2011

Head lugejad!

Teie käes on raamat, mis on kokku pandud ühe Eestimaa paiga ajaloost.

Põhjuse raamatu kokkuseadmiseks andis Kooraste esmamainimise 500. sünnipäev ja MTÜ Kooraste Küla Selts liikmete aktiivne tegutsemine selle juubeli tähistamiseks.

Eelneva aasta jooksul on toimunud mitmeid sündmusi: kaunid suvemuusika kontserdid Koorastes, heakorratalgud Kooraste Suurjärve ääres, kus raiuti võsast välja mõisaaegne kalda-allee, metsast veeti kohale mälestuskivi, murukamara alt puhastati mõisa-aegne kivitee. See mõisaaegse kivitee lõik valiti Kooraste esmamainimise 500. aastapäeva tähistava mälestuskivi paigaks, loodi MTÜ Kooraste Küla Selts. Nende tegevuste kohta saab vaadata MTÜ kodulehekülge www.kooraste.eu

Kogu selle tegutsemise juures hakkasid kogunema killukesed Kooraste ajaloo kohta ning tekkis mõte raamat välja anda.

Kooraste 211-aastase kooli kroonikat alustas kauaaegne koolijuhataja Robert Taba, kes läks 1933.a. pensionile, olles 43 aastat pidanud koolmeistri ametit. Ta juhatas laulukoore, oli rõugepanija, osales aktiivselt seltside tegevuses, kasvatas üles 9 last ja andis neile kõigile hea hariduse. Edasi kirjutas kooli kroonikat kauaaegne õpetaja ja hiljem koolijuhataja Liidia Vilde.Tema andis oma materjalid Kanepi kultuuriloo uurijale ja säilitajale Milvi Hirvlaanele, kes tegi täiendusi ja trükkis teksti arvutisse.

Ajaloolane Milvi Hirvlaane on kirjutanud enamuse käesoleva raamatu tekstidest. Saame ülevaate Kooraste kõige vanemast perioodist, Kooraste mõisnikest, nimekatest tegelastest, kes on siin sündinud, kasvanud või õppinud, mitmed neist on Eestist kaugemalgi oma tegevuse poolest tuntud.

Raamatus on siitkandi suulist pärimust, muistendeid ja legende. Neist mõnesid kasutas Jan Rahman Kooraste aastapäevaks tellitud näitemängus „Varetepalu".

Tänu Urmas Kivirannale ja tema tuttavatele algas arhiividest Kooraste mõisa materjalide otsimine, tulid välja fotod ja kaardid. Mitmeid lugusid Kooraste kohta jutustas praegune vanim külaelanik Kaja Kirsipuu.

Raamatusse on kogutud mitmed varem avaldatud tekstid. Nii on siin väljavõte Kooraste valla talundite kohta, mis ilmus 1940. aastal koguteoses Võrumaa. Vallas elas kümneid kordi rohkem inimesi kui praegu, pered olid lasterohked, neile püüti head haridust anda.

Kahjuks on tänasel päeval mitmete suurte talude kohtigi looduses raske leida. Näiteks Kusto veskitalu, kust rändas Ameerikasse Erika Aland-Vernik, tema ülejäänud pereliikmed küüditati Siberisse, nagu veel paljudestki taludest, mis hiljem metsa kasvanud.

Koorastes moodustatud „Rahvaste Sõpruse" kolhoosi elust võib raamatust leida pilte, mis paljudele erinevaid mälestusi jätnud, kuid need on veel kirja panemata.

Haldusreformid on Kooraste elust palju kordi üle käinud. Kooraste vald oli 1950. aastani iseseisva üksusena Võrumaa koosseisus. Seejärel kolm aastat Otepää rajooni all, edasi Põlva rajooni, tänasel päeval Põlva maakonna all. Kooraste jäi keskusest üha kaugemale. 1977. aastal eraldati Koorastest Jõgehara küla ja Rebaste küla.

Mitmed omandi- ja põllumajandusreformid viisid inimesed maalt ning tõid kaasa kooli ja rahvamaja sulgemise. Aktiivne haridus- ja kultuurielu Koorastes hääbus aastakümneteks.

Kooraste 500-aastasest ajaloost on raamatus vaid väike osa.

Tänaseid Kooraste elanikke on 77, lisaks Rebastes 48 ja Jõgeharal 62 elanikku. Palju on suvekodude omanikke, kellest paljud on aktiivsed külaseltsi toetajad.

Tänan kõiki, kes raamatu valmimisele kaasa aitasid!

TIIU LEPPIKUS,
raamatu koostaja

Järvedest

(Lühendatud raamatust Aare Mäemets. Eesti NSV järved ja nende kaitse. Tln., 1977)

Kooraste on kaunis oma looduse poolest. Kooraste järved asuvad Otepää kõrgustiku kaguserval ürgorgudes. Loode-kagusuunalises Vidrike-Kooraste ürgorus paiknev 10 väikejärvest koosnev järveahelik on Eesti suurejoonelisemaid. Vidrike-Koorastega ristuvas Jõksi-Kooraste ürgorus on 5 järve (Perats-, Mutsina, Kõver-, Lina- ja Uikatsi järv (ka Väike- või Valgejärv). Järvestiku suurim ja tuntuim Kooraste Suurjärv, mis asub orgude ristumiskohal. Kooraste Suurjärvel (39,4 ha, suurim sügavus 21,4 m) on väike Hirvesaar (0,2 ha). RMK on rajanud mitmete järvede kallastele puhkekohti matkajatele.

Kooraste järvede põhjaprofiilid

Andreas Porman, Rein Ahas - Tartu Ülikooli geograafia osakond

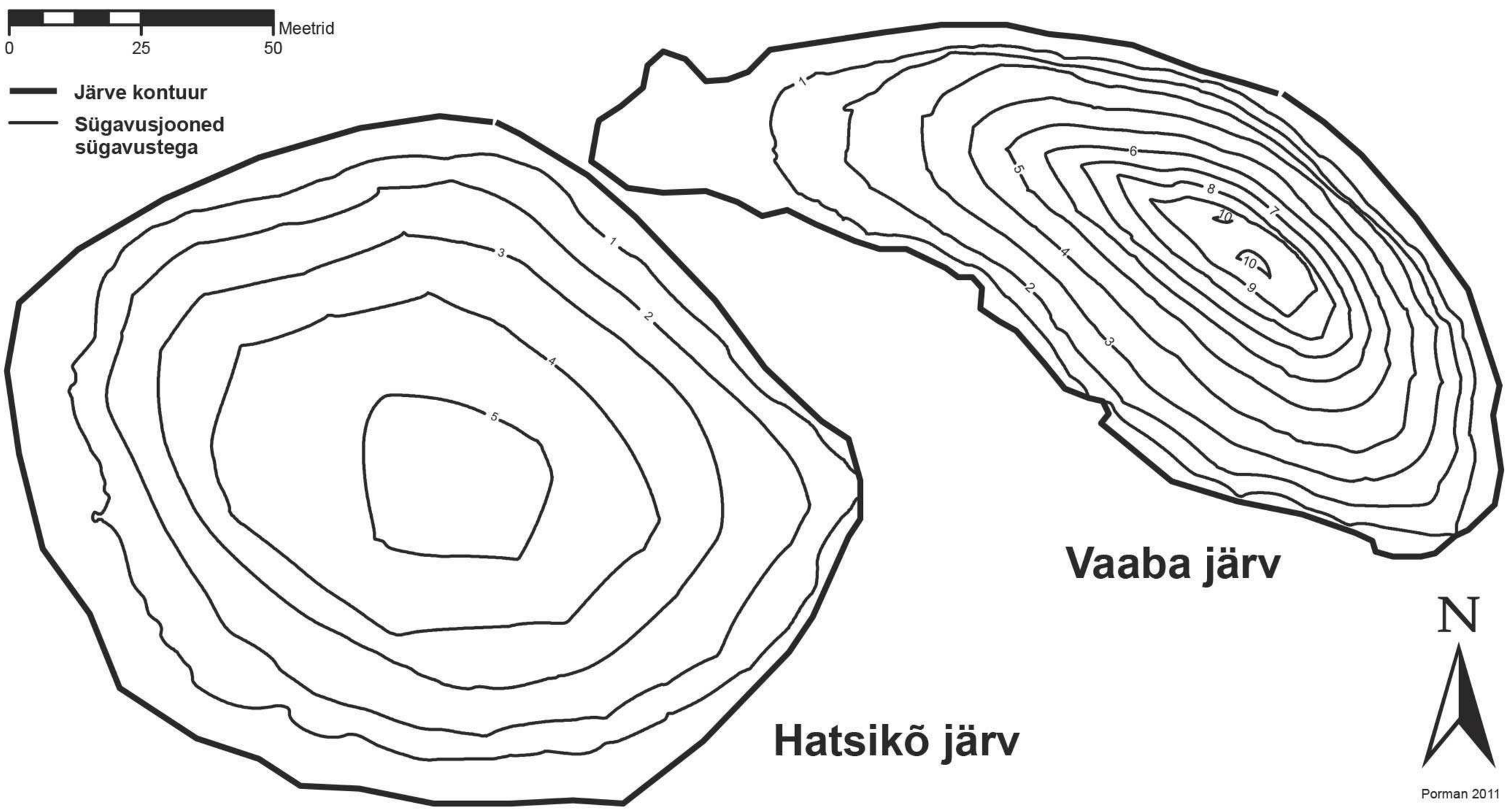
Kooraste järvede sügavusi on kirjanduses esitatud kahel korral, esimesed mõõtmistulemused avaldati raamatus "Eesti NSV järvede nimestik" 1964. a I. Kase poolt. Uuemad andmed on saadud 1974. a T. Kallejärve poolt ning avaldati Eesti Looduse artiklis "Uut Eesti järvede sügavusest" (EL, 1974-4). Mõõtmiste tulemused erinevad eelkõige Kooraste-Suurjärve ja Uiakatsi järve osas. Erinevused tulenevad mõõtmisepunktide tihedusest ja mõõteloodiga mõõtmise metoodikast.

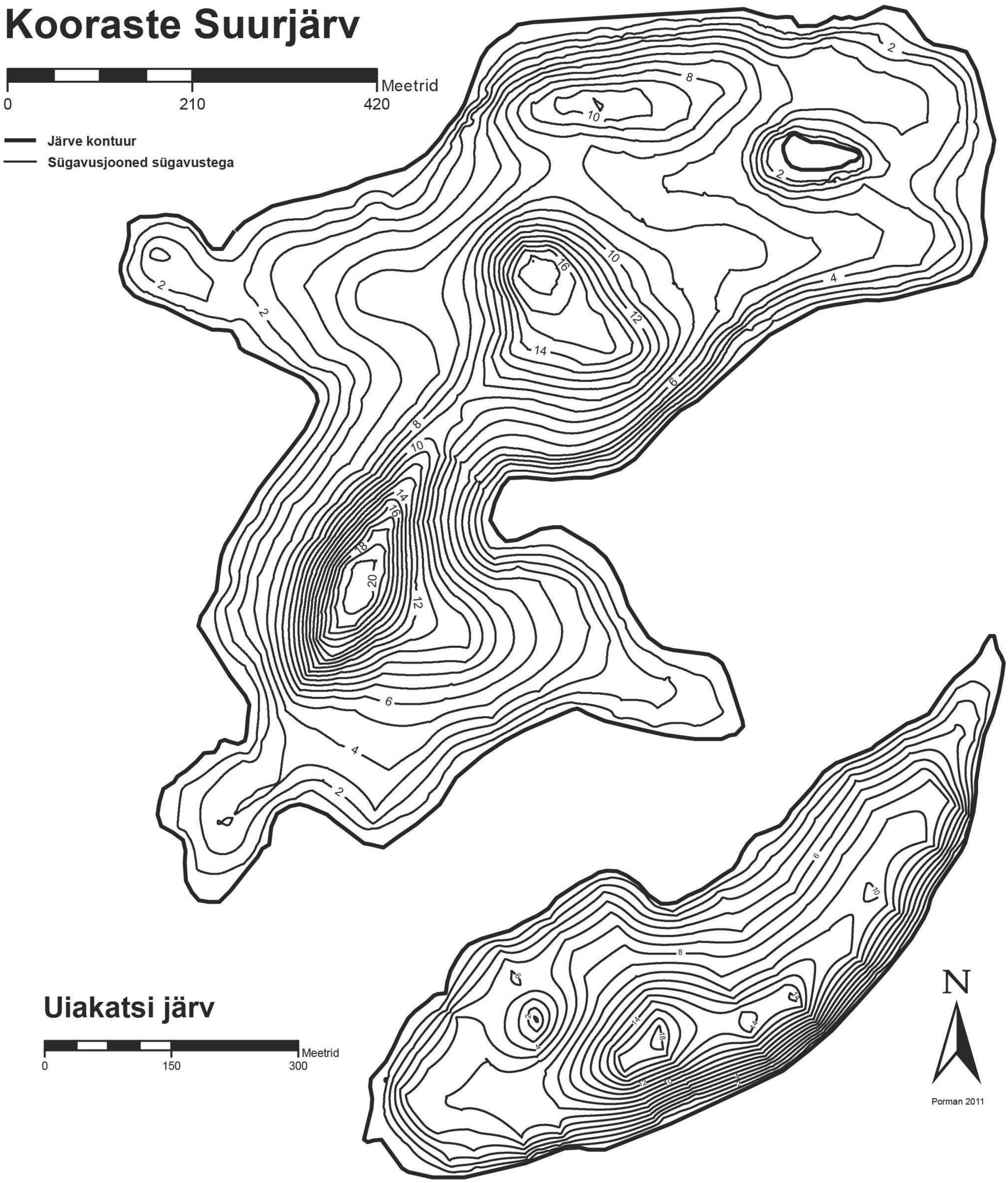
Kooraste järved on ürgorujärved, sellest tuleneb nende geograafiline orientatsioon ja suhteliselt suur sügavus. Vaaba ja Hatsike järv on Truuta radiaalse ürgoru järved ja Uiakatsi, Kõverjärv ja Suurjärv on Jõksi-Kooraste ürgoru ehk Maruoru järved. Kooraste Suurjärves ristuvad kaks ürgorgu ja sellest tuleneb ka järve suhteliselt suur sügavus, Kooraste Suurjärv on seni avaldatud kirjanduse põhjal sügavuselt Eesti järvede kaheksateistkümnes.

2011 5.-6. juuni ja 12. juunil teostas Andreas Porman Sonariga Lowrance HDS-5 Kooraste järvede põhjaprofiili mõõdistamise. Mõõtmisaja veetase oli „keskmine". Sonariga mõõdistamisel peab arvestama veaga, mis tuleneb hõljukmuda olemasolust. Siiski peaksid saadud põhjaprofiilid üldjoontes olema tõesed ja avama järvede veealuse „maastiku".

Tabelis on toodud ära seniste mõõtmiste tulemused ja 2011. a Andreas Pormani poolt mõõdetud tulemused.

	Kask 1964	Tõnis Kallejärv (1974)	Andrea Porman (2011)
Kooraste suurjärv	17,7 m	21,4 m	21,4 m
Uiakatsi järv	18,6 m	19,7 m	18,25 m
Vaaba järv	xxx	11 m	10,1 m
Hatsike järv	xxx	6 m	5,5 m

Kooraste Suurjärv (Kooraste järv, Seegla järv)

Ebakorrapärase kuju ja liigestatud kaldajoonega järv. Järve kirdenurgas on metsaga kaetud maaliline saar (0,2 ha), mida tuntakse Hirvesaare nime all. Järve absoluutne kõrgus on 112,9 m ja suurus 39,4 ha. Järve suurim sügavus on 21,4 m, kusjuures sügavaid kohti on kaks: üks (sügavusega 17 m) järve põhjapoolse osa keskel, teine (21,4 m) järve lõunaosas, ida poolt järve ulatuvast Põdernina poolsaarest lääneedelas. Järve keskmine sügavus on 6,1 m. Kooraste Suurjärv asub mitme ürgoru lõikumiskohas asuvas lamedas nõos. Järve ümbruses domineerivad savikast moreenist kühmud ja kuplid. leidub põlde, heinamaid ja metsasalusid. Põhjakaldal asub Kooraste park, kirdes Varete palu, idas Krimmi mets, edelas metsane Mällemägi. Järve soppidel on igaühel oma nimi (Pargialune, Jursualune, Krimmi jõesuu, Vasara käärd ja Nuka käärd). Kaldavööde on mudane, pargi kohal liivane, läänekaldal leidub õõtsikut. Põhi on kaetud enamasti õhukese savika mudakihiga, ainult põhjas ja idas on liivane või kivine. Läbivool on keskmine. Vett saab järv ojakestest ja allikatest, väljavool toimub Krimmi jõe

kaudu Võhandusse. Vesi on pruunikaskollane, keskmise läbipaistvusega (2,1 m) ja kihistunud. Tänu suhteliselt tugevale läbivoolule ei jää järv talvel ummuksile. Võrdlemisi liigirikas on Kooraste Suurjärve kalastik. Kõige ohtramalt leidub selle latikat ja haugi, on ka särge, ahvenat, roosärge, nurgu, viidikat, linaskit, kiiska, lutsu, teibi ja rünti. Sisse on lastud koha, siiga, peledit ja karpkala. Järv on võrdlemisi linnuvaene. Maastikuliselt väga kaunis järv; sobib suplemiseks, kala-, sõude- ja purjespordiks.

Alopi järv (Paabu järv, Alapea järv)

Koorastest 3 km lääneedela pool asuv 7 ha suurune võrdlemisi ümariku kujuga orujärv. Väljavoolule betoonpaisu rajamise tulemusena on veetase ligi 1 m tõusnud, järve sügavus 1972. a. oli 15,8 m. Sügavaim koht on järve keskosast veidi lääne pool, teine sügavam koht on järve keskosast kirdes. Järve keskel on taimestikuga kaetud kolmeosaline madalik, kus vee sügavus on alla 1 m. Varem on siin olnud kolm saarekest. Järve ümbritseb peaaegu kõikjal segamets, mis järve ääres on veetaseme tõusu tõttu kuivanud. Perv on valdavalt pehme, osalt veega üle ujutatud. Põhja katab paks sapropeelikiht. Järv on nõrga läbivooluga. Vett toob edelanurgast sisse voolav ojake, nähtavasti annavad rohkesti vett ka järve keskel olevad allikaaugud ja edelakaldal olevad kaldaallikad. Välja voolab Alopi oja, mis viib vee Kooraste Suurjärve. Oja väljavoolule on ehitatud pais, mille abil on võimalik veetaset reguleerida 1,5-2 m ulatuses. Vesi on väga tugevasti kihistunud (vee pinna- ja põhjakihtide temperatuuride vahe 21,5 kraadi, hapnik kadus veest umbes 6 m sügavusel). Vesi on kollakaspruun ja keskmise läbipaistvusega (2,0 m). Erakordselt palju leidus vesiroose, vesikuppu aga üldse mitte. Alopi järve kalastik koosneb ahvenast, haugist, särjest ja roosärjest; sisse on toodud karpkala. Tänu oma erakordsele vesiroosirikkusele pakub rohket silmailu.

Hüüdre järv (Hüüdra järv)

Teistest Kooraste järvedest eemal, Kooraste asundusest 3 km lõunakagu pool asuv lääne-ida suunas piklik järv, pindalaga 5,4 ha. Paikneb madalas orus ja on üsna sügav - 11,5 m, sellest vett umbes 8 m (sügavaim koht on järve keskosas). Järve piirab kitsas õõtsikuriba, talu ja lõunakalda keskosas asuva supluskoha juures leidub ka liivast põhja. Varem on järves leotatud linu. Toitub peamiselt sademete veest. Vesi on pruunikaskollane, keskmise läbipaistvusega (1,8 m) ja väga tugevasti kihistunud. Taimestik on järves suhteliselt vähe arenenud, liike leidub keskmisel hulgal. Kaladest leidub peale mudamaimu veel rohkesti kokre. Muud kalad olevad järve ummuksile jäämise tõttu kadunud. Kunagi on peetud aga Hüüdre järve kalarikkaks järveks, kus leidus erakordselt rohkesti haugi ja saadi kolme vaksa pikkuseid ahvenaid. Maastikuliselt kaunis veekogu. Omab tähtsust kogrejärvena ja kohaliku tähtsusega supluskohana.

Kooraste Kõverjärv

Kooraste asundusest 1 km ida pool paikneb Kõverjärv, mille lõunakaldalt kaugele järve ulatuv poolsaar jagab kaheks osaks. Järve ümbritsevad männimetsaga kaetud mõhnad ja sandurid. Ta pindala on 10,9 ha, suurim sügavus 10,1 m, millest vett on 9,9 m. Sügavaim on järve idapoolne osa, kõige sügavam keskkohast loodes; teine sügavam piirkond (kuni 5,2 m) on kitsast järvekaelast edelas. Järve metsased kaldad on kõrged, kaldavööde paiguti liivane ja sobib suplemiseks. Kohati, eriti lääneosas leidub õõtsikut. Sügavamal on järve põhi mudane. Järv toitub peamiselt allikatest. Vesi on tugevasti kihistunud, kollakasroheline, üsna hästi läbipaistev (3,8 m). Taimestik on vähene, kuid erakodselt liigirikas (33 liiki). Järves esineb haruldane punakas penikeel. Kalastik on suhteliselt rikas. Järves leidub ahvenat, särge, latikat, haugi, linaskit, roosärge, kokre ja angerjat. Järv on hinnatav latika-haugi järv, heade puhke- ja suplemisvõimalustega ning kauni loodusega. Järve kaldal on RMK sisustatud lõkkekoht.

Kooraste Linajärv (Kooraste Väikejärv)

Kooraste Kõverjärvest sadakond meetrit lõuna pool asub Linajärv, mille vaevalt 2,7 ha suurust ovaalset veepeeglit ümbritses ilus männik, 2010. aasta augustitorm laastas metsa, nüüd raiesmik. Vett ääristab ereroheline samblaist õõtsikuring. Järve suurim sügavus on 12,7 m, vett sellest umbes 12 m. Põhja katab omapärane roheline muda. Algselt on Linajärv olnud umbjärv, praegu ühendab teda Kõverjärvega kraavike. Nähtavasti on järves mõningaid allikaid. Linajärve vesi on suvel erakordselt roheline; selle värvuse, samuti ka pinnavee üleküllastumise hapnikuga, põhjustab väga rohke fütoplankton. Vesi on tugevasti kihistunud (1972. a. juulis pinna- ja põhjakihtide vahe 20 kraadi, 2-3 m sügavusel kadus veest hapnik). Põhjaveekiht sisaldab erakordselt suurel hulgal väävelvesinikku. Et talvel jääb järv ummuksile ja suvel on gaasiolud halvad, elutseb järves kaladest vaid koger. Järvel pole mingit praktilist tähtsust, kuid tema teaduslik väärtus linaleotamise mõjul kujunenud äärmuslike tingimustega järvena on väga suur.

Kooraste Pikkjärv

Truuta aheljärvestiku kolmas järv, Koorastest 3 km lääneedela pool. Järv paikneb 117,1 m kõrgusel merepinnast. On pikliku, lääne-kagu suunas kõverdunud kujuga. Järve pindala on 8,9 ha, suurim sügavus 14,8 m (keskmine sügavus 5,1 m). Kõige sügavam on järve lääneots. Kaldad on lauged, kaugemal oru nõlvadele kõrgele tõusvad, kaetud enamasti metsaga. Kallas on enamasti kõva, kaetud savika peeneteralise helehalli sapropeeliga. Läbivool on võrdlemisi tugev, sissevool on läänest, Liinujärvest, välja voolab Kusto ehk Tamme oja, mis suubub Vaaba järve. Kallastel leidub allikaid. Vesi on kollakasroheline kuni kollakaspruun, keskmise läbipaistvusega (2,3-2,5 m) ja märgatavalt kihistunud. Järve kalastik on rikas latikast, särjest, ahvenast ja haugist; leidub ka linaskit, viidikat, roosärge, kiiska ja kokre. Kohalike elanike teatel elavad järves saarmad.

Liinujärv (Liinajärv)

Truuta aheljärvestiku neljas järv, Koorastest 4 km läänеloodes. Selle ida-lääne suunas pikliku 4 ha suuruse veekogu sügavus on 12,6 m (keskmine sügavus 5,5 m). Kõige sügavam on järve keskosast lääne pool asuv järveosa. Lehtmetsaga kaetud kaldad on kõrged, perv paiguti kõva ja liivane, paiguti mudane. Põhi on sügavamal kaetud peeneteralise musta sapropeeliga. Võrdlemisi tugeva läbivooluga järv, kuhu vett toovad Lubjaahju järvest tulev Voki oja ja rohked kaldaallikad, väljavool idast lähtuva oja kaudu Kooraste Pikkjärve. Vesi on tugevasti kihistunud, varasuvel kollane ja keskmiselt läbipaistev (2,9 m), talvel aga vähe läbipaistev (1,3 m). Põhjaveekihid on aasta läbi ilma hapnikuta. Kalastik on üsna liigirikas. Tavalised on ahven, viidikas, mudamaim, kiisk, särg, latikas, haug, linask ja nurg. Järves on jõevähki.

Lubjaahju järv (Lubjajärv)

Truuta aheljärvestiku viies järv, Koorastest 4 km läänеloodes. Pisike (0,9 ha) ja suhteliselt madal (suurim sügavus 4,8 m, keskmine sügavus 3,0 m) järv. Järve voolavad mitme allika veed ja mitmed ojad; väljavool on Liinujärve. Järvepinnal on õõtsikuvaip. Vesi on talvel väheläbipaistev (0,8 m), kuid nähtavasti tänu kaldaallikatele üsna hapnikurikas. Järv on peamiselt kohaliku tähtsusega kalajärv, väärtuslik aga aheljärvestiku elemendina.

Mutsina järv

Kooraste asundusest 1,5 km kirdes paiknev kirde-edela suunas piklik, lõuna pool tunduvalt laienev orujärv. Järve ümbruses asuvad metsaga kaetud sandurid ja mõhnad. Järve pindala on 13,4 ha, sügavus üllatavalt väike - 4,7 m (keskmine sügavus 2,2 m). Kaldad on madalad, enamasti mudased, loodeosas õõtsikulised, ainult idas leidub ka liivast kallast. Enamasti ümbritseb kaldavöödet õõtsik. Põhja katab mudakiht, idakaldal on kohati ka liivast kaldavöödet. Läbivoolujärv. Sisse voolavad ojad edelast, põhjast ja idast. Välja voolab Kurvitse ehk Kokle jõgi, mis suubub Pühajõkke. Vesi on rohekaskollane, keskmise läbipaistvusega (2,4 m), hästi segunev. Mutsina järve taimestik on väga rohke ja liigirikas (21 liiki). Mutsina järve kalastik on liigirikas. Kaladest on teada ahven, särg, haug, linask, kiisk, roosärg, viidikas, luts ja latikas.

Uiakatsi järv

(Hiuakatsi järv, Väike Kooraste järv, Valgejärv)

Järv asub Kooraste Suurjärvest 200 m edela pool, marginaalses orus. Kirde-edela suunas piklik, pisut kõverdunud järve pindala on 17,3 ha, sügavus 19,7 m (keskmine sügavus 6,0 m). Sügavaim koht on järve keskosast lõuna pool kalda lähedal, sellest loodes on aga keset järve madalik, kus vett on ainult 0,8 m. Veel 1954. a. oli see saar, millel kasvasid pajupõõsad. Järve loodekaldal domineerivad põllumaad, kagukaldale ulatub soine mets, mujal enamasti soine niit. Kagus on kallas järsk, kruusane, mujal laugem ja mudasem. Mudakiht järve põhjal pole kuigi paks. Läbivool on nõrk, valgala väike. Vesi on kollakasroheline, väga läbipaistev (4,0 m) ja väga kihistunud. Järv on taimestikuvaene, liike leidub keskmiselt (18 liiki).

Vaaba järv

Truuta aheljärvestiku teine lüli, mis paikneb Koorastest 1 km lääne pool. Pisijärv (2,4 ha), kuid üsna sügav - 11,0 m (keskmine sügavus 4,2 m). Sügavaim koht on järve keskosast kirde pool. Pikliku, idast läände laieneva kuju tõttu meenutab veidi kõverdunud veetilka. Järvele annab ilu orunõlvadel kasvav kõrge mets. Sissevool toimub Kooraste Pikkjärvest tuleva Kusta ehk Tamme oja (jõe) kaudu, väljavool Hatsike järve, orunõlvadel mõned allikad. Veepinnal võib näha vesiroose. On väärtuslik aheljärvestiku elemendina ja kalastamisvõimalusi pakkuvana.

Kõige vanem ajalugu

Milvi Hirvlaane

Kooraste asustusest on jälgi on juba vanemast rauaajast (umbes aastaist 100.-500. a. pKr), millest annavad tunnistust siinsed vanimad kivikalmed – tarandkalmed. Andmed on toodud L. Jaanitsa poolt raamatus „Põlva rajoonis“. Leiud on kaduma läinud, vaid üksikuid esemeid on muuseumidesse sattunud. Kõige ulatuslikum taoline kalmistu on avastatud Võhandu jõe ülemjooksul Mügras, kus on loendatud kuni 20 kivikalmet, kusjuures suurte 25-50 m pikkuste kõrval on ka mitmeid väiksemaid, 6-10 m läbimõõduga kalmeid. Ühesse neist prooviauku tehes leidis arheoloog S. Laul 1975.a. karjasekeppnõela 1.-2. saj. Tarandkalmed on levinud Valgjärve ja Pikkjärve ümbruses, Pühajõe ülemjooksul ja Ahja jõgikonnas. Nooremal rauaajal (umbes 900-1225.a.) on kivikalmeid edasi matmiseks kasutatud. Selle perioodi ehteid on leitud Pühajõe kaldalt. 12.-13. saj. hoburaudsõlg ja muid pronksehteid on saadud Mügra kivikalmistu alalt. Kõverjärve ääres oli maa-alune kalmistu 13.-18. sajandist ja Kooraste asulas Kooraste-Kaagvere tee ääres asulakoht 16. sajandist. Aardeleidudest suurim oli Sirvastest endise Juusa talu maalt 537 hõbemündiga, sealhulgas 474 saksa, 53 anglosaksi ja 8 araabia münti. Arvatakse, et aare oli peidetud 12. sajandi algupoolel. Valgjärve aardeleid sisaldas 3 anglosaksi, ja 3 saksa 11. sajandi münti, mis olid varustatud kannaga, seega kantud ehteina. Arvatavasti läbis neid alasid Otepää ja Pihkva vaheline tee.

Kogu suurem ala, mis hõlmab nii Valgjärvet kui ka kogu tulevase Kanepi kihelkonna ala kuulus muistsesse Ugandi maakonda. Ugandi kandis koos Sakalaga hulk aastaid muistse vabadusvõitluse pearaskust. Kaalukamad sündmused olid seotud ugalaste kahe linnuse – Otepää ja Tarbatuga. Sakslaste rüüsteretked Ugandisse algasid 1208. Kõige rängemini kannatas Ugandi 1215 ristisõdijate ühendatud jõududega korraldatud rüüsteretkel, mille tulemusena maa laastati ja põletati ning Emajõest lõunapool asuv Ugandi ristiti ning Otepääle paigutati nende garnison. Järgnevatel aastatel sunniti ugalasi osalema sakslaste ristiretkedel Novgorodi, Järvasse ja Virumaale. 1221.a-st hakkasid orduvennad vallutatud aladelt makse koguma. Tartu langes sakslaste kätte **1224**. Sellest sündmusest kirjutab K. A. Hindrey oma ajaloolises romaanis „Urmas ja Merike“, kus on nimetatud ka Kannanpää sõdalasi koos Odenpää malevaga Tartut kaitsmas. Samal ajal loodi Tartu piiskopkond – kiriklik feodaalriik, kuhu kuulusid kõik praeguse Põlvamaa alad Piusa keskjooksuni ja Peipsini. Ugandi alad kuulusid piiskop Hermannile. Algasid pihkvalaste ja novgorodlaste rüüsteretked. 14. saj. rajas Tartu piiskop kaks tugevat linnust – Kirumpää (1322) ja Vastseliina. 14. sajandil teravnesid Tartu piiskopi ja ordu vastuolud sedavõrd, et ordu okupeeris piiskopkonna linnused. 1481 tungisid vene väed Emajõeni ja vallutasid Kastre linnuse. 1558 jätsid orduväed hästivarustatud Kirumpää linnuse maha ja panid põlema, kust oli antud vastulöök Vastseliinat piiravatele venelastele. Kohalikud talupojad kustutasid linnuse, sõid ja jõid ning andsid ise linnuse üle venelastele. Tartu piiskopkond lakkas Liivi sõja esimestel aastatel olemast ja järgnevatel aastatel oli see ala vene võimu all. 1579 korraldasid poolakad siia ulatusliku rüüsteretke põletades Kirumpää ja Tartu eeslinna.

Kooraste mõis ja selle omanikud

Milvi Hirvlaane

Tartu piiskopkond lakkas Liivi sõja esimestel aastatel olemast ja tema territoorium läks ligi veerand sajandiks Vene võimu alla, seejärel Poola kätte. **Erastvere**/Erbstferi mõisa dokumentaalne esmamainimine sündis Tartu piiskopi Bartholomäuse müügiaktis **1452** Johann Zögele. Valgjärve mõisa mainiti esmakordselt **1553** Wytten Sehe nime all, aga paikkonda teati nähtavasti ka juba **1444**. **Pikajärvet** on esmakordselt mainitud **1499.** See ei olnud paraku mitte Pikajärve mõisa, vaid küla, asula, paikkonna või asustuse Johannishof esmakordne märkimine. Kooraste mõisa esmamainimine oli **1511**, samal aastal ka **Piigandi** mõisa, **Kaagvere/Kagre** mõisa **1530,** mõnedes dokumentides **1540. Kanepi** esmamainimine oli **1582** professor Hausmanni Tartu maakonna inventari nimestikus **Kanapieza** külana.

Rootsi ajal sai Norrköpingi õiguse alusel Rootsi kuningas **Gustav Adolfilt Weissensee/ Valgjärve** mõisa **1625** ooberstleitnant **Hans Berg**. **1627**. a. revisjon hindas kunagisi mõisapõlde 5-le, talumaid 31 adramaale. Kuninganna Kristiina ajal anti **Bergile** lisaks veel **1628 Piigandi** (mille külad olid **Kanepi ja Sõreste**) ja **1637 Karstemõis**, **Vanamõisa** ja **Kavastuküla.** Need mõisad jäid reduktsioonikomisjoni poolt puutumata. **1749** eraldati Bergi päranduse jagamisel Valgjärve mõisa küljest kolm adramaad kaasavaraks Bergi pärandiõigusega õele abiellumisel **Andreas von Schreitenfeldtiga,** sellest sai **Johannishofi** mõis endise **Kitseküla asemele**. Teine õdedest, **Elisabeth Margaretha** sai abielludes oberstleitnandi **Florian Thilo von Thilauga Valgjärve, Piigandi**, **Karstemõisa**, Partsimõisa ja Nurmise ja Akani omanikuks.

Kooraste [Kors, Korast] mõis kuulus varasemalt **Tiesenhausenite** suguvõsa Konguta harule ja oli enne Kanepi kihelkonna moodustamist Urvaste kihelkonnas, samanimeline küla oli aga Otepää kihelkonna järgi.

Esimene Kooraste kirjalik mainimine oli aastast **1511.** Mõis ühes oma külade ja veskiga oli **1517**. a. järel lühikest aega **Peter Stackelbergi** käes pandiks, seejärel kuulus **Buxhöwdenitele**. **1546** sai mõisaomanikuks **Johann Zöge** Erastverest. **1627.** a. revisjoni ajal olid mõisapõllud sootuks metsastunud. Kuni **1808.** a-ni oli **Koorastel** ühised peremehed **Erastvere** mõisaga, vaid ajutiselt sattus Kooraste pantvaldusena **C. H. v. Himmelstjernale**. **1837** päris **Kooraste** ühes **Kagri (Kaagvere)** mõisaga parun **Carl von Ungern-Sternberg.** Tema palvel ühendati Liivimaa kubermanguvalitsuse patendiga **27.12.1863 Kooraste, Karstemõisa, Kaagrimõisa, Jõksi ja Mügra (Pallawa /Bellevue)** üheks **Kooraste rüütlimõisaks**. Carli surma järel jagati valitsuse käsuga **19.08.1875** ühendatud Kooraste mõis jälle nii, et **Kooraste** ja **Kagrimõis** jäid üheks **Kooraste** mõisaks. Ungern-Sternbergide suguvõsale kuulus Kooraste mõis kuni mõisa riigistamiseni Eesti Vabariigi poolt. Kooraste ja Kaagvere mõisa talud müüdi päriseks aastatel **1867-1913,** kokku **57** talukohta: Härrastemaja oli ühekordne vana puuehitus. Härrased elasid põhiliselt Kooraste mõisas.

Kaagvere [Kagrimõis e. Kawershof e. Kaweremois, Kaifer] kuulus algselt **Kaweri** suguvõsale ja sai sealt oma nime. **Jürgen Tödwen** müüs mõisa enne **1530.** a. **Peter Stackelbergile,** kellele mõisa kinnitas Tartu piiskop **Johann**. **1627**. a. revisjoni järgi oli Kaagris mõisapõlde varem 8, talumaid 14'½ adramaad. Vene-Poola sõja järel andis **Stephan Bathory** mõisa **Peter Schluszile**, kellelt **Hans Stackelberg** mõisa tagasi ostis. Viimaselt võeti mõis peagi ära ja anti poolakale **Janusz Kaminskyle**. Gustav Adolfilt sai mõisa kuninglik nõunik **Nils Sternschildt**, kelle abikaasa oli sündinud **Stackelberg** ning mõisa pärija. Stackelbrgide käes oli mõis kuni **1816**. a-ni, mil see läks **Kooraste** mõisa omanikule parun **Ungern-Sternbergile** pantvalduseks ja **1820**. a. sai mõis nende omandiks. Sellest ajast on Kagrimõisal Koorastega ühine saatus. Härrastemaja oli kahekordne kivimaja. Talude päriseksmüümine kajastub Kooraste mõisa juures.

Karstemõis kuulus Valgjärve mõisa osana piiskoppide ajal **Tiesenhausenitele,** hiljem **Reinhold Anrepile.** Kanepi kihelkonna asutamise initsiaator **Benedict Johann v. Berg** andis Valgjärve mõisa alla kuulunud **Karstemõisa** kaasavaraks oma tütrele, kes abiellus Saaremaalt pärineva **Claus Wilhelm von Bergiga**. **Hans v. Bergi** pärandi jagamisel sai üks tema õdedest - **Elisabeth Margaretha von Berg** abielludes oberstleitnandi **Florian Thilo von Thilauga** päranduseks Valgjärve, Piigandi, **Karstemõisa**, Partsimõisa ja Nurmise ning Akani mõisad. **1758** .a. oli mõis pandina **v. Gyllenschmidti**, hiljem **von Rosenite** käes.

1793. a. ostis mõisa **v. Ungern-Sternberg,** kellelt mõis läks abielu kaudu vahepeal **v. Gavelitele,** lõpuks jõudis ostu teel tagasi **Kooraste** mõisa omanikule **von Ungern-Sternbergidele. 1875** jagati ühendatud Kooraste mõis nii, et **Kooraste** ja **Kagrimõisa** jäid üheks mõisaks **Kooraste** nime all. **Karstemõisast, Jõksist ja Mügrast** sai teine mõis **Karstemõisa** nime all. **1904**. a. müüdi **Karstemõis Hermann von Krause** omandiks.

Zeugniss.

Bei der am 21 Januar 1866 zu Dorpat abgehaltenen Ausstellung von Zuchtthieren wurden von der Prüfungs-Commission dem zum ersten Mal vorgestellten, von dem Herrn Baron Ungern-Sternberg zu Kozal gezüchteten Ardenner-Kreuzungsproducten und zwar dem Hengst № 21 (Brosa) Vater: Cinq, Mutter: Mecklenburger Kreuzung, im 4ten Jahre, 2 Arsch. 3 Werch. hoch) und der Stute № 22 (Elda, Vater: Cinq, Mutter: graue Arbeitsstute aus dem Kawelaschen, 1½ Jahr alt, 1 Arsch. 2½ Werch. hoch) die Prescone Medaille der Kaiserl. Livl. Gemeinnützigen u. Oeconomischen Societät zuerkannt, als Kreuzungsproducten, welche ein besonderes Interesse erwarten und sie bestätigen, daß die Ardenner Race trotz ihres Mangels an Adel die Breite des Rumpfes und die Proportion der Gliedmaßen eben so sehr wie das Haar zu vererben vermag.

Präsident der Societät.

Dorpat den 21 Januar 1866

On teada, et **Krause** poeg **Wolfram** (*Karstemõis 17.2.1914 † 24.8,1989 Baieris Ottobrunnis) õppis1931-37 Tartu Ülikoolis teoloogiat, 1937 teoloogiamagister oli Tartu Lutheri Instituudi kirikuajaloo dotsent, lahkus 1939 Saksamaale ja oli 1958-1964 Lõuna-Aafrikas misjoni kindralsuperintendent ja diasporaa õppejõud. Samal ajal õppis ka mõisatöölise **Aleksander Eversti** poeg **Karl** ülikoolis agronoomiat ja juurat. Krause lahkus Saksamaale, enne seda müüdi mõis Soome alamale **Rudolf Zeidlerile**, mistõttu tekkis viivitus ka mõisa riigistamisel. 1926.a. oli mõis veel Eesti Vabariigi poolt riigistamata, kuna kuulus Soome alamale. Kanepi kihelkonnas osteti esimene talu päriseks just **Karstemõisas 1851**. a., viimased kaks 1908.a. Talude ostuajad: **1851** (1), **1876** (1), **1881** (1), **1900** (1), **1907** (2), **1908** (2). Kokku müüdi 9 talukohta. Karstemõisa härrastemajas asus tisler Hektori puutöökoda, kus õppis poisikesena ametit tulevane kujur August Weizenberg ja armus lootusetult Hektori tütresse Anettesse. Hiljem rentis Hektor töökoja Jõksi mõisas.

Jõksi (Jex) ja Mügra (Jex mit Pallawa/Bellevue) moodustasid selle osa Valgjärve mõisast, mis **Carl Andreas v. Stackelberg** sai **1784** oma isalt pärandiks. **Jõksi veski** Obuala ojal on Võhandu jõel üks vanemaid. Seda veskit on mainitud juba Poola-aegsel inventeerimisel (1582-1591). (Veski lõpetas tegevuse 1968). Stackelbergilt ostis mõisa **1832. von Siewers**. Hiljem kuulusid need mõisad **von Rennenkamffidele**, **1843**.a. läksid mõisad ostu teel Kooraste mõisa omanike **von Ungern-Sternbergide** kätte. Talud müüdi päriseks Kooraste mõisa omanike poolt aastatel **1867-1913.**

Hingeloendid ehk revisjonilehed on mõisavaldade, külade ja perekondade kaupa.
Liivimaa kubermangu Kanapäh kihelkonna KORAST mõisa revisjonilehtede kollektsioon. 5.09.1811. Mõisnik Asessor Carl Hermann Samson von Himmelstiern. Allikas: Saaga.

Talu nimi	Peremees-rentnik	
JÜRIUSSAIA	Andres Rede	
HÜTTI	Mihkel Laiv	
KAIKSO	Samul Tahba	
KOKKE ANDRESSE	Adam Pallu	
KIWWI	Hindrich Kool	
KIWWI ISAKO	Rhein Kool	
JAANI ADAMI	Hindrich Maa	Michel Sool
LOKKO KESPER	Jakob Kuddu	Jürry Kirri
KALLA JACCABI	Andres Lattik	
KIWWI MICHEL	Jaan Rõmus	
PARMO REINO	Samul Loot	
KULDI	Johann Kuddu	Mart Kull
KELISO	Adam Keus	Käus
RAUSI	Jaak Kewwaj	
KOKKE TOMA	Johann Peddaj	
NIGGOLA	Carl Niklus	
REBBASE	Johann Taly	
SOSARE	Jaan Tulp	
POTTI	Jaan Pott	
SAARE	Jürry Süggüss	

Kooraste mõisa Ungern-Sternbergid

Erastvere ja Kooraste mõisate omanik **Paul Adolph Gottlieb** suri **1830.** Kooraste mõisat hakkas majandama ta vend **Carl X Gustav v. U.-S. 1837.a.** sõlmitud perekondliku kokkuleppe alusel lahutati ametlikult **Erastvere ja Kooraste mõisa** päranditombud. Üheksa isiku perekondliku kokkuleppe alusel läks **Erastvere** mõis ühele poegadest - maanõunikule ja ülem-kirikueestseisjale **Paul (III) v. Ungern-Sternbergile. Kooraste ja Kaagrimõis** läks Paul (III) Adolphi vennale, distrikti direktsiooni assessorile **Carl X Gustav Johann** parun **Ungern-Sternbergile** (*Kooraste 10.01.1806 † Tartu 12.1.1874 68 a.), maetud Kanepisse ∞ (abiellunud) **Tallinnas 12.08.1832 Helene Eugenie (Jenny) Samson von Himmelstjernaga** (*Valingu 10.03.1810 † Tartu 17.12.1886, 77 a. vana, nende epitaaf asub Kanepi kirikus). **1843** ostis Carl Jõksi ja Mügra mõisad. **1863** lasi **Carl v. Ungern-Sternberg** ühendada Kooraste, Karste-, Kaagri-, Jõksi ja Mügra mõisaga üheks **Kooraste nimeliseks rüütlimõisaks**, mis uuesti lahutati pärast tema surma **1875**. Neil oli 7 last, neist 5 surid noorena.

1) Gertrud Anna Karoline *Kooraste 30.05.1833 (†Tartus).
2) Carl Arthur Ernst *Rannu 24.8.1841 † Kooraste 4.9.1843,†† Kanepi.
3) Julie Alexandra Eugenie *Kooraste 20.6.1844 † Kooraste 9.2.1845 †† 9.5. Kanepi.
4) Rudolph Paul *Kooraste 12.4.1846 † 28.5.1846 †† 31.5. Kanepi.
5) Ewa Alma Eugenie *4.3.1852 Dorpat † 18.9.1855 Walingu †† 22.9. Kanepi.
6) Marie Luise Mathilde v. Ungern-Sternberg *Kooraste 28.03.1835 † Tartu 3.11.1906, 71 a. kunstnik †† Kanepi Mäe k. Marie maalis Kanepi meeskoorile esimesele üldlaulupeole sõiduks Kooraste mõisa poolt kingitud Kanepi Laulu Seltsi lipule kanepikimbu ja teksti. Marie kalmule paigaldamata hallist marmorist hauasammas seisis peidus Mäe surnuaia kabelis kuni 2003. aasta suveni, mis leidmise järel paigaldati Kanepi valla poolt perekonnakalmistule. Erastvere Ungernite perearsti Kreutzwaldi abiga stipendiumi taotlemisel kujur August Weizenbergile õpingute jätkamiseks Peterburi Kunstide Akadeemias lasti sealses Kooraste mõisas oma tisleriõpinguid alustanud Weizenbergil teha oma oskuste näitamiseks proovitööks perepoja Gustavi portreebüst, mille hindajaks oli kunstnikust Marie Louise Mathilde v. U.-S.
7) Gustav Paul Reinhold Gottlieb v. Ungern-Sternberg (*Kooraste 30.05.1839 † Tartu 16.05.1886, **Kooraste, Karste, Kaagrimõisa ja Jõksi mõisate** pärija ∞ **I Viljandi 28.05.1865 Constance Rosalie Carlblomiga** *Viljandi 19.01.1841 † Berlin 6.09.1882. ∞ **II Tartu 2.03.1884 Marie Carlblom** *Tšernovitše

19.03.1885 († Tartu). 11 last olid I abielust +üks II abielust:

(1) Helene Julie Rosalie v. Ungern-Sternberg *† Alavere 1866.

(2) Ernst Karl Gustav v. Ungern-Sternberg *Karstemõis 20.01.1867, ajakirjanik ∞ **Linea de la Consepcion** *Hispaania 27.05.1895 Obdulia Brieto v. Reves. Nende lapsed:

a) Pablo Joaimes Alfred v. Ungern-Sternberg 1896 (St. Peterburg),

b) Leo v. Ungern-Sternberg

c) Ersilia v. Ungern-Sternberg *1902,

(3) Carl Reinhold Paul v. Ungern-Sternberg *Karstemõis 23.07.1868, **viimane Kooraste ja Karstemõisa omanik ∞ Viljandi 19.04.1897 Marta von Rosenberger** *Hasenpoth 6.01.1878 †12.04.1915. Kanepi kirikutorni restaureerimisel 2002 leitud nende epitaaf, mis asub nüüd Kanepi kirikus. 5 last. Temalt läks mõis Eesti Vabariigile.

a) Rolf Paul Emil Oswald v. Ungern-Sternberg *Vana-Võidu 30.03.1898

b) Gisela Emily Hedwig Constance v. Ungern-Sternberg *Vana-Võidu 10.05.1900

c) Carl Jürgen Arthur v. Ungern-Sternberg *Vana-Võidu 3.05.1902

d) Sigrid Eugenie Tony Marie v. Ungern-Sternberg *Kooraste 17.12.1904

e) Helga Else v. Ungern-Sternberg *Kooraste 20.03.1908

((a)) Vera *1920,

((b)) Jules Robert 1922 † II M-s

(4) Leo Eugen v. Ungern-Sternberg *Karstemõisa 25.03.1870, St. Peterburis aktsiisivalitsuse ametnik ∞ St. Peterburg 30.07.1897 **Anna** paruness **Kaulbars** *Vilnius 1.04.1866 (Narva, ortodox)

(5) Paul Wilhelm v. Ungern-Sternberg *Karstemõisa (29.1.1872 †1919), dr. med, praktiseeriv arst ∞ Miitavi 15.06.1901 **Olga paruness von Koskyl** *Hasenboth 2.03.1876 (Moskva). Paul õppis Tartu ülikoolis arstiteaduskonnas 1891-1896. Neil oli 4 last.

a) Elka Leonie Constance v. Ungern-Sternberg *Tartu 11.04.1903

b) Irene (Ira) v. Ungern-Sternberg *Königsberg 23.09.1905

c) Renata v. Ungern-Sternberg *Moskva 3.11.1908

d) Wilhemine v. Ungern-Sternberg

(6) Friedrich Wilhelm v. Ungern-Sternberg *Karstemõisa (28.4.1873 †1937), dr. med, praktiseeriv arst ∞ Meriküla 11.07.1901 **Marie Helene** paruness **von Korff** *St. Peterburg 13.03.1901 (St. Peterburg). **Friedrich** õppis Tartu Ülikoolis 1892-1897 arstiteaduskonnas.

a) adopteeritud tütar Helga (Helly)

(a) Bettina (1939),

(b) Stefan (1943)

((a)) Ulrike (1968),

((b)) Julia (1970)

(7) Walter Friedrich Karl v. Ungern-Sternberg *Karstemõisa (1.5.1881 †1943), keemiakandidaat, ülemõpetaja Saksa Gümnaasiumis Lodzis ∞ Moskva 20.05.1905 **Alice Erdmann** *Tartu/Dorpat 24.06.1877. Walther õppis Tartu Ülikoolis 1898-1907 matemaatikat ja keemiat.

a) Mary v. Ungern-Sternberg *Tartu 22.06.1906

b) Wolf Guido v. Ungern-Sternberg *Riia 22.11.1907

(a) Barbara v. Ungern-Sternberg *1936

Klaasnegatiiv portreemaalist.

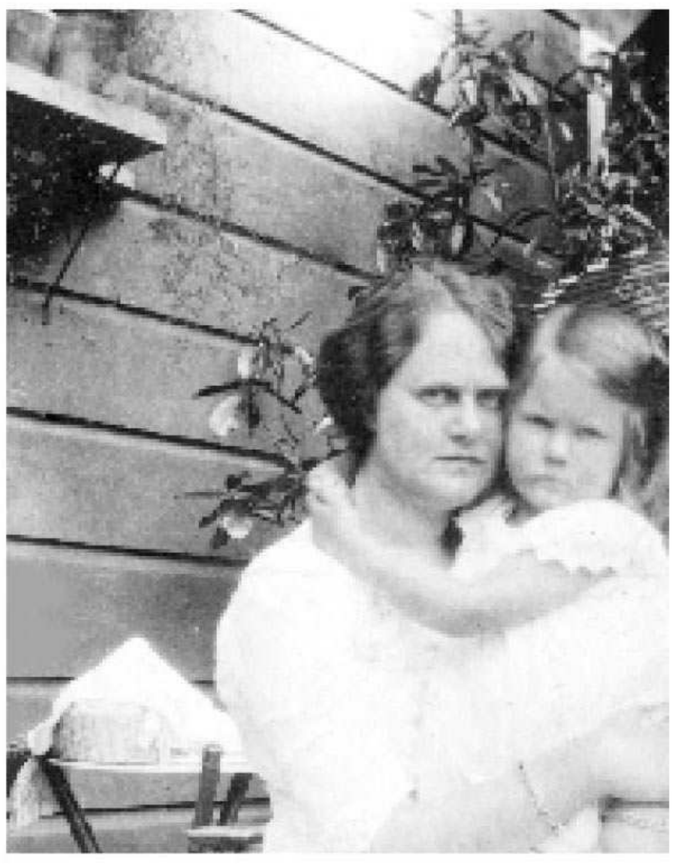

Plastiknegatiiv portreemaalist.

Ungern-Sternberg, Reinhold Gustav, vabahärra v. 1714-1787 Estl. Landrat. Ungru, Kooraste, Erastvere, Vana-Kuuste mõisate omanik.

Carl von Ungern-Sternberg.

Mõisaproua lapsega.

Helga, Rolf, Sigrid, Mark (foto tehtud Tartus).

Sellel pildil on paruni teine proua, esimene olevat surnud tiisikusse.

c) Fred v. Ungern-Sternberg *Tartu 13.05.1909
(a) Jürgen-Michael v. Ungern-Sternberg *1940
((a)) Rut v. Ungern-Sternberg *1967
((b)) Tanja v. Ungern-Sternberg *1969
d) Amy v. Ungern-Sternberg

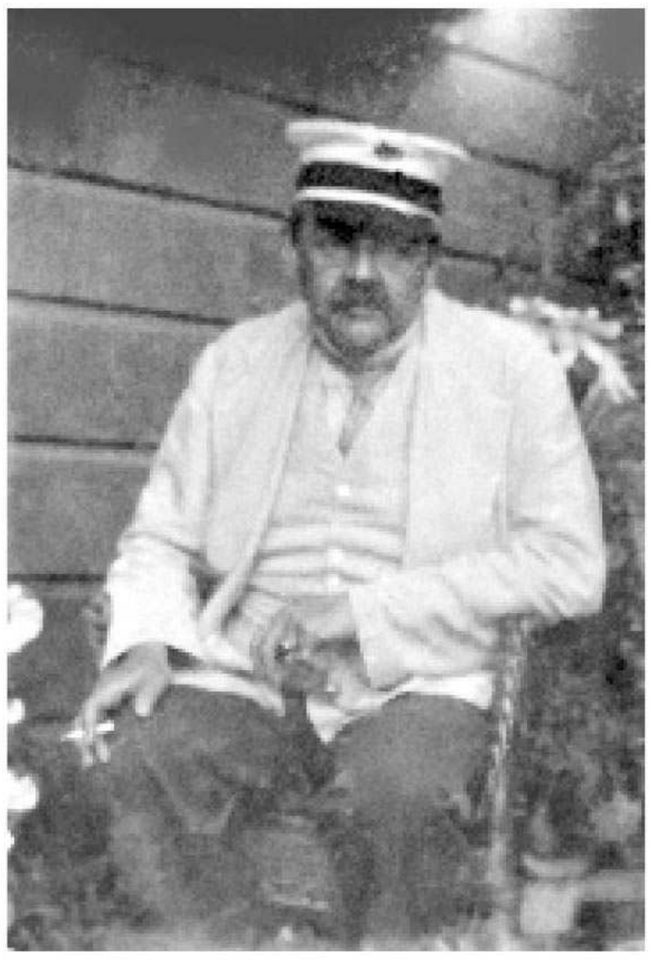
(8) Erich Ottokar Ferdinand Alexander v. Ungern-Sternberg *Karstemõisa 7.06.1877, keemiadoktor, keemialabori direktor ∞ Dresden 11.01.1907 **Magda** vabapreili **von Ungern-Sternberg** *Lillemõisa 23.05.1887 [Moskva].
a) Karin Bertha Coonstance *Bielefeld 30.10.1907

(9) Kurt Adolf Benjamin v. Ungern-Sternberg *Karstemõisa 20.06.1878 ülemmetsaülem [Kaagvere].

(10) Gertrud Anna Marie v. Ungern-Sternberg *Karstemõisa 24.08.1879 [Tartu].

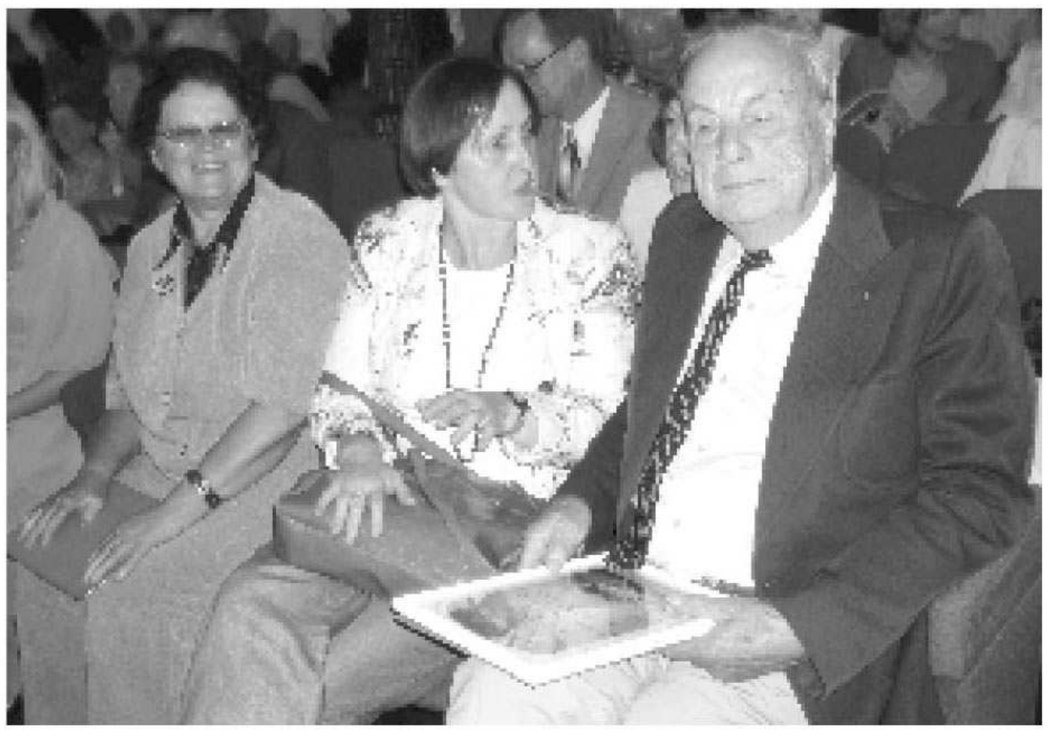
(11) Hugo Friedrich v. Ungern-Sternberg *Karstemõisa (25.10.1880 †1914), juurakandidaat, pangaametnik [St. Peterburg]. Hugo õppis Tartu Ülikoolis 1898-1901 juurat.
Gustav v. U.-S. II abielust

(12) Arthur Carl Constantin v. Ungern-Sternberg *Kooraste 31.3.1885 †1949, teoloogiamagister. [Berliin ja Tartu]. Arthur õppis 1903-7 Tartu Ülikoolis teoloogiat.
a) Renata v. Ungern-Sternberg *1918
b) Arved v. Ungern-Sternberg *1925
((a)) Uta v. Ungern-Sternberg *1951
((b)) Elke v. Ungern-Sternberg *1952 †52
((c)) Ursula v. Ungern-Sternberg *1955.

Carl von Ungern-Sternberg.

Gerd von Ungern-Sternberg külaskäigul Eestisse Erastvere esmamainimise 555. aastapäeva pidustustel koos saatja ja Kanepi ajaloouurija Milvi Hirvlaanega.

Vestlusring Kaja Kirsipuu juures

Mai 2011

Kaja Kirsipuu nägi lapsena säilinud mõisahooneid, kust mõisarahvas küll lahkunud, kuid ema jutustused mõisaaegsest elust on tal selgesti meeles.

Elle Kärsin on hiljem Rebastele elama tulnud, kuid temagi huvi endiste aegade kohta on nii mõnedki huvitavad faktid talletanud.

Urmas Kivirand elab perega endises Kooraste mõisa valitsejahoones ja on Kooraste mõisa ajaloo uurimisega viimasel ajal tegelenud ning mõningaid pilte kogunud, mille ümber jutuajamine toimus. Kõrvalt kuulas ja püüdis killukesed jutuajamiselt kokku Tiiu Leppikus.

Mõisaaegsete piltide kommentaarid Kaja Kirsipuult (KK), Elle Kärsinilt (EK) ja Urmas Kivirannalt (UK)

* * *

Foto: Kooraste järv, jõesuus kaks paati, foto aastast 1898 (UK: arvatavasti võetud naftabaasi juurest).
KK: Saarel oli tsõõrikplats, sakste pidutsemise koht. Sinna viidi paadiga külalised ja käidi „kellaviieteed" joomas. Päris saare peal oli ümmargune niidetud ja hooldatud plats, kus olid pingid-lauad istumiseks ja söömiseks-joomiseks.

Teine sarnane istumise koht oli veel, see oli kõige kõrgem koht, kui Aime Oja juurest tulla. Seal oli lauaks vana veskikivi, kus sai ka kohvi-teed juua ja ilusat vaadet järvele nautida.

UK: Kooraste Suurjärve ääres olevat olnud eraldi sakste ujumiskoht. See on vist nende tammede juures, kus me alleed puhastanud oleme. Kas teenijarahvas ujus siis mujal?
KK: Olid jah eraldi kohad. Mõisatallis olevat piilumise eest mehed vitsugi saanud.

Foto: Mõisa aia pilt
(foto arhiivist)
Kaktused aias suurte vaaside sees.
KK: See võis olla suure trepi ees, kus seisid tõllad.

Vaade mõisa verandalt

Mõisarahvas tõllas, kutsar Mart Lui.

Helga ja Sigrid 1,5 kordse puidust mõisahäärberi ees.

Esimene auto, taga häärber.

Foto: Vaade mõisa verandalt (foto arhiivist)
KK: Mõisa häärberi ees oli ümmargune kivitee. Praegu Toomas Kiviranna hoone ees oli sõiduhobuste tall, kus olid sees kalessid ja saanid. Sealt tuli tee mõisahoone ette. Häärberi veranda ees oli katusealune, kuhu sõideti hobustega ette, sealt sai peale ja maha minna.
EK: Ma palusin kunagi Lui Valteril teha mälu järgi mõisa plaani. Valteri isa Märt oli mõisa kutsar. Tema rääkis, et mõisas oli ka uhke auto. Eraldi olid sõiduhobuste ja tööhobuste tallid. Talli jures oli ka tõllakuur, kus hoiti varustust ja seisis ka esimene auto.
UK: Sõiduautode pildid on ka olemas.
EK: Tööhobused olid seal, kus vana lauda ots on veel alles, pullilauda otsas, oli ka põllutööriistade kuur ja teine poolviltuse katusega varjualune veel.

Valitsejamaja (kus UK pere, Juta Kivirand ja Meeli Koovit elavad) all oli viinakelder, vaatide alused on veel alles. Valitseja elas hoone ühes otsas, teises otsas oli veel puutööökoda, kus kõik vajalik mõisa jaoks valmistati. Hoone teisel korrusel oli veel kaks korterit.

Viinavabrik ja veski olid oja ääres, neile oli korsten hoonest eemale ehitatud. Valitseja maja ja viinavabriku vahele oli tehtud kivitee. Sissepääs viinavabrikusse oli tiigi poolt.
KK: Kiviteed olid Koorastest Kaagvereni ja Koorastest Urvaste poole.

Viinavabrik töötas sügisel ja talvel, enamasti tehti seda va kanget kraami kartulist, mida ka Rebastest Mäe-Kuldilt müüdi. Tehti ka piiritust, mida veeti vooris Võrru. Kui viinavoori seati, siis käis mõisas lööklause:"Poisid, puurid teravaks!"

Viinavabrikust läks otse voolik üle oja karjalauta. Viinatootmise praagaga nuumati noorkarja.
UK: Mõisa häärberist kahjuks ühtegi pilti pole leidnud. Ühelt pildilt võib näha laste selja taga puithoonet (mõisahäärberit). **Fotod saime Aderi käes olevast albumist, kust Aare Sild lasi ateljees teha koopiad - Tänud neile unikaalsete fotode eest!)**
KK: Mõisa härrastemaja oli ärklikorrusega puithoone, kus ballisaalis on Kaja tantsugi löönud! Mõisahoone ees ja taga olid verandad.
Foto: Auto esiplaanil, taga ongi veranda.
UK: Mõisal olid uhked verandad, teine on vist maja taga, kus lapsed
KK: Ema Liine rääkis veel, et pole see mõisaproua elu midagi kerge, nagu arvatakse. Proua pidi igal hommikul andma kööki päevamenüü ja kätte andma toiduained kaalu järgi. Peale selle tuli välja anda ka mõisarahva toidunormid. Meeles on, et võid oli üks nael nädalas, leiba või vilja anti ka. Mõisatöölisi nimetatigi moonakateks seepärast, et nad said elamise ja söögi palgana mõisast, raha ei

kasutatud. Teenijarahvast oli palju. Elati moonamajades, oli kaks pikka paljude akendega moonamaja, kus igal perel oli oma elamine. Üks moonamaja oli seal, kus Elsa Danieli (Malle Luiga) kodu juures vana hoone otsaga tee poole. Teine oli Tagla Jakobi elamise vastas. Moonakate töö oli kõik põllutööd, loomakasvatus, mõisa hooldamine.

Koorastes olidki enamasti mõisamaad ja moonakad. Vanimad põlistalusid oli vähe: meelde tulevad Tuumanni talu, Kudu, Saare ja Tebe, siis veel eraldi Sillaotsa kõrts ja koolimaa. Peale Vabadussõda jagati Kooraste mõisamaad asundustaludeks.

Viimase paruni esimene naine suri tiisikusse, siis võttis parun teiseks naiseks oma laste koduõpetajanna. Neil oli neli last.

Gisela, Sigrid, Rolf.

Foto: Sild üle oja, vesi läheb ühelt poolt viinavabrikule ja veskile.

KK: See oli jalakäijate sild, teisel pool oja oli lehise allee ja park. Sillal oli puust tugev äär.

UK: Tõnise poole läheb tee, seal on hooned pildil. Mis hooned mõisal olid?

KK: Seal olid sealaut, vasikalaut ka karjaaed, mõisal oli kaks suurt karjalauta. Poole tee peal oli kanalaut ja pesukoda. Kaja ema oli pesukojas triikija ametis. See oli väga raske töö, sest oli tärgeldatud klantspesu, volange oli väga raske õigesti triikida. Kui oli mõisas pidu ja palju külalisi tulemas, siis võeti ema appi kööki ja laudu katma. Ema oskas teha väga head peenleiba. Ema Liine rääkis, et saksad olid toredad inimesed, mõisaproua oli väga lahke, lausus ikka kokkadele: "Andke ka Liinele pätsike peenleiba kaasa!"

Kui mõisas külalisi käis või jahipidusid korraldati, siis oli kohal ikka kümmekond tõlda, see teeb 30-40 inimest.

KK: Mõisarahvas lahkus Eestist peale Esimest maailmasõda. Üks mõisa noorhärra Kurt olevat talvel kätte saadud, seoti sealsamas reele ja minema viidud, kindlasti tapeti venelaste poolt.

UK: Mõisaproua olevat põletanud kõik mõisa dokumendid, seepärast on Kooraste mõisa kohta väga raske materjale leida. Mõisahoonesse paigutati sisse elanikud, kuid pikapeale hoone lagunes. Alles jäi valitsejamaja, mis oli ehitatud 1830.aastal.

EK: Viimane mõisavalitseja oli Parve-nimeline mees, pärit Vastseliina kandist. Kokku oli kolm mõisavalitsejat. Valitseja hoonesse tuligi 1919.aastast metskond.

KK: Viimati kauplusena kasutatud hoone oli aedniku ehk kärnerimaja. Mõisas olid uhked triiphooned (kasvumajad). Vallamaja juures asus magasiait.

EK: Magasiaaidast sai ikalduse korral külviks vilja laenata, mis sügisel protsendiga tuli magasiaiata tagasi panna.

UK: Selle talve lumega on magasiaida puitosa maani maha vajunud, kiviosa on püsti.

KK: Võrreldes Kooraste puust härrastemajaga oli Kärgulas väga uhke valge kivist härrastemaja. Seda ka pole alles.

Perekond Lui. Märt, naine Anna, Elli (väike tüdruk sõbranna süles), Hilda, Marta, Martin, Otto, Valter.

Muidugi kahju, et Kooraste mõisahoone lammutati ja palgid laiali veeti. Neist ehitati mitmed Kooraste külas asuvad hooned. Mõisast veeti laiali kogu sisustus ja mis vähegi kannatas minema viia, see ka laiali kanti. Alles on jäänud valitsejamaja ja mõned müürid.

UK: Suured tänud Kajale ja Ellele meenutuste eest! Kajatädi, kindlasti oled sa Kooraste 500. aastapäeva mälestuskivi avamisel aukülaline kui meie kõige vanem külaelanik!

Kooraste oja kevadel.
Taamal kanala.

Elle Kärsin jutustab Rebastest:

Käisin Lõo Kaljult Rebaste kohta juurde uurimas, olen ise üle 50 aasta siin elnud.

Vana Urvaste-Kanepi piir läks Lõo Liivi juurest. Vaevalt märgatavad rehe varemed on seal alles. Seal oli olnud Liiva kõrts, Petleri August (Etheli isa) elanud seal. Muid hooneid ei olnud enne kui Lõo ja Jalajase vahel. Seal olid karjalaudad ja pikk mõisatööliste maja/moonamaja, kus kaheksale perele korterid. Karjalaut ja rehi olid Lõo vana sauna kohal. Rehe palkidest ehitatigi elamu.

Rebaste asundus tekkinudki Urvaste mõisa Rebaste karjamõisa kohale umbes 1865.aastal. See on küllaltki Kooraste lähedal. Urvaste mõisalt olnudki see enamus aega Kooraste mõisa käes pandis (võla katteks).

Rebastes oli vaid kaks päristalu: Mäe-Kuldi ja Ala-Kuldi. Mäe-Kuldil kasvatati mõisa viinavabriku tarvis kartuleid. Kärsin Albert ja Külvi Leo said Rebastesse Vabadussõjas osalemise eest talud, need olid järgmised talud Rebastes. 1926. aastal sai saun valmis, kus sai elada. Seejärel ehitati laut ja siis alles maja. Seni elati Jalaja pool. Arturi ema suri varakult. Oja Juhani ema käis veel Rebaste karjalauta tööle.

Panni Viktori vanaisa Juhan kasvatas ka mõisa viinaköögi jaoks kartuleid. Ta oli saanud nende eest mõisahärra käest kuldraha ja saks öelnud, et seda ära sa küll panka vii! Aga Juhan ikka viis, see ju suur raha, kuidas kodus hoiad. Aga rohkem ta seda raha ei näinud ega midagi vastu saanudki, sest rahareform võttis kulla.

Teinegi lugu veel: kirikusse minnes oli ta kirikuhärrale aastamaksu tasunud, kodus peenemat raha polnud ja nii võttiski ta kaasa 25-tublase, et tagasi ikka saab. Kirikuhärra aga tänas ja lausus: “Kirikus tagasiandmist ei ole!” Mees mõtles veidi ja kui armulauaveini hakati pakkuma, siis sättis ta ennast rivi algusse. Kui veinikarikas temani jõudis, siis enne suu juurest ei võtnud, kui karikas põhjani joodud. Ise muheles: “Kirikus tagasiandmist ei ole!”

Legendid ja tõestisündinud lood

Seiku Kooraste ja selle ümbruskonna ummamuudu asjust, millest mõned lood on ka Jan Rahmani näidendis kasutatud (kokku kogunud Milvi Hirvlaane).

Küläpääl e. ehalkäimise lood

Ühes talus oli kolm kena tütart ja kuri "esä", kes ei tahtnud, et külapoisid tüdrukute juures ehal käivad. Traditsiooni kohaselt läksid tüdrukud suurest ühisest talutarest juba jüripäeval ära aita magama. Talus oli kolm suurt koera, kes olid pika keti otsas. Kui keegi aidale püüdis läheneda – kui küla poisid proovisid tüdrukute juurde pääseda, koerad lõugama. Ja peremees tuli aluspükste väel lävele ja ähvardas, et laseb jahipüssiga iga lontruse maha, kes tema kodule läheneb. Kuri mees oli, nii tütardele, kui teistele. Poisid olid proovinud koertele konte ja muud head-paremat viia – ei õnnestunud neid lepitada. Otsustati jõudu proovida. Võeti suur agana kott ja hiiliti vihmase ilmaga koerte kuudi taha, visati magusad kondid ja kui koerad välja jooksid, sattusid nad pimedasse kotti. Kott viidi kiiruga talust eemale sauna taha ja tee tüdrukute juurde oli vaba. Mindi aidakambrisse, ega seal ju mingit tänapäeva mõistes seksi toimunud. Taheti juttu ajada ja kui õnnestus, siis pääseti ka teki alla ja saadi musu. Minu isa Jalase Volli osales selles operatsioonis. (M.H.)

Lugu lahkest tüdrukust Marist

Korjatud ajaloolises traditsioonis Kanepi kihelkonna kohta on lugu (Kooraste või Kaagvere) tüdrukust Marist, kes oli omal ajal lahke aidaust avama. Kuuldused jõudsid ka kirikuõpetaja von Falcki juurde, kes leeritüdrukut valjude sõnadega noomis. Aga et tal endal olid samasugused kalduvused - oli isegi kohtuprotsess, kus Kanepi fotograaf nimetas teda „hooratäkuks", et ta tema naisega miilustas ja kirikuõpetaja tema selle ütlemise eest kirikuvande alla pani. Läinud siis ka kirikuõpetaja ise Mari aida ukse taha ja häälitsenud magusa häälega: „Mari, lasõ minno kah sisse". Vaikus. Hääl tunti ära. Lastud kerikherral mitu korda manguda ja siis vastanud Mari: „Kohe ma sinno viil võta, mul tan joba loogatäüs poissõ eski iin!" Loogatäüs tähendas rehepeksul aganate võtmiseks suurele paklasele kotile ülaäärde kinnitatud looka, millega vedades sai rohkem aganaid kotti. Kerikherra pidi minema hiilima ja oma ratsule piitsa andma.

Pillimeestest

Ehalkäimisel oli paremat õnne pillimeestel. Koorastes, Karstes, Kaagveres valmistati ise viiuleid ja kandleid. Viiuli poogna keelteks keerutati lambasooled ja kuivatati. Olid ka tuntud lõõtsamängijad. Kannel pandi vastu aknalauda või aida palkseina ja siis mängiti. See andis võimsa helina kuulajale. Tavaliselt ei mindud ennem üksi, kui jutud olid juba kokku räägitud ja plaanid peetud. Tütreid oli peredes palju, sest 6-7 last peeti tavaliseks, ikka 10-12 oli ka veel keskmisele lähemal.

Pulmatrikid

Ühtegi vigurit ei jäetud tegemata. Kui asjad niikaugel olid, et pulmad tulid, siis pulmaööd trikkideta ei läinud. Isa rääkis, et nad korra viinud öösel taluvankri katusele nii, et kaks paremat ratast ühelpool, kaks teiselpool. Too alla ise või jooda allatoojaid. Kurepesa tegemine korstna otsa oli tavaline trikk. Veel tehti sellist trikki, kui leiti rehe all mõni pererahvast või külalistest rasket pulmapeo und välja magamas. Veeti vanker koos magajaga kaugele mäe otsa või tiigi kaldale või metsa, võeti koplist hobune ja rakendati tagurpidi vankri ette. Vankrisse puistati veidi värsket heina ja osa sellest magaja peale, kust hobune järje sinna jõudes hakkas nosima. Võib arvata, milline see ärkamine oli.

See trikk oli kasutusel ka kõrtsides (vt. Ihamaru kõrtsi lugusid R. Rohu „Vanas Võrumaas" või muid lugusid.) Kõrtse oli üsna tihedalt. Kooraste Jurgu kõrts oli üks magusamaid meeste kooskäimise kohti. Seal lauldi ka kõvasti. Kooraste koolmeister Kusta Kann oli nii võimsa häälega, et kui nad kõrtsis vallavanema Adam Kolgaga võistu laulma hakkasid, siis oleks Kannu hääle katmiseks vaja olnud vähemalt viit bassi. Jurgu kõrtsis tekkinud tüli tõttu lasi mõisavalitseja maha talumehe.

Talgutel

Enamus suurematest töödest tehti talgute korras. Nendel hooajatöödel oli igal oma traditsioon. Näiteks sõnnikuveo talgute lõpus suur veesõda. Rehepeks oli üks igavamaid töid, sest rehepeksumasin käis vilja masindamas kindlas järjekorras, talgulised järel. Mõnikord trehvas rehepeks lausa hilisele, öisele ajale. Siis pidi ikka üks külanarr olema, kes inimeste meeled ärkvel hoidis. Oli üks selline vabamees, kes tegi kõiki töid – käis põrsaid lõikamas, ruunas hobuseidki ja oli ka alaline rehepeksul oodatud osaleja. Temal oli ülihea kuulmismälu. Kanepis oli tol ajal olnud kirikuõpetajaks Eisenschmidt, pärast Rothi. Seega kusagil 1820. paiku. Tugeva

bassihäälega mees. Käinud siis see kleenuke pobul-sulasmees hoolega kirikus ja jättis meelde kõik, mida kuulis. Tollal ei olnud kirikuõpetajatele nii kindlaid tekste kätte antud nagu nüüd, neil oli rohkem loomingulist vabadust, eriti kantslijutluse osas. Rehepeksu vaheajal säeti parsile külimitt teistpidi, seoti põrsalõikajale, (mulle meenub, et teda hüüti „Tsäksiks"), rätik teistpidi kaela ja jutlus võis alata. Ta põrutas kerikõpetaja jutu sõnasõnalt maha. Aga aeg, koht ja tingimused ning "piibuorgi" moodi mees hiiglasekasvu Eisenschmidti asemel – no see pani rahva hirnuma. Ta käis kirikus igal pühapäeval uut repertuaari omandamas. Asi jõudis kiriku vöörmündrini ja sealt ka kirikukonventi. Viidud siis mees Kanepisse kirikumõisasse, kus saalis olid kirikunõukogu liikmed ja ilmselt ka piiskopikohtu esindajad. Lastud ka seal Tsäks pulti ja ähvardatud – kui ta suudab kolm kirikuõpetaja jutlust täpipealt maha öelda, siis saab magusat saia ja teed, kui mitte, siis ootab laimamise eest külm Siberitee. Surmahigi otsa eest öelnud siis maha esimese jutluse. Mõisateenija toonud talle proua käest kosumiseks viilu safranisaia ja tassi magusat teed. Söönud ta siis need ära ja siis prahvatanud kaks järgmist jutlust kohe teineteise järel maha. Kirikuõpetaja oli talle seejärel öelnud – „No nüüt veit sa minno küll alt!" Konvent tegi oma töö ja karistas kirikuõpetajat, kes peagi Kanepist lahkus, kuigi oli populaarne mees. Sama kirikuõpetaja olnud ikka ka naistelembeline nagu mitmed teisedki tema järgmised ametvennad. Ta ristinud lapsi teinekord ka Kõvõra Kõivu Jürri (seal oli ta valmis tehtud) või Mõisaküünü Maali.

Koolist

Karstes oli siis koolmeistriks Paul Vassar ja õpetajaks Koidula Kelder. Koolipoiss kurtnud õpetajale: "Pallõsi kaivata!" - „No mida siis?" küsis Vassar. "Ermeli Elmar sõimas minno!" - „No kuis ta sind sõimab?" - „Tä ütel mullõ Koorma Mihka." Poisi isa nimi oli Mihkel Koorm, keda rahvas kutsus Koorma Mihkaks. Koolmeister Vassar ütles: "Oi, tuu vasta tiia ma küll hääd rohto. Kui tä sullõ viil Koorma Mihka ütles, siis ütle talle Ermeli Ludo". Nii kutsuti tema isa Ermel Ludvigit. Küsimus lahenes.

Karste kooli õpilane meenutas 25 aastat pärast kooli sulgemist (1999). Koolipoiss (Mart Jõgeda) tunnistas Karste kooli mälestuskokkutulekul oma õpetajale, et tema "hinge peal" on kogu kooliaja kohta 36 lõhutud akent. Kord oli selline, et süüdlasel tuli uus aken endal ette panna. Klaasimeister ei küsinud pärast kolmandat enam mõõte, vaid seda, kas suur, keskmine või väike aken läks katki. Mõni aken olevat küll rüütellikult ka tüdrukute arvelt enda süüks võetud. Kokkutulekust oli ta kuulnud alles eelmisel õhtul, hommikul oli kiiresti korraldanud enda asendused ja nagu ta ise ütles - "pani kimama, et õigeks ajaks kohal olla - kas kraav või Karste!" Õnneks ikka Karste.

Legend rahakastist

ERA II 242, 631(1) Kanepi khk, Kooraste v. Kaagvere k. Kõrgemäe t. Johannes Jelle Kaagvere algkooli õpilane ><Adam Jelle 80 a.(1939).

Paljude aastate eest olnud Mutsina ja Kõvera järve lõunakaldal künka otsas vana vene kirik. Kord sügisepoole tulnud vanamees välja kiriku alt ja sõitnud järve veert mööda õhtu poole ja puhunud pasunat, kadunud siis ruttu, kuid öelnud ühele sealsele puutöömeistrile unes, et kui kaevada varemeid kuskilt nurga kohalt, siis saad rahakasti kätte. Mees asunud kaevama koos kahe kaaslasega. Saanud aga aru, et rahakast peitub siin, saatnud mehed puutööle ja hakanud ise kaevama. Mees ei tundnud hirmu valvaja üle ega ka vandunud. Saanud raha kätte ja ostnud selle eest Nuia talu.

Kuidas kraav kahe järve vahele sai – tõestisündinud lugu

Üks lugu hilisemast ajast. Erastvere ja Kooraste omanikud parunid Ungern-Sternbergid olnud vennad, kes hästi läbi käinud. Erastvere parunil olnud vähem veskeid ja ta ostnud Kooraste parunilt endale Kurvitsa veski. Käinud kord jälle oma kaarikuga külas Kooraste vennal. Hakanud ajaviiteks kaarte mängima. Kooraste omal olid kaardid hästi jooksnud ja Erastvere parun kaotanud järjest. Kooraste oma muudkui naernud. Saanud Erastvere parun pahaseks ja sõitnud minema, et tolm taga, pahaselt porisedes, et mis sa naerad. Vend vastu, et eks hommik ole õhtust targem. Kooraste Karl olnud heas mestis oma talupoegadega, teinekord nendega kõrtsis (Sillaotsal) viinakortlitki kummutanud. Kutsunud siis oma tugevamad talumehed õhtul kokku ja rääkinud loo ära, et teeks õige ühe karutüki. Visanud öö jooksul kraavi Mutsina ja Kõverjärve vahele veskite veetaseme reguleerimiseks ehk maha laskmiseks. Selle veskite rea peal asus Kokle jõel Kurvitsa veski oma paisjärvega. Tulnud siis hommikul veskilised ja näinud, et järv on maha lastud ja veski ei saanud töötada. Viidud sõna Erastvere parunile, kes Kurvitsale asja uurima tõttas. Süganud parunihärra kukalt ja saanud aru, mida tähendas venna poolt öeldu, et eks hommik ole õhtust targem.

Üks Oskar Kruusi „Apokriiva lugudest"

Anton Jürgensteinist. Võit malemaailmameistri üle.

Jürgensteini suurpäev koitis 1913.a. jõulukuus, kui Jose Raul Capablanca andis Tartus simultaani 27 vastasele. Kuulus kuubalane polnud tollal küll veel maailmameister, kuid sai selleks mõne aasta pärast. Maailmameistri trooni poole tunglejal Emajõelinnas ei vedanud, ta kaotas siin koguni 5 partiid. Üheks võitjaks osutus Jürgenstein, kes avakäigule e2-e4 vastas samuti kuningaetturi kaksiksammuga. Edasi toodi mängu ratsud ja odad ning avang kulges rahulikult kõigile hästi tuntud radu mööda. Kuid keskmängus tegi Capablanka paar hooletut käikuu ning kaval Vändra mees nuputas välja ilusa lipulahingu. Seda efektset ohvrit suurmees vastu võtta ei tohtinud – ähvardas matt – ning eesti kirjamees saavutaski 30. käigul võidu. Vürtsi lisas veel see, et kohalik maleselts tunnistas parimateks partiideks Jürgensteini ja Kooraste paruni **Ungern-Sternbergi** omad. Talupojapäritoluga Vändra „valgevuntsil" võis ikka kena tunne olla küll paruniga kõrvuti auhinda vastu võtta. Jürgenstein ise on ütelnud: „Ma võin ütelda, et ma elus vaevalt ühe teise kordamineku üle nõnda lapsikult olen rõõmustanud kui selle võidu üle. Koju tulles ei saanud ma rõõmsa ärevuse pärast tervel ööl silma kinni.

[See Kooraste parun oli **Carl Reinhold Paul v. Ungern-Sternberg** *Karstemõis 23.07.1868, viimane Kooraste ja Karstemõisa pärija M.H.] .

Must kukk Varettepalus

Kanepi kihelkonna Kooraste mõisa krundis on üks kahe järve vahel olev künkline mäeseljandik, mille pääl ilus männimets kasvab. Rahvas nimetab seda "Varettepaluks." See nimi tuleb sellele metsale küll vististe ühest kivivaremast või kivikalmest, mis sääl männikus leida on. Kivi kalme on endisel ajal küll hästi suur olnud, aga nüüd on ta lõhkumise läbi üsna väikeseks jäenud. Leidude järele, mis säält kivide vahelt leidsin, võib seda kivi kalmet gootlaste omaks nimetada. Kõige rohkem tuli säält vaskseid ja pronksist helmeid ning prossesid välja, mis eht gooti vormi kandsivad. Ka põlenud luuprügi on säält rohkeste välja tulnud. Sellest kivikalmest natukene maad edasi on hulk ümmargusi künkaid, mis üsna kägara moodulised välja näevad. Kui nende künkakeste sisse auk saab kaevetud, siis tuleb säält paari jala sügavuselt põlenud maakiht ette, mis tuha ja süte puruga on täidetud. Sarnane põlenud kord ei ole mitte paksem kui vaevalt kümme tolli. Mõnes künkas on aga niisugusid põletuse kordasid mitu üksteise pääl, kuna igaühe vahet aga läbisegi paar jalga on. Vististe saavad need liivlaste hauad olema. Siis on sääl järvede vahel mäe seljandikul ka veel pikki, patarei moodulisi kuhelikke, mis kaksipidi on üles pillutud ja milledes ka põlenud kord leidub. Rahvas aga räägib, et need olla sõjaaegsed suurtüki patareid, kust Põhjasõja ajal olla suurtükkidega põmmutatud, sest nende kahe järve vahel olla vanal ajal hirmus suur lahing olnud, nii et mõlemate järvede vesi valatud verest on üsna punaseks saanud.

Selles Varettepalus olla ka mitmesugusid viirastusi nähtud. Kord elanud Koorastes üks hirmus jahi-himuline mees, kes enamiste iga päev, kui vähegi on mahti saanud, ikka jahil käinud. Ka pühapäevadel ja päris suurte pühade esimestel päevadel on ta jahi pääl käinud ja tapnud alati hulga loomi ära. Küll hoiatanud ja noominud teda mitmed vanemad inimesed, aga kütt pole sellest midagi tähele pannud. Kord läinud ta jälle suvistepüha varahommikul Varettepalusse, kus ta ikka enamiste jahi pääl käinud, püss seljas. Metsaalust mööda edasi minnes näeb ta korraga, et üks must kukk metsaalust mööda kõnnib ja vahaküünal põleb selja pääl. See hirmutanud jahimehe nõnda ära, et ta katsunud, kuidas jalad aga kodu poole kannavad. Tagatselja kuulnud ta veel heledat kukelaulu. Sellest ajast saadik ei ole see jahimees enam jahi pääl käinud, ei pühapäevadel ega ka tööpäevadel – nii olnud tal jahilust otsa lõppenud.

(Lugu Eesti Rahva Muuseumi varasalvest).

Kohtuskäimise lood

Talurahvaliikumine Eestis 1845-1848

28. septembril 1845. Võru Sillakohtu ettekanne Kindralkubernerile Kaagvere talupoegade massilisest lubatähtedeta Tartusse kirja panema minekust (tõlge)

Ajendatuna allpool lähemalt kirjeldatud sündmustest, pidas see keiserlik sillakohus oma esimeseks kohuseks Teie Kõrgele Ektsellentsile nende kohta ette kanda.

Eilsel päeval ilmus Kaagvere mõisa omanik härra parun C.[Carl X Gustav Johann, Kooraste, Karstemõisa, Kaagrimõisa ja Jõksi ning Mügra mõisate omanik M.H.] von Ungern-Sternberg selle ametiasutuse ruumi ja laskis protokollida, et tema Kaagvere mõisa valitseja [Johan Kolk M.H.] olevat talle teatanud Koorastesse, kus ta ise elavat, et ta olevat 26. skp. kutsunud [teo M.H.]töölisi kupja kaudu mõisatöödele, see aga olevat talle teatanud, et keegi pole ilmunud ja tema järelepärimise peale põhjusena üles andnud, et peaaegu kõik meessoost hinged, ainult vähesed pered välja arvatud, olevat Tartusse läinud, et end seal kirja panna lasta. See olevat toimunud sellepärast, et kogukond olevat hiljuti kaks kogukonna liiget, kogukonnakohtumehe asemiku Ülesoo

Adam Savvi ja peremehe Lauri Aadam Pettai Tartusse läkitanud ülesandega nõutada teateid kirjapanekuga seotud oodatavate kasude kohta. Seejärel olevat need pärast tagasitulekut jutustanud, et kirjapanemisega olevat igatahes tunduvad kasud seotud, nimelt lõppevat kirjapandutel mõisategu järgmisel aastal täiesti, ja et üleskirjutamisega tulevat kiirustada, sest 27. skp. viidavat kirjapanemine üle ühte kaugemasse kohta. Samuti olevat pearahamaks juba viie aasta eest tühistatud, aga mõisnikud ja ametiasutused olevat seda seni salajas hoidnud. Lõpuks olevat Kaagvere talupoeg Lauri Jaan Pettai sedasama Kooraste talupojale Tebase Aadamale jutustanud, teda Tartusse kaasa tulema virgutanud ning Kaagvere kogukonna seadnud eeskujuks, mida tuleks järele aimata.

Kui nüüd seesuguste sündmuste tõttu mitte ainult paratamatult seisma ei jää majapidamistööd, nagu nimelt hilise teravilja koristamine, kartulivõtmine, linaharimine, rehepeks, kündmine jne. niiviisi töölistest sootuks lagedaks tehtud mõisas, vaid kui talupojad pealegi niisuguste reiside kulude katmiseks oma tänavuse vähese lõikuse rahaks teevad ning selle teekonnal ära raiskavad, nagu see juba üldiselt teatavaks on saanud, pealegi teiste mõisate talupojad kergesti valmis oleksid end samasugustele seadusvastastele tegudele ahvatleda laskma, kui lõpuks seesuguste omavoliliste tegudega toimitakse otse vastu Teie Kõrge Ekstsellentsi käskudele, mis puudutavad õigeusu kirikusse üle minna tahtvate talupoegade lubatähtede väljavõtmist mõisavalitsusest, talupoegade minekut mõne kaugema õigeusu vaimuliku juurde kui Võru oma, ja oma töövõimelisest hingedest ainult kümnendiku minnalaskmist, - ka pole nende rändamiste eesmärgiks koguni üleminek õigeusu kirikusse, nagu siin saadud kogemused küllalt selgesti näitavad, vaid ainult nime üleskirjutamine mõne õigeusu vaimuliku juures, millest talupojad ülalmainitud erilisi kasusid loodavad, sest siin Võrus annavad niisuguseid seletusi talupojad, kes paraku sagedasti on ilma lubatäheta end siinse õigeusu vaimuliku juures üles andnud -, siis tahtis see ametiasutus käesolevaga Teie Kõrgele Ekstsellentsile seesugused sündmused teatavaks teha. Ka teatab ta kõige kuulekamalt, et ülalmainitud valede, Kaagvere talupoegadele petlikke lootusi andvate kuulujuttude levitaja kindlakstegemiseks on juba, vastavalt Teie Kõrgele Ekstsellentsi käsule 7. skp. nr.117 kutsutud härra kreisifiskaal ja õigeusu ning luteriusu vaimulikkonnast kummastki üks deputaat osa võtma alustatavast uurimisest. Ühtlasi palub see ametiasutus kõige kuulekamalt, toetudes siit saadetud ettekandele 15. skp. nr.46 heatahtlikult saata instruktsioone selle kohta, kuidas tuleb toimida Tartusse läinud Kaagvere talupoegadega, kes talitasid vastupidi Teie Kõrgele Ekstsellentsi käskudele, mis neile siit poolt olid teatavaks tehtud.

EAA, F.291, 8,736, l. 3-4.

Sillakohtunik C. von Engelhardt

31. jaanuaril 1846. Väljavõte Võru Sillakohtu ja Tartu Maakohtu juurdlustoimikust talupoegi üleskihutavaid valekuuldusi levitanud Võru kingsepa Gustav Jürgensohni kohta

Kooraste mõis toimetas 13. oktoobril 1845. a. Johann Kolki ja Jakob Kerni järelevalve all Võru Sillakohtusse kahtlaste juttude eest kinni võetud isiku.

18. oktoobril kuulati Võru Sillakohtus üle Kooraste mõisa karjus Jakob Kern ja ta tunnistas: ta on 24 aastat vana, ta on luterlane ja aprillis armulaual käinud, kohtu all pole olnud, Möödunud nädala laupäeval, 13. oktoobri keskpäeval tuli Kooraste mõisasse Võru kingsepp Jürgensohn ja küsis temalt, kes vedas reega heinu rehe alla, miks ta teeb suvel talvist tööd ja kas ta on juba astunud kreeka-vene usku, millisel juhul jumal andestab talle patu, et ta teeb suvel talvist tööd. Selle peale ta vaidles vastu, et kui see on patt, siis andestab jumal talle ka kui luterlasele. Seepeale selgitas Jürgensohn: lase end [ümber M.H.] ristida, seda tahab noor keiser ja kes võtab vastu tema usu, seda ta hakkab armastama ja ei unusta ära, vaid asustab ümber maale, kus vilja kaks korda lõigatakse, kolmas kord aga raiutakse kirvaga maha; kus õled täidavad puude aset. Iga sinna saadetav [isik] saab 40 hõbekopikat ööpäeva kohta teerahaks; samuti varustatakse sinna saadetavaid leiva ja toiduga seni, kuni nad on elamisega harjunud. Kes praegu end üles kirjutada ei lase, jääb 4½ aasta pärast rootslastele ja saab sealse kuninga pärisorjaks. Nimelt lõpeb 4½ aasta pärast Venemaa keisri ja Rootsi kuninga vahel sõlmitud lepingu tähtaeg. [Mõeldud on Uusikaupunki (Nystadi) rahulepingut 1721.a., millega lõppes Põhjasõda. Tegelikult loovutas Rootsi selle rahulepinguga Venemaale „…täielikuks, vastuvaidlematuks ja igaveseks valduseks ning omanduseks selles sõjas tema tsaarliku majesteedi sõjariistade abil Rootsi krooni käest äravõidetud provintsid: Liivimaa, Eestimaa, Ingerimaa ja osa Karjalat…“ (vt. Eesti rahva ajaloost Põhjasõja aastail 1700-1721. Valimik dokumente. Tallinn, 1960, lk. 247-251) M.H.] Seda lepingut on ta ise lugenud ja selle järgi on Liivimaa loovutatud venemaa valitsejale vaid 130 aastaks. Kuna see tähtaeg lõpeb varsti, siis antakse Liivimaa tagasi. Praegune valitseja annaks maa talupoegadele tagasi, kui mitte keiser Aleksander poleks seda aadlikele ja mõisnikele maha müünud. [Nähtavasti tõlgendasid talupojad nende vabakslaskmisel kogu maa mõisnike omandiks kinnitamist kui maa müümist aadlikele Aleksander I poolt M.H.]. Selsamal põhjusel tagastataksegi Liivimaa Rootsile, kuna sealne kuningas, kes ise pole maad müünud, võib selle aadlikelt ära võtta ja neile ei jää siis midagi. Talupojad aga kes siia jäävad – ja nii juhtub kõigiga, kes end praegu üles kirjutada ei lase muutuvad siis Rootsi kuninga pärisorjadeks. Samuti saavad kõik need talupojad, keda neli aastat tagasi kehaliselt karistati, nüüd tasu. Üks talupoeg, kes siis sai 300 hoopi, sai nüüd juba 300 hõberubla. Halvad tagajärjed tulid kätte ka neile, kes hakkasid vastu valitseja tahtele. Nii näiteks lõikasid valitseja kõige lähem minister, Roela mõisa omanik krahv Canorin ja veel keegi teine meeleheitest endil kõri läbi. Selle jutu päris alguses tuli juurde

Kooraste mõisa kubjas Johann Kolk ja kuulis samuti seda. Lõpetuseks lisas kingsepp Jürgensohn veel juurde, et kuigi nende juttude pärast tema peale kaebavad, kuid enda eest ta vastutab. Siis läks Jürgensohn Sillaotsa kõrtsi, nemad aga läksid mõisasse kaebama ta peale paruniproua Ungern-Sternbergile [Helene Eugenie (Jenny) v. U.-Sternberg, sünd. Samson von Himmelstjerna M.H.], kes käskis ta kinni võtta, kinni siduda ja toimetada Võru Sillakohtusse.

Seejärel kuulati üle kubjas Johann Kolk ja ta tunnistas: ta on 27 aastat vana, jaanipäeval armulaual käinud, kohtu all pole olnud. Ta nägi, kuidas karjus Jakob Kern ja kingsepp Jürgensohn vestlesid. Nende jutu algust ta ei kuulnud, kui aga juurde astus, siis rääkis Jürgensohn noore keisri soovist, et kõik astuksid vene usku. Muus suhtes tunnistas Kolk täiesti ühetaoliselt Kerniga, lisades veel juurde, et Kooraste talupoeg Kotta Jaan, kes samuti kuulis Jürgensohni juttu, nimelt suurepärasest maast, ütles, et laseb end kohe üles kirjutada.

Seejärel kuulati üle siinne kingsepp Jürgensohn ja ta tunnistas: ta on 28 aastat vana, luterlane, sügisel armulaual käinud. Ta tuli möödunud laupäeval, 12. kuupäeval Koigust, kuhu oli tööd viinud ja ühe hõberubla saanud, Koorastesse, rääkis seal karjuse ja kupjaga, kuid nende küsimusele üleskirjutamise kohta vastas ainult, et praegu võib Võrus astuda vene usku. Ta oli muide purjus ja ütles võib-olla rohkemgi, kuid tegi seda meelemõistuseta ja praegu ta seda ei mäleta, teab aga veel ainult, et kui ta pärast seda läks Sillaotsa kõrtsi, siis võeti ta seal kinni, seoti ja saadeti siia.

Seejärel toimunud vastastamisel kordasid ülalmainitud Kooraste mõisa inimesed Jürgensohni juuresolekul oma tunnistusi ja ta möönis, et kuna need inimesed teavad kõike nii üksikasjaliselt, siis võib-olla on see kõik ka tõsi, kuid täpselt ta ei mäleta oma toonase purjusoleku tõttu. Seepeale väitsid koorastelased, et nad jutu ajal ta purjusolekut ei märganud; ta oli täiesti kaine, aga purjus oli alles siis, kui nad ta Sillaotsa kõrtsist ära viisid. Lõpuks ta möönis, et rääkis neile tõesti kõike nende poolt tunnistatut, kuid jäi selle juurde, et oli purjus.

Siin palus ülekuulamise juures viibinud härra pastor Bornwasser protokolli kirja panna, et talle on siinne apteeker Enmann teatanud, et see kingsepp Jürgensohn rääkis ka tema juuresolekul sellesarnast ja sai ta poolt hoiatatud. Apteeker Enmann nõuti kohtusse ja ilmus otsekohe, tunnistades, et mõne nädala eest rääkis kingsepp Jürgensohn tema juuresolekul, et Liivimaa antakse 130 aasta möödumisel rootslastele tagasi ning talupojad lasevad end praegu üles kirjutada seepärast, et jääda Venemaale, kuna vastasel korral saavad nad rootslastele. Selliste juttude peale tema, Enmann, hoiatas Jürgensohni. Seejärel kohaletoodud kingsepp Jürgensohn möönis, et rääkis sellest Enmanni juuresolekul, küsimuse peale aga, kuidas see talle üldse mõttesse tuli, teatas, et kuulis sellest oma 12 aasta eest surnud isalt.

24. oktoobril kuulati sillakohtus üle Kooraste talupoeg Kotti Jaan ja ta tunnistas: ta on 26 aastat vana, luterlane, kevadel käis armulaual ja kohtu all pole olnud. Ta pole kubjas Kolki ja karjus Kerni jutuajamise juures Jürgensohniga viibinud, kuid seejärel kõrtsis, kui Kolk ja Kern võtsid Jürgensohni kinni, kuulis ta neilt, et see on neile rääkinud viljakast maast, kuhu võib ümber asuda, olles end kirjutanud ja üle läinud vene usku. Seepeale märkis tema, Kotti Jaan, et on tarvis kiirustada üleminekuga vene usku, selleks et asuda ümber viljakale maale.

Seejärel andis sillakohus Jürgensohni spetsiaalseks juurdluseks üle Tartu Maakohtule. Maakohtus alustati spetsiaalset juurdlust 6. nov. 1845. a. kohtualuse Gustav Jürgensohni ülekuulamisega, kes tunnistas, et ta on elukutselt kingsepp ja on õppinud käsitööd Tartu linnas; meistrite juures pole ta töötanud, vaid tal on oma isiklik majapidamine. Ta on abielus ja tal on kolm last. Kohtu all pole olnud ning oskab lugeda ja kirjutada; vene keelt oskab vähe. Ta on töötanud kingsepana Võru linnas, mõnikord aga mõisates. Hiljuti viis ta tööd Koigusse ja tuli tagasiteel Võrru Kooraste mõisasse. Koorastes võeti ta kinni, kuid mille eest, seda ta ise ei tea, kuna oli purjus. Võru Sillakohtus öeldi talle vaid, et ta on rääkinud valejutte, kuid Kooraste mõisas oli ta niivõrd purjus, et ei mäleta midagi. Kuigi ta sillakohtus möönis, et rääkis tõesti tema vastu tunnistatud jutte, möönis ta seda ainult härra sillakohtuniku ja härra pastori nõuande peale, täpselt aga ei mäleta, mida ta Kooraste mõisas rääkis. Rääkis küll kupja juuresolekul karjuse Jakob Kerniga lambalauda juures, aga mida ta rääkis, seda ei mäleta. Neid inimesi ta tundis. Samuti ei tea ta midagi, et oleks sellesarnast rääkinud apteeker Enmannile Võrus.

Pärast ta manitsemist ja noomimist, et salgamine teda üldse ei aita, kuna ta vastu on kaheldamatud tunnistused, möönis ta, et rääkis Enmannile, et Liivimaa antakse rootslastele tagasi ja et eestlased, selleks et mitte rootslaste pärisorjadeks saada, peavad laskma end üles kirjutada vene usku. Enmannile ütles ta, et on kuulnud seda tubakaga kaubitsevalt venelastelt. Samuti on seda talle ammu aega tagasi jutustanud ta isa. Selle juurde ta jäi ega võtnud omaks, et on sellest rääkinud Kooraste inimestele.

15. novembril kuulati Tartu Maakohtus pastor Gehewe juuresolekul üle tunnistajad: Kooraste karjus Jakob Kern, kes tunnistas, et ta Jürgensohni varem ei tundnud, vaid tutvus temaga siis, kui Jürgensohn tuli Kooraste mõisas töö ajal tema juurde ja ütles et suvel talvist tööd teha on patt ja see antakse andeks vaid siis, kui ta läheb üle vene usku, mida noor keiser soovib ja mille eest ta armastama hakkab. Vastasel juhul tehakse inimesed 4½ aasta pärast rootslaste pärisorjadeks. Seda olevat ta ise ajalehtedest lugenud. Vene usku üleminejad jäävad siia ja asustatakse ümber paremale maale. Keiser võtaks maa aadlikelt ära, kuid keiser Aleksander müüs selle neile maha. Mõned aastad tagasi karistatud talupojad said karistada mõisnike tahtel, mille eest need omakorda saavad karistatud. Mõned neist, sealhulgas üks minister, on meeleheitest endal kõri läbi lõiganud. Muide oli Jürgensohn seda rääkides täiesti kaine, kuid kui ta kinni võeti, siis jõi end täis. Jürgensohni jutustuse juures viibisid kubjas Kolk ja veidi kaugemal ka teised Kooraste talupojad, kes ilma vähimagi kahtluseta kuulasid ta juttu, kuna pärast

kui ta kinni võeti, avaldasid meelepaha.

Kooraste kubjas Johann Kolk, kes tunnistas, et ta Jürgensohni varem ei tundnud, muus suhtes aga tunnistas täiesti ühtmoodi eelnevaga. Vastastamisel kinnitas kohtualune Jürgensohn, et ta tundis Kerni ja Kolki juba varem, mida need omaks ei võtnud. Oma juttude suhtes kinnitas ta, et oli purjus, kui neid rääkis, tunnistajad aga jäid selle juurde, et ta oli kaine. Tunnistuse järgi on kohtualune Gustav Jürgensohn sündinud 1815.aastal ja pastor pole tema kohta midagi head kuulnud. Seaduspärastatud allkirja andis kohtualune 15. novembril 1845. a. Pärast seda loeti see kohtutoimik maakohtus ette ning 17. novembril 1845 nr. 1289 all määrati: karistada kohtualust Gustav Jürgensohni kümne paari vitstega kihelkonnakiriku juures pühapäevasel päeval, kogukonna juuresolekul sõjaväelise katte all ning saata ta Siberisse asumisele.

Liivimaa Õuekohus kinnitas maakohtu otsuse 17. detsembril 1845. a. nr. 2972 all. Liivimaa kubermangu prokuröri kohusetäitja aga protesteerib oma vahekirjas Liivimaa Õuekohtule 1. dets. 1845 nr. 1058 õuekohtu selle otsuse vastu järgmistel põhjustel: kuigi valekuulduste levitamine praegusel ajal käib range karistuse alla vastavalt Tema Vürstliku Kõrguse troonipärija käsul põhinevale kubermanguvõimude ringkirjalisele eeskirjale – nagu ka tema, prokurör, on juba avaldanud nõusolekut mõningate kohtuotsustega, mis pärinevad Kriminaalseaduste kogu XV köite artiklitel 253 ja 254 [valitsuse nimel valelike korralduste väljamõtlejad, kes kalduvad riigi rahu rikkumisele, kuuluvad kõigi seisuslike õiguste äravõtmise, nuudiga nuhtlemise ja sunnitööle saamise alla] – arvab ta siiski, et pärast nende kohtuotsuste hoiatava näitena täideviimist näib olevat otstarbekohasem, võttes arvesse praegu väga tihti ettetulevaid selle üleastumise sarnaseid juhtumeid, määrata vähem karm karistus, kui mitte ei tule ilmsiks selle üleastumise erilist kuritahtlikkust või otseseid kahjulikke tagajärgi. Sellesama toimiku põhjal on Jürgensohni jutud niivõrd totrad ja uskumatud, et tal ei saanud olla kavatsust külarahvast üles ässitada, kuna ta on ka enne seda rääkinud samasugust juttu apteeker Enmannile kui oma surnud isalt kuuldut. Seetõttu viitas tema, kubermangu prokuröri kohustetäitja, karistuse pehmendamise mõttes Seaduste kogu XV köite artikli 141 punkt 1-le [karistust võib pehmendada kui kohtumajas saab selgelt tõestatud, et kuritegu pole toime pandud mitte õeluse ja läbimõeldud kavatsuse, vaid rumaluse ja kergemeelsuse tõttu. M.H.] Eeskirjas Liivimaa tsiviilkubernerile 26. veebruarist 1846 ühineski kindralkuberner Liivimaa kubermangu prokuröri kohusetäitja arvamusega ja alandas G. Jürgensohni karistusmäära 25 vitsahoobini, mis tuli täide viia Kooraste talupoegade juuresolekul].

Märkus: õigeusku üleläinud talupojad vabastati luteriusu kirikukoormistest alles keisri otsusega 14.12.1846 (H.Kruus. Talurahva käärimine, lk. 331).

EAA, F. 291, nr. 8, s.752, l. 28-33

August von Löwis,
Liiwimaa Õuekohtu presidendi kohusetäitja

Kooraste valla talud 1940. aastaks

(valla territoorium ulatus Urvaste piirist Otepää vallani, sh Koigu, Truuta)

Väljavõte raamatust EESTI TALUNDID. Eesti Põllumajanduslik kroonika. Võrumaa.
Natsionaliseeritud kirjastus „Raudvara“ Tartu 1940, KOORASTE vald (leheküljed 89-108)

AAVOLA, Otto, Ilumäe *28.04.1880 Kooraste v, isa Jaan, ema Ann, abielus Vilhelmine Kolk'iga al. 1909, pojad Henn ja Artur (ohvitser), osa võtnud I maailmasõjast läänerindel ja oli ka sõjavangis, vallavolikogu liige, O. Aavola on tegutsenud ka rätsepa tööalal, Ilumäe talu hakkas pidama 1933, põldu 11 ha, kariloomi 3, hobuseid 1.

AHI, Voldemar, Kivestu *24.08.1913 Kooraste v, isa Paul, ema Amalie, tegev tuletõrjes, kui isa suri, oli V. Ahi 13-aastane ja hakkas koos ema ja vennaga isast järele jäänud talundit majandama. Põllumaad oli 24 ha, metsa 2,6 ha, 6 karilooma, neist 4 lüpsilehma, võirasva 3,7%, hobuseid 2, V. Ahi on teinud silmapaistvat tööd uudismaa ülesharimisel ja heinamaade kuivendamisel.

AHK, Peeter, Tiibuse *28.12.1864 Kuigatsi v, isa Rein, ema Maret, abielus Mai Stahlbergiga al. 1893, lapsed Pauline, Emilie-Rosilde, Alviine, Jaan (†1938), olnud Kuigatsi vallavolinik. A. Ahki elukäik on kirju, noorena olnud talusulane, hiljem pidanud renditalusid. 1933 omandas tema poeg Jaan Kooraste valda Tiibuse talu, millist hakkas pidama koos pojaga. Peale poja surma 1938, hakkas ta talu majandama iseseisvalt. Talus 3 lüpsilehma, noorkarja 1, talus niidumasin viljalõike seadeldisega.

ALTER, Aleksander, *11.06.1898 Pühajärve v, isa Ants, ema Liisa, abielus Aglaida Petersoniga al. 1926, tütar Helmi. A. Alter võttis osa I maailmasõjast ja Vabadussõjast, omab Vabadussõja mälestusmedali, tegev Vidrike piimaühingus ja Koigu Anne masinatarvitajate ühingus. Peale vabanemist Vabadussõjast oli A. Alter põllutööliseks kuni ta 1923 omandas praeguse talu. Tunneb põllutööd juba poisikesest peale, on hoolas põllumees. Soost ja võsast on harinud uudismaad, puhastanud põlde kividest, sarvloomi 5, neist 4 lüpsilehma, võirasva 3,3%, hobuseid talus 2.

ALTER, August, Soomemetsa *14.06.1890, isa Hans, ema Liisa, abielus Anna Kängsepaga al. 1920, võitles Vabadussõjas lõunarindel, vabanedes hakkas Urvaste vallas pidama renditalusid ja oli vahepeal talusulaseks. Hoides kokku töö ja vaevaga omandatud veeringuid ostab ta Karstes asundustalu, mida majandab täie innu ja hoolega. Põllumaad laiendanud uudismaa harimisega, viljapuuaed rajamisel, lüpsilehmi 2, võirasva 3,5%.

ASTEL, Robert, Reino talu rentnik, *22.07.1906 Kärgula v, isa Adam, põllumees, ema Emilie, abielus Selma Toodinguga al. 1936, õppis Kärgula algkoolis ja Võru Poeglaste Gümn. Pärast kaitseväeteenistust töötas mõnda aega isatalus, pärast abiellumist 1936 asus elama Kooraste valda Karste asundusse Reino talu rentnikuks, talu suurus umbes 9 ha, 2 lüpsilehma.

ASULA, Karl, Mäeotsa *17.01.1881 V-Antsla v, isa Rein, ema Kadri, abielus Alma Kiivitiga al. 1920, lapsed Salme, Vambola ja Lembit, tegev kaitseliidus ja piimaühingus, osa võtnud I maailmasõjast 1915-1917 Austria, Lvovi, Varssavi, Topolski rindel, kus sai parema käe pöidlast haavata. Asus elama Sangaste valda ja peale abiellumist asus Mäeotsa talu rentnikuks 1935.a alates, lüpsilehmi 5, noorkarja 3, hobuseid 2, sälge 1, olemas hobusereha.

ASULA, Märt, Vahete *18.03.1886 V-Antsla v, isa Rein, ema Kadri, abielus Ella Tinaga al. 1931, lapsed Lembit ja Heldia, õppinud Otepää ministeeriumikoolis, I maailmasõjast võttis osa 1914-1918, 1915. a. kevadel langes sakslaste kätte sõjavangi ja saadeti Saksamaale sõjavangide laagrisse. Mõni kuu hiljem põgenes, kuid see ebaõnnestus ja ta viidi tagasi vangina Saksamaale vangilaagrisse, kus viibis I maailmasõja lõpuni. Vabadussõjas võitles 1918-1920 lõunarindel Landesveri vastu ja hiljem Narva all, omab Vabadussõja mälestusmedali. On tegev Urvaste vallavolikogus. Töötas Urvaste vallas kuni 1922.a. omandas Kooraste vallas asunduskoha. Põllud on kividest korralikult puhastatud, ka uudismaad 2 ha haritud, 4 karilooma, 1 hobune, rajatud viljapuuaed.

BAUMANN, Gothard, Peetri *24.01.1908 Kooraste v, isa Adam, ema Leena, abielus Elisabeth Keppiga al. 1933, pojad Felix ja Vambola, alghariduse omandas Kooraste algkoolis, tegev tuletõrjes. 16-aastaselt hakkas masinistiks Karste linatööstuses, Kärgula saeveskis, Valgjärve Assi saeveskis kuni kaitseväkke minekuni. Sealt vabanedes asus Kooraste valda Peetri asundustallu 1934.a., maad on haritud põlluks ja kändudest puhastatud 0,4 ha, talus 2 lüpsilehma ja 1 hobune, viljapuuaed korrastamisel.

BAUMANN, Ludvig, Poti *3.08.1890 Kooraste v, isa Adam, ema Leena, abielus Anna Talvega al. 1918, lapsed Aksel, Edgar, Silvia. Võttis osa I maailmasõjast läänerindel allohvitserina, Vabadussõjas oli 1919-20 ja tegi kaasa kõik lahingud veltveeblina, omab III järgu Georgi risti vahvuse eest ja Vabadussõja mälestusmärgi. Osaleb aktiivselt seltskondlikus elus, on Kooraste vallavolinik, valla revisjonikomisjoni liige, tegev valla ehituskomisjonis, algkooli hoolekogus, Kooraste Vabatahtliku Tuletõrjeühingu auliige al. 1933 ja põllumeeste kogu juhatuse liige. Talu, milles on põldu 14 ha, heinamaad 7 ha, karjamaad 3 ha omandas 1920. Põllud on kividest puhastatud ja uudismaad põldudeks haritud 4 ha, kariloomi peetakse 8, hobuseid 2, 36 viljapuud ja 25 marjapõõsast, peetakse ka mesilasi.

DANIEL, Aleksander, Vaaba *25.09.1905 Vaabina v, isa Juhan, ema Eva, abielus Armanda Länikuga al. 1931, lapsed Kalju ja Helju. Juba nooruses töötas isaga mõisates päevatöölisena, vahepeal venna Karli talus majapidamistöödel kuni 1930, mil sai ise praeguse väiketalu pidajaks, mida majandab täie hoolega, on puhastanud põlde kividest ja ülesharinud uudismaad.

DANIEL, Karl, Rausi *14.01.1891 Vaabina v, isa Johan, ema Eva, abielus Olga Renniga al. 1922, lapsed Elsa, Seide, Kaisa, Karli, ja Alfred, osa võtnud I maailmasõjast läänerindel ja vabadussõjast lõunarindel, kus tegi kaasa kõik lahingud, omab hea laskmise eest medali, Sveaborgi kindluse märgi ja Vabadussõja mälestusmärgi. On Kooraste masinatarvitajate ühisuse abipresident olnud 2 aastat ja Erastvere Ühispanga liige al. 1935. Vabanedes Vabadussõjast siirdus Kooraste valda, kus omandas asunduskoha, mida peab 1920. a-st alates, 4 lüpsilehma, noorkarja 2, hobuseid 2, aias 15 noort viljapuud, rohuniidumasin.

DRENKHAN, Artur, Saare *15.01.1899 Kooraste v, isa Hardvig, ema Juuli, abielus Juuli Peekmanniga al. 1930, lapsed Siegfried, Friedrich, Valve ja Haljand, osa võtnud Vabadussõjast lõuna rindel, Härgmäe lahingus sai paremast käest haavata, talu päris isalt 1932, talus on põllumaad 11 ha, karja- ja heinamaad 6 ha, lüpsilehmi 4, võirasva 4%, noorkarja 1, hobuseid 2, aias 20 noort viljapuud ja 16 marjapõõsast.

EICHE, Evald, Tõrva *5.01.1904 Loosi v, isa Jaan, ema Anna, abielus Kalista Kreevaldiga al. 1932, lapsed Elsa, Heino ja Aino, pärast algkooli lõpetamist tegutses veskites ja rehepeksutöödel masinistina, pärast abiellumist asus abikaasale kuuluvasse Tõrva tallu elama, 1938.a. pärast naiseisa surma võttis talupidamise ja juhtimise enda kätte, sarvloomi talus 5, hobuseid 1, väike viljapuuaed.

HALLAP, Kondrad, Kaselaane *29.101.1887 Erastvere v, isa Kusta, ema Liiso, abielus Alma Lauguga al. 1912, lapsed Koidula, August, Alfred ja Asta, osa võtnud Vabadussõjast lõunarindel, Vana-Irboska vallutamisel sai haavata pahemast puusast. Pärast tervenemist määrati Võru sõjaväe haiglasse sanitariks, millisel kohal teenis 1920. aastani. Sõjaväest vabanedes asus isatallu koos isaga talumajapidamist juhtima, pärast isa surma sai talust mõttelise osa 1934.a, sellele osale on kõik vajalikud hooned püstitanud oma kulul, põllumaad talus umbes 8 ha, 4 looma karjas, 1 hobune, 15 viljapuud ja 20 marjapõõsast.

HANI, Artur, Koke *7.10.1910 Kooraste v, isa Otto, põllumees, ema Emilie, tegev tuletõrjes. Juba lapsepõlves hakkas isa põllutöödes abistama, oli isa surres 13-aastane, praegu juhib iseseisvalt talu, 5 lüpsilehma, noorkarja 2, talu juures viljapuuaed, kartulivõtumasin.

HANI, Ferdinand, Oru A *2.10.1879 Kooraste v, isa Jaan, ema Leena, abielus Leena Kanaga al. 1902, tütar Jette, osa võtnud I maailmasõjast 1915-18, tegev Kooraste vallavolikogus, olnud Kooraste abivallavanem, tuletõrjuja. Enne talu omandamist teeninud Põlgaste ja Kaagvere mõisas kupja kohal. 1925.a. sai asunduskoha omanikuks, millist peab tänaseni, põldu 9 ha, karjamaad 1 ha, heinamaad 3 ha, heinamaa kuivendatud, kariloomi 4, hobuseid 1, väike viljapuuaed.

HANI, Rudolf, Savimäe *1.03.1913 Kooraste v, isa Kornelius, ema Ida, õppis Kooraste ja Kaagvere algkoolis, omab II kl. laskurmärgi, olnud palgaliseks põllutööliseks võõraste juures 9 aastat, pärast seda siirdus Savimäe tallu, mis kuulub emale ja hakkas talu juhtima, põldu rajatud uudismaa näol 3 ha, heina- ja põllumaad kuivendatud, lüpsilehmi 2, hobuseid 1, viljapuuaed korrastamisel.

HERBST, Aleksei, Õnne *27.11.1912 Tartus, isa Juhan, ema Amalie, kaitseväes kapral, talu omandas peale kaitseväest vabanemist 1934. a. Maaparandustööde alal on teinud silmapaistvat tööd uudismaa harimisel ja kuivendustöödel lahtiste kraavidega, kariloomi 3, hobuseid 1, aias 16 noort õunapuud ja 10 marjapõõsast.

HOOP, Kornelius, uudismaakoht *5.01.1893 Kooraste v, ema Mari, abielus Elisabet Kauksiga al. 1921, lapsed Elfiede, Erika, Oskar ja Eduard, alghariduse omandas Jõksi algkoolis, võitles I maailmasõjas läänerindel ja Vabadussõjas, on Kooraste vallavolinik, tegev seltsides. Praeguse talu omandas 1934 uudismaatalundina, rajanud vajaliku hoonestuse, harinud uudismaad, sh ka 3 ha kännustikku põllumaaks muutnud, sarvloomi 2, väike viljapuuaed.

HÕBE, Elmar, talurentnik. *6.10.1906 Kooraste v, isa Jaan, ema Sohvi, abielus Salme Kiviga al. 1933, tütar Elvi, tegev Erastvere Ühispangas ja Kanepi Piimaühingus, õppinud tisleritööd ning töötanud tuletikuvabrikus Tallinnas, peale abiellumist rentis Kooraste vallas Aidu talu, mida pidas 1938.a-ni, seejärel asus Tasuja talu rentnikuks, põldu 9 ha, heinamaad 2 ha, metsa 5 ha, sarvloomi 3, hobuseid 1.

HÕLPUS, Siimeon, Tammiku *5.02.1878 Kooraste v, isa Mihkel, ema Mari, abielus Auguste Nõpsiga al. 1905, lapsed Alfred, Elmar, Karl, Vilma, Helmi, Natalie, Johannes, Aino, Õie, Ingrid. Võttis osa I maailmasõjast 1915-18 läänerindel, Kooraste vallavolinik, Masinatarvitajate ühingu esimees, Põllumeeste seltsi juhatuse liige, tegev Karste algkooli hoolekogus ja Kanepi piimaühingus. On olnud palgaline põllutööline ja rätsep. Tammiku talu omandas 1921 asundustaluna, viis talu eeskujulikule järjele, on teinud nimetamisväärset tööd aianduse ja kodukaunistamise alal, kuivendanud põldu ja heinamaad lahtiste ja salakraavidega, harinud juurde uudismaad. Kariloomi 8, hobuseid 3, viljapuuaias 75 viljapuud ja 100 noort õunapuud, 50 marjapõõsast, talus rohuniitja, looreha, viljapuhastaja, hekslimasin.

HÕRAK, Richard, Lätte *21.12.1888 V-Antsla v, isa Jaan, ema Anete, abielus Elisabet Kopliga al. 1921, lapsed Kalju, Helju ja Arnold, osa võtnud I maailmasõjast 1914-18 läänerindel ja vabadussõjast 1919-20, oli vene väes allohvitser, Kooraste vallavolikogu liige, ehituskomisjoni liige ja Kooraste algkooli hoolekogu liige, on õppinud sepaametit ning tegutsenud sepana. Talu omab 1925.a alates, uudismaad kännustikust üles haritud 3 ha, põllumaad salakraavidega kuivendatud, talus 2 lüpsilehma, väike viljapuuaed.

HÜVA, Leonhard, Rundsa *22.08.1898 Kooraste v, isa Jüri, ema Liisa, abielus Erika Länikuga al. 1927, lapsed Koidula, Hilja, Rosilda. Pärast abiellumist hakkas tegutsema tegeliku põllumehena, pidades renditalusid, Rundsa renditalu hakkas pidama 1937, omab ka Kooraste v. Liivaku nr. 98 väikekoha, see on välja renditud, lüpsilehmi 4, noorkarja 2, hobuseid 1.

INGVER, August Mäe-Zerla *31.12.1896 Kooraste v, isa Rein, ema Juuli, abielus Alvine Vessimiga al. 1924 lapsed Ilse, Haljand, Ellen, Heino, osa võtnud I m-s 1915-1919 läänerindel ja Vabadussõjast 19119-20, olnud Saksamaal sõjavangis. Talu omanikuks hakkas 1920, talus lüpsilehmi 4, noorkarja 1, hobuseid 2. väike aed rajatud. Osaleb seltskondlikus tegevuses.

INGVER, August, Santemäe *21.02.1890 Kooraste v, isa Samuel, ema Leena, abielus Elsa Kiviga al. 1919, lapsed Paul, Endla, Voldemar, Erich, Kaja, Silvia ja Ilme, osa võtnud I maailmasõjast 1914-18, saanud haavata, sõjast vabanedes asus isatalu juhtima 1920. a., tehtud maaparandustöid, põldu kuivendatud salakraavidega, kariloomi 5, hobuseid 1.

INGVER, Paul, Tatrikniidu *4.10.1880 Kooraste v, isa Samuel, ema Ann, abielus Ella Sultsiga al. 1922, lapsi 2, on Kaagvere algkooli õppenõukogu liige, talu hakkas iseseisvalt pidama 1936. a., põldu 2 ha, karjamaad 3 ha, heinamaad 4 ha, 2 lüpsilehma, võirasva 3,35, viljapuid 25.

JELLE, Adam, Kõrgemäe *8.04.1858 Kooraste v, isa Kusta, ema Ann, abielus Alvine Kuusega al. 1919, lapsed Edgar, Pauline, Johannes, olnud Kooraste vallavolikogu liige, olnud Pilkuse mõisa metsavahiks, praeguse talu valdamisele asus 1911.a., põllumaa kividest puhastatud, lüpsilehmi 5-6, noorkarja 1, hobuseid 3, olemas rohuniitja.

JOHANSON, Johan, Hallikoja *2.08.1901 Hummuli v, isa Villem, ema Ano, abielus Meeta Kullaga al. 1929.a., lapsed Astrid, Heldur, Haljand ja Valdur, osa võtnud Vabadussõjast lõunarindel, omab Vabadussõja mälestusmärgi, on tuletõrje orkestris ja Otepää piimaühingus, tegutsenud juba noores eas põllutöölisena, olles abiks isal või sulasena võõraste juures, vahepeal tegutsenud ka sepana. 1929.a. siirdus Kooraste valda, kus hakkas Hallikoja talupidajaks ja tegelikuks põllumeheks, võsastikust on uudismaad põlluks haritud 2 ha, heinamaad kuivendatud, kariloomi 4, hobuseid 1.

JURS, Eduard, Saare *29.09.1900 Kooraste v, isa Kristjan, ema Juuli, abielus Elfriede Tageliga al. 1929,

lapsed Asta, Heino, Evi ja Vaike, osa võtnud Vabadussõjast 1919-20, omab Vabadussõja mälestusmärgi, 1920. a. kaitseväest vabanedes asus elama koduvalda, kus omandas Kooraste mõisast endise mõisatöölisena asunduskoha, mida peab 1925. a. alates, on teinud soomaast põldu 1 ha, peab 3 lüpsilehma, osaleb aktiivselt seltskondlikus tegevuses, tegev tuletõrjes.

JÕGI, Jaan, Ojaveere (Ojavere) * 10.4.1894 Kooraste v, isa Adam, ema Juuli, abielus Anete Sooga al. 1924, lapsed Elsa, Adam ja Märt. Õppinud Otepää ministeeriumikoolis ja täiendanud põllumajanduse ja majapidamise kursustel, noorem allohvitser, võtnud osa I m-s 1915-1918 Riia ja Dvinski rinnetel, Vabadussõjas vabatahtlikuna, võttis osa kõigist lahingutest, sai haavata Helme mõisa vallutamisel seljast. Võtab agaralt osa seltskondlikust elust. On olnud Urvaste vallavolinik, abivallavanem, karskusseltsi juhatuse liige, praegu Antsla Tarv. Ühingus, Restu Piimaüh., Eesti seakasvatajate ühingus ja Eesti Lihaeksport ühingus. Omab Vabadussõja mälestusmärgi. Riigi statistika Keskbüroo mälestusmärgi 1922 rahvaloendusest osavõtu eest. Vabanedes Vabadussõjast asus isatallu, kus kuni 1924 töötas koos isaga, edasi andis isa talu üle ja hakkas iseseisvalt juhtima. Talu on üks silmapaistvamaid ümbruskonnas. Uudismaad on soost ja võsastikust üles haritud 14 ha, põlde ja heinamaad kuivendatud, kariloomi 11, hobuseid 3, aed korrastamisel.

JÕGI, Jaan, Oru (Voki) talu omanik Koigus*15.08.1883 Sangaste v, isa Joosep, ema Juuli, abielus Leena Kondsega al. 1909, lapsed Roman ja Anna, osa võtnud I maailmasõjast 1916-17 ja Vabadussõjast 1919-20 Narva all ja Leedus, omab Vabadussõja mälestusmärgi, talu ostis 1912.a., suurus 36 Riia vakamaad, põllumaa kividest puhastatud ja kraavidega kuivendatud, 3 lüpsilehma, väike aed, kanu 40 ümber, on viljapuhastusmasin ja hobusejõuline rehepeksumasin.

JÕGI, Otto, Pulga *4.11.1878 Kooraste v, isa Jaan, ema Mari, abielus Emilie Krooniga al. 1910, lapsed Õie, Endla, Koidula, Laine, Aino ja Valve, tegev Karste laulukooris, Kanepi Laulu-Mänguseltsi segaorkestris, Kooraste valla volikogus, abivallavanemaks olnud 15 aastat, koolivanemaks 7 aastat, peale selle tegev veel paljudes teistes seltskondlikes üritustes, omab 1922.a. Eesti Üldrahvalugemise märgi. Pärast isa surma hakkas talu juhtima 1899.a-st alates, uudismaad põlluks haritud 4 ha, heinamaad kuivendatud lahtiste ja salakraavidega, lüpsilehmi 7, noorloomi 3, hobuseid 4, olemas väike viljapuuaed, viljaniitja, rohuniitja, turbapurustaja, hekslimasin.

KALLAS, Kristjan, Tammula *25.09.1899 Kioma v, isa Jaan, ema Mari, abielus Anna Plaadoga al. 1922, lapsed Felix, Hilja, Endla, Luule ja Manivalde, osa võtnud Vabadussõjast lõunarindel, omab Vabadussõja mälestusmärgi, vanem allohvitser, on olnud mõisatööline ja pottsepp. 1930.a. omandas endise mõisatöölisena asundustalu, lüpsilehmi 2, hobuseid 1, viljapuid 14, marjapõõsaid 24, aed korrastamisel.

KAPP, Hugo, Põldemäe väiketalu omanik Kaagveres *17.06.1903 Kooraste v, isa Otto, ema Marie, abielus Helene Lepikuga al. 1927, poeg Aleksander, tegev Vidrike rahvaraamatukogu seltsis ja algkooli hoolekogus laekurina. Põldemäe talu peab alates 1927, uudismaad on juurde haritud 6 ha, põllu- ja heinamaad kraavidega kuivendatud ja põlde kividest puhastatud, lüpsilehmi 3-4, noorloomi 2, hobuseid 1, viljapuuaias 95 viljapuud ja 60 marjapõõsast, talus hobujõuline linamurdmise

KARU, Arnold, Tasaste (Tasatse) *30.10.1903 Pühajärve v, isa Hendrik, ema Juuli, abielus teist korda, tegev Urvaste haridusseltsi laulukooris, Vidrike piimaühingu revisjonikomisjonis, Otepää Kaubatarvitajate Ühingus, Truuta masinatarvitajate ühingus. Talupidajaks sai 1934.a., põldu 21 ha, metsa 2,5 ha, uudismaad juurde haritud 5 ha, põllud kuivendatud ja kividest täielikult puhastatud, viljapuuaias 20 viljapuud, 25 marjapõõsast, rohuniitja ühes viljaniidu aparaadiga, hekslimasina ja viljapuhastusmasinaga.

KASESALU, Hugo, Kooli Kaagvere teeristis *22.01.1877 Valgjärve v, isa Jaan, ema Leena, abielus Anna Luterusega al. 1911, lapsed Valter, Ferdinand, Arved, Elmar, Ärni ja Heini, Kanepi piimaühingu liige, enne põllumeheks hakkamist oli rändkaupmees, müüritööline, rendikohtade pidaja, mõisatööline. 1920.a. õnnestus saada Kaagvere mõisast asunduskoht, uudismaad võsastiku alt põlluks haritud 2 ha, 4 lüpsilehma, noorkarja 1, hobuseid 2, aias 20 viljapuud ja 40 marjapõõsast.

KASUK, Kornelius, Ala-Mardi *20.09.1875 Kooraste v, isa Jaan, ema Triina, abielus Marie Ahiga 1903 al, pojad Richard ja Voldemar, õppinud aiandust, Kooraste vallavolikogu liige olnud 1912-18, talu omanikuks sai 1930.a., põldu 20, karjamaad 5, heinamaad 4, metsa 2 ha, uudismaad põlluks haritud 16 ha, põllud kividest puhastatud ja ühes heinamaaga sala- ja lahtiste kraavidega kuivendatud, lüpsilehmi 6, noorkarja 2, hobuseid 3, aias 50 noort

Rehepeks Tamme-Kusto suurtalus.

õunapuud, kirsi-ploomipuid 60, marjapõõsaid 32, tegeldakse ka mesindusega.

KATTAI, Jaan, Ojavere (Ojaveere) *3.11.1866 Kooraste v, isa Rein, ema Kadri, abielus Ann Seitamiga al. 1895, lapsed Helene, Viktor, Gethe, Adolf, Leonhard ja Villi, on sõjaväes olnud allohvitseri auastmes, olnud Kooraste vallavolikogu revisjonikomisjoni ja vallakohtu liige, vabanedes sõjaväeteenistusest siirdus isatallu, kus töötas lühikest aega, sealt astus politseiteenistusse, kust mõne aja järel tuli tagasi isatallu ja hakkas koos isaga omandatud Ojaveere talupidamist iseseisvalt juhtima, talus uudismaad haritud soost ja karjamaast 8 ha, heinamaad kuivendatud, peetakse 4 lüpsilehma noorkarja 2, hobuseid 3, viljapuuaias 56 viljapuud ja 30 marjapõõsast.

KATTAI, Paul, Ojamäe *10.07.1877 Kooraste v, isa Jaan, ema Sohvie, abielus Emilie Länikuga al. 1916, lapsed Ella ja Hugo, osa võtnud Vene-Jaapani sõjast 1905.a. ja I maailmasõjast 1914-17, karskusseltsi tegelane. Talu pidajaks hakkas 1920, põldu 6 ha, uudismaad põlluks haritud 2 ha, põllud ja heinamaad kuivendatud lahtiste ja sala kraavidega, 6 karilooma ja 1 hobune, aias 15 õunapuud, kirsi- ja kreegipuid ja marjapõõsaid. Taluomanik teeb ka rätsepatööd.

KAVA, Karl, Ala-Kivi *3.01.1905 Kooraste v, isa Kusta, ema Juuli, abielus Armilde Eichega al. 1932, poeg Meinhard, kaotanud isa I maailmasõjas, võttis 17-aastasena isalt järelejäänud talupidamise juhtimise töö enda peale, korrastades ja majandades oma talu väsimatult. Talus põldu 16 ha, metsa 4 ha, lüpsilehmi 4, noorkarja 3, hobuseid 2, aias 5 õunapuud, 30-35 marjapõõsast, mesipuid 4, aed korrastamisel, olemas rohuniitja ühes viljaniidu aparaadiga, turbapurustaja, viljapuhastamise ja hobusejõuline linaharimismasin. K. Kava võtab aktiivselt osa seltskondlikest üritustest, tegev tuletõrjes.

KERIK, Peeter, Madise *4.03.1870 Aleksandri v, isa Hendrik, ema Liisa, abielus Mari Rebasega al. 1898, lapsed Ella-Marie, Kristjan ja Marta. Saades 25-aastaseks hakkas tegelema juhutöödega, nagu kivilõhkumine, kraavikaevamine, kivitee tegemine, linaropsimine, puuraiumine jms. Töö ja vaevaga kogutud raha eest ostis Kõlleste valda talukoha, mille hoonestas ja millist pidas 14 aastat. 1913.aastast müüs ta selle talu ja ostis Kooraste valda Madise talu, mida peab tänaseni, põldu 40 ha, karjamaad 8, heinamaad 17 ha, metsa 6 ha, põllu- ja heinamaad kividest puhastatud ja lahtiste ning salakraavidega kuivendatud, 14 karilooma, nendest 11 lüpsilehma, hobuseid 2, aias 28 viljapuud ja 16 marjapõõsast, talus viljaniitja, rohuniitja ja viljapuhastamise masin. P. Kerik tegutseb innukalt seltskondlikul alal, oli vallavolinik ja abivallavanem.

KEVVAI, Ludvig, Allika *24.05.1877 Kooraste v, isa Adam, ema Juula, abielus Anete Lootiga al 1903, lapsed Erna, Miina, Klarissa ja Armilda. L. Kevvai on tegev Kanepi Piimaühingus ja Kooraste masinatarvitajate ühingus, varem tegutsenud ka õlletööstuses, mõisatöölisena, tallipoisina ja muul alal. 1909.a. hakkab ta iseseisva põllumehena tegutsema, pidades 6 aastat Koigo mõisas kandikohta, sealt siirdus Kooraste valda ja teenis Ko[o]li talu 4 aastat, 1920 omandas ta Kooraste vallas praeguse talu, heinamaad kuivendatud lahtiste kraavidega, lüpsilehmi 4, noorkarja 1, hobuseid 2, aias 32 viljapuud ja 30 marjapõõsast.

KIHULANE, Aleksander, Kastumäe *24.04.1907 Karula v, isa Anton, ema Marie, abielus Õilme Kuusega al. 1938, lapsed Toivo ja Ene, kaitseväeline auaste noorem allohvitser, on Ü.E.N.Ü. juhatuse liige, võtnud osa ekskursioonidest, varem olnud koorejaama juhataja 1937. aastani, mil omandas koos isaga ostu teel Kooraste valda praeguse talu, on silmapaistvat tööd teinud majapidamise arendamisel, uudismaa juurdeharimisel, põldu 16 ha, metsa 14 ha, lüpsilehmi 6, noorkarja 2, pulle 1, hobuseid 2, olemas väike aed 20 noore viljapuu ja 30 marjapõõsaga.

KIKKAS, Aleksander, Tasatse *25.10.1898 Keeni v, isa Nikolai, ema Kadri, abielus Ida Harkiga al. 1930, poeg Heldur, osa võtnud I maailmasõjast, olnud sakslaste käes sõjavangis, kust 2 korda põgenenud, osa võtnud Vabadussõjast vabatahtlikuna, tegutseb Urvaste haridusseltsi laulukooris ja näitetrupi, tegev mitmes seltskondlikus organisatsioonis, on tuletõrjuja. Talu päris isalt 1937, põldu 19 ha, metsa 1,5 ha, uudismaad juurde haritud, kariloomi 6-9, hobuseid 3, omab niidumasina.

KIRSIMETS, August, Johani-Jüri talu rentnik.(Karstes Pulga talu lähedal) *2.02.1902 Tartus, isa Peeter, ema Emilie, abielus Bertha Jõõgeriga al. 1925, lapsed Loreida, Ilga, Lehte, Edgar ja Lembit, on tegutsenud mitmel tööl kuni 1938. a-ni, mil rentis Johani-Jüri talukoha, põldu 14 ha, kariloomi 5, hobuseid 1, võtab osa seltside tegevusest, harrastab muusikat.

KIVI, Robert, Vareme *6.06.1894 Põlgaste v, isa Johan, ema Mari, abiellus Elisabet Ingveriga al. 1923, lapsed Kaljus, Leida, Koidula, Meinhard, Vilma, Elmar ja Heldur, tegev seltsides, 1918 a. siirdus Põlgaste vallast Koorastesse, kus isa omandas Vareme talu riigilt, 1938.a. päris R. Kivi isalt talu, 3 lüpsilehma ja 2 hobust, väike aed, peetakse mesilasi.

KOLGA, Adolf, Nahamäe *23.03.1887 Kooraste v, isa Peeter, ema Ann, abielus Emilie Kääriga al. 1925, tütred Alli ja Valve, osalenud I maailmasõjas 1914-18 Poolas ja Rumeenias, osa võtnud Vabadussõjast lõuna ja Narva rindel, saanud IV järgu Georgi risti ja Vabadussõja mälestusmärgi. Vabadussõjast vabanedes asunud rentnikuks Urvaste valda Peetri tallu, sealt sama valla Koigo asundusse, 1921.a. omandas asundustalu Nahamäe, uudismaad juurde haritud, põllud kividest puhastatud, kariloomi 9, hobuseid 2-3, viljapuid 65, marjapõõsaid 20, masinatest rohuniitja viljalõikuse aparaadiga, looreha ja hekslimasin.

KOLGA, Jaan, Sõõrumäe *13.01.1876 Uue-Antslas, isa Peeter, ema Ann, abielus 3 korda, lapsed Helvi, Minna, Kai, Hilda, August, Paul ja Ferdinand, tegev Vidrike piimaühingus ja Koigu-Anne masinatarvitajate

ühingus, talu omandas 1919, heinamaad osaliselt kraavidega kuivendatud, kariloomi 5-7, hobuseid 2, aias 24 noort viljapuud ja 11 marjapõõsast, talus looreha ja hekslimasin.

KOLK, Richard, Hiire (Kaagveres)*17.08.1901 Kooraste v, ema Vilhelmine Kolk, abielus Linda Kelderiga al. 1932, lapsed Aili ja Vello, olnud Kooraste vabatahtliku tuletõrje ühingu esimees ja praegu abiesimees, on Ühistegevuse Kindlustuskassa juhatuse liige, Kanepi Piimaühingu revisjonikomisjoni liige, endine Kooraste vallavanem. Talu valdab al. 1935.a., põldu 12 ha, uudismaad juurde haritud 1 ha ning heinamaad kuivendatud, kariloomi 5-6m hobuseid 2, aias 30 viljapuud, rohuniitja, looreha ja juurviljaharimismasin.

KOOL, Paul, Liivamäe *2.04.1890 Erastvere v, isa Jaan, ema Ann, abielus Ella Kevvaiga al. 1913, lapsed Koidula, Eha, Heldur, Aksel, osa võtnud I maailmasõjast 1914-19 läänerindel ja Vabadussõjast lõunarindel, pärast abiellumist omandas Kooraste valda Liivamäe talu, mida peab alates 1920, põldu 10 ha, heinamaad kuivendatud, 4 lüpsilehma, noorkarja 2, hobuseid 2, väike viljapuuaed.

KOORM, Eduard, Kuusiku *17.12.1903 Võru l, isa Peeter, ema Mari, abielus Õie Kuduga al. 1935, tütar Luule, [Urve], on olnud traktorijuhiks ja teehöövlijuhiks Võru maavalitsuse juures, omandas ostu teel Kooraste valda asundustalu, tema majapidamine on eeskujulikumaid Karste asunduses, mida kohaomanik on saavutanud oma töökuse ja hoolega, põldu 6 ha, metsa 5 ha, põllud kividest puhastatud, põllu- ja heinamaad kuivendatud kraavidega, lüpsilehmi 3, noori 1, hobuseid 1, viljapuid 38, marjapõõsaid 45, talus on olemas traktor ja viljaniidumasin, kutsetegevuse kõrval on E. Koorm tegev ka seltskondlikul alal.

KOOVIK, Elmar, Oru *4.02.1899 Kooraste v, isa Paul, ema Leena, abielus Elsbeth Akkeliga al. 1923, lapsed Herbert, Virve ja Valter, võttis osa Vabadussõjast lõunarindel, omab Vabadussõja mälestusmärgi, tegutsenud ehitustöölisena kuni 1921 omandas Kooraste valda Oru asunduskoha, põldu 3 ha, uudismaad haritud, põllumaa kividest puhastatud, peetakse 2 lüpsilehma.

KOOVIK, Juhan, Uibo *25.03.1873 Põlgaste v, isa Peeter, ema Miina, abielus Anna Linaga al. 1910, lapsed Eduard, August ja Õie, Uibo talu hakkas pidama 1920 a., põldu 4 ha, heinamaad 1 ha, lüpsilehmi 2, noorkarja 1, olemas väike aed.

KORVING, Rudolf, Sireli (Kaagvere) *7.01.1899 Räpina v, ema Pauline, abielus Aliide Linaga al. 1932, lapsed Heino, Harald, Vello ja Kaisula, osa võtnud Vabadussõjast lõuna rindel, kus põrutada saanud, tegev tuletõrjes. Vabanenud Vabadussõjast asus Aleksandri valda talusulaseks, 1932.a. omandas Kooraste valda väikese asunduskoha, mida kasutab ja korrastab täie innu ja hoolega, uudismaad haritud 1 ha.

KOSKA, Arnold, Sulendu (Kaagvere) *29.12.1990 Urvaste v, isa Karl, ema Liisa, abielus Salme Villaga al. 1926, lapsed Harald, Kaljo ja Lembit, osa võtnud Vabadussõjast lõuna rindel. Vabadussõjast vabanedes asus 1921.a. elama Kooraste v. Karstemõisa puusepaks, 1930.a. planeeriti mõis ja jagati maasoovijatele välja, kus ka A. Koska omandas mõisast maakoha, põldu 3 ha, metsa 3 ha, kariloomi 2, hobuseid 1, väike viljapuuaed.

KREEVAN, Eduard, Haljamäe (Karste)*3.05.1899 Haanja v, isa Jaan, ema Leena, abielus Ida Treialiga al. 1932, lapsed Asta, Arvo ja Helgi, talu omandanud 1930, põldu 8 ha, karjamaad 1 ha, heinamaad 3 ha, metsa 1,5 ha, kariloomi 5, hobuseid 1, viljapuuaias 20 viljapuud.

KROON, August, Pedajamäe *24.11.1875 Vastse-Otepää v, isa Jaan, ema Mari, abielus 2 korda, lapsi 12, nendest kolm surnud, osa võtnud I maailmasõjast, olnud Kooraste Masinatarvitajate Ühingu esimees, töötanud taludes palgalisena, omandas Pedajamäe talu 1920. a., uudismaad juurde haritud 3 ha ümber, 2 lüpsilehma, aed korrastamisel.

KULD, Alfred, Piirioja *8.05.1905 Kooraste v, isa Ludvig, ema Emilie, abielus Aliide Johansoniga al. 1930, tütar Ilse, tegutsenud isatalus ja olnud palgaliseks teenijaks teistes taludes kuni 1933. a. hakkas pidama Piirioja talu, põldu 9, heinamaad 4, karjamaad 2, metsa 1 ha, heinamaad kuivendatud, lüpsilehmi 4, noorloomi 1, hobuseid2, 45 viljapuud ja 12 marjapõõsast, talus on hobusejõuline linamurdmise- ja puhastamise-masin.

KÄNKSEPP, Kusta, Kanariku (metsavahikoht) *3.05.1886 Sangaste v, isa Kristjan, ema Lotta, abielus Emilie Lehtsiga al. 1914, lapsed Jaan, Helju, Karl, on Kooraste v. hoolekande kohtu liige, Vidrike Piimaühingu liige, Koigu-Anne masinatarvitajate ühingu liige, tegutsenud äri ja piimanduse alal kuni 1921.a., mil omandas Kooraste valda Koigu asundusse Kanariku asundustalu, uudismaad metsamaast ja kännustikust üles haritud 4 ha, karja ja heinamaad kuivendatud lahtiste kraavidega, sarvloomi 3-4, hobuseid 1-2, aias 15 õunapuud ja 15 kirsi-ploomipuud ja 10 marjapõõsast, talus looreha ja hekslimasin.

KÄÄR, Jaan, Koka-Andruse *17.06.1879 Kooraste v, isa Peeter, ema Ann, abielus Jette Hallapiga al. 1907, lapsed August, Albert, Anna, Maimu, osa võtnud I maailmasõjas 1916-17 ja Vabadussõjast 1919 lõuna rindel, tegev Kooraste vallavolikogus, Kanepi Piimaühingus, Kooraste Põllumeeste Seltsis ja Kooraste Masinatarvitajate Ühingus, tegutsenud pikemat aega mesinikuna, talu peab alates 1907, uudismaad põlluks haritud 2 ha, kariloomi 7, hobuseid 3, aias 30 viljapuud, 16 marjapõõsast, talus kartulivõtu masin, niidumasin ja looreha, peetakse mesilasi, tarusid 17.

KÕIV, Jaan, Kalla *16.06.1895 Kooraste v, isa Jaan, abielus Amanda Suviga al. 1929, lapsi 1, osa võtnud I maailmasõjast, kus sai ka haavata, talu päris isalt 1931, maad kraavitatud ja põllud kividest puhastatud, lüpsilehmi 4, võirasva 3,7%, noorkarja 2, pulle 1, hobuseid 2, õunapuid aias 50, ploomipuid 10, marjapõõsaid 50, talus rohuniitja, looreha, turbapurustaja, viljapuhastaja, on eeskujulik mesinik, tarusid 15 ümber.

KÕRRAN, August, Piiri *4.09.1899 Kooraste v, isa Otto, ema Triina, abielus Alviine Baumanniga al. 1924,

lapsed Johanna-Leontiine, Villi, Aino, Richard, Helmi, Karl-Gustav ja Evi, osa võtnud Vabadussõjast vabatahtlikuna, saanud haavata paremast jalast, omab Vabadussõja mälestusmärgi ja rahvaloenduse mälestusmärgid, tegev Kooraste algkooli hoolekogus ja õppenõukogus, tuletõrjuja, pärast vabadussõda asus elama isatallu, 1923.a. astus politseiteenistusse, teenis Petseris, 1924. a. hakkas pidama abikaasale kuuluvat Piiri asunduskohta.

KÕRRAN, Oskar, Ebasoo (Lojuse) *2.06.1885 Kooraste v, isa Mihkel, ema Mai, abielus Liine Ahiga al. 1914.a., lapsed Hilda, Koidula, Margarete, Herbert, osa võtnud I maailmasõjast 1914-18 läänerindel, tegev Kooraste v. kindlustuskassas, noorena abistas isa põllutöödel ja tegi mõisale päevi isa rendikoha eest, 1920.a. omandas mõisate planeerimisel Ebasoo maakoha, millele on kõik vajalikud hooned üles ehitanud omal kulul, põllud kividest puhastatud, lahtiste kraavidega kuivendatud, talus 6 lüpsilehma, noorkarja 4, 2 hobust, väike aed, masinatest rohuniitja ja looreha.

KÕRRAN, Otto, Väinola *29.10.1900 Kooraste v, isa Paul, ema Miina, abielus Koidula Kappiga al. 1924, lapsi 1, noorem allohvitser, osa võtnud Vabadussõjast lõunarindel, tuletõrjuja, varem tegutsenud kivilõhkujana ja juhutöölisena, oma teenistuse ja kokkuhoidlikkusega suutis muretseda rehepeksugarnituuri, selle abil suutis omandada asunduskoha, talu heal järjel tänu peremehe asjatundlikkusele, põldu 7 ha, lüpsilehmi 3, hobuseid 1, aias 72 viljapuud, olemas traktor ja rehepeksugarnituur.

LADVA Elmar Koke-Tooma *10.08.1910 Kooraste v. isa Adam, ema Miina, abielus Helju Kalistaga al 1938, noorem allohvitser, tegev Kooraste v hoolekandekohtus, kindlustuskassa juhatuses ja Kanepi Piimaühingus. Võttis pärast isa surma talumajapidamise juhtimise enda peale 1934. talus põldu 22 ha, metsa 1 ha, põllud kividest puhastatud, kariloomi 10, hobuseid 3. Talus rohuniitja, looreha, hekslilmasin, viljapuhastusmasin, reaskülvik ja hobusejõuline linamurdmismasin.

LADVA, Rudolf, Piirisaare talu. *31.07.1905 Kooraste v, isa Adam, ema Miina, abielus Salme-Elise Tederiga al. 1936, lapsed Helma-Veronika ja Hilja-Maret; on kaitseliitlane ja tuletõrjuja, 1935.a. omandas Piirisaare väikekoha, ühtlasi avas samas kohas väikese kaupluse.

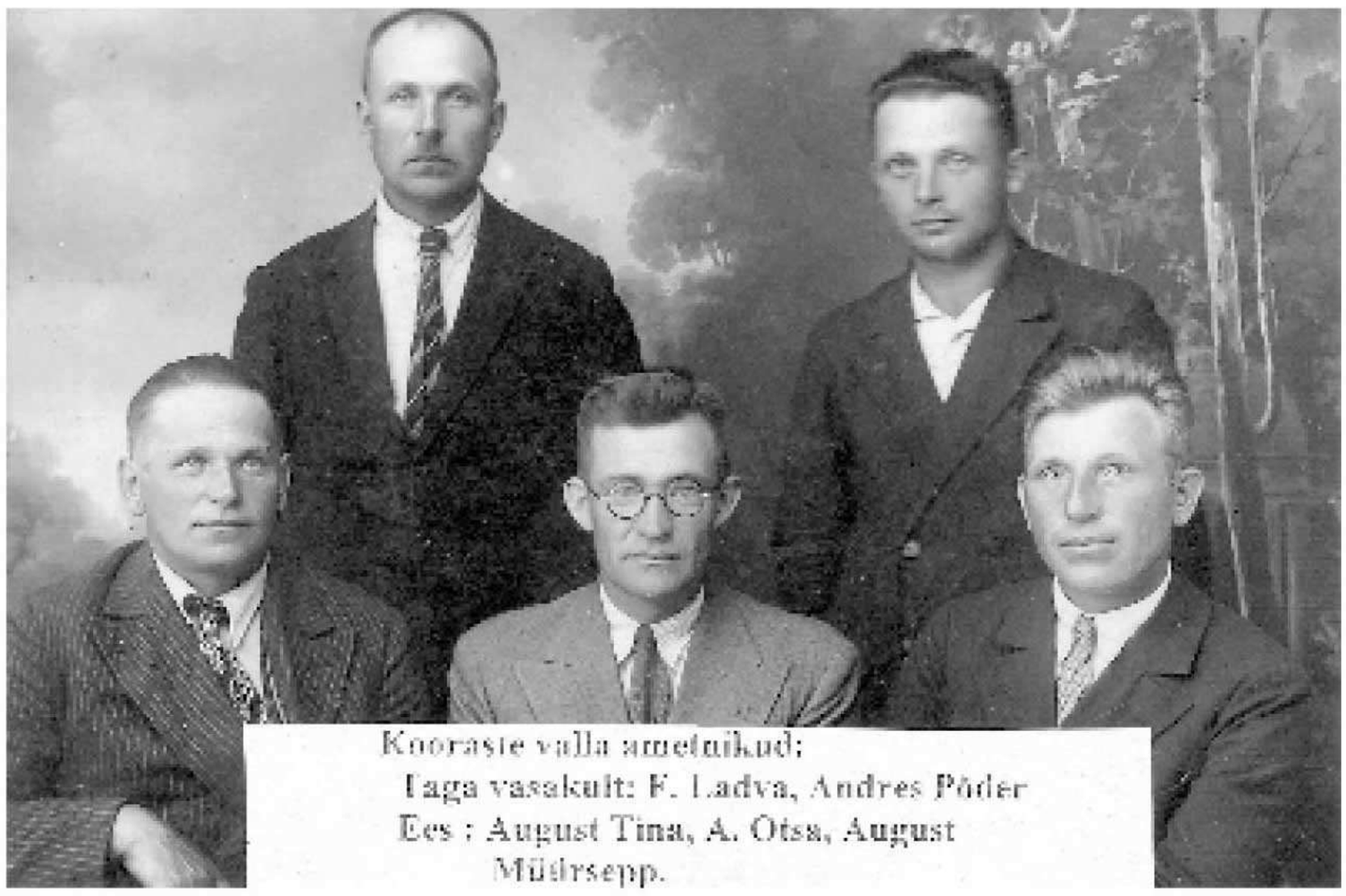
LADVA, Voldemar, Nigula *28.1.1900 Kooraste v, isa Adam, ema Miina, abielus Erna Kevvaiga al. 1925, lapsed Edgar, Haljand, Leili, Milvi ja Vello, osa võtnud Vabadussõjast, on Kanepi Piimaühingu liige, talupidaja al. 1925.a., põllumaad salakraavidega kuivendatud, peetakse 6-7 lüpsilehma, noorkarja 2, hobuseid 2, aias 45 õunapuud ja 25 marjapõõsast, omab rohuniitja.

LANG, Alfred, Pillaristi *17.01.1904 Erastvere v, isa Jaan, ema Sohvie, alghariduse omandas Kanepi kihelkonnakoolis, talu peab pärast isa surma koos kaaspärijatega, talus kariloomi 4, hobuseid 1, noor viljapuuaed.

LEHT, Paul, Mäha *10.01.1874 Kooraste v, isa Jaan, ema Miina, osa võtnud I maailmasõjast 1916 lääne rindel, olnud Kooraste vallavolikogu liige, tegev Põllumeeste Kogus, Karste algkooli hoolekogus, piimaühingus ja Kanepi Laulu- ja Mängu Seltsis, omab diplomi tõuhobuste ja karjakasvatamise eest, 1902. a. omandas pool mõttelist osa isatalust, talus põllu- ja heinamaad kuivendatud sala- ja lahtiste kraavidega, kariloomi 12, hobuseid 5, viljapuid 25, marjapõõsaid 30, aed korrastamisel, masinatest rohuniitja ja looreha.

LEIB, Eduard Jakobi *3.02.1909 Kooraste v, ema Mari, abielus Erna Vahiga al. 1936, tütar Anni. Tegutsenud varem mõisatöölisena, al. 1932.a. omandas väikese tööliskoha.

LINA, Herbert, Järve *16.10.1902 Erastvere v, isa August, ema Anna, abielus Salme Liimanniga al. 1926, lapsed Valentin, Helju, Linda, Meinhard, Aavo; on tegev tuletõrjes, Kanepi Piimaühingus ja masinatarvitajate ühingus, varem tegutsenud kingsepana, olnud abiks isale põllutöödel, 1930.a. ostis ta kaaspärijatelt kodutalu ja hakkas seda iseseisvalt majandama, põldu on rajatud juurde uudismaa näol, lüpsilehmi 4, noorkarja 1, hobuseid 1, 38 viljapuud, 20 marjapõõsast, mesilastepidamine.

Kooraste valla ametnikud:
Taga vasakult: F. Ladva, Andres Põder
Ees : August Tina, A. Otsa, August Müürsepp.

LOKK, Hendrik, Klaasvariku *5.04.1890 Pilkuse v, isa Jaan, ema Miina, abielus Natalie Kiivitiga al. 1914, lapsed Aurelius, Voldemar ja Kalju; on pidanud rendikohtasid, tegutsenud kingsepana ja ehitustöölisena, 1925.a. omandas Klaasvariku asundustalu, heinamaad kuivendatud lahtiste kraavidega ja põllud täielikult kividest puhastatud, 3 lüpsilehma, aias 40 õunapuud, peetakse ka mesilasi.

LOOT, Jaan, Metsa *23.05.1883 Kooraste v, isa Juhan, ema Sohvi, abikaasa Emilie Kuld al. 1909, pojad Georg ja Theodor, osa võtnud Vene-Jaapani sõjast 1905 ja I maailma-

sõjast, Kooraste vallavolinik ja abi-vallavanem, Erastvere ühispanga liige, olnud päevatööline, Karstemõisa metsavaht ja rendikohtade pidaja. Talu omandanud 1930.a., uudismaad ülesharitud, maad kuivendatud, kariloomi peetakse 3, hobuseid 1, aias 38 õunapuud ja 25 marjapõõsast.

LOOT, Kusta, Peratsjärve * 18.12.1880 Kooraste v, isa Juhan, ema Sohvi, abikaasa Liina Kuld, al. 1911, olnud Kooraste vallavolinik 3 aastat, töötanud lauavabrikutes kodumaal ja Lätis, olnud varem ka metsavahiks. Talu omandas 1930, põldu 11 ha, metsa 5 ha, uudismaad haritud ja põldu kuivendatud, peetakse 6 karilooma ja 1 hobune, aias 25 õunapuud, 8 kirsipuud ja 10 marjapõõsast

LUIK, Alfred, Savi (Karste) *2.03.1908 Kooraste v, isa Kusta, ema Leena, abielus Luise Ermeliga al. 1929, lapsed Aime ja Silvia: pärast algkooli lõpetamist siirdus Otepääle kingsepaks õppima, 1927.a. hakkas iseseisvalt töötama kingsepana, 1930.a. omandas Karste asunduses Savi käsitööliskoha, põldu 1 ha, metsa 2 ha, rajatud noor viljapuuaed.

LÄNIK, Paul, Kitselaane väiketalu *6.10.1895 Kooraste v, isa Mihkel, ema Mari, abielus Emilie Hallapiga al. 1919, lapsed Helga, Leonhard, Hedvig, Aino, osa võtnud I maailmasõjast ja Vabadussõjast lõunarindel, sai haavata, olnud Kooraste vallavolikogu liige, Vabadussõjast vabanedes asus elama Kooraste valda, teenis valla käskjalana 5 aastat, pidas rendikohti, 1936.a. omandas Kitselaane asunduskoha mõttelise osa, uudismaad üles haritud 1 ha, lüpsilehmi 2, noorkarja 1, hobuseid 2, rajatud noor viljapuuaed.

MAIDLA, Jaan, Ränga *14.04.1897 Kooraste v, isa Karl, ema Ann, abielus Salme Mummiga al. 1922, lapsi 3, osa võtnud I maailmasõjast läänerindel 1916-18 ja Vabadussõjast vabatahtlikuna 1918-20, sai jalast haavata, kaitseliitlane ja tuletõrjuja, tegev seltsides, talu omandas 1925.a., põldu 11 ha, metsa 0,6 ha, uudismaad haritud, kariloomi 10, hobuseid 3, talus rehepeksugarnituur ja kõik vajalikud põllutöömasinad, suur viljapuuaed 30 õunapuu ja 50 marjapõõsaga ning 100 kirsi ja ploomipuuga.

MEITERN, Jaan, Seidu (Sõidu) *4.10.1899 Kooraste v, isa Jaan, ema Truuta, osa võtnud Vabadussõjast, tuletõrjuja, talu omandas 1899. a., põldu 10 ha, metsa 4 ha, heinamaad kuivendatud, kariloomi 6, neist 4 lüpsileha, hobuseid 2, aias 150 kirsi-ploomi- ja kreegipuud ning 30 marjapõõsast.

METING, August, Kruusamäe *1.10.1895 Roela v, isa Kristjan, ema Liisa, abielus Õie Lalliga al. 1922, lapsed Aade, Ella ja Laine, osa võtnud I maailmasõjast ja Vabadussõjast, mitmel korral haavata saanud, talu omandas 1930.a., põldu 8 ha, uudismaad juurde haritud, kariloomi 4, hobuseid 1, talus niidumasin, aias 16 õunapuud, kirsi- ja ploomipuid.

PALK, Juhan, Ojaveere *5.01.1879 Kooraste v, isa Hans, ema Triina, abielus Olga-Matilde Ziiusega al. 1911, lapsi 1, tuletõrjuja ning liige mitmes majanduslikus seltsis, olnud mõisas kutsariks, pidanud ka renditalusid, talu omandas 1921.a., põlde rajatud juurde, tehtud uudismaad, kariloomi 7, neist 5 lüpsilehma, hobuseid 2, talus niidumasin ja väike viljapuuaed.

PARMANN, Johannes, Sõmerpalu metsavahikoht;*24.07.1904 Kahkva v, isa Daniel, ema Lotti, abielus Alide Kirilaga, lapsed Magda, Kalju, Endel, Linda, Aino, praegu metsavahikoht Sõmerpalu vahtkonnas, talus on uudismaad juurde haritud ja kividest puhastatud, kariloomi 5, neist 3 lüpsilehma, viljapuuaed korrastamisel.

PAU, August, Õisu *2.04.1901 Põlgaste v, isa Peeter, ema Liisa, abielus Elfriede Leederiga al. 1925, lapsed Heldur, Viljart ja Hele-Mall, osa võtnud Vabadussõjast, tegutsenud masinistina vabrikus, talu omandas 1934, talus uudismaad juurde haritud, kariloomi 3, neist 2 lüpsilehma, hobuseid 1, viljapuuaias 15 noort õunapuud.

PETTAI, Leonhard, Ojaveere *14.03.1891 Kooraste v, isa Jaan, ema Mari, abielus Anna Augustiga al. 1924, lapsed Endla, Helju ja Aino, olnud I maailmasõjas Riia all ja Vabadussõjas, vanem allohvitser, tegev mitmes majanduslikus seltsis, talu omandas 1927.a., põldu 6 ha, metsa 3 ha, uudismaad haritud, kariloomi 3, hobuseid 2, viljapuuaias 16 õunapuud.

PETTAI, Osvald, Märi *27.01.1896 Kooraste v, isa Jaan, ema Mari, abielus Hilda Ladvaga al. 1936.a., osa võtnud I maailmasõjast lõunarindel ja Vabadussõjast lõunarindel ning Narva all, Truuta Masinatarvitajate Ühingu liige ja juhatuse liige, tuletõrjuja, jahi- ja kalamees, talu peab alates 1931.a., põldu 15 ha, metsa 1 ha, uudismaad haritud, kariloomi 8, neist 6 lüpsilehma, võirasvaga 4,0%, hobuseid 2, viljapuuaias 28 noort õunapuud ning ploomi- ja kreegipuid ning marjapõõsaid.

PIHO, Eduard, Ala-Kivi *18.04.1912 Linnamäe v, isa Paul, ema Alide, abielus Elsa Krooniga al. 1932., lapsed Valdek ja Vaike, tegev Kooraste tuletõrjes ja laulukooris, talu on pärandustombu nimel, põldu 17 ha, metsa 2 ha, põllud kividest puhastatud, kariloomi 6, neist 4 lüpsilehmad, hobuseid 2, rajatud ka väike viljapuuaed.

POTTER, Osvald, Hendriku *28.04.1902 Sõmerpalu v, isa Aleksander, ema Emilie, abielus Minna Ideoniga al. 1930, lapsed Lembit ja Valli, talu omandas 1933.a., põldu 5 ha, heinamaad kuivendatud, 3 lüpsilehma, piimarasvaga 3,8%, hobuseid 2, väike viljapuuaed 21 õunapuu, 15 ploomipuu ja 25 marjapõõsaga.

RAIG, Paul, Ala-Sumiste *7.12.1878 Kõlleste v, isa Johan, ema Liisa, abielus Marie Arbiga al. 1903.a., lapsed Paul, Eduard, Artur, Hilda, Richard, Helga, matkanud kodumaal täiendamise otstarbel, olnud Kooraste vallavolikogu liige ja hoolekande kohtu liige, algkooli hoolekogu liige, tegutsenud metsavahina Tartu ja Võrumaal, praegu pensionil, talu omandas 1930.a., maad kuivendatud, kariloomi 7-9, neist 5 lüpsilehma, hobuseid 2, aias 15 noort õunapuud, 10 marjapõõsast, talus heina- ja viljaniidumasin.

RAJATAMM, Karl, Tamme *3.10.1893 Urvaste v, isa Juhan, ema Emile, osa võtnud I maailmasõjast ja

Vabadussõjast, omab II liigi III järgu Vabadusristi, noorem allohvitser, tegev seltsides, talu peab rentnikuna 1939.a. al., põldu 14 ha, metsa 4 ha, põllud kividest puhastatud, kariloomi 7, neist 5 lüpsilehma, hobuseid 2, olemas väike viljapuuaed.

RANNA, August, Mälle talu rentnik; (Koigu)*7.10.1875 V-Otepää v, isa Jüri, ema Liisa, abielus Helmi Kiivitiga al. 1919, lapsed Õie ja Elmar, olnud Pühajärve vallavolinik, tegutseb talurentnikuna al. 1918.a., kariloomi 3, neist 2 lüpsilehma, hobuseid 1.

RAUDSEPP, Elmar, Tasuja *16.01.1906 Mooste v, isa David, ema Karoline, abielus Hilda Haidakuga al. 1931, lapsed Hans ja Kalev, tegev tuletõrjes, talu omandas 1931.a, põldu 9 ha, metsa 5 ha, kariloomi 5, neist 4 lüpsilehma, piimarasva 3,8%, rajatud noor viljapuuaed 25 õunapuud, 30 marjapõõsast, 12 kirsi- ja ploomipuud.

ROHT, Karl, Reino metsavahikoht *27.07.1899 Kõlleste v, isa Samuel, ema Leena, abielus Alma Tiidemaniga al. 1921.a., lapsed Aino, Endel, Kaljo, Erna, Erika, võttis osa vabatahtlikuna Vabadussõjast, tegev kodukaunistamise komitees, oli varem metsavahiks Erastvere metskonnas, kust 1931.a. viidi üle Kooraste vallas asuva Karste vahtkonna metsavahiks, põldu 11 ha, metsa 1 ha, uudismaad juurde haritud, 4 lüpsilehma ja 2 hobust, aias 23 noort õunapuud, 70 marjapõõsast, peetakse mesilasi.

ROOSBAUM, Julius, Verioja *18.07.1902 Urvaste v, isa Johan, ema Emilie, abielus Ida Tikkeriga al. 1926.a., lapsed Valter, Endel, Lembit, Heino ja Heiti, tegev tuletõrjes, Urvaste Haridusselts „Siiriuse“ liige, on varem olnud metsavaht, talu omandas 1930.a., põldu 7 ha, uudismaad haritud, kariloomi 5, neist 3 lüpsilehma, hobuseid 2, aias 25 õunapuud ja 30 marjapõõsast, peetakse ka mesilasi.

ROOVÄLI, Alo, Andruse talu; *25.11.1916 Urvaste v, isa Kristjan, ema Marie, noorem allohvitser, tuletõrjuja, Vidrike Rahvaraamatukogu seltsi liige, omab kaitseväe II klassi laskurmärgi, talu omandas 1936.a., põldu 11 ha, metsa 3 ha, kariloomi 4-5, hobuseid 1, talus väike viljapuuaed.

SIIMANN, Evald, Mäeotsa väiketalu; *8.06.1896 Kooraste v, isa Jüri, ema Miili, abielus Marie Kapiga al. 1923, lapsed Aita, Kaljo, Helge ja Koidula, osa võtnud I maailmasõjast Riia all, talu omandas 1931.a., põldu 6 ha, uudismaad juurde haritud, 3 lüpsilehma piimarasvaga 4,2 %, hobuseid 1, rajatud noor viljapuuaed 15 noort õunapuud ja 25 marjapõõsast.

SIINMAA, Aleksander, Piiri *4.04.1893 Venemaal, isa Juhan, ema Leena, abielus Alviine Rosenthaliga al. 1922, lapsed Arnold, Osvald, Linda ja Juhan, noorem allohvitser, osa võtnud I maailmasõjast ja Vabadussõjast, tuletõrjuja ning tegev paljudes majanduslikes seltsides, talu omandas 1920.a. , põldu 15 ha, maad kividest puhastatud, kariloomi 6, neist 4 lüpsilehma, noor viljapuuaed.

SILD, Osvald, Ala-Samuli *18.12.1898 Vastse-Otepää v, isa Peeter, ema Juuli, abielus Aliide Luhtiga al. 1924, lapsed Arvo, Elmo, Benno ja Ivi-Silvi, noorem allohvitser, osa võtnud I maailmasõjast, kus saanud haavata ja Vabadussõjast, oli Urvaste vallavolinik ja vallavanem, hoolekande kohtu liige, Vidrike piimaühingu liige, talu sai autasuna vahvuse eest ja hakkas seda pidama 1922.a., maad kuivendatud ja kividest puhastatud, kariloomi 6-8, hobuseid 2, noor viljapuuaed, olemas niidumasin.

SOKK, Karl, Mäe-Summiste *8.06.1899 Kooraste v, isa Gustav, ema Ann, abielus Klaara Kalkiga al. 1934.a., alghariduse sai Karste algkoolis, talu peab 1936.a. alates, maad kuivendatud, kariloomi 5, neist 3 lüpsilehma, hobuseid 1, väike viljapuuaed, talus peetakse 1 suvilist.

SULG, Hermann, Jakobi *11.01.1878 Erastvere v, isa Adam, ema Mari, abielus Helene Leisiga al. 1902, lapsed Erika, Herbert, Koidula, osa võtnud I maailmasõjast, olnud Kooraste vallavolinik ja abivallavanem, talu omandas 1902, põldu 22 ha, maad kividest puhastatud ja kuivendatud, kariloomi 10, hobuseid 2, talus tori tõugu mära ja täkk, aias 30 õunapuud ja marjapõõsast, peetakse 1 suveteenijat, olemas heina- ja viljaniitja, külvimasin.

SÜGIS, Eduard, Ka[se] *20. ? 1899 Kooraste v, isa Gustav, ema Sohvi, abielus Marie Rosenthaliga al. 1925, lapsed Helju, Eha ja Kaljo, vanem allohvitser, osa võtnud Vabadussõjast, tuletõrjuja, tegev Koigu kooli õppenõukogus, talu omandas 1922.a., põldu ? ha, põllud kuivendatud, 6-7 lüpsilehma, 1-2 noorlooma, hobuseid 2, aias ca 70 õuna-kirsi- ja ploomipuud, olemas niidumasin.

TALV, Leonhard, Sa[vi?] *21.? 1904 Kärgula v, isa Adolf, ema Marie, abielus H.Kruusega al. 1933, tuletõrjuja ja seltskonnategelane, talu peab alates 1937, põllud kividest puhastatud, uudismaad haritud, 2 lüpsilehma, noor viljapuuaed 20 õunapuud ja 10 kreegi- ja ploomipuud ning 10 marjapõõsast.

TATSI, Karl, Andruse;*25.03.1905 Pühajärve v, isa Mihkel, ema Juuli, abielus Ella Rosenthaliga al. 1929, lapsed Valve ja Helga, tegev Valgjärve noorsooühingus, põllumeeste seltsis, spordiseltsis ja tuletõrjes, talu Karl Rosenthali pärijate nimel, põldu 10 ha, metsa 2 ha, uudismaad juurde haritud, kariloomi 3-5, hobuseid 2, omab rehepeksugarnituuri, mida kasutatakse ümbruskonnas, peale selle muid masinaid, talus noor viljapuuaed, peetakse mesilasi.

TAUBER, Karl, ärikoht; *10.10.1909 Puka al. Valgamaal, isa Jaan põllumees, ema Amalie, tegev tuletõrjes, pidanud renditalusid, hiljem siirdunud ärialale.

TEDER, Mihkel, Järve *4-01.1879 Pühajärve v, isa Ants, ema Madli, abielus Leena Rügaga al. 1906, lapsed Harald, Mari, Aino, Alfred ja Salme, käinud põllumeeste kursustel, olnud Urvaste vallavolikogu liige, Antsla Ühispanga liige ja Vidrike Piimaühingu esimees, taluomanik alates 1920, uudismaad juurde haritud, 4-5 lüpsilehma, võirasva 4,2%, hobuseid 2, 16 õunapuud ja 30 marjapõõsast, olemas niidumasin ja reaskülvimasin.

TEEVER, Ferdinand, Toominga *4.02.1909 Kooraste v, isa Otto, ema Anna, alghariduse saanud Karste

algkoolis ja Kanepi kihelkonnakoolis, hiljem õppinud Võru Tööstuskoolis, kaitseväes olnud kapral, tegev tuletõrjes, talu sai ema Anna Karste mõisast käsitöölise kohana, kariloomi 3, hobuseid 1, olemas väike viljapuuaed.

TEEVER, Juhan, Jaani-Adami *7.08.1880 Kooraste v, isa Adam, ema Ann, abielus Salme Kuduga al. 1907, lapsed Õie, Helmi, Karl ja Villu, olnud Kooraste abivallavanem, vallavolinik ja hoolekohtu esimees, talu omandas 1905. a., põldu 20 ha, metsa 5 ha, 7 karilooma, neist 4 lüpsilehma, 20 õunapuud ja 25 marjapõõsast.

TEEVER, Kornelius, Mäe-Kivi *29.12.1876 Kooraste v, isa Mihkel, ema Madli, olnud Kooraste vallavolinik, tegev masinatarvitajate ühingus, Kärgula kartuliühingus, Kärgula tarvitajate ühingus, Kooraste kindlustuskassas ja Erastvere tubaühingus, talu peab alates 1911, põldu 16 ha, metsa 1 ha, uudismaad haritud, põllud kividest puhastatud, kariloomi 6, nendest 4 lüpsilehmad, võirasva 4,5%, hobuseid 1, väike viljapuuaed.

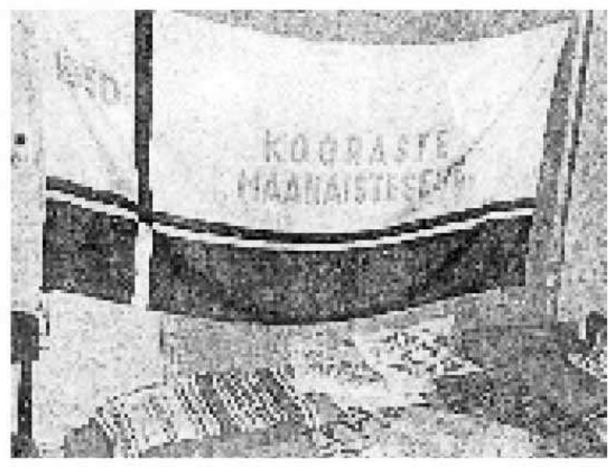
TEEVER, Kusta, Tamme *11.05.1884 Kärgula v, isa Peeter, ema Anna, abielus Hilda Haugiga al. 1925, lapsed Heino, Uno ja Heldur, osa võtnud I maailmasõjast ja Vabadussõjast, tuletõrjuja, talu omandas 1920 asunduskohana, põllud kividest puhastatud, kariloomi 6, neist 4 lüpsilehmad, hobuseid 1, viljapuuaias 10 noort õunapuud ja 18 marjapõõsast, olemas niidumasin.

TINA, Ludvig, Söödi *26.07.1871 Heisri v, isa Johan, ema Liisa, abielus Amalie Kuduga al. 1900, lapsed Rudolf, Ella, Elmar, Johannes, Ludvig ja Emma, olnud Kõlleste vallavolinik, pidanud varem tuuleveskit, hiljem asunud vesiveski pidajaks, talu koos vesiveskiga omandas 1929, heinamaad kuivendatud, põllud kividest puhastatud, kariloomi 7, neist 5 lüpsilehma, 20 õunapuud ja 15 marjapõõsast, aed korrastamisel, talus olemas peale põllutöömasinate veel saekaater, katuselaastumasin, kreissaag, seimerid jne.

URM, August, Tasase *14.02.1886 Pühajärve v, isa Märt, ema Mari, abielus Alma Neumanniga al. 1923, lapsed Armilde, Heldi, tegev Vidrike piimaühingus, talu omandas 1933. a., põllud kividest puhastatud, kariloomi 9, neist 6 lüpsilehma, hobuseid 2, aias 25 noort õunapuud ja marjapõõsaid, niidumasin.

VAGO, Marta, Kolda 59 ; *20.09.1908 Kõlleste v, isa Peeter, ema Mari, abielus Johannes Vagoga al. 1929, lapsed Hans ja Peeter, täiendanud end Vahi Põllutöökoolis, naiskodukaitse liige ja Kooraste Maanaiste Seltsi liige, talu omandas 1937. a., uudismaad juurde haritud, kariloomi 8, beist 3 lüpsilehma, hobuseid 3, 23 õunapuud ja marjapõõsaid, kasutatakse hooajatöölisi.

VAHER, Eduard, Tamme *14.06.1904 Pühajärve v, isa Jaan, ema Minna, abielus Alma Harkiga al. 1933, tütar Virve, talu omandas 1926.a., põllud kuivendatud ning uudismaad juurde haritud, kariloomi peetakse 7, neist 4 lüpsilehmad, hobuseid 2, 15 noort õunapuud ja 25 marjapõõsast, olemas niidumasin.

VESSIM, Juhan, Leebiku *31.01.1866, isa Juhan, ema Kadri, abielus Miina Liiniga al. 1892, lapsed Emilie, Eduard, Alviine, Valter, Voldemar, Alfred ja Hugo, olnud mõisatööliseks, kupjaks ja metsavahiks, talu peab al. 1934 uudismaa kohana, omandas selle riigi metsamaadest, 14 ha põldu, 10 ha metsa, kariloomi 2, hobuseid 1, 35 noort õunapuud ja 10 marjapõõsast, mesilasi 4 peret.

VESSIM, Voldemar, Karste koolitalu rentnik, isa Juhan, ema Miina, abielus Armeta Renniga al. 1929, lapsed Heino ja Helju, seltskondlik tegevus: Kooraste abivallavanem, tegev piimaühingus ja laulukoorides, on Karste koolitalu rentnikuks 1931.a. alates, kariloomi 4, nendest 3 lüpsilehma, hobuseid 1.

VIHM, August, Kalle *10.08.1880 Valgjärve v, isa Juhan, ema Kristiine, abielus Helmi Länikuga al. 1907, lapsed Arnold ja Virve, osa võtnud I maailmasõjast, talu omandanud 1919 asunduskohana, heinamaad kuivendatud, kariloomi peetakse 3, hobuseid 2, aias 5 õunapuud, 30 marjapõõsast ja 10 ploomipuud.

VILLEMSON, Hans, Tülsu *6.05.1882 Arula v, isa Hendrik, ema Kadri, osa võtnud I maailmasõjast, Kanepi piimaühingu liige, olnud mõisas kutsariks, talu omandas 1920, põldu 8 ha, kariloomi 3, hobuseid 1, viljapuuaed rajamisel.

VÄRNIK, Johan, Pitsimäe *3.10.1882 Vana-Antsla v, isa Rein, ema Anna, abielus 2 korda, lapsed Adele, Hilja, Kalju ja

Kooraste Maanaiste Seltsi kangakudumise kursusest osavõtjad: ees istuvad vasakult: Hele Aigro (abielus Sadam) ja Ella Kork (abielus Reedi). Istuvad vasakult: Eglit (eesnime ei tea), Koidula Kelder, kursuse juhataja Kaja Pettai ja Erika Hõrak. Seisavad vasakult: Linda Pettai (hiljem Mähar), Hilda Henga, 3. ei tea, Agnes Hoop.

Lembit, olnud tuletõrjes, Vidrike piimaühingu asutajaliige, Koigu masinatarvitajate ühingu abiesimees, talu omandas 1914. a., uudismaad haritud, kariloomi peetakse 6, nendest 4 lüpsilehmad, talus suur viljapuuaed.

VÄRV, Oskar, Mäe-Märdi *27.11.1890 Valgjärve v, isa Kusta, ema Liisa, abielus Jenny Hüvaga al. 1924, lapsed Haljand, Aksel ja Kaljo, osa võtnud I maailmasõjast ja Vabadussõjast, Vene sõjaväes noorem allohvitser, tuletõrjuja ning Valgjärve vallavolinik, olnud sõjavangis sakslaste käes ning haavata ja põrutada saanud, talu omandas 1934, põldu 14 ha, metsa 6 ha, uudismaad juurde haritud, kariloomi 6, nendest 4 lüpsilehma, hobuseid 1, viljapuuaias 40 noort õunapuud ja 15 marjapõõsast.

ZIRKEL, Albert, Roio *25.08.1905 Erastvere v, isa Saul, ema Leena, abielus Hildegard Lootiga al. 1933, lapsed Heldur ja Heli, tuletõrjuja, Kooraste vallavolinik ja piimaühingu liige, talu omandas 11916.a. maad kuivendatud, kariloomi 8, nendest 6 lüpsilehma, aias 20 õunapuud, 20 marjapõõsast ja 25 kirsi- ja ploomipuud, talus viljapeksugarnituur, niidumasin jm. masinad.

Elle Kärsin jutustab:

Üks fotol olevatest lastest peaks olema Ott Ader (Kääriku Ott ?), vahva naljamees.

EK: Ükskord ballil olnud selline lugu. Ott tulnud kübaras, pikas mantlis ja saabastes peole. Tüdrukud muidugi viisakalt ukse juures: Härrased, võtke ometi riided pealt ära! Ja kui siis Ott palitu seljast võtnud, tormasid tüdrukud kiljudes välja, sest Ott olnud paljas kui purikas.

?

Kes tunneb fotol olevaid isikuid ja kus see pilt võiks olla tehtud? (foto erakogust)

Küüditatud Kooraste vallast 1949. aastal

H. Sissase Meenutused IV osa 2000 toob järgmised andmed: Kooraste vallas oli 1946.a. 1924 inimest ja 500 majapidamist, küüditamisele oli määratud 23 perekonda, küüditati 21 perekonda, neist mehi 20, naisi 39, lapsi 31, kokku 90. Nimekirjade järgi olid küüditatud Koorastest:

Aigro Pauli (*1881) perekond Kooraste v. Musta talu, küüditati Taišeti raj. abikaasa Armula (Ä1886) ja tema õe Salme Pettaiga (*1889);
Aland Hendrik (*1910) Kooraste v. Tamma t. koos ema Minnaga (*1873 † 1949 Siberis) Irkutski obl. Ussolje raj.,
Hallop, Alma (*1898) Kooraste v. Koigu k. Irkutski obl. Tuluni raj., tütrepoeg Salumägi Endel (*1939), Hallop Alviine (*1895, Alma õde), Hallop Juta, Alma tütar (*1928), kellel Siberis sündis tütar Propokova Tiiu *1956);
Hani, Liine (*1883) Kooraste v. Moosare t. Irkutski obl Taišeti raj., Ilves Salme (*1900) Kooraste v. Kaagvere küla Irkutski obl. Tuluni raj.,
Ilves Aivo poja Haljandi p.(*1942) Ussolje raj., Ilves Ilmar Haljandi p. (*1947) Ussolje raj.,
Ingver Elsa (*1900)Kooraste v. Kaagvere k. Irkutski obl. Tuluni raj.; Ingver, Ilma, tütar (*1935), teine tütar Silvia (*1933) pääses;
Karu Arnold (*1939 Kooraste v. Tasatse t. ei küüditatud, sõitis pere juurde Tšeremhovo raj., Karu Endla (abikaasa *1912), kasutütar Pekkonen, Herta (*1940)];
Kattai Emilie (*1881) Kooraste v. Kaagvere k. Irkutski obl. Ussolje raj., tütar Kattai Ella (*1916), Kattai Elvi (*1922) minia, Kattai Malle (*1942) pojatütar, Kattai Heli (*1944) pojatütar, Kattai Vilma (*1947) pojatütar; Kattai Therese (*1907) Kooraste v. Kaagvere k. Irkutski obl. Ussolje raj.,Kattai Lehte, tütar (*1942), Kattai Arne, poeg (*1946);
Kroon Juhannes (*1912) Kooraste v. Karste k. Tšeremhovo raj., Kroon Anna (*1913) abikaasa, Kroon Vambula (*12936) poeg, Kroon Juta (*1938) tütar, Kroon Artur (*1943) poeg, Kroon Vivia (*1948) tütar, Helbre Amalie (*1889), abikaasa ema;
Ladva Lilli (*1886) Kooraste v. Irkutski obl ., Ladva Helga (*1925) tütar, Ladva Hillar (*1947) tütrepoeg;
Ladva Avo Ferdinandi p. (*1937) Kooraste v, Kaagvere Kovata t. Irkutski obl Ussolje raj. küüditati koos võõra perega, isa Ferdinand, ema Aino-Renate, varjus kogu perega ei küüditatud, aga pojad Ladva Louis (*1932) ja Leonhard (*1930) arreteeriti;
Loogus Eduard (*1884) Kooraste v. Jüriussaia t. Irkutski obl Tuluni raj. Petrovsk, Loogus Ida (*1894) abikaasa, Loogus-Kanarik Sale (*1923) tütar, arreteeriti Verioral 1953, saadeti koos väikese lapsega läbi kuue vangla vanemate juurde, kus Petrovskis sünnitas 1955 kaksikud pojad Märdi ja Mati, Kanarik Aime (*1952), tütretütar, Kanarik Johannes (*1923) tütremees, kes läks Nõukogude armeest kordusõppustelt perele järele.;
Maila Saul (*1875) Kooraste v, Irkutski obl. Tuluni raj. Maila, Leena (*1875) abikaasa;
Pettai Leonhard (*1891) Kooraste v, Kaagvere k. Irkutski obl. Ussolje raj., Pettai Helju (*1934) tütar, Pettai Aino (*1936) tütar;
Roosbaum Ida-Pauliine (*1896) Kooraste v. Värnoja t. Irkutski obl. Tuluni raj. Roosbaum Valter (*1928) poeg, Roosbaum Heino (*1933) poeg, Roosbaum Heiti (*1933) poeg;
Salumägi Koidula (*1916) Kooraste v. Koolitare t. Irkutski obl. Tuluni raj.; Selge Anna (*1892) Kooraste v. Kivistu t. Irkutski obl. Ussolje raj.,
Jaanimets Aleksander (*1913) poeg, Raud Varvara (*1923) pojanaine, Jaanimets Maimu (*1949) Tulunis † 1949 Ussoljes pojatütar, Jaanimets Uno (*1950 Tulunis) pojapoeg, Jaanimets Avo (*1952 Ussoljas);
Tatsi Ella (*1906) Kooraste v. Irkutski linn, Tatsi Valve (*1932) tütar, Tatsi Helga (*1937) tütar, Nool Liidia (*1956 Irkutskis) tütretütar;
Tina Ludvig (*1871) Kooraste v Söödi t. Irkutski obl. Ussolje raj. †1949 Siberis, Tina Emilie (*1878 †1949 Siberis) abikaasa, Tina Rudolf (*1902), poeg Irkutski obl Taišeti raj., Tina Elmar (*1911) †1952 Siberis, Tina Õie (*1923) poja abikaasa Irkutski obl Tšeremhovo raj., Tina Helgi (*1945) pojatütar, Tina Heino (*1948) pojapoeg;
Veski Richard (*1902) Kooraste v. Kimmo t. Irkutski obl. Tšeremhovo raj., Veski Elfriede (*1906) abikaasa, Veski Valdur (*1931) poeg, Veski Raivo (*1938) poeg, Veski Helga (*1940) tütar, Veski Minna (1875 †1952 Siberis)

Kolhoosiaeg

Fotomontaaž,
autor Einar Kaunis.

Vaade Eiche mäelt, nn. Kooraste Šveits. Taamal Kastumäe laut. 1976.

Karjamees Arnold Puusepp, 1971.

Kooraste uus karjalaut, kevad 1971.

Kalju Luik, farmitööline.

Lauda personal, 1971. Vasakult Maimu Kolk, Nanny Normet, Heino Küünal, Ida Baumann, Gothard Baumann, Vello Kallas, Joosep Kallas, Karmen Küünal, Alma Puusepp, Arnold Puusepp.

Hilda Kaas, Meeta Hõbe, Elsa Daniel, Õilme Kihulane.

Heina rõukupanek. Vasakult August Perv, Helve Kool, Hilda Kaas, Voldemar Hallop, Meeta Hõbe, Õilme Kihulane.

Heinavedu hobustele. Vasakult: Kornelius Kolk, Paul Länik, August Perv, Herbert Koovit, Hugo Kolk, Aleksander Kihulane. 17. jaanuar 1980.

Agnesa Rüütli, Aino Hummal, Gabriele Tagel, Elvi Jurs, Elvi Kreutzberg (zootehnik), tagareas Marie Aland, Alma Alter, ees Meeli Koovit (laudabrigadir) koos tütar Sirjega.

Kooraste lauda noored: Elvi Kreutzberg, Elvi Jurs, Agnesa Rüütli, Aino Hummal, Hele Rohtla (Pärli).

Adele ja Linda.

Ida Baumann "Õuni" lüpsmas, 1971.

Heinategu veel siis, kui lahtine hein lakka visati.

Kooraste mõisa noorkarjalaut (vasakpoolne osa on ehitatud mõisa ajal, juurdeehitus kolhoosi ajal).

Maimu Kolk, Elvi Kreutzberg, Lembit Jurs, Maia Länik, Linda Länik, .. Kallas, Elfriede Jurs, Lea Alter.

Rukki vihku sidumine ja hakkipanek. Istuvad vasakult Armilda Kevvai, -, -, Õilme Kihulane, Gabriele Tagel, August Perv. Seisavad Linda Rüütli, -, Meeta Hõbe, Olga Perv, Alvine Baumann, Juhan Koovik, Aleks Kihulane, Hilda Kaas, Helene Alk, Alma Rekker (Puusepp).

Karjakoplis valge vasikaga Elvi Kreutzberg (zootehnik kolhoosis "Rahvaste Sõprus") ja Agnessa Rüütli.
Taamal näha järveäärne küün, mis oli suviti Kooraste Kultuurimaja (seal näidati kinofilme ja peeti tantsupidusid).

Kaevul. Meeli Koovit pumpab piima jahutamiseks vett, Elvi Kreutzberg seisab.

Kooraste mõisa laut. Marie Aland, Elvi Jurs, Gabriele Tagel, .. Jurs, Meeli Koovit. Ees seisab Alma Alter.

Kooraste paistiigi ääres.

Rukki niitmine hobumasinaga. Aleksander Kihulane, 1950-52(?).

Vasakul sugulane Saša Moldaaviast, Maria ja Heinrich Aland on Siberist tagasi kodus. Suvi 1973 Kusto talus.

Herbert Koovik lõõtsaga, autos Kivirand Lembitu pere.

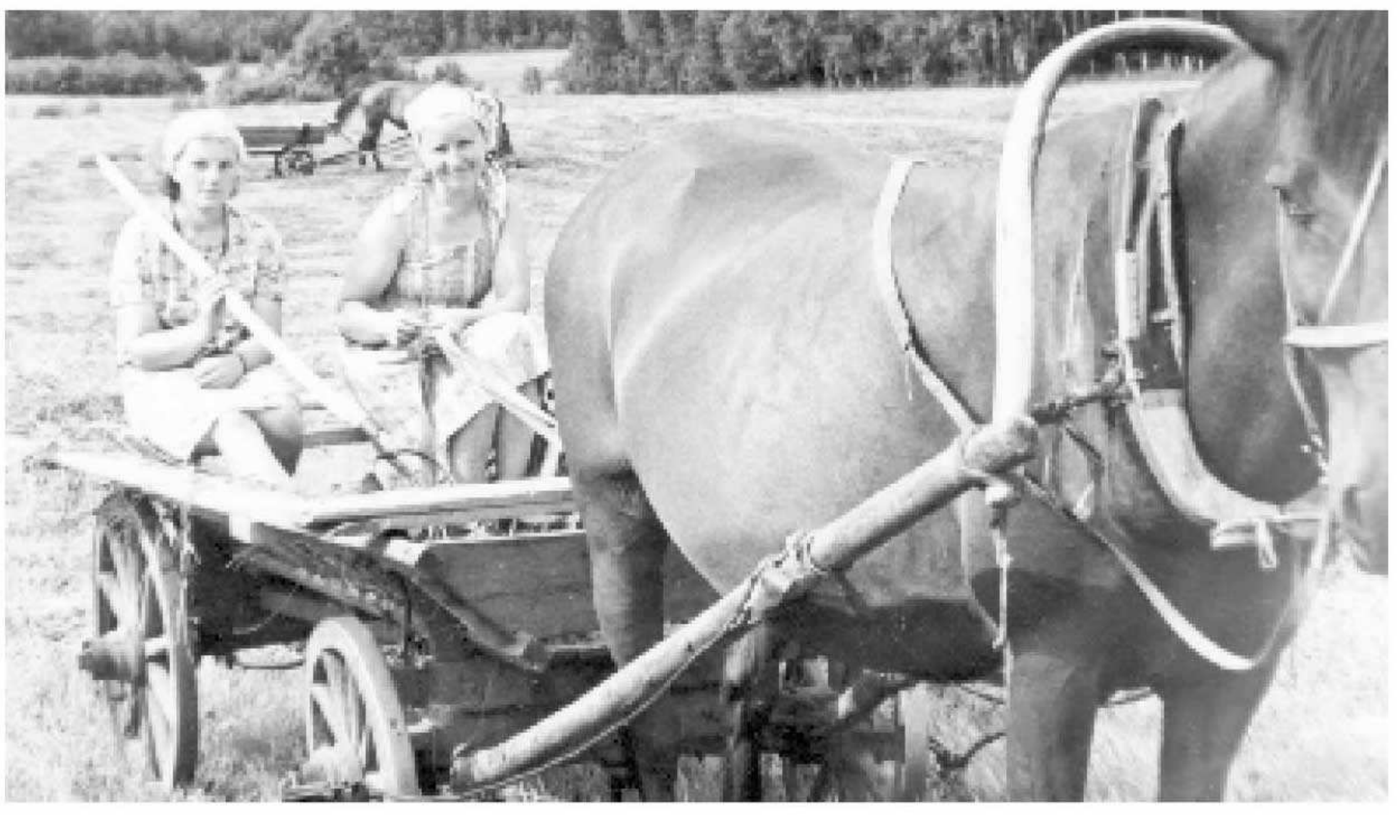
Johannes Sool.

Kiirel tööajal toitlustati kohapeal.

Agronoom Juta Kivirand kontoris.

Naised heinale sõitmas.

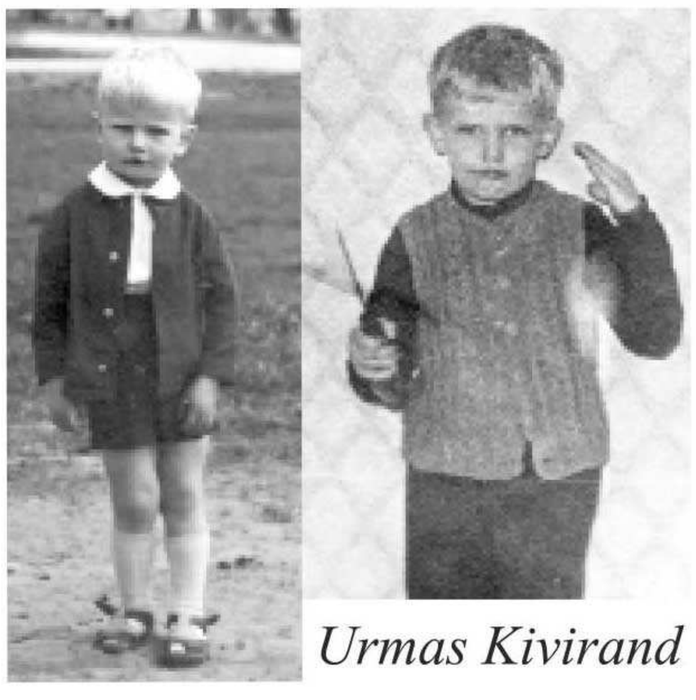
Ühiselt käidi ekskursioonidel Riias, Pihkvas, Leningradis ja mujal.

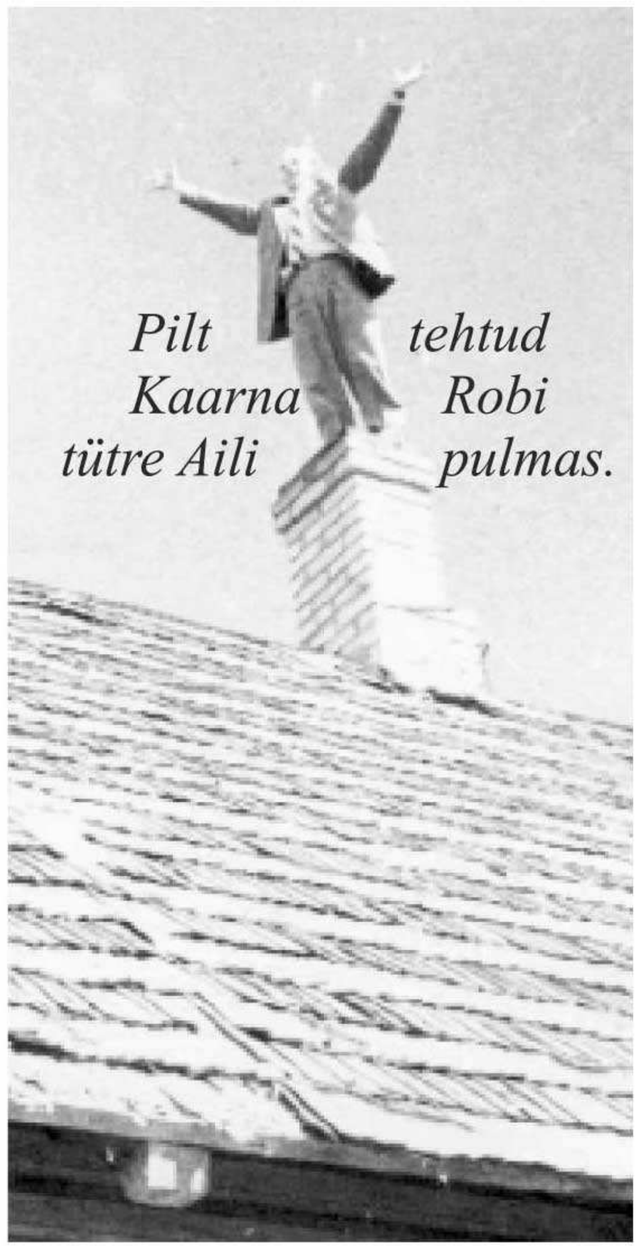

Meinhard Kivirand, Valter Koovit, Elvi Kreutzberg, Aleksander Muznik, Meeli Koovit.

Urmas Kivirand

Vennad Andres ja Toomas Kivirand

Aleksei, Aasa, Kalev, Malle ja Hele-Mall, november 1988.

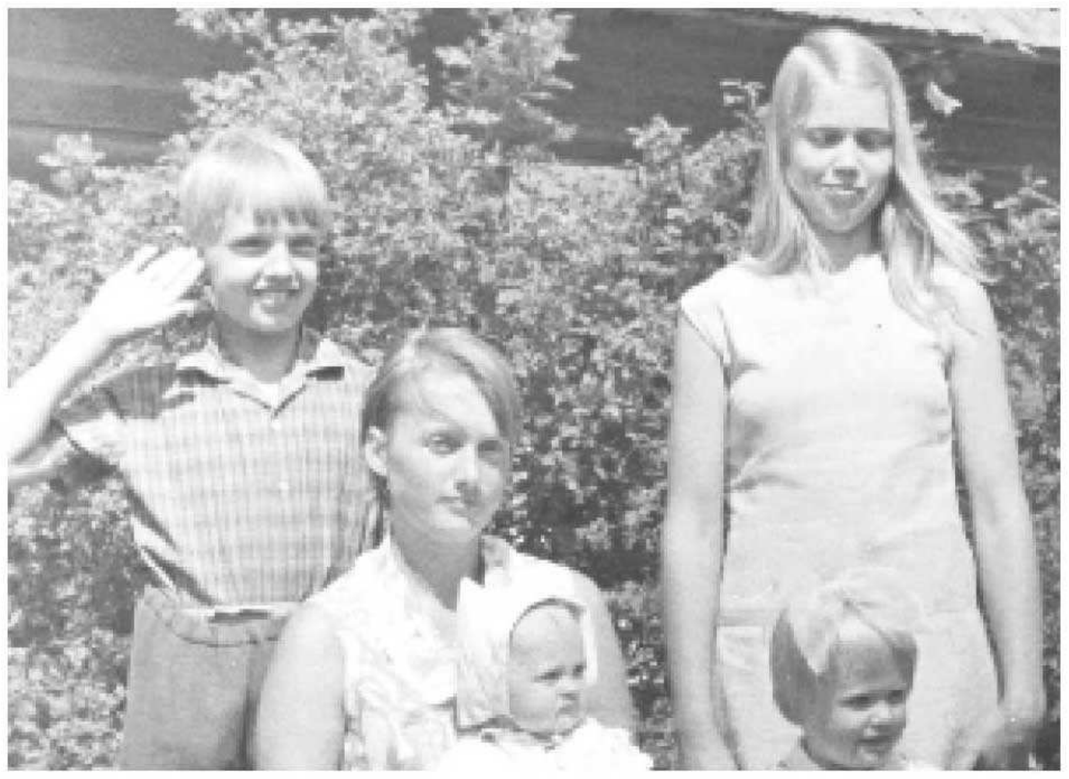

Keskel Heinrich ja Maria Aland. Kustol, suvi 1973.

Tõnis, Ellen, Tiia, Anne ja Ülle Hirschon, suvi 1973.

Kooraste, aprill 1972.

Meeli ja Valter Koovit.

Aime Oja, Arvo Märdla, Arella Lilles, ...

Arvi Hiiend, Elmar Rüütli, Voldemar Eespäev, Voldemar Rüütli, Johannes Sool.

Kolhoosipidu.
Juhan Koovik, Heino Jurs,
Gabriele Tagel, Elli Jurs,
Voldemar Rüütli, Elsa Jäär.
Pilli mängib Mihkel Aland.

Vastlapäev
Karstes.

Kooraste järvel.

Mõisa hoovil.

Voldemar Alter.

Kooraste kooli ajalugu

Kooraste külakooli nimetatakse juba **1748**.a., kuid see on pea kinni pandud. Põhjused teadmata. Kanepi luteriusu kiriku arhiivis leiduvate raamatute järgi on Kooraste vallakool asutatud **1763**.a. Erilist koolimaja ei olnud ja kool asus Kivikülas Ala-Kivi talu korstnata suitsurehes, kus elas ka koolmeister Kivi Saamuel – sama talu peremees oma perekonnaga. See „koolituba“ oli umbes paar sülda pikk, samavõrd lai ja kõrge ning savipõrandaga. Üksainus väike aken seinas, suur kivist ahi nurgas ja viljakuivatamise parred taladel.

Esimene koolmeister oskas ainult lugeda, aga muidu üks hoolsamatest ja korralikumatest koolmeistritest kihelkonnas, nagu see on üles märgitud Kanepi kihelkonna koolivalitsuse revisjoniraamatus 1786. aastal. (Perekonnanimesid sel ajal veel ei olnud). [Esimene koolmeister 1763-1798 Kivi Saamuel - täiendus M. Hirvlaane, edaspidi (M.H.)]

Õppetöö kestis mardipäevast (10. nov.) kuni maarjapäevani (25. märtsini). Lapsed käisid koolis üks päev nädalas ja õpetati ainult emakeele lugemist ja kirikulaule. Koolipäevaks oli neljapäev. Iga koolilapse eest oli tarvis maksta kooliaastas 5 kop valgustusraha ja tuua koorem puid kütteks. Pärastpoole jäi valgustuskulu koolmeistri kanda. Küttepuud andis mõis ja koolmeister vedas kohale. Palgaks sai koolmeister mõisa poolt 4 vakka rukkeid, 3 vakka otri ja 1 puud soola.

Kui palju lapsi koolis käis ja kui korralikult koolis käidi, ei ole üles märgitud, arvatavasti ei olnud kooliskäijate arv suur.

Kivi Rein 1798-1811. Pärast Kivi Saamueli sai koolmeistriks ta poeg Kivi Rein, kes töötas 1798-1811. aastani. Palgaks sai ta 6 vakka rukkeid, 6 vakka otri ja 1 puud soola. Koolmeistri valis ametisse kiriku eestseisja (vöörmünder) ja mõisnik. Õppekava oli: emakeele lugemine ja kirikulaul. Aegajalt kutsuti kihelkonna lapsed kiriku juurde kokku „suurele koolikatsumisele“, kus neid kirikus kihelkonna koolivalitsuse ja koguduse ees lasti lugeda ja laulda. Parematele lugejatele ja lauljatele anti kingitusi. Arvatavasti ei olnud sunduslik koolikohustus tegelikult olemas, rahva arusaamine aga kooli tähtsuse kohta oli veel nõrk, sest koolis oli käinud sel ajal ainult pool üldisest koolieealiste laste arvust.

1811. aastast hakkas koolmeistriks **Kivi Peeter 1811-1818,** arvatavasti Reinu vend. Tema ajal oli nõudmine, et lapsed peavad 5 päeva koolis käima, kuna aga tegelikult on käidud endiselt 1 päev nädalas. Peale lugemise ja laulmise nõutakse lastelt Luteri katekismuse 5 päätükki peast mõistmist. Kirjutamist ei õpetatud, ega osanud seda vist koolmeister isegi. Kooli revideerimisel 1819.aastal leiti, et kooli jaoks iseäralist ruumi ei ole, vaid koolmeister on oma rehe kõrvale väikese kambri ehitanud, kus asub kool ja elab ka koolmeister oma perekonnaga. Koolmeister on ühtlasi ka talu peremees ja valla kohtumees. Kui taluperemees peab ta ka kõik kohustused mõisale täitma (kuidas oli tal siis võimalik 5 päeva nädalas koolis töötada?) Kõige selle juures on koolmeister Kivi Peeter kahe aasta jooksul omast palgast ilma jäänud, mispärast, seda ei tea. Samuti puuduvad andmed, kui palju lapsi üldse koolis käinud.

Karl Kivi 1818-1837. (4. koolmeister) rahva poolt „Sirge Kaarliks“ hüütud, sest et ta pikk ja sirge mees olnud. Kannab juba perekonnanime, missugused nimed 1818-1820 pandud. (Kanepi kihelkonnas pani praost Roth esimesed priinimed juba 1810 M.H).

Tema teadmised ja kombed on head. 1819 käis korralikult koolis 13 last, mis kooli ringkonnaga võrreldes ikkagi väike arv näib olevat. Kooliruum oli niivõrd pime, et sääl vaevalt lugeda sai. 1822.a. oli kooliruum niivõrd remonditud, et kõlbas tarvitada. 1836.a. leiti, et kooliruum on vana ja kõlbmatu ning ehitati mõisahärra kulul [Karl Gustav v. Ungern-Sternberg M.H.] uus koolimaja Kooraste mõisa maa pääle (praeguse Flinke metsavahi maja kohale). Uuel koolimajal on ruumikas klassituba, eraldi tuba koolmeistri jaoks, suured aknad ja telliskivi põrand. Majal on ka korsten pääl.

Koolilaste arv, kes Karl Kivi ajal koolis käinud: 1823.a. – 11 last, 1826.a. – 18 last, 1829.a. – 9 last, 1830.a. – 13 last. Õpperaamatuteks oli lauluraamat ja testament. Liig väike õpilaste arv oleneb vist viletsast koolimajast Kivikülas, kuna uus, ruumikam koolimaja alles 1836.a. s.o. Kivi ametiaja lõpul ehitati. 1837-1839.a. on Kivi

tervis niivõrd vilets, et oma kirjamõistja sulase Peep Abeli omale abiks võtab, mida ka vanemad inimesed teavad kõnelda ja kui Kivi 1839.a. ametist päriselt lahkub, saab tema asemele koolmeistriks Peep Abel (5. koolmeister), kes ametit peab 1839-1859. aastani.

Peep Abel 1839-1859. Tuntud Võru kreis-, linna- ja gümnaasiumikoolide loodusloo- ja usuõpetaja Peeter Abeli isa. Oskab hästi lugeda ja laulda, ka kirjutada ja rehkendusteski kokkuarvamist (liitmist). Ta andis koolmeistri eksami kohaliku kirikuõpetaja Kauzmanni juures lugemises, laulmises, ususõpetuses – nõutud koguni ükskordühtegi – rahuldavalt ja kinnitati kutseline koolmeister ametisse. (Tema poja Peetri akadeemilises eluloos on märgitud, et isa õppis kirikuõpetaja juures ka saksa keelt ning õpetas seda ka pojale. M.H.)

Novembris 1853.a. põles koolimaja ära. Tuleõnnetuse põhjus: koolmeister ise läinud õhtul Käiso külasse [talusse? M.H.] last ristima, naine läinud lauda juurde loomi söötma ja selle aja sees pistnud lapsed kogemata pirruga tule ahju pääl või laudil kuivavate linade sisse. Ehmunult pugenud kaks last põranda all olevasse keldrisse, kus suitsust lämbusid ja pärast mustaks olid põlenud, nagu seda nende ridade kirjutaja [R.Taba] vanemad oma silmaga näinud. Juurde rutanud inimesed ega lastevanemad pole märganud lapsi keldrist otsidagi ja alles pärast tule kustutamist leitud mustaks põlenud surnukehad keldrist.

Pärast tulekahju peeti kooli 1853/54. õ-a talvel koolmeistri rehes, kus ka koolmeister oma perekonnaga ületalve elas. Kevadel 1854.a. andis Kooraste mõisa omanik Karl parun Ungern-Sternberg vana vilja magasiaida hoone, mille materjalist uus koolimaja ehitati. Ehituse kulud kandis mõis. Vedu ja muud küüditööd muidugi valla poolt.

Uues koolimajas oli suur klassituba: sülda neli igatpidi, kõrgus küll vaevalt 8 jalga, nelja suure akna ja laudpõrandaga. Koolmeistri jaoks oli 3 tuba, köök, sahver, kus riiulid söögikottide jaoks olid sees. Magati klassis põrandal. Koolitunnis istusid õpilased pikkadel pinkidel, millel lauad ees. Igal pingil istus 6-8 last. 1880.a. tehti juba uuemoelised pingid 2 lapse jaoks, missuguseid osa praegu alles (1920).

Õppetöö kestis 10. novembrist 25. märtsini 5 päeva nädalas. Kirjutamist veel ei õpetata ja üldist lugemisraamatut pole ka veel tarvitusel, vaid iga laps loeb olemasolevast raamatust. Enamalt jaolt tarvitatakse lugemiseks Uut Testamenti (missugune raamat veel 1890. a. väikeste ettevalmistusklassi õpilaste 9-11 a. M.H.) juures tarvitusel oli. Lugemiseks tarvitati ka lauluraamatut, aabitsat jne. Laulutunnis õpetati ainult kirikulaule. Kahehäälne ilmalik laul tekkis kooli alles 1869.a. laulupeo ajal selleaegsete noorte abikoolmeistrite algatusel. Vist uue, ruumikama koolimaja ja hoolsama ja tublima koolmeistri tõttu käis 1859.a. koolis 60 õpilast.

K. Kivi ja P. Abeli esialgse palga kohta pole andmeid leida, arvatavasti said nad viljapalka edasi, kuigi vast suuremal mõõdul ehk oli vist maad neil kasutada, sest juttu sellest, et koolmeistril on sulane olnud. 1850.a. pääle saab Abel koolmeistri ameti eest palgaks 10 vakamaad maad, mis Varetepalu ääres mõisa maast eraldatud – praegune „Flinke"[Linge koolimaja - M.H.] metsavahi koht, kus 1904. aastast peale metsavaht endises koolimajas asub.

1859.a. palub Abel kohaliku parunihärra käest maad juurde, sest et 10 vakamaad tema arvurikast perekonda ei suuda elatada ja kuna talle maad juurde ei anta, lahkub ta Koorastest ja asub Karulasse sama ameti pääle, kus ta hiljem raske haiguse järele suri. Abeli õpilastest on selle ajaloo kirjutamise ajal mitmed veel elus ja teavad kõnelda, et nende koolmeister olnud pehme iseloomuga ja ausameelne õpetaja, kes ilma vitsahirmuta lastega toime saanud.

Jaan Flink 1859-1882. Pärast Peep Abelit saab kohaliku mõisahärra valikul ja ettepanekul Kooraste koolmeistriks Jaan Flink (6.koolmeister), keda kihelkonna koolivalitsus ka kinnitab, kuna vallarahval selle kohta vähe ütelda jäi. Flink oskab lugeda ja kirjutada emakeeles (muidugi oli õigekiri vilets ja kirjaviis vanaaegne) – neli algtehet aritmeetikast, laulab hästi tenorit, oskab noodi järele lauluviise mängida viiulil, räägib ka saksa keelt, mida Tartus rätsepa ametis õppinud. Muidu õige peente elukommetega ja inimeste vastu, eriti härraste vastu väga aupaklik ja viisakas ja et ta ka peenikest rätsepatööd – ka sakstele tegi, oli ta sakste meelest lugupeetud mees. Oma vaga näo ja alandliku viisiga meeldis ta kirikuõpetajale ja rahvalegi. Ja nii seisis ta üldises lugupidamises, kuigi ta koolitöö poolest, mida rätsepa töö kõrval just väga edukalt ei suutnud teha, ainult keskmisel kohal teiste selleaegsete koolidega võrreldes seisis. Iseloomult oli äge, töös aga ise virk ja teistelt õige nõudlik, tuli tal tihti hõõrumisi ligemate kaaselanikkudega, mis vahel kohtuni ulatusid.

Kirjutuskool. Koolis õpetatakse Flinki ajal lugemist, **kirjutamist,** laulmist, rehkendamist ja piiblilugu. 1874. a. tuleb välja uus maakoolide seadus, mille järele nõutakse õigekirja, katekismuse ja kodumaa geograafia õpetamist. Flink ei saa uute nõuetega toime, rätsepatööst ei suuda ka loobuda, sest arvurikas perekond, kellele ka kõrgemat haridust linnakoolides püüti anda, nõudis suuri kulusid, mida 10 vakamaaline põld ka kõige suurema hoole ja usinuse juures ei suutnud anda ja nii tuleb tal nooremaid jõudusid abiks võtta. Nii praktiseerisid Koorastes kõhutäie ja vast paarikümne rubla eest mitu noort meest: Otsa, L. Tani, G. Kann jt. Koolinädal 1874-1888.a. esmaspäevast kuni reede lõunani 3 nädalat kuus, neljandal nädalal oli korduskool (15.-17. a.) 4 päeva, samuti ettevalmistav klass (9.-11.a.).

1880-1882. 1880. aasta kevadel hakati **uut koolimaja** ehitama Kooraste Vastse-Kivi talu maa peale, mille kohalik mõisahärra Paul parun Ungern-Sternberg rendilepingu alusel vallale kooli jaoks andnud. Ehitusmaterjali andis mõisahärra tasuta, kooliringkonna talupidajad (mitte kogukond, vaid Kooraste küla) veavad metsamaterjali kohale ja kannavad ehituse kulud, kusjuures vallamaks, mida iga vallas oleva mõisa –

Kooraste, Karste, Kaagvere ja Jõksi mõisate ringkonnad igaüks eraldi oma kooli kulude järele maksid – tõusis 10 rublani hinge pealt. Kõrge oli see maks, kui arvesse võtta, et lehm maksis 2,5-3 rubla, sulase palk 30-50 rbl aastas, tüdruku palk 15-20 rbl, karjase palk 10 rubla suve eest. Vallamaksu maksid kõik meessoost isikud 14. eluaastaselt pool maksu, 15-60. aastani täismaks. Naised olid maksust vabastatud ja hääleõigusest ilma. Raske oli maksukoorem, raske ehituse vaev, aga maja tehti siiski tubli ja korralik, nii ehituse kui ka ruumide poolest tolle aja nõuete järele. Nimelt tuli uus koolimaja 12 sülda (72 jalga) pikk, 6 sülda (36 jalga) lai ja 2 sülda (12 jalga) kõrge, kahe sissekäigu ja kahe korstnaga. Majas on korralik klassiruum 40-45 õpilase jaoks (rohkem neid endisel ajal ka kunagi pole olnud), 2 magamistuba, 2 tuba õpetajale, ruumikas köök suure aknaga, samuti sahver ja kelder. Ka õpilaste jaoks on sahver, kuigi pime ja külm. Pööningule viivad kaks tublit treppi. Aknad on 6 jalga kõrged, 4 jalga laiad, kuid neid on klassis ja õpetaja suuremas elutoas vähe, mille pärast valgus neis tubades oli alla seadusliku normi.

1880. aastal gloobus ja Läänemeremaade kaart koolis olemas. Kuna aga klassi aknad vastu hommikut ja õppetunnid enamalt jaolt enne lõunat, siis ei ole valguse nappus mitte just väga tuntav.

Maja ehitajateks oli tolleaegne ehitusmeister vallas **Andrus Reedi**, rahvasuus „Puu Ando“ ja **Kusta Lepik**, rahvasuus „timmermann“ (puusepp), kes mõlemad kui korralikud põllutöö ja ehitustöö tegijad tuntud olid ja kelle töö koolimaja juures veel praegu näha, kuigi osa ehitust pärastiste hooletuste ja vigaste paranduste läbi osalt rikutud on.

1882.a sügiseks sai uus koolimaja valmis ja kool asus sisse. Vana koolmeister Jaan Flink andis ameti käest ära ja jäi rentnikuna oma senist kohta pidama, mille kõrval ka rätsepa tööd tegi. Pärast pidas tema tütar Mathilde seal tüki aega **erakooli tütarlastele**, kus muuseas ka saksa keelt ja käsitööd õpetati.

Kusta Kann 1882-1899. Uueks koolmeistriks valiti **valla nõukogu** poolt (esimene juhus sarnane Koorastes), senini Flinki abi Kusta Kann, kes Kanepi kihelkonnakooli lõpetanud ja kellel selle aja nõuete järele vallakooliõpetaja teadmised olid. Erilist katset oma ameti jaoks tal ei olnud, oli küll kolm talve abikoolmeistriks olnud. Palgaks sai Kann kooli jaoks antud Vastse-Kivi talu maad – 9½ taalrit väärt, kogu krunt umbes 60 vakamaad – põldu, metsa-, karja- ja heinamaad ja peale selle 15 rbl raha. Küte ja valgustus valla poolt. Õpilaste arv Kanni ajal 30-40. Koolivanem oli **K. Koovik.**

Nüüd algas Kooraste koolil uus ajajärk. Noor koolmeister seadis kooli omajagu uuele alusele. Lahedad valged ruumid, korralikud koolipingid, parem kooliseadus ja valjem järelevalve kohaliku koolivalitsuse poolt – kõik nad mõjusid kaasa, et kooliskäimine korralikumaks sai. Koolitöö algas 15. oktoobril ja kestis 15. aprillini s.o. 6 kuud. Jõuluvaheaeg peeti kaks nädalat. Kooli revideeris kohalik kirikuõpetaja ühes kirikueestseisja – kohaliku mõisahärra parun Ungern-Sternbergiga – mõlemad kihelkonna koolivalitsuse juhtivad liikmed. Kooli revideerimine oli harilikult aprillikuul ja enamasti lõppes sellega ka õppetöö koolis. Kooli revideerimisel ei vaadatud mitte üksi õpilase mõistuse peale, vaid vaadati ka üle laste korralikkus kommete ja riiete poolest ja tehti sellekohased märkused õpetajale ja lastevanematele, keda harilikult suurel hulgal – eriti emasid väikeste „näitajate“ lastega koolikatsumisele oli tulnud. Otsused koolikatsumiste tulemuste üle kuulutati pärast kiriku kantslist kogu rahvale.

1874.a. väljaantud “Maakoolide seaduses” määratud õppekavas ja tunnikava järele õpetati algkoolides usuõpetust, emakeelt, rehkendust, kodumaatundmist ja laulmist. Nädala tunde oli 28-31. Esmaspäeval 5 t teisipäevast reedeni 6 t, reedel 5 tundi. Laupäev oli vaba. Seaduses oli ette nähtud laupäeval 4 tundi. Päriskool oli koos 3 nädalat kuus, neljandal nädalal tulid suured kordajad – õpilased jäävad päriskooli lõpetamist kuni leeriajani s.o. 14-17 aastani. Need olid 4 päeva nädalas: esmaspäevast laupäevani kokku 24 päeva talve kohta. Nendega ühes käisid ka ettevalmistamisklass, s.o. lapsed 10-12 aastani, kellele õpetati lugemist, vähe rehkendamist, piiblilugu ja käske. Siis olid veel 8-9 aastased „väikesed“ näitajad“ lapsed, s.o. aabitsa õppijad – 1 päev kuus koolis. Nii jagunes kool viide klassi: I kl – suured kordajad, II kl päriskool (2-talveline kursus), III kl ettevalmistamise klass, V kl – aabitsamehed.

Et õppeaineid vähe, õpilased vanaduse poolest täis tööjõulised, viidi õppekava põhjalikult ja kindlalt läbi ja peale nõrgaandeliste oli ka õpilastel koolis läbivõetud materjal kindlasti käes, eriti kus tublima haridusega õppejõud kooli juures ametis olid. Vahepeal olid tekkinud uued voolud meie kodumaa poliitikamaailmas, mille tõttu ka koolielus muutumised tulid. Meie tuntud poliitika-, kooli- ja kirjamehed Jakobson, Grenzstein ja teised hakkasid nõudma, et meie rahvakool saksa parunite võimu alt vabaneks ja Vene ministeeriumi alla saaks võetud, mis ka **1887**. aastal sündis. Kuid sellest loodetud kasu koolidele jäi nägemata. Koolid vabanesid küll Balti parunite võimu alt, langesid aga Vene ametnikkude alla, kes kangesti venestuse poliitikat hakkasid ajama.

Venestuse aeg 1887-1917. 1887.a. käis vene koolirevident meie koole katsumas. Selle järele seati koolid Vene haridusministeeriumi alla ja kästi koolides, vallakoolist alates, vene keelt õpetada. Esimene venekeelne õpperaamat oli C.H.Niggoli venekeelne aabits, kuna tema suurem venekeele õppimise raamat ja natuke varem kihelkonnakoolides tarvitusel oli. Järelevalve rahvakoolide üle anti vene inspektorite kätte – igas maakonnas üks, nende üle oli rahvakoolide direktor – üle kubermangu üks kuraator, üle kolme Balti kubermangu üks. Usuõpetus jäi kohaliku pastori hoolde. Algkoolide õpetajad „koolmeistrid“ – ei osanud suuremalt jaolt vene keelt – oli ju senine haridus ainult saksa keeles antud ja neil ei jäänud muud üle kui vähegi vene keelt oskaja abiks võtta või katsuda ise niivõrd vene keelt kätte õppida, et esialgset nõuet vene keele õpetamiseks täita saaks.

Abilised saadi õige odava palga eest, sest noored kihelkonnakooli lõpetajad, kes vene keelt oskasid, otsisid teenistust ja kohalootust neil oli, sest suurejooneline vanade õpetajate lahtitegemine seisis ees, kuna vanemad õpetajad ei suutnud enam tarvilist vene keelt omada.

Vallakoolid, mis seni olid töötanud ühe klassiga, kus 2 aastat õpiti ja iga 2 aasta järele uued õpilased sisse võeti, seati nüüd kolmejaoliseks ja kus tuli enamal jaol koolidel – ka Koorastes ühel õpetajal töötada kolme jaoskonnaga (klassiga) üheskoos. Esiotsa oli ainult teatud arv vene keele tunde, pärastpoole seati kogu õppekeeleks vene keel, peale emakeele ja usuõpetuse.

Koolinädal oli varem esmaspäevast reedeni, nüüd 6 päeva: esmaspäevast laupäevani. Algul ei tahtnud õpilased laupäeval kooli ilmuda ja oligi laupäeviti suurem puudumine. Samuti oli rahvale võõras kolmas koolitalv. Pärastpoole harjuti uuendustega ära ja lapsed käisid 3 talve koolis, kuigi mitte igalpool päris korralikult, sest koolitrahvi nõudmine oli vene ajal nõrk.

Esimene vene kooliinspektor oli A. Luig – endine Võru Kreiskooli inspektor. Olles ise eestlane, sai ta esialgu õpetajate kui ka õpilastega emakeeles toime. Samuti kirjutas ta esimesed ringkirjad eesti keeles. Varsti aga hakkasid ilmuma venekeelsed ringkirjad, samuti kõvenes vene keele nõudmine õpetajatelt kui ka õpilastelt. Õpetajate edasiharimiseks korraldati **1889.a. esimesed vene keele kursused** maakonnalinnades. Kursused kestsid 6 nädalat 26.VI - 5.VIII. Osavõtt kursustest oli rohke: püüdis ju iga õpetaja oma ametit käes pidada. Peale selle tunti üldse huvi kogu uuenduse vastu. Ja mõnigi hoolas püüdja oskas niivõrd vene keelt, et kogu vene aja ametis püsis ja veel Eesti Vabariigi ajalgi edasi teenis.

Esialgu oli Tartu ja Võru maakond ühe inspektori all, pärast – vist 1899.a. seati Võrru teine inspektor. 1892.a. läks inspektor Luig Venemaale ametisse ja tema asemel tuli venelane Michail Pupov (1892-1896), siis E. Gravit (lätlane) 1896-99), J. Pavlikof (1899-1901), N. Proshlikof (1901-1904), J. Momot (1904-1906), J. Vasiljev (1906-1908), Tichomirof (1908-1909), N. Kaminsky (1909-1916), mil ta kõige kantseleiga Venemaale evakueeriti. Nad kõik olid kanged venestajad, ainult viimane inspektor Kaminsky jättis endast hea mälestuse. Ta oli tubli pedagoog ja hingeline inimene, keda kõik õpetajad armastasid ja usaldasid.

Vene keele ja teiste ainete omandamiseks korraldati õpetajatele tihti suvekursusi. Samuti olid igal sügisel katsed linnakoolide juures, kus nii mõnedki noored õpetajad ja õpetajaks saada soovijad omale kutseõiguse sooritasid. **Inspektor rõhutas vene keelt, pastor usuõpetust, vaene emakeel pidi võõraslapse osaga leppima.** Leidis vast seal koolis enam armu ja poolehoidu, kus õpetaja temale rohkem hoolt ja tahet avaldas.

Kuna inspektoritel lai ringkond käes oli, jäi nii mõni kool mitu aastat revideerimata. Nii tuli inspektor Kooraste kooli alles **1899.** aasta algul, s.o. 12 aastat pärast venestamise aja algust. Selleaegne Kooraste kooli õpetaja Kusta Kann oskas väga vähe vene keelt. Järelikult olid õpilased ka vene keele tundmises nõrgad, siis registreeriti K. Kann õpetaja ametist lahti.

R. Taba 1899-1933. 1. augustil 1899 valiti Kooraste kooli õpetajaks **Robert Taba**, kes ka kohaliku rahvakoolide inspektori Pavlinovi poolt ametisse kinnitati arvates 1. oktoobrist 1899.a. Järgmisel kevadel sai uus õpetaja oma kätte kooli talu Vastse-Kivi – (22 tiinu ehk 9½ taalrit suur ja 15 rubla raha. Pärast tõsteti rahapalka 60 rublani aastas.

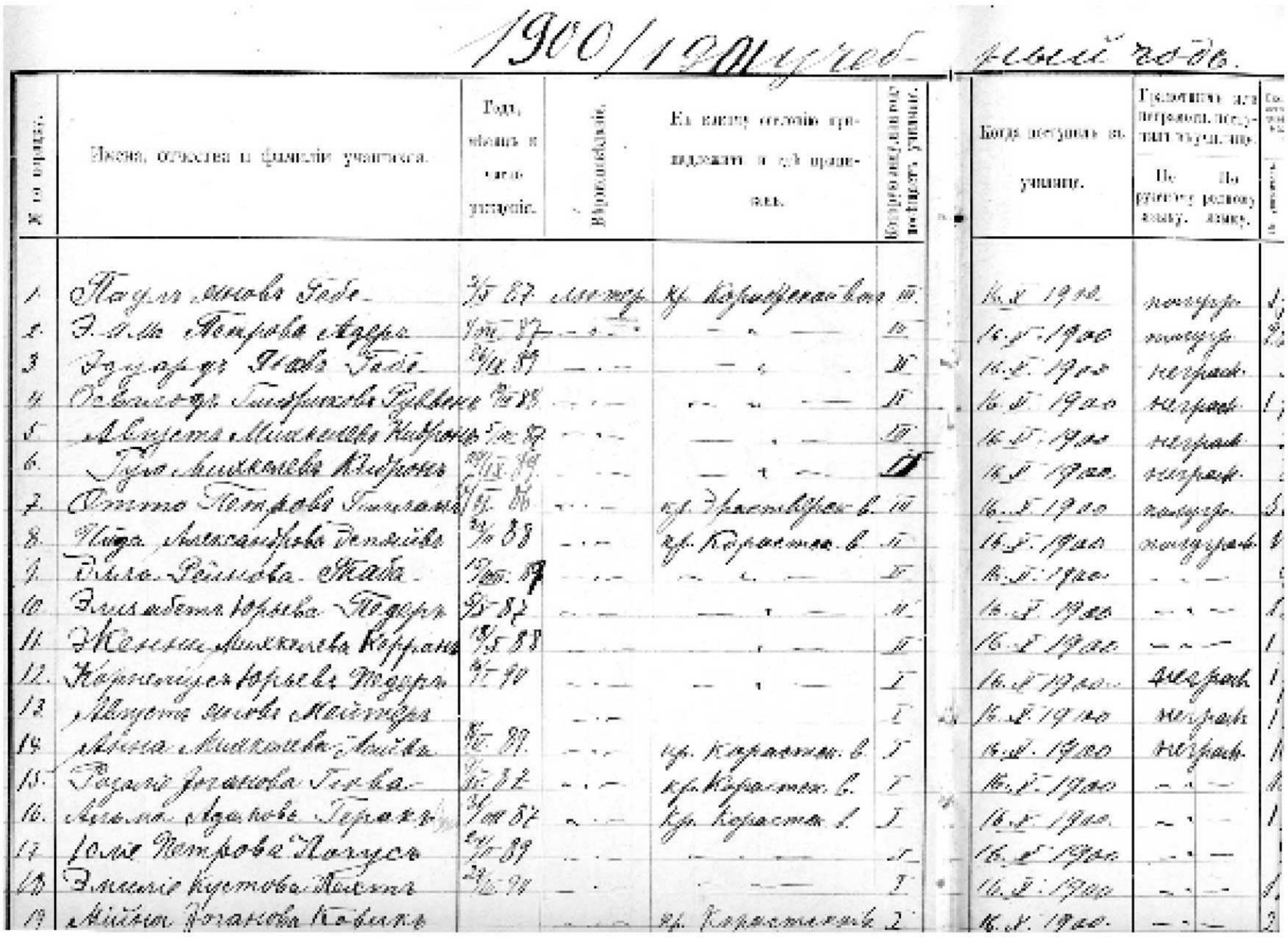
Õpilasi oli **1899-1919** aastani **35-45**. Kooliaeg 1874-1914 oli 15. oktoobrist kuni 15. aprillini, aga haridusministeeriumi korralduse järele 28.II 1914 - Nr. 9198 1.X kuni 23.IV. Kool töötas inspektorite ja pastori juhatuse ja valve all šablooniliselt edasi. Tunnikava kirjutati inspektori poolt täpselt ette, mille järele oli nädalas: vene keelt 8 t, usuõpetust 6 t, emakeelt 5 t, laulmist 3 t, maateadust 2 t, Venemaa ajalugu 2 t, matemaatikat (aritmeetikat) 6 t, kokku 32 t. Töötamist raskendas õpetamine lastele võõras keeles ja töötamine 3 klassiga koos. Riia õpperingkonna kuraatori ringkirja järele 9. okt. 1906.a. Nr. 8649 lubati ühest rahvusest õpilastega koolides kahel esimesel õppeaastal peale vene keele tunni õpetada emakeeles ainult aritmeetikat. Seegi ringkiri muudeti kuraator Schtsherbakovi ringkirjaga 7.VIII 1913 Nr. 15534 ja vene keel valitses jälle üle koolide.

1914.a. alanud Suur Ilmasõda tõi ka kooliellu muudatusi. Hulk õpetajaid võeti väeteenistusse, palju kohti jäi tühjaks, neid täideti mitmesuguste asetäitjatega, mis mõnes kohas mitte hästi ei õnnestunud. Kooraste koolis muutust ei olnud, sest õpetaja, olles juba üle 40 a. vana, vabanes sõttakutsest ja püsis kohal edasi. 1914.a. sügisel tuli Haridusministeeriumilt uuesti luba kahel esimesel aastal peale vene keele tundi õpetada vallakoolis emakeeles ja I aasta õpilastega vene keelt hakata õppima 3 kuud pärast koolitöö algust, s.o uuest aastast peale. Õppekava aga oli endine. Õppetöö algas 1. oktoobril, lõppes 15. aprillil. Jõuluvaheaeg 22. dets. kell 12 - 7. jaan.

Elle Kärsin jutustab:

Venestamisaegsest koolielust

Kord koolis oli väga range, koolilastel polnud lubatud sõnakestki eesti keeles rääkida, ka omavahel mitte. Karistuseks oli olnud süüdlasele puust laud (lapak/krapats) tekstiga: *„Mina durak, räägin eesti keelt"*. Seda ei tohtinud kaelast võtta ei pestes, ega magadeski. Sellest sai lahti vaid siis, kui kellelegi teisele lapsele eesti keeles rääkimise eest karistus määrati. Elle kuuldud lugu räägib tüdrukust, kes sai karistuse kevadel, kolm nädalat enne kooliaasta lõppu. Tema öeldud lause oli: *„Miili, vii kapstalänik sahvrisse"*. Kui aga algas suvevaheaeg, siis viis Elle loo tegelane selle krapatsi põllule ja peitis ära, sügisel seda enam ei otsitud ja nii saadi sellest lapatsist/krapatsist selles koolis lahti.

1900/1901 учебный год

№ по порядку.	Имена, отчества и фамилии учащихся.	Год, месяц и число рождения.	Вероисповедание.	Из какого сословия происходит и где проживает.	Когда поступил в училище.	Сколько лет непрерывно пребывает в училище. По какому русскому языку.	По
1	Паулов Яков	25/II 87	лютер.	кр. Кыпсфер[illegible]	1/X 1900	первую	
2	Э[illegible] Петров Карл	1887	—	—	16/X 1900	первую	
3	Эдуард Яков Гейс	9/II 89	—	—	16/X 1900	первый	
4	Александра Готфридова Гейзен	9/II 88	—	—	16/X 1900	первый	
5	Августа Михелева Кибург	9/II 87	—	—	16/X 1900	первый	
6	Густав Михкелев Кибург	9/IX 89	—	—	16/X 1900	первый	
7	Оскар Петраев Гинтман	9/IX 86	—	кр. Эрастфер[illegible]	16/X 1900	первую	
8	Надя Александрова Денисова	9/II 88	—	кр. Кодрамаа	16/X 1900	первый	
9	Ольга Рейнова Якоб	1887	—	—	16/X 1900	—	
10	Эрнестина Иосифова Пегерт	9/II 82	—	—	16/X 1900	—	
11	Женни Михкелева Кёппан	9/II 88	—	—	16/X 1900	—	
12	Кёрвитцер Иосифов Мегерт	9/II 90	—	—	16/X 1900	второй	
13	Мадлена Яковлева Мейнгард		—	—	16/X 1900	первый	
14	Эдуард Андреев Тайба	9/II 87	—	кр. Кодрамаа	16/X 1900	первый	
15	Пеэтер Петраев Тедер	9/II 82	—	кр. Кодрамаа	16/X 1900	—	
16	Эдуард Эдуардов Пеэтерсон	9/II 87	—	кр. Кодрамаа	16/X 1900	—	
17	Юлиа Яковлева Лаугас	9/II 89	—	—	16/X 1900	—	
18	Элисабет Кузмова Кикас	9/II 91	—	—	16/X 1900	—	
19	Мийтин Петраев Кибуна		—	кр. Кодрамаа	16/X 1900	—	

hommikul kell 9. Õpilasi oli 25 poissi ja 20 tüdrukut. Koolikursuse lõpetasid 11 poissi ja 5 tütarlast. 1915/16 kooliaeg 1.X-22.IV, õpilasi 19 p. ja 22 t. Kursuse lõpetasid 6 p ja 3 t.

1916/1917. Kooliaeg 16.X-15.IV. Õpilasi 16 p 21 t. Lõpetas 6 p. 6 t. 1899-1917 kooli revideeritud: kohaliku kirikuõpetaja poolt ususõpetuses igal kevadel kooliinspektorite poolt: 1902 inspektor Prochläkov, 1905 (Marnot), 1906. sügisel ja 1908. veebr. (Vassiljev), 1910 (Kaminsky), 1913 ja 1915 (Kaminsky). Kool leiti olevat alati rahuldavas korras olevat. 1905.a. revideerimise järele anti õpetaja Tabale 25 rbl aupalka hoolsa töö eest.

Vene ajal oli Kooraste **valla kooli maade asjus suur kohtuprotsess käimas**. Lugu oli nimelt nii: 1880.a. andis Kooraste mõisa pärishärra Paul parun Ungern-Sternberg Kooraste kooli jaoks Vastse-Kivi talu rendi alusel Kooraste vallale kasutada. Keiser Aleksander III kroonimise pühal 15. mail 1883.a. Kooraste koolimajas pidul olles lubas sama parun kõik vallas olevate nelja kooli talud vallale kinkida. Kirjalikku lepingut selle üle ei tehtud, aga vald uskus paruni lubadusse ja pärastpoole loobus rendimaksmisest mõisale koolitalude eest. Parun Paul suri vahepeal ära ja tema pärijad hakkasid koolitalude eest vallalt renti nõudma, tõendades, et mingit kinkimist pole olnud. Asi läks kohtusse, kus mitmed valla liikmed tõendasid paruni lubadust 15. mail 1883.a. Ühes kohtuinstantsis mõisteti vallale õigus, teises parunile ja kumbki pool ei olnud julge oma võidu peale. Viimaks enne kohtu viimast lõppotsust 5. mail 1905, kui kinkija paruni poeg Carl parun Ungern-Sternberg Kooraste mõisat valitses, leppisid paruni pärijad kokku järgmiselt: Kod. Kooraste mõisa omaniku parun Carl Ungern-Sternberg müüvad kõik Kooraste vallas olevad koolitalud kogusummas 3000 marga eest Kooraste vallale (hooned olid valla omaks arvatud), mille hinda tasub vald järelmaksuga. Võlg tasuti 1908.a. Protsess oli advokaadi honorari ja kohtukuludena maksma läinud parunil 2000 rubla vallal 1000 rubla, s.o just talude müügi hind. Sest saadik asub Kooraste kool omal päriskrundil, mille suurus on 22 tiinu.

1917.a. Revolutsioon Venes 27.II - 4.III. 1916/17 kooliaasta lõppes Suure Vene revolutsiooni tähe all. Revolutsioon sai ka meie kodumaale ja ühes sellega koolile pöördepunktiks. Eestile anti autonoomia, mille põhjal hakati muuseas ka kooliolu eestipärasemaks muutma. Haridusministeeriumi Maavalitsusele antud korralduse järele lubati sügisel 1917.a. valla ja kihelkonnakoolides õpetust anda emakeeles, nimelt koolides, kus õpilased ühest rahvusest. Oktoobrikuul tuli Eestimaa Ajutise Koolivalitsuse poolt korraldus koolide omavalitsuse kohta. Nõuti asutada koolidele hoolekogud. Vene keelt õpetama hakata alles teisel õppeaastal ja uue kirjaviisi järele. Novembris astus esimene Võru koolinõunik Karl Luik ametisse. Kooliõpetaja rahaline palk jäi sel aastal osalt maksmata. Novembris algas enamlaste võimuvalitsus.

1918. aasta algab enamlaste valitsuse all. Usuõpetus ja palve keelatakse koolides ära, selle asemel kästakse anda loodusloo, ajaloo ja emakeele tunde. Eeskirju mingit ei antud, tuli töötada õpetaja oma äranägemise järele. Ülikooliharidusega koolinõunik Karl Luik heidetakse kõrvale ja haridusosakonna juhatajaks saab endine vallakooli õpetaja J. Intol, vähese eelharidusega isik. Kooliõpetajate palk määratakse 12810 rbl aastas, kätte ei saanud temast kopikatki. Petrooleumi ei olnud, tuba tuli valgustada peergudega. Sellepärast ei saanud õpilasi ka

ööseks koolimajja jätta. Küttepuid valla poolt ikka anti. Kõik olukord oli tume ja teadmata.

Saksa okupatsioon. Veebruarikuul ilmusid saksa okupatsiooniväed Võrru ja varsti astus saksa soldat ka Kooraste koolimajja sisse palvega: "Speck und Brot" vastu pakkudes oma napist tagavarast suhkrut ja viina. Vahetati kaubad ja jäi see esimene sarnane juhtumine ka viimaseks – saksa soldatitel polnud midagi anda, aga tahta oli neil kõike.

28. veebruaril teatab okupatsiooni koolivalitsus, et usuõpetus ja palvepidamine koolides on lubatud. Märtsis tuli käsk koolides saksa keelt õpetada, kus see võimalik (s.t kus õpetaja saksa keelt oskab). Ka Koorastes tehti sellega algust. Koolitrahv puudumise eest määrati 5 rbl päevas, mis küll sisse nõudmata jäi. Koolirevidendiks sai nüüd meil kohalik kirikuõpetaja praost v. Falck, kes kevadel koole revideerides ka saksa keelt küsis. Suvel 3.-30. juunini korraldati Kanepis saksa keele kursus, millest kõik õpetajad osa võtsid. Lektoriteks olid kaks saksa veltveeblit – õpetaja R. Just ja V. Morigh, köster Raudjalg ja praost Falck ise, kes eesti ajalugu käsitas, kuid paraku ikka saksa värvis. Kursus oli sunduslik. Sunduslises meeleolus võeti tast osa ja oodati pääsemist saksa raudküüntest.

1918/1919. Sügisel seati saksa keel kooli tunnikavasse. Vene keel jäi ära. Aga juba detsembri algul lahkuvad saksa okupatsiooniväed ja enamlased asuvad jälle võimule.

Koolitöö jaoks pole mingit juhatust. Õpetaja töötab oma äranägemise järgi ja Eesti valitsuse plaani järele. Oktoobris jäi õpetaja Taba kopsupõletikku, põdes kuni jõuludeni. Tema asemel töötasid koolis ajutised asendusõpetajad Ernst Parts ja prl. Hilda Kudu, keda Taba omal kulul enda asemele võtnud. See poolaasta möödus tumedas teadmatuses kõige kohta, mis sünnib kaugemal, ega olnud Koorastes aimugi sellest, et Tallinnas Päästekomitee kibedasti töötas Eesti riigi rajamise plaanitsemise kallal ja loodi eesti sõjaväge, et tagasi suruda enamlaste röövsalka, mis ka teostati, sest juba 1. veebruaril 1919. marssisid Eesti väeosad Võrru sisse, kust enamlased kiiresti taganesid.

Kohe asutati Eesti maakonnavalitsuses samuti koolivalitsus, kes kohe korraldusi hakkas tegema uue eesti kooli loomiseks. Õpetust hakati andma eesti keeles, vene keelt hakati õpetama alles alates IV klassist. Haridusosakonna juhatajaks saab jälle koolinõunik Karl Luik.

Õpetajate palka hakatakse maksma maakonna kassast. Palga määr pole kindel, makstakse selle järele nagu raha maakonna kassas on.

23. aprillil tuli Asutav Kogu kokku ja hakkas uuesti rajatud Eesti Vabariigi põhiseadust ette valmistama. Seatakse sisse 4-klassiline sunduslik algkool ja õppeaeg pikendatakse 8 kuuni. Endiste kihelkonnakoolide asemele pannakse algkooli V ja VI klass. Algkoolide jaoks seatakse koguni uus tunnikava, kuhu uute ainetena sisse võetud: loodusõpetus, ajalugu, geomeetria, joonistamine, kodulugu, võimlemine ja käsitöö. Õpetajate edasiharimiseks, eriti uutes õppeainetes korraldatakse 2-kuulised suvekursused Võrus nelja aasta jooksul, mille abil hoolsad püüdjad võisid õpetaja kutse omada, kel seda ei olnud. Antakse ka välja uus koolikorraldus, mille järele kooli eest hoolitsevad hoolekogud, pedagoogikanõukogud, hariduskogud ja vallavalitsus, kuna vallanõukogu peab koolitarvete eest hoolt kandma. Sunduslik kooliaeg 9-15 eluaastani ehk 4 klassi lõpetada. Õpetus koolis on emakeelne. Alates 1920.a. õpetatakse III ja IV kl vene keelt. Pärast seatakse vene keele asemele saksa keel.

1919/1920.a. 4-klassilise algkooli algus. Õppetöö algas 1919.a. sügisel 1. oktoobril, lõppes 28. mail, kuna IV klass töötas kordusnädalatel Karste kooli juures 12. juunini. Õpilasi 57. Sügisel avati kool 4 klassiga ja 2 õpetajaga. Teiseks õpetajaks valiti prl. **Johanna Kiik.** Seati ka kooli hoolekogu ametisse. Sinna kuulusid: õpetajad R. Taba ja J. Kiik, lastevanemate esindaja J. Teever (esimees), P. Raig, valla volikogu esitaja M. Laiv. Hoolekogu töötas asjatundmatult, sest puudusid selged juhtnöörid. Hooletu trahvinõudmise tõttu oli kooliskäimine puudulik. Peale selle takistas koolitööd laste seas möllav raske sarlaki ja neeruhaigus, mis palju lapsi mulda viis. 1.detsembrist jõuludeni seisis koolitöö haiguste pärast. Kevadepühadeks läks õpetaja Kiik oma kodukohta ega tulnudki tagasi, vabandades haigusega. Kool jäi kooliaja lõpuni õp. Taba hoolde, mille tõttu koolitöö korralik ei saanud olla. **IV kl kursuse lõpetas 5 õpilast: I. Taba, H. Alop, H. Pakler, E. Ermel ja Ed. Viin.** Kevadel 5.IV oli I koolipidu, mille sissetulek 1250 marka kooliraamatukogu heaks läks. Kooli sel aastal ei revideeritud.

1920/21. Teiseks õpetajaks **Julius Põder.** 1920.a. sügisel algas koolitöö 27.septembril, lõppes 1921.a. kevadel I-III kl - 18. mail, IV kl - 28. mail. Õpilasi oli 54. Teiseks õpetajaks oli Julius Põder noor töökas inimene. Hoolekogu: P. Raig (juhataja), M. Laiv, R. Taba ja J. Põder sõnaõigusega. Pedagoogiline nõukogu: P. Raig, A. Reedi ja mõlemad õpetajad. **IV kl lõpetajad: K. Taba, V. Torop, Õie Teever.** Koolitöö edenes kenasti, kuigi mitmete majanduslike puudustega tuli võidelda, näiteks olid aknad katki, ei saanud pottseppa. Valla poolt vaadati asja peale pool tuimalt. Viimaks läksid koolijuhataja hoolekogu juhatajaga Võrru, said maakonnavalitsuselt klaasi ja aknad parandati ära. Otsimise ja palvete varal sai koolijuhataja ka pottsepa ja ahjud said joonde. Õpetajate kui ka õpilaste ruumid olid kitsad ja teine klass poolpime, mis tekitas nurinat ühelt kui teiselt poolt, aga parata polnud midagi.

Suurem häda tuli siis, kui õp. Põder märtsis väeteenistusse võeti ja kõik neli klassi koolijuhataja Taba kätte jäid. Põder lasti suure tegemisega küll viimaseks kuuks ametisse tagasi, aga töökord oli juba rikutud. Kooli sel talvel ei revideeritud. Rahva seast olid arukamad kooli uuenduste poolt ja uue koolikorraga rahul, kuid siiski ei

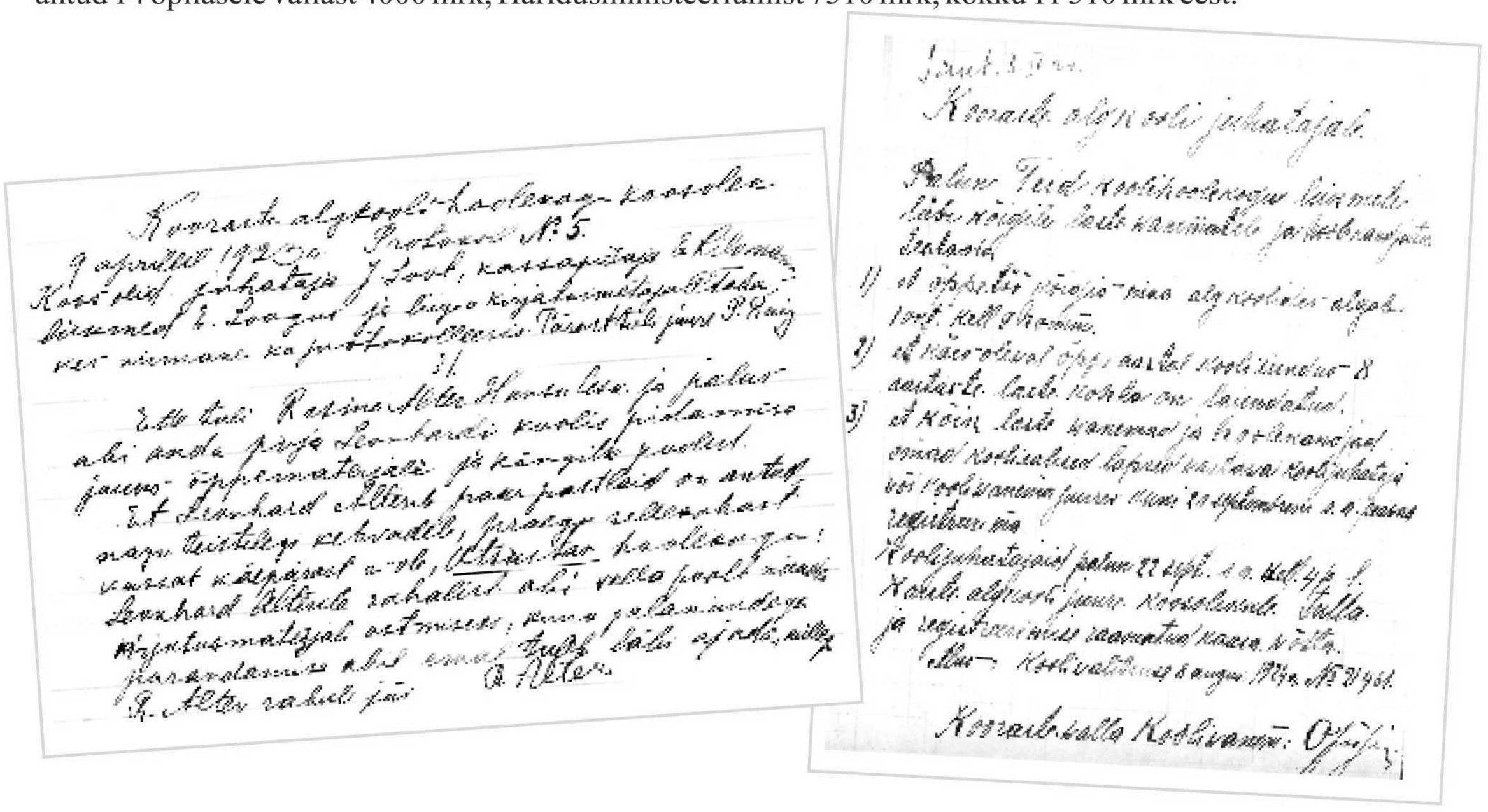
meeldinud paljudele pikem kooliaeg, koolitrahv, uued õppeained ega uued raamatud. Eriti tüli teeb karjaste küsimus sügisel ja kevadel ja karjaskäimise eest tuleb mitmetel koolitrahvi maksta. Kooli eest hoolekandmine jätab küll palju soovida, mis osalt palkade ja puudulike võimaluste, osalt aga nende külmuse arvele kooli vastu tuleb panna, kelle kohus on kooli hea käekäigu eest hoolt kanda.

Nelja klassi moodustamise puhul võeti tüdrukute magamistuba teiseks klassiruumiks ja tüdrukutel pole magada kuskil, kuna see ruum pinke täis, et põrandalgi aseme ruumi ei ole. Teise õpetaja jaoks tehti 1921.a. sügisel tuba pööningule, mis õpetajate ruumiküsimust natukene lahendas. See tuba tehti aga nii, et ta külma ja tuult sisse laseb, mille pärast külmal ajal seesolijal kannatada tuli. Õpetaja J. Põder läks väeteenistusse ja tema asemele valiti prl. Elly Kilomann Rõugest.

1921/22 kooliaasta. E. Kilomann (kolmas õpetaja). Koolitöö algas 20. septembril, lõppes 20.mail. Õpilasi 61. Kooliskäimine oli algul puudulik – lapsed karjas ja kartuleid võtmas. Pärast edenes koolitöö kenasti. Hoolekogus: J. Loot (esimees), J. Käär, E. Loogus, A. Reedi, õpetajad R. Taba ja E. Kilomann. Hoolekogu töötas hoolsasti. Vallast anti 4000 mrk toetust vaestele õpilastele. Hooletuid koolist puudujaid trahviti. Võru maakonna koolivalitsusest antud uue eeskirja järele kuni 20 margani päevas, kuid trahvi sissenõudmine kevadel jäi lohakile. 1922.a. jaanuaris anti valitsuse poolt 8000 mrk toetust vaestele õpilastele, mille eest osteti raamatuid, jalanõusid ja kirjutustarbeid. Ametisse seatud koolivanem O. Jõgi töötas hoolsasti, käis koolimaja vaatamas, tõi õpetajate palga iga kuu kätte ja kaitses kooli kasusid vallavolikogus. Õppevahendite jaoks anti vallast 1080 mrk, mille eest mõnigi hädatarvilik õppevahend muretseti. Pedagoogilises nõukogus on mõlemad õpetajad ja J. Loot ja P. Raig. 1921.a. saadeti koolidele kätte Asutava Kogu poolt vastuvõetud „Avalikkude algkoolide seadus“. Õpetaja palk ulatus 7500 margani kuus. 1922.a. kevadel anti koolile 12 vakamaad normimaad.

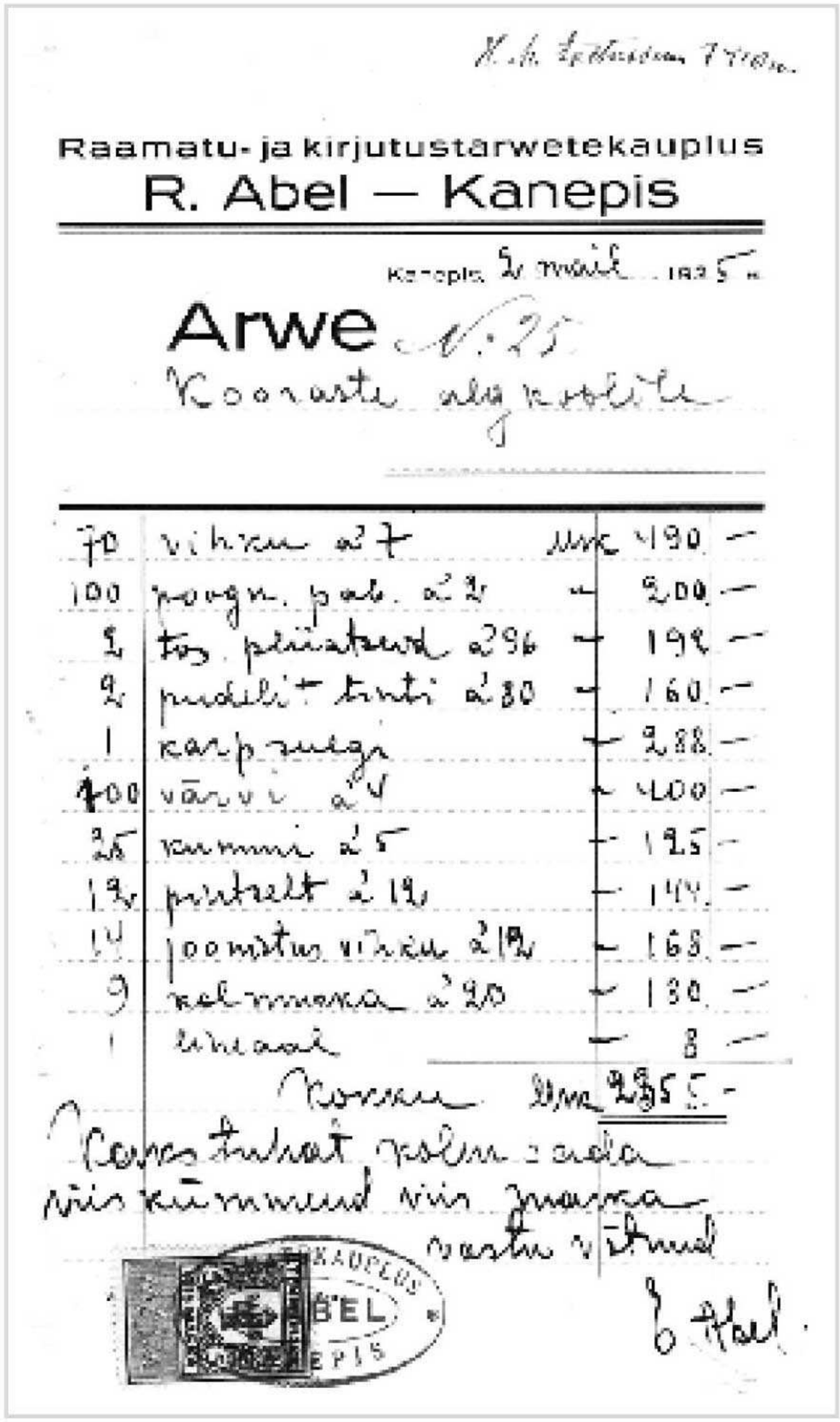
1922/23. Kooliaasta algas 1. augustil ja lõppes 31. juulil, koolitöö algus 1. oktoobril ja lõppes 1. juunil. Õpilasi oli 59. Õpetajad R. Taba, E. Kilomann. Hoolekogu: J. Loot (juhataja), E. Loogus, P. Raig, L. Käis ja mõlemad õpetajad. Pedagoogiline nõukogu (õppenõukogu): õpetajad R. Taba ja E. Kilomann, P. Raig, J. Maat ja dr.Ackermann, kes ainult ühest koosolekust osa võttis. Koolikohustus kui ka hoolekanne toimitakse uue kooliseaduse järele, mille tagajärg on korralikum kooliskäimine. 5. novembril korraldati koolipidu, mille sissetulek 3324 mrk tarvitatakse: raamatukogu heaks 2000 mrk, käsitöömaterjali peale 624 mrk, õppevahendi peale 700 mrk. Koolitööd takistas II õpetaja Kilomanni haigus 10. dets. - 20. jaanuarini. 18. mail korraldati ekskursioon Maruorgu 23 õpilasega. Vaadeldi loodust, maapinna kuju ja koguti materjale vaatluseks. 7. aprillil lõi õpilane Gothard Bauman kaasõpilasel Artur Hanil hamba katki muna aukuajamise mängu juures mängunuia ettevaatamata tarvitades. 13. aprillil revideeris kooli arst dr. Ackermann ja veebruaris koolinõunik J. Sultson. See oli **esimene eesti kooli revideerimine**.

1923/24 Koolitöö algas 1. oktoobril, lõppes I-III kl 30. mail, IV kl 6. juunil. Õpilasi 59. Õpetajad endised Taba ja Kilomann. Hoolekogu O. Sool (esimees), J. Maat, K. Loot, A. Reedi ja õpetajad, kooliarst pole osa võtnud. Õppenõukogus õpetajad ja P. Raig, J. Maat, dr. Ackermann. Õppevahendeid ostetakse 6000 mrk eest. Hoolekogu 11 koosolekut pidanud, ped.nõukogu 2. 25. mail koolitööde näitus, 11. mail koolipidu, mille sissetulek 2825 mrk jaotati kaugema Otepää ekskursiooni peale 1425 mrk, raamatukogule 1400 mrk. 1923. aastast oli ametis Võrumaal ka teine koolinõunik Erich Muuga, kes Kooraste kooli revideeris 14. jaanuaril 1924.a., kooli arst 20. mail. Trahviraha on nõutud 2065 mrk, millega kaeti käsitöö materjali ostmine ja mõned muud kulud. Toetust on antud 14 õpilasele vallast 4000 mrk, Haridusministeeriumist 7510 mrk, kokku 11 510 mrk eest.

1924/25. Koolitöö algas 1. oktoobril ja lõppes 29. mail kõigis klassides. Õpilasi 68. Koolipäevi aastas 180. Koolitöö edenes keskmiselt, koolikorra juures oli märgata esiotsa nõrkust, mis pärastpoole paranes. Suvel 1924 ütles õpetaja E. Kilomann oma koha üles ja tema asemele valiti prl. **Salme Petersell** keskkooli hariduse ja seminari kutsega. Asus ametisse 1. okt. 1924. Hoolekogu: O. Sool (esim), J. Maat, A. Reedi, K. Loot ja õpetajad R. Taba ja S. Petersell. Koos käidi 10 korral. Õppenõukogu: P. Raig, J. Maat, õpetajad ja dr. Ackermann. Õppenõukogu käis koos kaks korda aastas. Kooli revideeris koolinõunik E. Muuga. 15. nov. Jõuluvaheaeg 21.XII- 7. I. Kevadpühil 9-16. aprill. Kooliarst dr. Ackermann revideeris kooli 14.V. Õpilased koolist puudunud aasta jooksul 921 päeva, iga lapse kohta 13 päeva nimelt sügisel ja kevadel, kuna talvel kooliskäimine kaunis korralik oli. Oktoobris korraldati ekskursioon Jõgeara villa-, jahu- ja saeveskisse. 19. dets. oli jõulupuu (see on igal aastal olnud). 17. mail koolipidu. 10. detsembril oli koolis proovitund, mida pealt vaatasid kõik vallas olevad õpetajad, õppenõukogu liikmed ja koolivanem. Tunniga jäädi rahule. Tunde andsid – õpet. Taba koduloos I-II kl ja emakeeles II ja IV kl., õpet. Petersell matemaatika III ja IV kl., emakeel I-II kl. Koolikord ja töökus rahuldav. Õpetajate palk – Tabal 9138, Petersellil 5400 mrk. Toetust sai 14 õpilast kogusummas vallast 400 mrk, valitsuse poolt 7410 mrk, kokku 11 410 mrk. Tartus välja antud raamatute, jalanõude ja õppematerjali näol. Õppevahendite peale vallast antud 6000 mrk. Trahviraha saadud endisega kokku 1905 mrk. Pidudest sissetulek 2765 mrk. Hoolekogu kassa läbikäik sel aastal 29 533 mrk. Trahvitud 20 isikut 1995 mrk.

1925/26. koolitöö algas 28. septembril, lõppes 5. juunil. Koolipäevi aastas 190. Vaheajad: jõulu 23.XII kell 12 - 7.I kell 8, kevadpühad 31.III -8. IV, suvistepühad 21.V -26.V. Õpetajad endised R. Taba ja S. Petersell. Õpetajate palk – Tabal 9138 ja Petersellil 5400 mrk. Õpilasi 62. Õpilased puudusid aastas 1218 päeva, igaüks keskmiselt 20 p. Kooli revideeris kooliinspektor E. Muuga 1. detsembril ja 22. aprillil, hinnang koolitöö kohta oli rahuldav. 22. aprillil juurdles koolinõunik E. Maati ja teiste kaebust õpetajate ja kogu kooli korra kohta. Juurdlusel selgus, et kaebusel mingit põhja ei olnud. Kooliarst dr. Ackermann revideeris kooli 20.V 1926. Kooliskäimist takistas paaril korral kõva külm ja selle tagajärjel haigused köha ja nohu õpilaste seas ning kevadine suurvesi. 30.IV olid karskustunnid ja karskuspüha, 1.V emadepäev, millest osavõtt oli väike. Hoolekogus: K. Loot (esim.), A. Reedi, J. Käär, L. Käis ja õpetajad Taba ja Petersell, koolis käidi iga kuu kord. Õppenõukogu: õpetajad Taba ja Petersell ning L. Käis, A. Reedi. Koosolekuid 4. Toetust antud 13 õpilasele 12 356 mrk eest riiete, jalanõude, raamatute ja õppematerjalide näol. Riigilt 8356 mrk, vallast 4000 mrk. Trahviraha tulnud 16 lapse pealt 1230 mrk. 1. mail jalutuskäik Kustomäele Kooraste vallas.

K. k. Kooraste Valla

Raamatu- ja kirjutustarwetekauplus

R. Abel — Kanepis

Kanepis 2/ maist 1925 a.

Arwe N: 25

Kooraste valla kontorile

70	vihma a 2	tükk	1 90
100	paugn. paab. a 2	—	2 00
2	tõs. pliiatsed a 96	—	1 92
2	pudeli + tinti a 80	—	1 60
1	karp suuga	—	2 88
400	värvi a 4	—	4 00
25	rannmi a 5	—	1 25
19	portselt a 19	—	1 44
14	joonistus vihma a 12	—	1 68
9	sal-mmeka a 20	—	1 80
1	linaal	—	8 —

Rannmi tükk 25 S. -

Kooraste kihelkonna valla kontorile

Nii kümmend viis kopikat

Kanepis 2/ maist 1925 a.

A. Abel

N: 23.

KIRJASTUSE O.-Ü. „TÄHT" : VÕRUS

ARVE

Võru 29/5 1925 a.

Kooraste algkooli Kodulaenule

Kool. Skäärsaed ja mõõtmised		1 75
	Kokku mk.	1 75

Eeskirjade eksemplarile mõõtmise eest

A. Abel

Arve N: 22

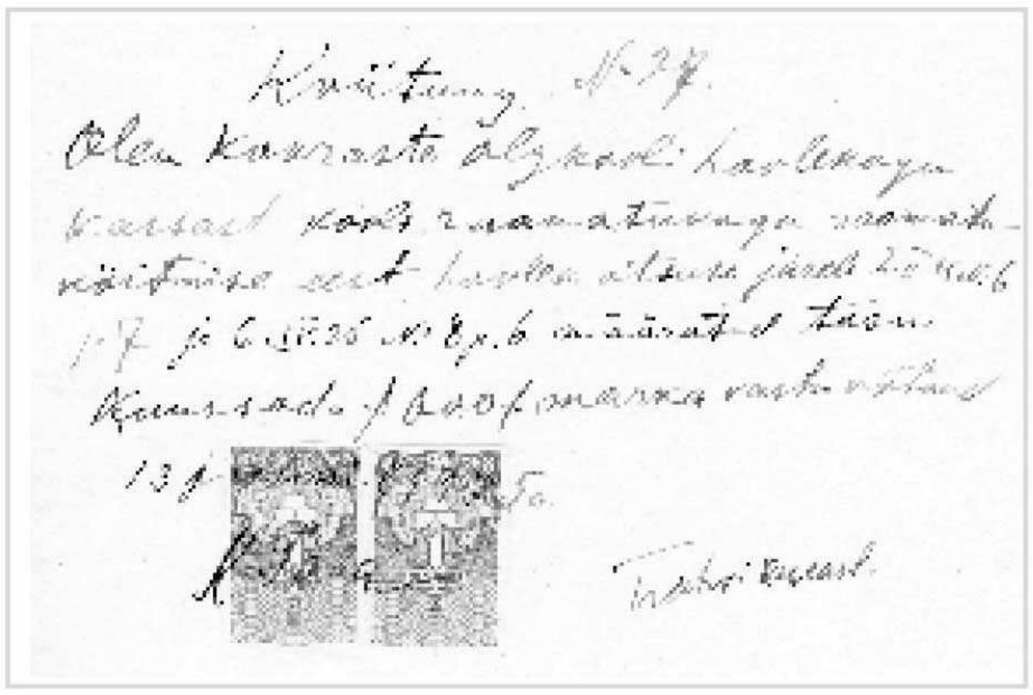
Kooraste algkoolile

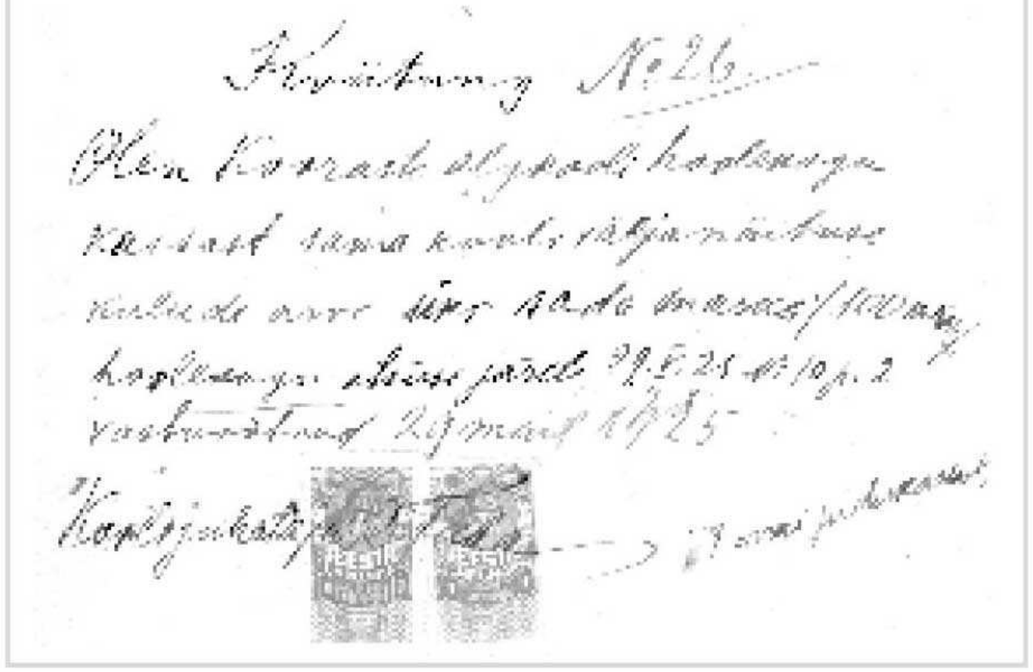
Kiirpressi värvi 1 karp = 1 80 mrk.

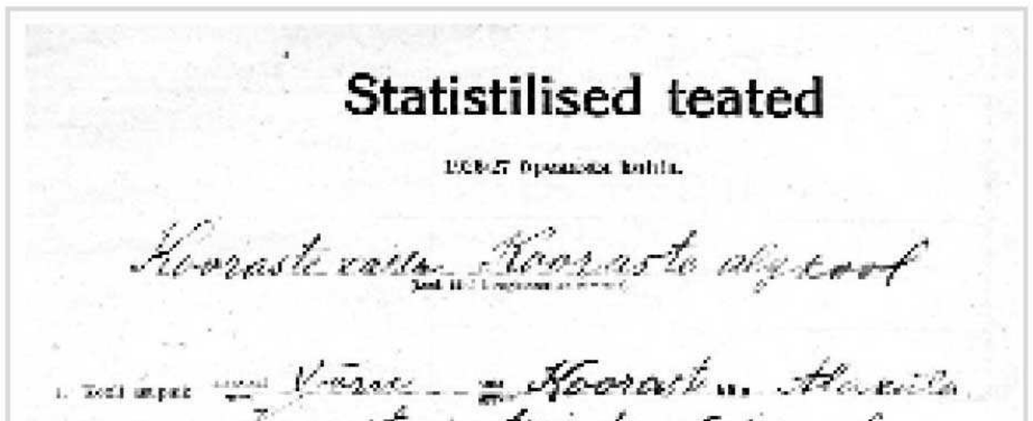
Eks kõik eelarvamised maksa vastu võtta.

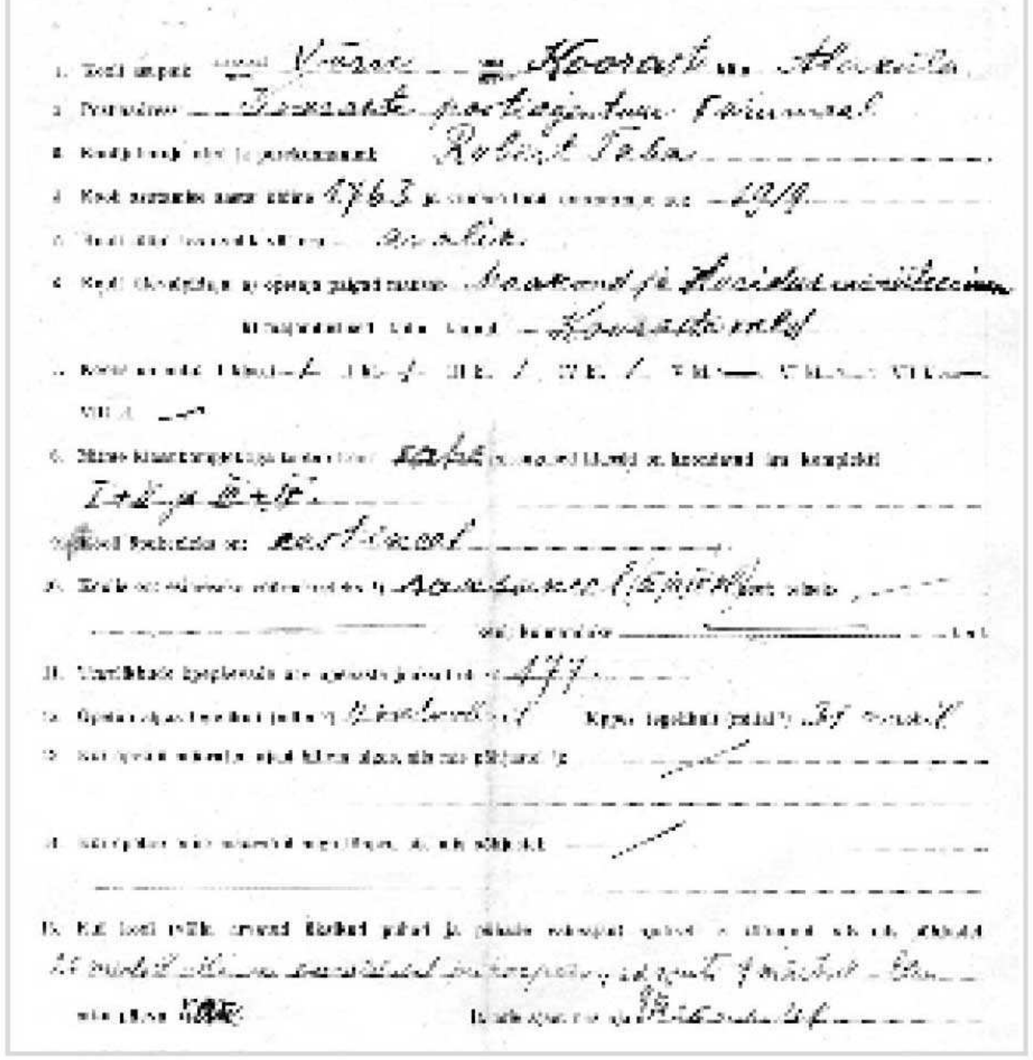
Kooraste algkool

1926/27. Õppetöö algas 4. okt., lõppes 31. mail. Koolipäevi aastas 177, õpilasi 58. Pühadevaheajad Jõulud 22.XII-10.I, kevadpühad 13.IV-21.IV. Karskustunnid 6. nov. ja 30.IV, karskuspüha 1.V, 26.III (laupäev), puhkepäev koolil 9.III, koolitöö seisma pandud naabervabariigi presidendi Tshaste matmise puhul. Kooliinspektor E. Muuga revideeris kooli 5. veebr. Koolitöö edenes rahulikult. Õpetajad endised – R. Taba ja S. Petersell. Kooliskäimist takistas õpilaste seas möllav influentsa aprillis, mis ka õpetaja Taba nädalaks voodi pani. Õpilased puudusid aasta jooksul 1150 p. , iga lapse kohta 19,5 p. trahvitud 12 isikut 2370 mrk koolisunduse seaduse põhjal. Õpetajate palk õige muutlik: veebruari ja märtsi palga maakonna osa makstakse järgi aprilli kuul. Palgalisa antakse jõuludeks (poolekuu palk), siis 13-nda kuu palka poolaasta ja 14. kuu palk kevadpühadeks. 1. aprillist peale antakse 25% palgakõrgendust avansina välja.

31. märtsil korraldati ekskursioon III ja IV kl õpilastega **Kanepi kirjandusnädala puhul raamatunäitusele**. 1.III revideeris jaoskonnaarst dr. Ackermann kooli. Tervislik seisukord leiti õpilastel rahuldav olevat. 22.mail korraldati **esimest korda emadepäev** teelauaga, mis rohkel osavõtul hästi korda läks. Õpilaste koorilaul, kõned ja näidend võeti kiiduavaldustega vastu. 29.V korraldati koolitööde näitus, mida vaatamas käis peale õpilaste vähe rahvast. Takistuseks oli vihmane ilm. 1.-6. novembrini oli karskusnädal, 6.XI karskustunnid koolis. Jõulupuu jäi tegemata, sest influentsa haiguse puhul oli kooskäimine keelatud. Karskusnädalal asutati õpilaste „Lootusring“, mis kooliaja lõpuni edukalt töötas õp. Peterselli juhtimisel.

IV kl lõpetasid: K. Kiidron, O. Küünal, A. Tarend, H. Luik, K. Jurs, A. Alter, E. Länik, P. Nukk. 1926/27 on hoolekogus: O. Teever (esimees), K. Loot, A. Reedi, P. Piho ja õpetajad R. Taba ja S. Petersell. Koosolekuid 8. Toetust on antud 15 õpilasele 12 784 mrk raamatute, jalanõude ja õppematerjali jaoks. Toetuseks saadud vallalt 4000 mrk, Haridusministeeriumilt 8784 mrk. Õppenõukogus peale õpetajate J. Aland ja P. Piho. Koosolekuid olnud 6. Pedagoogina arvamine koolitöö kohta on rahuldav, ainult mõned üksikud õpilased on halbu kombeid avaldanud, kellele tuli sellekohane märkus teha.

1927/28. kooliaastal õppetöö algas 3. okt., lõppes 25. mail. Koolipäevi aastas 176. Õpilasi ringkonnas 57, neist käis tegelikult siin koolis 48, teistes koolides 6, arsti poolt vabastatud 3. Õpilastest käis siin koolis teistest valdadest 1 poiss ja 3 tütarlast. Pühade vaheajad: Jõulud 21.dets kl 12 kuni 9. jaan. kl 9, kevadepühad 4. apr. kl. 12 kuni 12. apr. kl 9, suvistepühad reedel 25. mail lõppeb õppetöö kõigis koolides. Algab suvine koolivaheaeg.

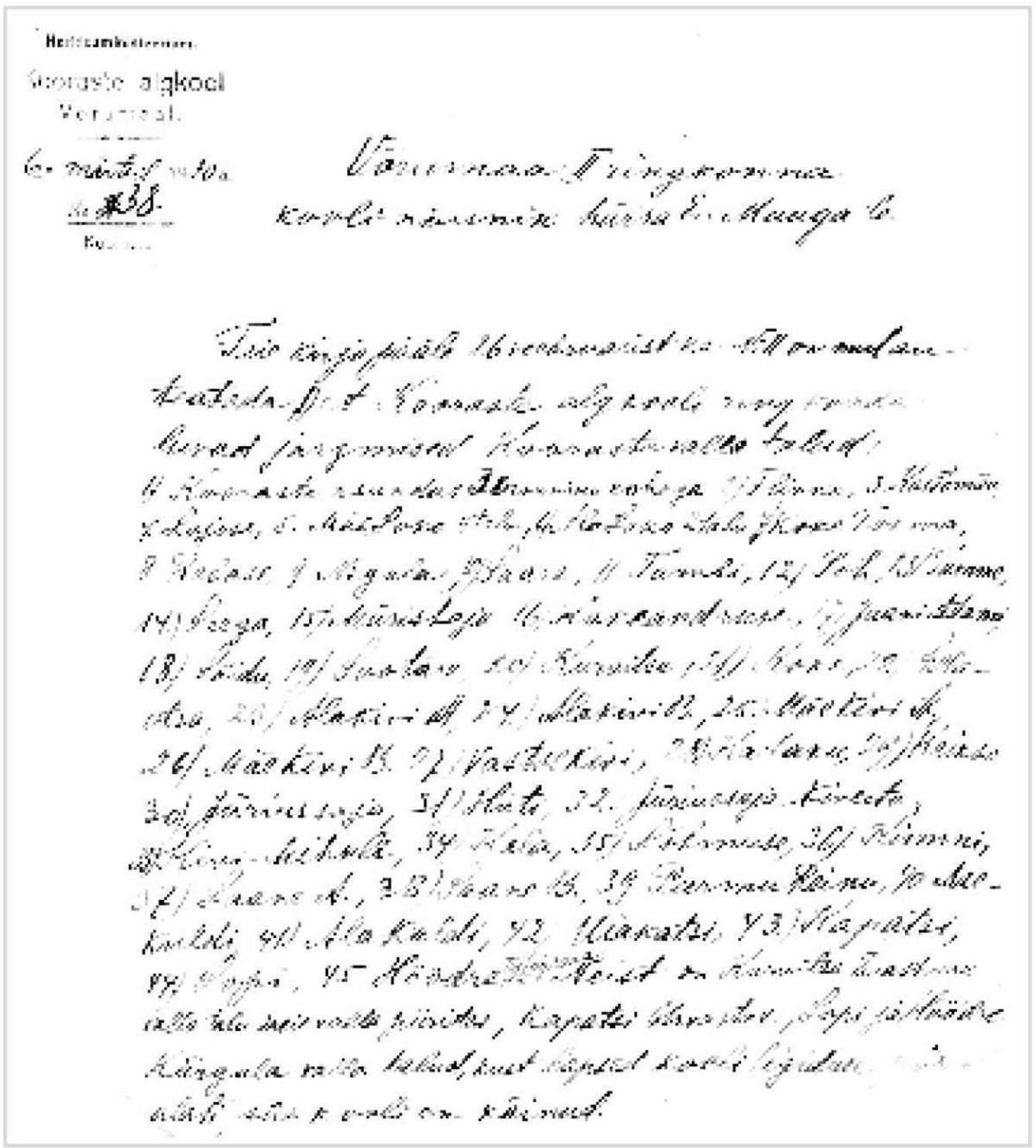
Karskustunnid instruktor hr. Kulli poolt **grammofoni ja udupiltide näitamisega** 25. nov. 31. okt. luteriusu püha, 29. veebr. palvepäev, 1. mai tööliste püha, 5. mail karskustunnid, 17. mail taevaminemisepüha, **24. veebruar iseseisvuspüha** ja 25. veebr. puhkepäev õpilastele. Pühapäeval 6.V korraldati koolipidu, mis vähese osavõtu tõttu ainult 16 kr 50 senti (mark oli kasutusel 1919-27, kroon kasutusel 1927. a-st) sisse tõi, millest 8 kr. 10 senti puhast järgi jäi, mis õpilaste raamatukogu täiendamiseks määrati. Laulud ja näidend „Lumivalgukene“ läksid laitmatult. Koolitöö edenes rahulikult, eeskava (õppeprogramm) sai läbi võetud. Õpetajad endised: R. Taba ja S. Petersell. Kooliskäimine korralikum kui eelmistel aastatel. Õpilased puudusid koolist aasta jooksul 140 p. 271 t.= 411 p. Keskmiselt tuleb puudutud päevi lapse kohta 8 p. 9 t. Hoolekogu poolt trahvitud 17 isikut 430 sendiga.

Kooli revideeriti koolinõuniku E. Muuga poolt 20. jaanuaril ja 10. mail 1928. Kooli arsti poolt 11. mail. Õpetajate palgad 1927.a. 1. aprillist peale püsivad, detsembris antakse ka lisatasu 1928.a. 1. aprillist hakkab kehtima uus palgaseadus.

22. mail praktiseeriti kogu kooli osavõtul metsataimede külvamist. Oli ka kavatsetud emadepäev ja õppereis Petserisse, aga mõlemad jäid ära liiga vähese osavõtu pärast. 21. detsembril õhtul korraldati kooli jõulupuu, millest peale õpilaste hulk rahvast osa võttis. Karskuse „Lootusring" töötab endiselt. **IV klassi lõpetasid 12 õpilast: A. Teever, B. Hirschon, K. Hani, J. Sisask, H. Kroon, H. Käis, A. Kudu, K.Krevald, H. Kõrran, L. Loogus, E. Piho, E. Siimann.** Järelkatsetele jäid: Al. Herbst, O. Hummal ja R. Aland, kuna M. Talv samasse klassi jäeti. Kooli õppenõukogus õp. R. Taba ja S. Petersell, lastevanemate esindaja Reinhold Põder, hoolekogu esindaja O. Teever. Juhatab koolijuhataja R. Taba. Õppenõukogu koosolekuid aastas 4, lastevanemate koosolekuid peetud 2 korda, kuna kolmas kord osavõtjate puudusel pidamata jäi. Hoolekogus mõlemad õpetajad, lastevanemad O. Teever ja Ed. Loogus, vallavolikogu esindajad J. Loot ja R. Hõrak, juhataja O. Teever, kassahoidja S. Petersell, kirjutaja R. Taba. Hoolekogu koosolekuid peetud 9. Toetust antud 9 õpilasele kogusummas 116 kr. 70 senti raamatute, jalanõude ja õppematerjali näol. Toetuseks saadud vallast 60 krooni, valitsuse poolt HM summadest 56 kr 70 senti, siis veel vallast õppevahendite muretsemiseks 56 kr 65 senti. Kõik summad määratud otstarbeks ära kulutatud. Koolitöö ehk distsipliin koolis ja vahekord õpetajate ja õpilaste vahel on kooli õppenõukogu poolt täiesti rahuldavaks tunnistatud.

1928/29. kooliaasta. Õppetöö algas HM korralduse järgi nädal hiljem 8. okt., lõppes 3 päeva varem määratud aega, nimelt 4. juunil 7. juuni asemel. Õppepäevi oli aastas 174. Õpilasi kooliringkonnas 52, tegelikult käis koolis 45, kuna üks arsti poolt vabastatud ja 6 õpilast käisid teistes koolides. Teistest valdadest käis siin koolis 5 õpilast. Pühade vaheajad: jõulupühad 21.XII kl 12 kuni 7.I kl 8, kevadpühad 23.III kl 12 kuni 3.IV kl 8, suvistepühad 17.V kuni 22.V. Peale selle puhkepäevad: 31.okt. luterisu ülesvõtmise püha, mis sel aastal oli pühapäev, 20. veebruar palvepäev, 24. veebruar iseseisvuse püha, oli pühapäev, siis lubati 25.II puhkepäevaks, 1. mai töölistepüha, 9. mai Kristuse taevaminemispüha. 18. oktoobril oli koolis udupildi näitus, 1. dets. oli aktus koolis 1924.a. kommunistide mässul langenute mälestuseks.

Õppetöö edenes sel aastal rahulikult. Täielikku edu raskendasid nõrgalt sisse tulnud ja avalike algkoolide seaduses (40) põhjal üleviidud õpilaste nõrk tegevus ja veebruarikuu kange külm, mille pärast õppetöö 3 päeva seisis. Üldiselt käisid õpilased korralikult koolis. Üldine puudutud päevade arv on 683, sellest 85 päeva vabandamata. Trahvitud hoolekogu poolt 15 isikut 13 krooniga. Kooli revideerisid koolinõunik E. Muuga 2.II ja jaoskonnaarst dr. Ackermann 30. aprillil. Õpetajate palgad: koolijuhataja R. Tabal 143 kr 32 s. õpetaja S. Petersellil 99 kr. 24. mail käis kool 34 õpilase osavõtul Erastveres metsakülvamist praktiseerimas. Suviste keskmisel pühal 20. mail oli emadepäev, kus õpilased mitmesuguste ettekannetega esinesid. Pühapäeval 23.XII korraldati õpilastele jõulupuu, kust hulk lapsi ja vanemaid osa võttis. Karskuse „Lootusring" töötab endiselt.

Käesoleva kooliaasta algul hakkas **5-klassiline koolisundus** meie vallas maksma. Järelikult ei saanud IV klassi lõpetajad enam algkooli lõputunnistust, vaid viidi üle V klassi. Õpilased lõpetasid; I kl 80%, II kl 80%, III kl 50%, IV kl 100%. Kooli pedagoogika nõukogus on õpetajad R. Taba ja S. Petersell, lastevanemate esindaja J. Kudu, hoolekogu esindaja O. Küünal ja kooliarst dr. Ackermann. Koosolekuid peetud 3 korda. Lastevanemate koosolekuid peetud 1, kuna teine kvoorumi puudusel ära jäi. Hoolekogus õpetajad, valla volikogu esindajad J. Loot, R. Hõrak, lastevanemate esindajad R. Hani, O. Küünal. Juhatuses esimees O. Küünal, kassapidaja S. Petersell, kirjatoimetaja R. Taba. Toetust antud vallast 10 õpilasele 80 krooni, millest 14 kr 75 senti välja andmata jäi, riigilt 78 kr 5 senti, mis 15 õpilastele välja anti raamatute, jalanõude, õppematerjali ja riide varustuse näol. Õppevahendeid koolile on valla poolt muretsetud 55 kr eest.

Pedagoogika nõukogu otsus kooli sisekorra, õppeedukuse ja viljakuse kohta on rahuldav, kuna kooliruumid palju

soovida jätavad, kuigi neid iga aasta on remonditud. Nimelt on koolimaja 4-klassilise kooli jaoks kitsas ja mitmed ruumid – üks magamistuba, söögituba, töö- ja võimlemisruum puuduvad koguni. Ka koolinõunik avaldas revideerimisel õppetöö kohta oma rahulolemist.

1929/30. **kooliaasta**. Õppetöö koolis algas 30. septembril, lõppes 6. juunil. Õppepäevi aastas 193. Õpilasi kooliringkonnas 50, neist käib oma koolis 42, 17 poissi ja 25 tüdrukut. Teistes koolides 8, naabervaldadest käis siin 6 õpilast, kes kooliligiduse tõttu meie kooli ringkonda arvatud. Pühade vaheajad: jõulud 20.dets. kl 12 kuni 2. jaan. kl 8; kevadpühad 16.apr. kl 12 kuni 23.apr. kl 8, suvistepühad on suvise vaheaja sees. Õppetöö lõpeb 6. juunil kl 12. Peale nende pikkade pühade ja nädala pühapäevade on pühad ja puhkepäevad kõigis koolides: paastumaarjapäev 25. märts, 24. veebruar, 1. mai ja palvepäev 12. märts, taevaminemise päev 29. mai. 9. detsembril olid koolis karskustunnid ja õhtul udupildi näitus. 1. dets. mälestusaktus 1924.a. kommunistide mässus langenute mälestuseks.

Kooliarst revideeris kooli 14. nov., koolinõunik E. Muuga 15. jaan, kes koolitööga täiesti rahul oli. Õppetöö edenes rahuldavalt. Suuremaid väärnähtusi õpilaste seas ette ei tulnud, ainult paari õpilase elukommete kohta tuli pedagoogika nõukogus laitev märkus teha. Õppetööd takistas ja puudumist suurendas veebruari ja märtsikuul õpilaste seas levinud haigused ja osalt halb ilm. Üldine puudutud päevade arv I kl 170, II kl 132, III kl 129, IV kl 34, kokku 465, neist 450 vabandatud põhjustel, 6 vabandamata, mille pärast trahvitud hoolekogu poolt 3 inimest 105 sendiga. Õpetajate palgad: juhataja R. Taba 138 kr, õp. S. Petersell 99 kr.

1. mail õppekäik Kooraste mägisesse ümbrusse, Kapatsi ja Kusto veskitesse ning vallamajja. 15. mail käidi metsa külvamas, 17. mail õppekäik Kanepi alevisse, kus ka lastepüha laule harjutati. 15. apr. õppekäik Jõgeara veskisse. 22. dets. oli koolimajas õpilaste jõulupuu. 11. mail korraldati koolis emadepäev, kus õpilased laulu, paari näidendi ja mitmesuguste ettekannetega esinesid. Osavõtt rohkearvuline. Karskuse „Lootusering“ töötab endiselt.

Kooli õppenõukogus on õpetajad, lastevanemate esindajad I. Baumann, hoolekogu esindaja O. Kõrran, kooliarst dr. Ackermann. Koosolekuid peetud 4, lastevanemate koosolekuid 2. Hoolekogus õpetajad, vallavolikogu esindajad R. Hõrak ja J. Loot, pärast 1. apr. P. Länik Looti asemel, lastevanemate esindajad O. Kõrran ja K. Lokk (esimees). Laekur S. Petersell, kirjatoimetaja R. Taba. Toetust on antud kehvematele õpilastele vallast 80 kr, riigilt 79 kr 94 s, millest toetust antud valla summadest 11 õpilasele, riigi summadest 13 õpilasele raamatute, jalanõude ja õppematerjali näol. Toetuseks ära kulutatud valla summadest 66 kr 70 s, riigi summadest 59 kr 03 s. Õppevahendite muretsemiseks on vallast antud 40 krooni, mis kõik õppevahendite muretsemiseks välja antud. Pedagoogilise nõukogu otsus kooli sisekorra ja õppetöö edu ja viljakuse kohta on rahuldav, kuna kooli ruumid palju soovida jätavad, kuigi neid iga aasta osaliselt on remonditud. Ruume pole veel suurendatud, kuigi hoolekogu seda aasta eelarves nõudnud. Haridus-sotsiaalministeeriumi algatusel on käimas kooliseaduse muutmine ja õpetajate koondamine, missugune asi on Riigikogus arutusel.

15. juunil korraldati **Kanepi Õpetajate Ühingu** poolt Kanepis **lastepidu**.

1930/31 kooliaasta. Õppetöö koolis algas 6. okt., lõppes 22. mail. Õppepäevi aastas 174. Õpilasi kooliringkonnas 26 poissi ja 30 tüdrukut = 56, neist käib koolis 23 p. ja 20 t.= 51. Teistes koolides 3 poissi, 2 tüdrukut, kokku 5. Pühadevaheajad jõulupühadel 20.XII kl 12 kuni 2. jaan kl 8; kevadpühad 1.apr. kl 12 kuni 8. apr. kl 8, suvistepühadega lõppes õppetöö. Peale suurte pühade olid veel pühad ja puhkepäevad: 23.II (vahepäev), 24.II - iseseisvuspäev, 25.II - palvepäev, 14.V - ristipäev (taevaminemise püha), 31. okt. - ususpuhastuse püha, 25.III - paastu maarjapäev, 1. mai - töölispüha. 16. mail olid koolis karskustunnid valguspiltidega. 1. dets aktus 1924.a. kommunistide mässus langenute mälestuseks.

Kooli revideeriti koolinõunik E. Muuga poolt 22. jaan 1931. Koolitööga jäi revident täiesti rahule. Õppetöö edenes rahuldavalt. Suuremaid väärnähtusi õpilaste seas ette ei tulnud, ainult kahe poisi elukombed olid korratud – ei allunud kooli distsipliinile. Ära märkida tuleks mõne lapsevanema vastuvaidlemine ringkirja kohta kooli sisemise korra üle, eriti õpilaste keha ja riiete puhtuse küsimuses, mis korranõuete täitmiseks nende laste poolt segadusi sünnitas, üldse kooli korrapidamises suuremat takistust ei suutnud tekitada. Nende lastevanemate kaebuse nõudel tehti juurdlus kohaliku koolinõuniku poolt 14.V 1931, mille tagajärg selle kirjutamise ajal alles teadmata. Kooliskäimine oli endiste aastatega võrreldes korralik. Puudutud: I kl poisid 57 päeva, tüdrukud 36 p, II kl p. 51 p., t. 36 p., III kl p. 31 p, t. 71 p., IV kl p. 23 p., t. 37 p. kokku poisid 161 p., tüdrukud 180 p. = 344 p., neist vabandatavatel põhjustel 294 p., koduolude tõttu 23 p., ilmade tõttu 4 p., teadmata põhjustel 5 p, põhjuseta 9 p. Trahvitud 6 isikut kokku 1 kr. 50 s. Õpetajate palgad juhataja R. Tabal 126 kr, perekonna abiraha 12 kr ja õp. S. Petersellil 99 kr. kuus.

Ekskursioonid ja jalutuskäigud 25.II ja 14.V **Kanepisse kinno** 25 õpilasega ja 15. mail metsa külvamas 44 õpil. 19. mail metsa istutamas 20 õpil. 21. dets. jõulupuu ja 10. mail emadepäeva tähistamine teelauaga, kus õpilased esinesid näidendi, laulude ja deklamatsioonidega ning ehtisid emad lilledega. Osavõtt rohke. Karskuse „Lootusring“ töötas vähese perega, aga edukalt. Klassi lõpetasid I kl kõik, II kl 15 õpilast, 2 jäi istuma, III kl 13, 2 jäi istuma, IV kl 5, 2 jäi istuma. Kooli pedagoogika nõukogu koosnes õpetajad, lastevanemate esindaja L. Baumann, hoolekogu esindaja P. Länik, Kooliarst dr. Ackermann. Koosolekuid 5, lastevanemate koosolekuid 3.

õppenõukogu otsus kooli sisemise korra ja õppetöö kohta on rahuldav. Ruumid jätavad palju soovida mahu poolest, on remonditud. Hoolekogus on õpetajad, lastevanemate esindajad O. Küünal (esimees) ja Aug. Põder,

vallavolikogu esindajad R. Hõrak ja P. Länik, laekur S. Petersell ja kirjatoimetaja R. Taba. Koosolekuid peetud 6. Toetust on antud kehvematele õpilastele vallast 80 kr, riigilt 139 kr 93 s. Välja jagatud vallast 17 õpilasele 74, 60 kr , riigi summadest 20 õpilasele 140 kr 45 s. Juurde võetud endise aasta jääk. Õppevahendeid on ostetud 30 kr. 15 s. eest.

1931/32 kooliaasta. Õppetöö koolis algas 1. okt., lõppes 28.V. Õppepäevi aastas 182. Õpilasi kooliringkonnas 28 p, 38 t. = 66 õpilast. 2 poissi ja 2 tüdrukut käivad Koigera koolis. Pühade vaheajad: jõulupühadel 19.XII kl 12 kuni 2. jaan kl 8; kevadpühad 23.III kl 12 kuni 30.III kl 8, suvistepühad 13.V kl 12 kuni 18.V kl.8. Peale suurte pühade olid veel pühad ja puhkepäevad: 24.II – iseseisvuspäev, 17.II – palvepäev, 5.V – ristipäev (taevaminemise püha), 31. okt. – ususpuhastuse püha, 25.III – paastu maarjapäev, 1. mai – töölispüha. 16. mail olid koolis karskustunnid valguspiltidega. 1. dets aktus 1924.a. kommunistide mässus langenute mälestuseks. Kooli revideeriti **Valgamaa koolinõuniku A. Kõivu** poolt 12. nov. ja 11. mail, kelle alla meie kool 1931.a. sügisest kuulub**.** Koolinõunik jäi õppetöö tulemustega rahule. Üldse edenes õppetöö rahuldavalt ja takistamatult, mida soodustas võrdlemisi korralik kooliskäimine, kuna aga kitsad ruumid mõnes ainestakistust tekitasid. Puudunud on: I kl poisid 14 p., tüdrukud 80 p.; II kl p. 34 p, t. 20 p.; III kl p. 39 p., t.68 p., IV kl p. 42 p, t-33 p. Kokku poisid 149 p., tüdrukud 201 p. Puudumised kõik vabandatud: haigusega 276 p., kodune olukord 20 p., ilmad 54 p. Õpetajate palku kärbiti 1. jaanuarist 1932, mille järele saab juhataja 116 kr 10 s ja õpetaja 99 kr. kuus (sama muutus palga tõstmise puhul 3 a. järele, nii et summa kärpimise järele ei muutunud, valla poolt korter, küte ja valgustus ning normimaa 12 vakamaad.

Jalutuskäik, ekskursioonid Kanepi alevisse kinno ja metsa külvama. 21. dets oli jõulupuu lastekoori laulude ja ettekannetega. Emadepäev jäi pidamata loiu osavõtu tõttu. Karskuse „Lootusering“ töötas endise edu ja osavõtuga. Õppetöö tulemused: I kl lõpetasid 14, istuma jäi 1; II kl lõpetasid 12, istuma jäi 2; III kl lõpetasid 12, istuma jäi 4 ja IV kl lõpetasid 12, istuma jäi 2. Kooli õppenõukogus on õpetajad, lastevanemate esindaja O. Teever, hoolekogu esindaja L. Baumann, kooliarst dr. Ackermann, kes aastas korra kooli revideerib ja rõugeid paneb. Koosolekuid peetud 3, lastevanemate koosolekuid 2. Õppenõukogu arvamise järele töötulemusi läbikaaludes on õppetöö viljakas, kooli sisekord ja edu rahuldav, silmapaistvaid korratusi pole olnud.

Hoolenõukogus õpetajad, vallavolikogu esindajad R. Hõrak (esimees) ja P. Länik lastevanemate esindajad Aug. Põder ja Ludvig Baumann. Laekur S. Petersell, kirjatoimetaja R. Taba. Koosolekuid peetud 5. Toetust on antud 27 õpilasele vallast 67 kr 55 s., riigilt 152 kr 30 s. raamatute, jalanõude ja õppematerjali näol. Kooli apteegi jaoks on vallast antud 5 kr. Õppevahendeid on ostetud 29 kr. 30 s. eest. Toetust saajate laenuraamatukogu on suurendatud 29 raamatu võrra 37,60 kr. väärtuses. Laenuraamatukogus on 88 raamatut. Koolimaja on remonditud, kuid juurde ehitatud ei ole. Osaühisuse „Looduse“ poolt annetati koolile mitmesuguseid raamatuid 213 eks, millest jaotati 182 eks õpetajate raamatukokku ja 71 eks õpilaste raamatukokku, kuhu peale selle muretsetud ka „Looduse kuldraamat“ I sari 13 raamatut. Õpilaste raamatukogus kooliaasta lõpul 180 raamatut hinnaga 121 kr, õpetajate raamatukogus 189 raamatut maksumusega 197 kr.

1931/32 õppeaastal pandi maksma uus avalikkude algkoolide seadus, mis Riigikogu poolt vastuvõetud 2.VI 1931. samuti pandi maksma õppejõudude teenistuse seadus, mis Riigikogu poolt vastu võeti 10.VII 1931.

1932/33 kooliaasta. Õppetöö koolis algas 3. okt., lõppes 31.V. Õppepäevi aastas 184. Õpilasi kooliringkonnas 26 p, 33 t. = 59 õpilast. 2 poissi ja 2 tüdrukut käivad Koigera koolis. Pühade vaheajad: jõulupühadel 22.XII kl 12 kuni 1. jaan kl 8; kevadpühad 13.IV kl 12 kuni 19.IV kl 8, suvistepühad olid juunis. Peale suurte pühade olid veel pühad ja puhkepäevad: 24.II – iseseisvuspäev ja 25.II puhkepäev, 25.III, 1.V ja 25.V. 1. dets aktus 1924.a. kommunistide mässus langenute mälestuseks.

Kooli revideeriti koolinõunik A. Kõivu poolt 22. nov. ja õppetöö tulemustega jäädi rahule. Õppetöös tekitas veidi segadust teise õpetaja S. Peterselli haigestumine, sel ajal töötas koolis asendaja pr. Nikopensius, kes töö juures teistsuguseid võtteid kasutas. Rohkem takistusi tekitas õpilaste puudumine koolist märtsis ja aprillis mitmesuguste haiguste pärast (leetrid, sarlakid, gripp jne). Õppekava võeti siiski läbi ja 85% õpilastest lõpetasid klassi. Puudunud on: I kl poisid 107 p., tüdrukud 66 p.; II kl p. 20 p, t. 134 p.; III kl p. 98 p., t. 89 p., IV kl p. 13 p, t. 127 p. Kokku poisid 238 p., tüdrukud 416 p. Puudumised kõik vabandatud: haigusega 585 p., kodune olukord 48 p., ilmad 28 p.

Palka sai juhataja 107 kr, õpetaja 88 kr. Küte, korter, valgustus vallast tuleva palga arvel. Normimaa 12 vakamaad endiselt juhataja käes. Jaoskonnaarst revideeris kooli 26.IV. 25. mail õpilaste jalutuskäik Kanepisse kinno. Emadepäev peeti 14. mail. 13. II oli karskusõhtu koolis hr. Kulli poolt. I kl lõpetasid 5 p 4 t., istuma jäi 2 p.; II kl lõpetasid 3 p. ja 10 t., istuma jäi 1 t.; III kl lõpetasid 6 t. ja 6 p., istuma jäi 1 p. ja 2 t. ja IV kl lõpetasid 5 p. ja 6 t., istuma jäi 1 t.

Kooli **õppenõukogus** on õpetajad, liikmed E. Põder ja R. Hõrak. Koosolekuid peetud 3, lastevanemate koosolekuid 2. Õppenõukogu otsuse järgi on õppetöö toimunud rahuldavalt, samuti välise korra poolest. Hoolenõukogus õpetajad, vallavolikogu esindajad R. Hõrak (esimees) ja P. Länik lastevanemate esindajad J. Sool (esimees) ja S. Küünal. Laekur S. Petersell, kirjatoimetaja S. Petersell. Toetust on antud 24 õpilasele vallast 50 kr 10 s., riigilt 77 kr 52 s. raamatute, jalanõude ja õppematerjali näol. Kooli apteegi jaoks on vallast antud 5 kr. Õppevahendeid on ostetud 16 kr. 57 s. eest. Laenuraamatukogu on vähenenud 5 raamatu võrra 7 kr. 25 s. väärtuses. On veel olemas 82 raamatut. Õpetajate raamatukokku juurde tulnud 15 raamatut 13 kr. 55 s väärtuses.

Koolimaja juures toimuvad väikesed remonditööd. Lastevanemate soovil, õppenõukogu ettepanekul ja HM, SM kinnituse järgi avatakse kooli juures 1933.a. sügisel V ja VI klass.

Tööpuuduse vastu võitlemise otstarbel ja teenistusvahekordade korraldamise seaduse § 7 põhjal registreeriti koolijuhataja **R. Taba ametist lahti (60 a vana) arvates 1. aug. 1933 ja ta läheb pensionile. Robert Taba on siin ametis olnud 34 aastat.** Uue juhataja valimine toimub vallavolikogus 5. augustil. Sellega lõpetan Kooraste algkooli ajaloo ülesmärkimise 31. juulil 1933.

Robert Taba poolt kirja pandud. *(Saadud Liidia Vildelt, kes elab Otepääl ja andnud käsikirja 26.09.2007 Milvi Hirvlaanele kasutada, kes käsikirja arvutisse trükkis ja täiendas).*

Aaja Taba mälestused

Milvi Hirvlaane

Vanasti olid ka koolmeistrite pered paljulapselised. Aaja Taba sündis 15.10.1920 Koorastes koolijuhataja (1899-1933) Robert Taba peres 9. lapsena. Ka tema isa pärines suurest 12-lapselisest perest, samuti ema Liisa Leht. Koolmeistrite pere andis oma lastele parima hariduse. Koolitada aitasid õed-vennad. Pere elas koolimaja suures toas, mille kõrval oli klassituba. Aaja esimesed mälestused ongi sellest, kui isa pani koolituppa viiva vaheukse haaki, et lapsed ei pääseks tunde segama. Pisikest kasvu viieaastane hakkaja neidis leidis ahjuroobi, millega haagi lahti õngitses ja poetas end vagusi tagumisse pinki. Koolis olla oli ju väga huvitav.

Olulist osa laste arengus etendas teiseks õpetajaks Kaug-Idast opteerunud Õpetajate Seminari kasvandik **Salme Petersell**. Koolipreili elas samas majas ärklikorrusel. Väike tüdruk vudis igal vabal võimalusel koolmeistri tuppa. Aaja on tänaseni koolipreili oskustest vaimustatud. Eriti kõrgelt oskab ta järele hinnata tema õpetamise metoodikat. Tema isa oli lõpetanud vaid Kanepi kihelkonnakooli, igal suvel käinud täienduskursustel ja nii iseõppijana olnud tunnustatud koolimees. Uus koolipreili tekitas lastes vaimustust oma tähelepanuga käelisele tegevusele: rebimistehnikas tuli lapsel küll mõnikord jänese asemel öökull, aga voltimisel tundis ikka ära, et see kaabuga ja saabastega on mees ja tanuga ja seelikuga naine**.** Laste motoorika arenguks oli see väga tähtis ja juba varakult tekkis näppude tunnetus. Ka joonistamine oli au sees. Niidi ja nõelaga tegutsemist Aaja algkoolis ei mäleta. Koolipreili käis igal suvel reisimas küll Hollandis, küll Belgias ja mujalgi. Loodusearmastajana käis preili igal õhtupoolikul Kooraste kaunis ümbruses jalutamas. Aaja koos kaks aastat vanema õe Martaga olid esimesel võimalusel koolipreilil sabas. Nii ta siis lastega jalutas, jutustas igasuguseid huvitavaid asju loodusest ja inimestest, kasvatas sellega ka lapsi märkamatult. Hea näitlejana näitas ta, kuidas keegi kõnnib. Viimasena muidugi kõige tähtsama – kuidas peab üks ontlik tüdruk kõndima ja olema. Igal pühapäeval käis koolipreili mööda metsast otseteed jalgsi Kanepi kirikus. Tänutäheks ilusate lapsepõlve mälestuste nimel tõid õed Aaja Taba ja Marta Kadari lähedasteta vana koolipreili Salme Peterselli Tartusse, hoolitsesid ta eest surmani.

Oma õdedest-vandadest rääkides nimetas ta, et oli õe Martaga lahutamatu, neid võetigi kui kaksikuid ja hüüti nagu ühte isikut – Aaja-Marta. Ema õlgadel lasus kogu pere kasvatamine ja majandamine. Isa oli alati korrektselt maniskis, lipsuga ja ülikonnas, käis suviti mitmetel kursustel ja üritustel. Isale oli eraldatud 62-vakamaaline kahe hobuse koolitalu Kroonimetsa Sillaotsa ja Kanepi tee vahel. Põllupind ja karjamaa olid liivalöss ja ei andnud head saaki. Emal olid abiks põllutöödel põhiliselt vennad, kui nad parajasti kaugemal koolis või tööl ei olnud. Kui õde Hilda suvel valmistus oma Rockefelleri stipendiumiga Ameerikasse õppima minekuks, siis peitis ta end koolimaja pööningule inglise keelt tuupima. Vennad nurisesid, et miks ainult poisid peavad tööd tegema. Aga kui Hilda Ameerikast hakkas oma õdesid-vendi materiaalselt toetama nende õpinguis, ei nurisenud enam keegi. Vennad õppisid kes Kuremaal, kes Võrus või Väimelas. Nendele tuli koolimoonaks kaasavõtmiseks küpsetada ahjutäis (8 pätsi) leiba. Kõik ülikoolis õppinud Tabade lapsed lõpetasid *cum laude.*

Kõik 9 last vajasid kehakatteid. Ema oli kõik oskused omandanud Kooraste mõisas Ungern-Sternbergide lapsehoidjana. Ema õde Trongi Miina koos oma 8 lapsega tegid ilusat käsitööd ja aitasid ka õde kudumis- ja õmblustöödel. Ka ema vokk ja kangasteljed ei saanud kunagi puhata, nagu nende käsitsejadki. Kooraste koolipinki istus ikka 2-3 last oma perest + mõni pisem „vabakuulaja“. Aaja-Marta käisid lehmadega Mutsina järve ääres karjas. Seal on ka see „patune kraav“, kust tuli läbi minna ja korra lehm mutta vajus. Nende appikarjete peale tulid heinalised ja aitasid lehma välja. Kodus oli tahvelklaver, mida kõik lapsed mängima õppisid, vennad õppisid veel ka seminaris muusikat ja õde viiulit. Isegi Võru koolideinspektor Muuga armastas Tabade perega koos musitseerida, isa juhatas koore ja koolis toimusid sageli kontserdid.

Pärast Kooraste algkooli nelja klassi lõpetamist võttis ta enda juurde vend Rudolf, kes oli Antsla 6-kl algkooli

juhataja. Kanepi kõrgem algkool oli küll lähemal, kuid venna kostil olek oli perele odavam. Seal õppis juba ka õde Marta.

Koolmeistrist õde Ida soovitas soojalt jätkata õpinguid kodumajanduse alal, see oli tol ajal väga popp. See võis olla 1933. aastal. Kooli tuli sõita rongiga lähimast – Puka jaamast, oma „põhukott“ kaasas. Helme kodumajanduskooli ei jõua Aaja tänaseni ära kiita selle hea taseme pärast. Inglise keelt andis õpetaja, kes igal suvel oli Inglismaal keelepraktikal. Keel sai nii selgeks, et oli hilisemas elus „taga taskus“ vajadusel võtta isegi koolis inglise keelt õpetades. Õpiaeg kestis 3 aastat. Ka käsitööõpetajad olid väga head, meelisalaks sai kangakudumine. Edasiõppimist finantseeris vanem õde, hilisem kuulus pedagoogikateadlane Hilda Taba, kes oli sel ajal New Yorgis Daltoni Tütarlastekoolis saksa keele õpetaja. Helme kodumajanduskoolile järgnes loogilise jätkuna Kehtna Kõrgem Kodumajanduskool. Kehtnas oli 3 osakonda: aiandus, tekstiil ja kodundus. Aaja valis kodunduse. Õde oli vahepeal doktoriväitekirja kaitsnud ja siis juba Ohio ülikooli õppejõud, kasvatusteaduse abiprofessor. Aajal majanduslikke muresid ei olnud. Kooli lõpp tuli ootamatult: Eesti Vabariigi ja Venemaa baaside lepinguga 1939. a. Venelaste baasid tulid Rakverre ja kool aeti välja ka Kehtnast 1940. a. suvel. Koolile järgnes praktika Tartus ülikooli geograafia professori Edgar Kandi perekonna juures. Tema abikaasa oli Hilda kursusekaaslane ja ülikoolis pedagoogika alal koolikorraldust õppinud. Selle perega käis Aaja ka Rutjal suvitamas.

Ministeeriumist tuli Aajale korraldus 1941. aastast Pühajärve puhkekodu perenaiseks minna. Aaja oli ju vaid 21-aastane ja tundis hirmu vastutuse eest. Puhkekodu oli ette nähtud 50 stahhaanovlasele. Juhatajaks toodi Tallinnast kelner ja tüse kokk samuti. Vilunud kelner näitas, kuidas viuhti laudlina lauale visata. Peaperenaine pidi menüü koostama, kõik toiduained välja arvestama ja ka toidukraami Otepäält tooma. See kestis sakslaste sissetulekuni. Aaja pakkis lõpetuseks puhkekodu noad-kahvlid kokku ja peitis ahju, istus jalgrattale ja sõitis isakoju. 1941. aasta augustis teatati ministeeriumist uuesti, et **Erastvere täienduskoolis** on vaba õpetaja koht. Aaja võttis kaasa **Linda Zilmeri**. Tema järel tuli **Liia Markvart-Laanpere**, kes oli kõva karakteriga naine. Korteri leidis Aaja **Otto Verrevi** talus Kerdohanil, ka Liia Markvart elas samas. Peretütar **Hirlanda Verrev** töötas siis veel Erastvere koolis. Kerdohani oli üks uhkemaid talusid Erastvere Suurkülas, võistles Kuldijüriga, kus elasid Arrased. Erastvere Perenaisteseltsiga olid suhted head, nad andsid ruume, kööki õpetajaid.

Õpilased olid noorukesed, paljud 6. klassi lõpetanud 12-14-aastased tüdrukud, kes äreva olukorra tõttu ei olnud kaugemale edasi õppima läinud. Oli ka vanemaid tüdrukuid, kes tahtsid kodumajandust õppida. Milliseid ilusaid vaipu tikkisid need koolitüdrukud! Erastveres õpetati kangakudumist, mis oli Aaja lemmikala ja toitlustamist. Aaja pani õpilaste oskused proovile villast kangast rättide kudumiseks üles pannes, see oli juba paremaid oskusi nõudev töö ja nii tuli tal pärast rätid roosa, sinine, hall, valge ise valmis kududa. Lapsed nägid suurt vaeva, 5-6 last said oma rätid ikkagi kootud. Kolleegid Linda ja Liia õpetasid teisi käsitööoskusi, kooti susse, heegeldati pallikesi, tehti tulevaste emadena käsitsi lastepesu, päikesepitse papi peale. Puudus oli heegelnõeltest, neid toodi kodunt kaasa. Õpilasi oli 15-16, töötati kahes rühmas. Õpiti kaks aastat. Õppeprogramm kombineeriti ise, teadmisi oli tal selleks küllaldaselt. Tunde oli päevas 6, siis läksid lapsed koju. Vahest oli koolipäev ka pikem, siis pakuti võileibu või tehti soolane tort. Koolis olid soome laiad teljed olemas, kodudes ka muidugi. Erastveres töötas Aaja kuni rinde jõudmiseni Erastverre.

Pärast sõda leidis Aaja rakendust Võrus Naiskutsekooli juhatajana, kus läks tal vaja kõiki neid teadmisi, mis ta seni oli omandanud. Kutsekoolis tegeldi kangastelgedel kudumise ja õmblemisega. Rõivaste õmblemist õpetasid 2 õmblejat-praktikut Võrust. Tehti tellimustöid tellija materjalist. Oli tšekisüsteem, poest midagi osta ei olnud, aga kodudes olid vanad varud olemas. Nõukogude võim likvideeris naiskutsekoolid Võrus, Helmes, Kehtnas ja mujalgi. Kodumajandust ei olnud uuel võimul vaja.

Ka Kooraste kodu oli lõhutud, isa oli küüditatud ja vennad Karl ja Rudolf mobiliseeritud. Kuna Aaja oli kuus aastat inglise keelt õppinud, siis leidis ta inglise keele õpetaja koha Võru tehnikumis. Linda Zilmer-Toode õpetas isegi keemiat ise õppides raamatu järgi. Aaja andis ka klaveritunde. Edasi leidis Aaja, et inglise keele õpetajana ei jõua kaugele. Ta kolis ära Tartusse, kus õde Marta oli juba ees. Tartus oli ülikooli psühholoogia kateedris laboranti vaja, Elango võttis ta lahkelt tööle. Aga Aaja ei osanud põrmugi masinkirja, samas tulid üliõpilastele paljundada õppetööks vajalikud materjalid. Õde Marta õpetas õele pimekirja selgeks. Aaja oli siis professor Rammuli alluvuses ja Aajat professor väga hoidis. Kui Aaja hilja veel tööle jäi, lausus professor: „Seda tööd, mida võid ülehomme teha, ei tasu täna tegema hakata!“.

Siis tuli kätte aeg, kus uus võim kehtestas (1962. aastast) ülemineku 8-klassilisele alghariduse ja üle Eesti tehti senistest 7-kl algkoolidest 8-klassilised koolid. Muidugi suunati maale palju noori õpetajate seminari ja kõrgkoolide lõpetanuid. Aga häda oli selles, et nendele ühel erialal ei jätkunud õppekoormust. Lahendus leiti lisaeriala andmisega. Ülikooli juurde loodi selleks 4 lisaeriala: kehakultuur, muusika, kunst ja käsitöö-kodundus. Kõik need lisaerialad said oma tööks vajalikud kabinetid.

Nii alustas Aaja 1. septembril 1947 kodunduse kabineti loomist. Mööbel tehti ministeeriumi tellimusel kõigi kodunduse kabinettide jaoks. Ülikooli kodunduskabineti juhatajana oli Aajale suureks abimeheks haldusprorektor V. Simm, kes ei jätnud tema kabinetti hätta materjalidega varustamisel ka siis, kui ta juba töötas Ministrite Nõukogus. Paljude vabrikute lõnga- ja riidejäägid toodi siia, isegi mahajäetud laohoones paiknenud suured lõngakotid. Ülikooli kodunduskabinet alustas keemiahoone keldris, 1959. a. koliti „marksu majja“, 1961

Perekond Taba,
esireas paremalt teine Aaja Taba.

edasi keeltemajja II korrusele, kuhu ehitati isegi kahhelkivist pliidid. Järgmine paik oli Tiigi tänavas endises tubakavabriku majas, vabanenud ühiselamu ruumides. Kodunduskabinetil olid neljad teljed. Kodunduskabineti viimane asukoht oli Laial tänaval kuni 1995. a. Ülikooli kodunduskabinet oli väga populaarne, umbes 60 üliõpilast käis, oli ikka 4-5 rühma. Ära oli jagatud õppetöö tsüklid. Harrastati ka tekstiilimaali, samuti oli õppejõuks moekunstnik Sirje Kõrge, kunsti alal Juhan Pütsep, Kalju Põllu, muusika osakonnas Richard Ritsing.

Koorastest pärinev Aaja Taba oli üks nendest käsitööpisikuga nakatunud koolilastest, kes valis käsitöö-kodunduse elukutse ja temast sai mitme põlvkonna koolmeistritele lisaeriala õpetaja. Kas see ei oleks ka praeguses haridusuuenduses mõeldav näide, et vältida õpetajate alakoormust, seda eriti maakoolides.

Kooraste kooli ajaloo järg

Kirja pandud Liidia Vilde poolt

Kooli direktor Liidia Vilde (sündinud 15.VI 1934) töötas Kooraste koolis 1945. aastast kuni kooli sulgemiseni 1974, vahepeal 2 aastat Valgjärve koolis intriigide tõttu koolijuhataja Paul Hanguga. Pedagoogilist staaži sai kokku 29 aastat, sellest 27 aastat Kooraste koolis. Käesolev tekst on lühendanud raamatu mahu tõttu.

Kooraste valla volikogu poolt valiti 5. augustil 1933 Kooraste algkooli juhatajaks Dorbek Petserimaalt, keda Võru maakoolivalitsus ei kinnitanud, sest tal puudus vastav praktika. Nüüd määras Võru Maakonna Koolivalitsus siia koolijuhataja asetäitjaks **Aleksander Otsa**, Sõmerpalu algkooli õpetaja.

Fotol: Liidia Vilde (paremal),
Helve Hummal. 1948/49.

1933/34. kooliaasta. Õppetöö Kooraste Algkoolis algab kuue klassiga ja kahe komplektiga I-II-II ja IV-V-VI kl Koolitöö algas 18. septembril ainult I klassiga. Uue korralduse järgi tulevad I kl õpilased kooli 2 nädalat varem ettevalmistuseks. Koolitöö kõikide klassidega algas 2. oktoobril. Õpilasi oli: I kl 5 tüdrukut ja 6 poissi; II kl 4 tüdrukut ja 5 poissi; III kl 12 tüdrukut ja 4 poissi; IV kl 5 tüdrukut ja 6 poissi; V kl 6 tüdrukut ja 8 poissi; VI kl 3 tüdrukut ja poissi. Tööjaotus õpetajate vahel: **A. Ots:** emakeel I-III kl 8 t., V-VII kl 6 t. usuõpetus I-III, IV kl 2 t., VI-VII kl 1 t. ajalugu, kodanikuõpetus IV-VI 2 t; tööõpetus IV-VI kl poistel 2 t.; laulmine I-III kl 2 t., IV-VI kl 2 t.; võimlemine IV-VI kl 2 t. **Salme Petersell:** kodulugu I-II kl 3 t, III kl 4 t.; matemaatika I-III kl 3 t., IV-VI kl 5 t.; loodusõpetus IV-VI kl 3 t.; maateadus IV-VI kl 2 t.; võõrkeel V-VI kl 5 t.; joonistamine I-III kl 2 t, IV-VI kl 1 t.; tööõpetus I-III kl 2 t., IV-VI kl t. 2 t.; võimlemine I-III kl 2 t. Õppenõukogu liikmeteks valiti lastevanemate poolt Ed. Põder ja hoolekogu poolt Leonhard Hummal. Hoolekogu liikmeteks valiti lastevanemate poolt Leonhard Hummal ja Rudolf Hani, vallavolikogu poolt Ludwig Baumann ja Richard Hõrak. 17.detsembril oli jõulupidu järgmise eeskavaga: laule õpilaskoorilt, ilulugemisi, näidend „Tuhka-Triinu“, rahvatantse tüdrukutelt. Jõulupuu juures lapsed laulsid kuni tuli Jõulutaat kingitustega. Riigilt ja vallavalitsuselt sai hoolekogu kehvemate õpilaste toetuseks 156,87 kr, millise summa hoolekogu jaotas 30 kehvemale õpilasele, jaotades neid kehvuse järele kolme astmesse. Kooli tööd revideeris koolinõunik A. Kõiv Valga ringkonnast. Koolijuhataja algatusel ja hoolekogu korraldusel peeti 29. aprillil pidu, mille ülejäägi – 26,43 kr eest muretseti koolile pidude korraldamiseks lava ja istepingid, hiljem muretseti lavale ka eesriie.

Õppetöö arenes täiesti rahuldavalt. Puudujaid oli vähe, nii et puudumiste eest trahvimisi ette ei tulnud peale ühe. Õpilaste käitumine koolis ja ka väljaspool kooli rahuldasid õpetajaid ja ka lastevanemaid,. Kevadel lõpetasid enamus klassikursuse ja said edasi. Kuuendas klassis oli kolm tüdrukut: Eha Kudu, Asta Hani ja Alma Sarit, neist lõpetasid **algkursuse Eha Kudu ja Asta Hani. See oli esimene lend Kooraste 6-klassilisest koolist.**

1934/35 kooliaasta. Eelmisel kooliaastal andis takistavalt tunda ruumipuudus, iseäranis väiksemas klassis. Samuti puudusid ka internaadis ruumid. Hoolekogu võttiski vastu otsuse, et koolimajale tuleb ehitada otsa üks klassi- ja õpilaste magamisruum ehk kui ehitust ei saa, siis tingimata avardada väiksem klassiruum. Ehituskomisjon lükkas aga tagasi koolimajale juurdeehituse ja otsustas suurendada vaid väiksemat klassi, nii jäi kool ilma internaadi ruumidest. Pärast teise klassiruumi suurendamist õpetaja köögi arvel kujunes koolimaja

põhiplaan järgmiseks: klassid, poiste magamistuba, riideruum, esik, välistrepid, juhataja toad, köök, esik, toidukamber, keldri esik.

Eelmisel aastal jäi koolijuhataja valimata, valiti käesoleval aastal. Valimine toimus 19. juulil Kooraste vallamajas, kus valiti juhatajaks senine juhataja asetäitja **Aleksander Ots.**

Koolitöö algas 1. oktoobril. Õpilasi oli koolis I kl - 17, II kl - 13, III kl - 8, IV kl - 4, V kl - 5, VI kl - 11. Esimene klass alustas tööd 17. sept. Käesoleval kooliaastal tuli tööle ka kolmas õpetaja kandidaat, praktikant prl. **Herta Possul**, Tartu Õpetajate Seminari lõpetaja, kes sai praktiseerimiseks nädalas 8 tundi, nagu nõudis seadus. Hoolekokku valiti lastevanemate poolt August Kõrran ja Eduard Loogus, vallavalitsuse poolt Ludvig Baumann ja Richard Hõrak. Õppenõukokku valiti lastevanemate poolt Robert Pann ja hoolekogu poolt Ludvig Baumann. Kehvemaid õpilasi abistati vallavalitsuse summadest 41,23 kr ja riigi summadest 86,06 kr suuruse summaga. Toetuseks anti õppeabinõusid ja pastlaid. Koolis korraldati 2 lastele ja 2 suurtega pidu, mille sissetulek kogusummas oli 42,63 kr. Pidude sissetulek läks õpilaste ekskursiooni ja koolile inventari muretsemiseks. Kooli revideeris Valgamaa koolinõunik M. Univer, tasakaalukas ja asjalik koolimees.

Koolitöö lõppes 29. mail. 6-klassilise algkooli kursuse lõpetasid **Aksel Baumann, Miralda Iste, Vambola Loogus, Kalju Käis, Lembit Moorits, Feliks Põder, Meeta Sisask, Koidula Terve, Emma Tina, Ludvig Tina, Karl Teever.** Edasi õppima läks ainult Kalju Käis ja Emma Tina. 5. aprillil asutati kooli juurde **noorkotkaste ja kodutütarde rühm.**

1935/36 kooliaasta. Õppetöö algas septembris. Tööjaotus õpetajate vahel oli sama, mis eelmisel kooliaastal: A. Ots 29 tundi ja S. Petersell 30 tundi. Õpperuumid jäid endiseks I+ II+III klass asub lõunapoolses klassiruumis, IV+V+VI klass põhjapoolses klassiruumis ja poiste magamistuba jäi esialgu õpetajate toaks. Hoolekokku valiti lastevanemate poolt Leonhard Hummal 13 häälega ja Eduard Loogus 9 häälega, kandidaatideks jäid K. Lokk ja A. Kõrran. Õppenõukokku valiti lastevanemate poolt Kornelius Lokk ja kandidaadiks Ludvig Baumann.

Algkooli 6.klassi kursuse lõpetasid **Edgar Baumann, Linda Länik, Venda Lokk, Asta Kudu ja Agnes Tibo.**

1936/37 õa. Koolis töötas endiselt 2 õpetajat samade tundide jaotusega: A. Ots juhatajana ja IV-VI kl klassijuhatajana, õpetaja S. Petersell I-III kl klassijuhatajana. Õpilasi oli 76. 20. detsembril korraldati õpilaste jõulupidu, kus esitati laule õpilaskoorilt, ilulugemisi, näidend, rahvatantse. Pääsmed 30 senti, peo algus kell 17. Peo sissetulek oli 33 kr. Kulud olid: pääsmete raamat 0,25 kr, kuulutused 0,25 kr, purustatud aken 1 kr, tantsumuusika 1 kr, jõulupuu küünlad 0,50 kr. Kokku 3 kr. Peo sissetuleku ülejääk 30 krooni otsustati kanda hoolekogu kassasse. Võrumaa koolivalitsuse 14.12.1936 kirja nr. 35 alusel selgitas koolijuhataja vormiriide küsimust. Lastevanemad leidsid, et laste riietus kinnise kaelusega ja lühikesed püksid on kõige otstarbekamad, samuti ka sirmiga müts. Pidulik emadepäeva aktus korraldati 9. mail. Peo sissetulek 24.50 kr, kulu 5.50 kr, jääk 19 kr., mis kanti hoolekogu kassasse. Ekskursioon Tartusse toimus 26. mail IV-VI klassiga, hoolekogult paluti abi sõidukulude katteks. 6.klassi lõpetasid **Maimu Kudu, Vilma Lokk, Sale Loogus, Salme Sarit, Endla Sool** ja **Hilda Terve.**

1937/38 õa. Kool alustas tööd kahe komplektiga, tööle jäid endiselt mõlemad õpetajad. Tundide jaotus muutus veidi, **usuõpetus ja kodulugu kadusid** kooliprogrammist, juurde tuli **kirjatehnika** ja **klassijuhataja tund**. Koolijuhataja Aleksander Ots, õpilasi oli koolis: I kl - 14, II kl - 15, III kl -17, IV kl - 19, V kl - 13, VI kl - 6, kokku 84 õpilast. Õppenõukogu arutas koolitöö tegelikku käiku, selgus, et suuremaks takistuseks on korraliku töö arendamisel suur õpilaste arv klassikomplektides. I-III klassis on õpilasi 43-46 ja IV-VI klassis on 35-38 õpilast. Järgmiseks kooliaastaks lõpetab kooli ja lahkub 5 õpilast. Kuna I klassi tuleb 12 õpilast, siis tõuseb 1938/39 õpilaste arv 91-le. Et koolitöö võiks normaalselt areneda, otsustas õppenõukogu paluda Võrumaa Koolivalitsusel avada Kooraste algkooli juurde 1938/39 kooliaastaks kolmas klassikomplekt, kusjuures sellele on ruum koolimajas olemas. Kevadpidu korraldati 15. mail koos emadepäeva aktusega. Pääsmete hind 30 senti, emadele tasuta. Ekskursioon korraldati 26. mail Võru-Petseri. Kulud kaeti hoolekogu kassast. Hoolekogu esindajaks oli L. Hummal, lastevanemate esindaja K. Lokk. Pühapäeval 29. mail korraldas õppenõukogu algkoolilõpetajate päeva eeskavaga: avasõna koolijuhataja A. Ots, valla esindaja tervitus, ettekanded V klassilt, algkooli V kl õpilase tervitus, kingituste üleandmine lõpetajatele, algkooli lõpetajate esindaja sõnavõtt, lõppsõna koolijuhatajalt. Peo sissetulek 15 kr, einelauast 2 kr., kokku 17 kr. Kulud: näidendiraamat 0,50 kr, kuulutuste plokk 0,25 kr., pääsmete raamat 0,25 kr, muusika tasu 4 kr. Jääk peosummast 12 kr otsustati tarvitada

ekskursioonikulude katteks. 6. klassi lõpetasid **Kalju Avald, Eilart Kiidron, Roland Koovik, Lainu Põder, Marta Põder, Helmi Sool.**

1938/39 õa. Koolis moodustati **3 klassikomplekti** ja tööle hakkas 3 õpetajat. Jätkasid koolijuhataja A. Ots ja õpetaja S. Petersell. Kolmandaks õpetajaks tuli **Adele Salandu.** Uuteks õpperaamatuteks tulid V ja VI kl „Matemaatika õpik", autorid A. Kasvand, J. Lang, O. Paas ja samades klassides emakeele alal „Eesti koolilugemik" Parijõgi jt. Ruumide jaotus: I-II kl endine poiste magamistuba, III-IV kl keskmine suur klassituba ja V ja VI kl sissekäigust paremal seisev klass. 18. detsembril korraldas õppenõukogu jõulupeo, 13. mail kevadpeo. 6 klassi lõpetasid **Valve Hummal, Johannes Iste, Eha Käis, Karl Küünal, Selma Lokk, Charles Lokk, Erich Põder, Heldor Põder, Helmut Reedi, Heljo Põder, Heldur Sisask.**

1939/40. õa. Kool töötas samade õpetajatega ja sama tunnijaotusega. Ka klassijuhatamine jäi samadele komplektidele. Õpilasi oli 81. 1. aprillist 1939 kuulus Kooraste algkool Kanepi valla alla. 20. detsembril korraldati jõulupidu, kevadpidu 19. mail. Ekskursioon korraldati maikuu teisel poolel Tartusse. **Lõpetajate päev korraldati ühiselt Kanepi ümbruskonna algkoolide lõpetajatega Kanepis**. Otsustati Kanepi noortepühast osa võtta. Emadepäeva aktus korraldati 10. mail. Algkooli 6.klassi lõpetasid **Julius Ennok, Karl Sisask, Bernhard Külv, Villu Teever, Meinhard Sisask, August Jelle, Evald Pann, Eha Põder, Helju Hõrak, Silvia Baumann, Selte Daniel, Hilja Põder, Aino Länik.**

1940/41 õa. Kool töötas edasi samade õpetajatega. [**nõukogude aeg M.H.**], kooli nimetuseks ENSV **Kooraste Mittetäielik Keskkool**. Õpetajad ja tunnijaotus samad. Klassijuhatajad I-II kl A. Salandu, II-IV kl S. Petersell, V-VI kl A. Ots. Uuteks õpperaamatuteks võeti I-II kl Kasvand, Lang „Väike matemaatika", III kl Sakk „Emakeele õpik", Puusepp „Emakeele õpik", Kasvand, Lang „Väike matemaatika" IV kl, R. Taba „Emakeele lugemik", Puusepp „Emakeele õpik", Kasvand, Lang „Väike matemaatika IV", V kl Vares „Kirjandust koolile", Parlo, Jänes „Emakeele õpik", VI kl Reial „Kirjandust koolile", Parlo, Jänes „ Emakeele õpik" VI kl, Reial „Kirjandust koolile", Parlo, Jänes „Emakeele õpik" IV, V, VI kl, Klaving, Puusepp „Vene keele õpik I". Emakeele lugemikud I ja II kl, matemaatika õpikud V ja VI kl, Pezold „Saksa keele õpperaamat I", Emakeele lugemikud I ja II kl, matemaatika õpikud V ja VI kl, loodusloo õpikud III, IV, V, VI kl jäid endised.

Hoolekogu esindaja oli G. Suvi, lastevanemate esindaja R. Veski. Pidulik aktus korraldati 21. jaan. Lenini päevade puhul. Seinalehti toimetasid õpilased õpetajate juhendamisel. Koolipeod korraldati detsembris ja kevadel. Õppetöö algas 26. septembril, vaheajad sügisel 6.-9. nov. oktoobripühad, talvine koolivaheaeg 29. dets.- 12. jaanuar, kevadine koolivaheaeg 23. märts kuni 1. aprill. Õppetöö lõppes 28. mail. Algasid eksamid IV, V, VI klassidele eesti keeles , matemaatikas ja vene keeles. 1940. aasta maikuus 6-klassilise kooli lõpetasid: **Juulius Ennok, Karl Sisask, Bernhard Külv, Villu Teever, Meinhard Sisask, August Jelle, Evald Pann, Eha Põder, Helju Hõrak, Silvia Baumann, Selte Daniel, Hilja Põder, Aino Länik, Inez Vitte (eksternina).**

1941/42. õa. [**Saksa okupatsiooni aeg** M.H.] Muutus õpetajate koosseis. Koolijuhatajaks sai **J. Vilismäe**, õpetajad **Marta Kont**, **S. Petersell** jäi edasi. Lahkusid koolijuhataja A. Ots ja õpetaja A. Salandu. Klassijuhatajaks olid I-II kl S. Petersell, III-IV kl M. Kont ja IV-V kl J. Vilismäe. Õpilaste arv kokku 69, neist I kl - 20, II kl - 9, III kl - 15, IV kl - 12, V kl - 12, VI kl - 10 õpilast. I-II kl oli nädalas 30 t., III-IV kl oli nädalas 32 tundi, V-VI kl 32 t. Õppetöö algas 1. novembril ja lõppes 16. mail. Haridusdirektooriumi sellekohase otsuse järgi õpilastele jõuludeks tunnistusi ei antud, vaid teatelehed puudulike ja nõrga edasijõudmise üle. Jõulupuu korraldati 20. detsembril, kuhu kutsuti ka Kanepi kirikuõpetaja M. Heinam vaimuliku kõnega esinema. Koolijuhataja J. Vilismäe lahkus 2. märtsil 1942 ja koolijuhatajaks jäeti M. Kont. Uueks õpetajaks tuli **Kr. Kaldma.** Hoolekogu esindaja oli S. Teever ja lastevanemate esindaja R. Veski. 6.klassi lõputunnistused said: **Aino Baumann, Heino-Leidur Kudu, Hermann Manivald Küünal, Haljand Ladva, Kalju Meitern, Aksel Mõtus, Johannes Põder, Uno Reiljan, Ellen Rimmel ja Vilma Tatsi.**

1942/43. õa. Uueks koolijuhatajaks määrati **Atso Matkur** ja **Marta Kont** hakkas õpetajaks. Endiselt jätkas tööd S. Petersell. Õppetöö algas 12. oktoobril lõppes 8. mail. Õpilasi oli koolis 56. I-II kl oli 24 tundi nädalas, III-IV kl 30 t. nädalas, V-VI kl 30 t nädalas. I-II kl juhataja S. Petersell, III-IV kl juhatajaks M. Kont ja IV-VI kl juhatajaks A. Matkur. Hoolekogu esindaja F. Kõrran, lastevanemate esindaja R. Veski. Kooliaed jaotati kahte ossa. Üks osa jäi õpetajate aiamaaks, teise ossa hakati asutama **kooli katse- ja õppeaeda**. Otsustati alustada puukooliga, kusjuures vahekultuurina kasvatati maasikaid. Töö aias toimus käsitöötundides. Väärnähtena õpilaste juures paistab silma tahtejõuetus ja hoolimatus. Põhjuseid otsides leidis õppenõukogu, et see on tingitud erakorralisest ajast, kus vanematel on laste jaoks liialt vähe aega ja nad ei suuda nende vajadusi rahuldada. Kooli saadetakse lapsed vaid seepärast, et seda nõutakse ja õpilane tunneb end sunnitöölisena. Kooli ja kodu vahel puudub kooskõla. Lastevanemad ei hinda kooli sellisena nagu ta peab olema. 6.klassi lõpetasid **Ajo Suvi, Helju Lokk, Helveida Hummal, Kaisa Daniel, Elmar Külv, Erich Surva ja Lembit Loogus**.

1943/44 (II maailmasõja aeg - M.H.) Õppetöö algas 18. okt. ja lõppes 25. märtsil. Koolivaheajad: 23.XII-3.I. Õpilasi koolis II kl - 24, IV kl - 16, V kl - 13, VI kl - 7. Koolis töötasid endiselt: juhatajana Atso Matkur, õpetajatena S. Petersell, Marta Kont. 1943/44 õa II poolel lahkus A. Matkur ja koolijuhatajaks hakkas S. Petersell. Õpetajana tuli tööle **H. Kelder.** Kuna õpikuid algul saada polnud, siis korrati ja süvendati eelmise aasta kursust. Ümberasujate lastele anti õppevahendid ja raamatud kooli poolt. Ümberasujate lastest tulid I klassi Valter Juzar, Antonina Sepp, Erik Sepp. III klassi Elmine Peltsep, Valter Pütsep, Valentina Reis ja

Valentina Paulson, IV klassi Erna Peltsep. Oludest tingituna oli õpilaste koduse õppimise aeg väga piiratud, seetõttu anti koduseks tööks mitte rohkem kui 2 tunni töö. 6. klassi lõpetasid **Arella Kõiv, Leida Kõrran, Kaisa Kõrran, Aksel Kolk, Heikki Matkur, Erik Rimmel, Endel Tatsi**.

1944/45 õa. Kooraste Mittetäielik Keskkool (Algas **uuesti nõukogude aeg** - M.H.), Kool kuulus **Võru rajooni haridusosakonna alla. Avati juurde 7. klass**. Õppetöö algas 2. okt. ja lõppes I-III klassil 19. mail, alates IV kl algasid taas eksamid. Eksamid toimusid IV klassis eesti keeles (kirjalik ja suuline), matemaatikas (kirjalik), vene keeles (suuline); V klassis eesti keel (kirjalik ja suuline), loodusõpetuses (suuline), vene keeles (suuline); VI klassis eesti keeles (suuline ja kirjalik), vene keeles (suuline), maateaduses (suuline), VII klassis eesti keeles (suuline ja kirjalik), vene keeles (suuline ja kirjalik), matemaatikas (suuline ja kirjalik), maateaduses (suuline), ajaloos (suuline). Kokku oli VII kl eksameid 8, VI kl - 4, V kl 4, IV kl - 4 eksamit. I klassis oli 24 tundi nädalas, II-III kl - 27 t, IV-V kl - 31 t, VI-VII kl - 29 t nädalas. Õppetöö vaheajad olid: 7. - 8.november oktoobripühad, talvine koolivaheaeg 31.dets.- 9. jaan., kevadine 25. märtsist - 1. aprillini. Viimane eksam oli 1. juunil. Sellega lõppes õppetöö. Kuna koolis avati 7.klass, tuli kooli juurde uusi õpetajaid. Koolijuhatajana töötas endiselt **Salme Petersell.** Õpetajad: **August Tina, Marta Kont ja Aleksander Pettai.**

1945.a. 3. aprilli lastevanemate koosolekul arutati **uue koolimaja ehitamise küsimust**. Õpetaja A. Pettai võttis sõna ja leidis, et praegune koolimaja on liig vana ja ei mahuta kooli piirkonna õpilasi. Peale selle puuduvad koolimajas õpetajate eluruumid. Otsustati uue koolimaja ehituseks osta palke 60 tihumeetrit ja laastupakke 20 rm, milleks saadi luba Täitevkomiteelt. Palkide ostmiseks ja nende ümbertöötamiseks valiti komisjon, kellel tuleb kohapeal leida võimalus laudade lõikamiseks ja materjali ümbertöötamiseks metsas. Õpetajatest valiti komisjoni A. Pettai, lastevanemate poolt Hõrak ja lastevanemate komitee poolt R. Veski. Seoses sõjaväeõppuse tunnikavva võtmisega mais, tehti tunnikavas vajalikud muudatused. Õhu- ja gaasikaitse küsimust ja vastavat väljaõpet hakkas käsitama Voldemar Surva, sõjaväelise ettevalmistusega õpetaja. **7. klassi lõputunnistused otsustati välja anda järgmistele õpilastele: Arella Kõiv, Leida Kõrran, Eerik Rimmel, Endel Tatsi.**

1945/46 õa. Koolis töötas endiselt koolijuhatajana S. Petersell, õpetajad: A. Tina, A.Pettai ja M. Kont. Uuteks õpetajateks tulid: **Liidia Kongo, Richard Leht** ja **Eha Kudu**. Kooli kroonikat hakkas pidama Liidia Kongo (hilisema nimega Vilde).

I kl juhataja E. Kudu - õpilasi 17, II kl juhataja L. Kongo - õpilasi 18, III kl juhataja R. Leht - õpilasi 15, IV kl juhataja A. Pettai - õpilasi 18, V klassi juhataja M. Kont - õpilasi 22, VI-VII klassi juhataja A. Tina - õpilasi 5+12. Kokku oli koolis õpilasi 107 (esmakordselt ületati 100 õpilase piir M.H.). Õpilaste nädala õppetundide arv: I kl 24 t + koorilaul 1 t, II kl 24 t + koorilaul 1 t, III kl 27 t + koorilaul 1 t, IV kl 30 t + koorilaul 1 t, V kl 30 t + koorilaul 2 t, VI kl 31 t + koorilaul 2 t, VII kl 32 t + koorilaul 2 t.

Õppetöö algas **1. septembril** [esimest korda sai 1. september koolitöö alguseks - M.H.), vaheajad: sügisel 6.-8.nov, talvine 30. dets. -10. jaan., kevadine 24. märts-30. märts. Õppetöö lõppes I-II kl 18. mail, alates IV klassist algasid eksamid, mis lõppesid 22. juunil. Kuna kooli õpilaste arv oli kasvanud, siis ei mahutanud see väike koolimaja kõiki õpilasi. On üüritud kahele klassikomplektile taludes ruumid. II klass asus Sillaotsal, IV klass Lõhmusel. Eksamid toimusid: IV kl eesti keeles (suuline, kirjalik), matemaatikas, vene keeles, maateaduses ja ajaloos; V kl eesti keeles (suuline, kirjalik), matemaatikas (suuline, kirjalik), vene keeles; VI kl eesti keeles (suuline, kirjalik), matemaatikas, vene keeles ja ajaloos; VII kl eesti keeles (suuline, kirjalik), matemaatikas, vene keeles (suuline, kirjalik), ajaloos, maateaduses, saksa keeles ja NL konstitutsioonis. Koolis toimus nääripidu ja kevadpidu. Õpilaste nääripakkide jaoks küpsetati koolis küpsised, kusjuures lapsed ise pidid tooma

1945/46

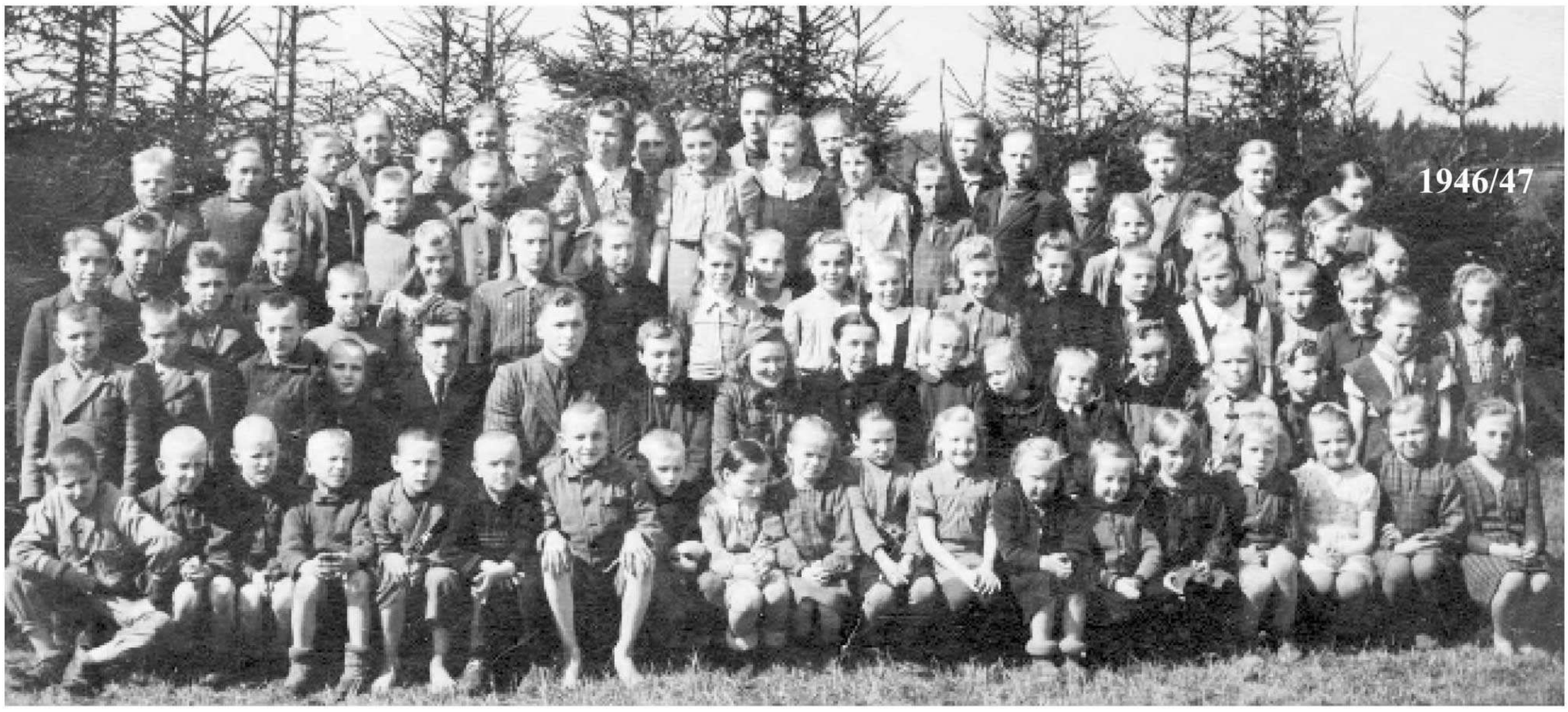

vajaminevad toiduained. 11. aprillil lastevanemate komitee koosolekul arutati hädavajalike remonttööde teostamist. Läbi vaadanud koolimaja, leidis lastevanemate komitee, et kolm ahju tuleb uuesti ümber teha ja kaks ahju parandada. Koolimaja laastukatust on vaja parandada ja kivikatus asendada laastukatusega. Neli klassiruumi tuleb krohvida ja lubjata, vaheseintes läbi viia seenetõrje. Remondi läbiviimisel loodetakse lastevanemate abile.

Mittetäieliku keskkooli **7. klassi lõputunnistused said: Roland Kärssin, Arella Kõiv, Elena Ladva, Leili Ladva, Heli Oja, Endel Tatsi, Karl Daniel, Aksel Koovik, Erich Kõrran, Valentin Sool, Valdur Veski.**

1946/47 õa Uueks direktoriks (esimest korda kasutatakse terminit direktor - M.H.) määrati **Kalju Kongo**, lahkusid õpetajad **A. Tina, M. Kont, R. Leht, A. Pettai** ja **E. Kudu** [esimene uue võimu „kaadripuhastus" - M.H.]. Juurde tulid õpetajad **Eha Kongo** ja **Endel Nassar**. Õppetöö algas 1. septembril, lõppes I-III klassidele 17. mail, teistel eksamid. Vaheajad 6.-10. nov, talvine 31. dets. - 8. jaan., kevadine 20. märts - 27. märts. Eksamid IV klassile eesti keeles (suuline ja etteütlus) matemaatikas, vene keeles; V klassile eesti keeles (suuline ja ümberjutustus), matemaatikas (suuline, kirjalik), vene keeles (suuline, kirjalik), VI klassile eesti keeles (suuline ja ümberjutustus), loodusteaduses, matemaatikas, vene keeles ja ajaloos; VII klassile eesti keeles (suuline ja kirjand), matemaatikas, vene keeles (suuline, kirjalik), ajaloos, füüsikas, loodusõpetuses maateaduses, saksa keeles ja NL konstitutsioonis.

I ja IV kl juhataja S. Petersell, õpilasi 12+12, II kl juhataja L. Kongo, õpilasi 18, III kl juhataja E. Kongo, õpilasi 19, V kl juhataja E. Nassar, õpilasi 21, VI+VII kl juhataja K. Kongo, õpilasi 18+4. Koolis kokku 104 õpilast. Õpilaste nädala õppetundide arv: I kl -24 t, II kl -24 t, III kl -31 t, IV kl -31 t, V kl -33 t, VI kl -33 t, VII kl-33 t. Koolimaja läänepoolsele küljele pandi uus laastukatus, selle töö tegi ise koolidirektor K. Kongo. Mittetäieliku keskkooli **7. klassi lõputunnistused said: Tenno Ahk, Leida Kolk, Raimu Lokk, Heldur Oja.**

1947/48 õa. Koolidirektor K. Kongo, lahkus õpetaja E. Nassar. Õppetöö algas 1. septembril, lõppes I-III kl 18. mail, alates IV klassist eksamid. Vaheajad 7.-9. nov, talvine 31.dets. - 11. jaan., kevadine 21. - 28. märts. Eksamid toimusid: IV kl eesti keeles (suuline ja etteütlus) matemaatikas; V kl matemaatikas, vene keeles; VI kl eesti keeles (suuline ja ümberjutustus), matemaatikas, vene keeles; VII kl eesti keeles (kirjand), matemaatikas, vene keeles; NL konstitutsioonis. I kl juhataja L. Kongo, õpilasi 17, II+III kl juhataja E Kongo, õpilasi 16+16, IV+V kl juhataja S. Petersell, õpilasi 18+10, VI+VII kl juhataja K. Kongo, õpilasi 18+10. Koolis kokku 106 õpilast. Õpilaste nädala õppetundide arv: I kl -24 t.; II kl -28 t.; III kl -28 t.; IV kl -35 t; V kl -35 t.; VI kl -35 t.; VII kl -35 t. Tunnid jagati järgmiselt: **Kalju Kongo**: laulmine I-VII; ajalugu IV-VII; matemaatika VI+VII, füüsika VI+VII, tööõpetus p. IV-VII, keemia VII, saksa keel V-VII, kehaline kasvatus p. IV-VII. **Eha Kongo**: eesti keel II+III, matemaatika II-V, joonistamine II+III, tööõpetus II+III, tütarlaste tööõpetus, kehaline kasvatus II+III, loodusõpetus IV-VII. **Liidia Kongo**: I klassis kõik ained - eesti keel, matemaatika, joonistamine, tööõpetus, kehaline kasvatus, kehaline kasvatus IV-VII tütarlastele. **Salme Petersell**: eesti keel IV-VII, maateadus IV-VII, vene keel IV-VII kl Nääripeo kava: K. Kongo koori- ja soololaul, pillilood, vanu eesti näärikombeid, deklamaatorid E. ja L. Kongo, laulumänge juhib E. Kongo, rahvatantse L. Kongo, näidend „Lumivalgeke" S. Petersell. Koolinoorte III vabariiklikust olümpiaadist osavõtuks moodustati ettevalmistustööd juhtiv komisjon koosseisus K. Kongo, E. Kongo, L. Kongo. Eeskavaks määrati: koorilaul K. Kongo, II rühma tüdrukute võimlemine - L. Kongo, II rühma tüdrukute käsitöö - E. Kongo, omavalmistatud õppevahendid - K. Kongo. Kevadpidu peeti 30. aprillil: laule mudilas- ja lastekoorilt - K. Kongo, võimlemise ettekanded tüdrukutelt L. Kongo, poistelt - K. Kongo, näidend „Kalle ja sõbrad" - kooli pioneerid ja komsomolid. Kiituskirjad said I kl

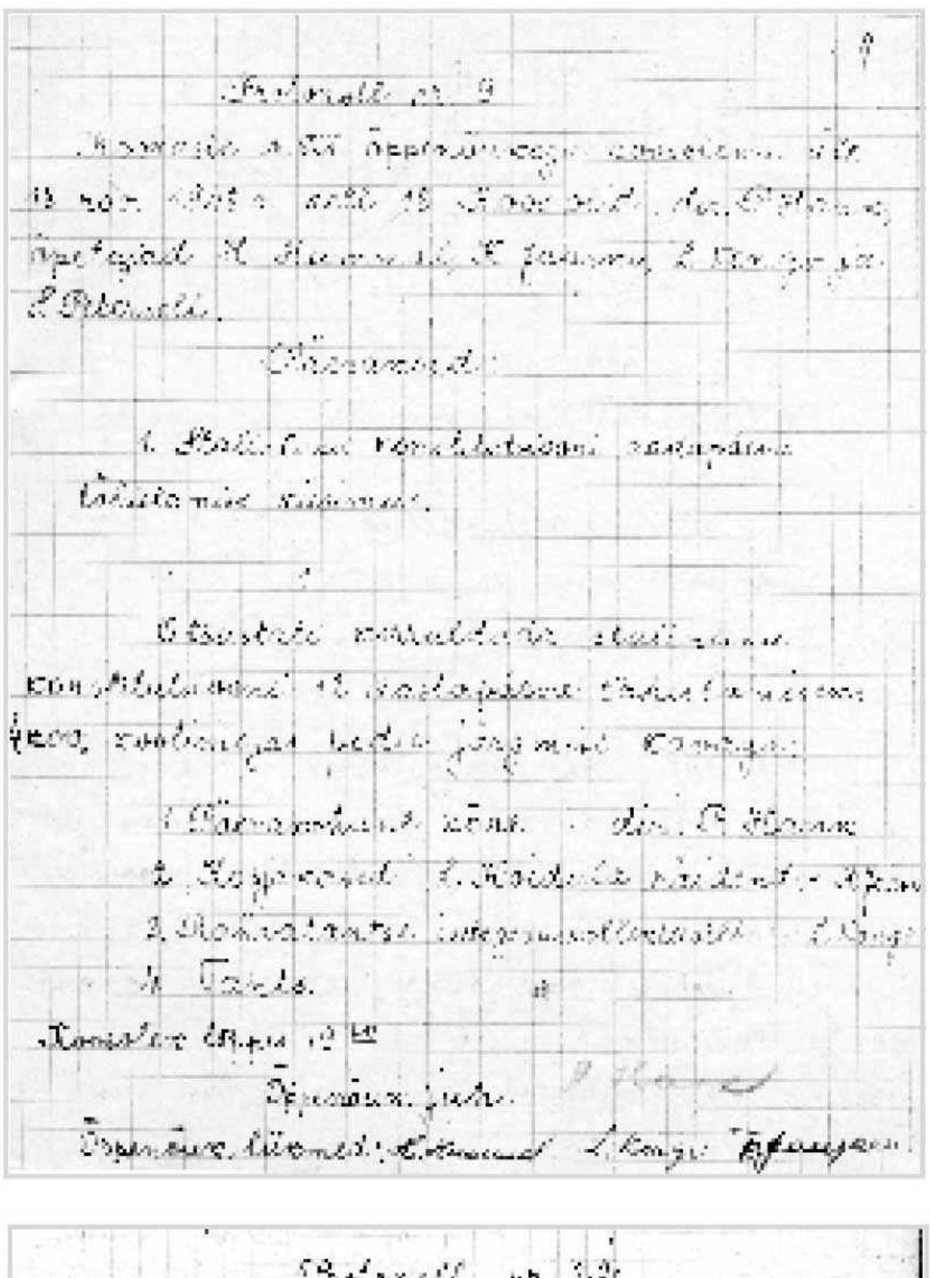

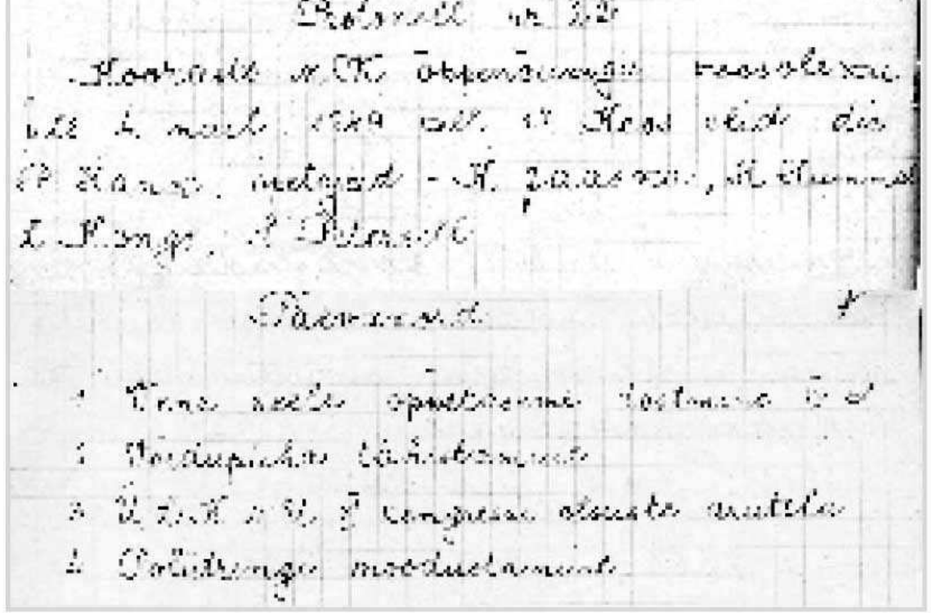
õpilased Uno Baumann ja Helgi Veski. MTK lõputunnistused said **7.klassist: Heldia Asula, Lembit Asula, Asta Jurs, Kalev Kärmas, Meranda Liivamägi, Ilme Maat, Rosine Noor, Elmine Peltsep, Kalju Daniel.**

1948/49 õa. **Kooraste 7-kl Kool**. Koolist lahkusid direktor K. Kongo abikaasa E. Kongoga. Uueks direktoriks **Paul Hank**, uued õpetajad **Helve Hummal** ja **Kalju Jaaska**.

I kl juhataja L. Kongo, õppetunde 24, õpilasi 19; II+III kl juhataja H. Hummal, õppetunde 28, õpilasi 20+11; IV+V kl juhataja K. Jaaska, õppetunde 36, õpilasi 17+16; VI+VII kl juhataja S. Petersell, õppetunde 36, õpilasi 10+17. Koolis kokku 110 õpilast. Õppetöö algas 1. septembril, lõppes I-III kl 14. mail, alates IV klassist eksamid, mis lõppesid 15. juunil. Vaheajad 7.-8. nov, talvine 31.dets. - 10. jaan., kevadine 20. märts - 28. märts.

Tunnid jaotati järgmiselt: **Paul Hank**: eesti keel IV-VII kl, ajalugu IV-VII, konstitutsioon VII klassis. **Helve**

Hummal: eesti keel II-III kl, matemaatika II-III kl., joonistamine II-III kl, kehaline kasvatus II-III kl, tööõpetus II+III kl, tööõpetus IV-VI kl tütarl., maateadus IV-VI kl, loodusõpetus III-VII kl, keemia VII kl **Kalju Jaaska**: matemaatika IV-VII kl, füüsika VI-VII kl, kehaline kasvatus p. IV-VII kl, laulmine I-VII kl, tööõp. P. IV-VII kl, maateadus VI-VII kl, joonistus IV-VII kl **Liidia Kongo**: kõik I kl tunnid, (v.a. laulmine), maateadus IV+V kl, joonistus IV-VII kl **Salme Petersell**: vene keel II-VII kl, saksa keel V-VII kl Kool sai oktoobris kasutamiseks avara klassiruumi naabruses olevas Mihkli-Hani talus, mis võimaldas senisest suurema klassikomplekti paigutamist väljaspool kooli, siis otsustati 1. novembrist alates ühendada klassikomplektid järgmiselt: I+III kl, klassijuhataja L. Kongo, II+IV kl, klassijuhataja H. Hummal, V+VI kl S. Petersell, VII kl klassijuhataja K. Jaaska jäi üksikuks, et tagada koolikursuse edukas lõpetamine. Eksamid toimusid: IV klassile eesti keeles etteütlus 20.V, vene keeles suuline 23.V; matemaatikas kirjalik. 25.V, eesti k. suuline 27.V; V klassile matemaatikas k. 21.V, eesti k. kirjalik 24.V, vene k. kirjalik 26.V, eesti k. suuline. 28.V, vene k suuline 30.V, matemaatika suuline. 2.VI: VI klassile vene keeles kirjalik 21.V, matemaatika kirj. 24.V, eesti keeles ümberjutustus 26.V, zooloogia suuline 28.V, ajalugu 31.V, vene keel 3.VI, eesti k. suuline 6.VI, maateadus 8.VI; VII klassile matemaatika kirj. 20.V, eesti keeles kirjand 23.V, vene k. kirjal. 25.V, loodusõpetus 28.V, vene k. suuline 31.V, eesti k. suuline 1.VI, ajalugu 6.VI, füüsika 9.VI, maateadus 11.VI, saksa keel 15.VI. Stalinliku konstitutsiooni 12. aastapäeva tähistamiseks otsustati korraldada koolimajas pidu 4. novembril järgmise eeskavaga: päevakohane kõne direktor P. Hangult, L. Koidula näidend „Kosjakased“ - K. Jaaska, rahvatantsud - L. Kongo. 30. detsembril korraldati nääripidu, kevadel 1. mai tähistamiseks pidu.

Kooraste 7-klassilise Kooli lõpetasid: **Felix Baumann, Kuuno Halop, Ülle Kool, Milvi Ladva, Ellenore Lokk, Hilda Länik, Harri Mandel, Voldemar Mandel, Heldur Meitern, Koidula Sohar, Helju Sool, Elmar Pütsep, Toivo Kihulane, Aksel Külv, Hilja Ladva.**

[See õppeaasta oli traagiline, 25. märtsil 1949 toimus massiline küüditamine Siberisse. Kahtlemata mõjutas see sündmus nii õpilaste arvu kui ka kogu edasist koolielu, küüditatute hulgas oli ka aktiivseid lapsevanemaid. - M.H.]

1949/50 õa Kooli direktor Paul Hank, esimest aastat asus tööle **Eha Hank**. Õppetöö algas 1. septembril, lõppes I-III kl 18. mail, alates IV klassist eksamid, mis lõppesid 12. juunil. Vaheajad 6.-8. nov, talvine 30. dets. - 10. jaan., kevadine 25. märts - 3. apr. I+II kl juhataja E. Hank, õppetunde 24, õpilasi 17+18; III+IV kl juhataja L. Kongo, õppetunde 31, õpilasi 15+13; V kl juhataja P. Hank, õppetunde 37, õpilasi 16; VI kl juhataja S. Petersell, õppetunde 36, õpilasi 18, VII kl juhataja K. Jaaska, õppetunde nädalas 36 t., õpilasi 8. Koolis kokku 105 õpilast. III+IV klass paigutati Kurvitsale. Ka õpetaja L. Kongo korter oli seal. Selle õppeaasta sügisel juhtus õnnetus kooliteel kahe õpilasega: Olev Lui ja Are Ojaga. Koolist koju minnes olid poisid metsa alt leidnud lõhkekehad ja hakanud nendega seal mängima. Are Oja sai surma, Olev Lui raskesti vigastada. Eksamid toimusid: IV kl eesti keeles ümberjutustus ja suuline, vene keeles etteütlus ja suuline, matemaatikas kirjalik ja suuline; V kl matemaatikas kirjalik ja suuline, eesti k. ümberjutustus ja suuline, vene kirjalik ja suuline, geomeetria; VI kl vene keeles k ja s., eesti keeles ümberjutustus ja suuline, aritmeetika, geograafia, botaanika; VII kl algebra, vene keel kirjalik ja suuline. maateadus, ajalugu, konstitutsioon. Koolipidusid oli 2 – nääripidu ja kevadpidu.

7.klassi lõpetasid **Valter Juzar, Helju Daniel, Heino Liivamägi, Ene Kihulane.**

1950/51 õa. Lahkusid õp. L. Kongo ja S. Petersell. L. Kongo asus tööle Valgjärve 8-kl kooli ja S. Petersell Kärgula 7-kl kooli raamatupidajaks. Koorastesse tulid tööle **Vilve Tammemägi, Senta Rätsep** ja **Robert Oja.** Koolidirektoriks oli endiselt Paul Hank. Kool kuulus **Otepää rajooni haridusosakonna alla** alates 1950/51 õa. Õppetöö algas 1. septembril, lõppes I-III kl 17. mail, alates IV klassist eksamid, mis lõppesid 16. juunil. Vaheajad 6.-8. nov, talvine 30. dets. - 10. jaan., kevadine 24. märts - 2. aprill. I+II kl, õpilasi 15+12; III+IV k., õpilasi 13+12; V kl õpilasi 11; VI kl õpilasi 16, VII kl õpilasi 12. Koolis kokku 91 õpilast. **7-kl kooli lõpetasid: Einar Halop, Ulve Kängsepp, Kalli Küünal, Milvi Kärmas, Helju Siimann, Ivar-Mikk Teder, Hele-Mall Hüva, Helbe Nukk ja Koidu Birkental. Puuduvad V ja VI klassi lõpetajate nimed,** kool muudeti 4-klassiliseks. Kooli inspekteeriti 1.03.1951 koolide inspektori sm. Ruutpõllu poolt. Külastatud tunnid inspektori poolt: Vene keel V+VI kl, aineõpetaja R. Oja: õpetaja klassis aktiivne ning oskab rõõmsa meeleolu luua. Kokkuvõte tunnist: töötab terve klassiga, küsib kõiki õpilasi. Laste teadmised aines ja hääldamises head, esinemine viisakas ja korrektne. Matemaatika V+VII kl aineõp. Jaaska: õpetaja käitumine tunnis jätab soovida, esinemine on ligipääsematu, kuri ja järsk. Ei jääda tunniga rahule. Ka ajaloo tunniga VI kl (aineõp. Jaaska) ei jää rahule. Kehalise kasvatuse tund V+VI kl tütarlastele aineõpetaja Rätsep: tund viidi läbi metoodiliselt õigesti. Puudused: tund toimus tolmuses ruumis ning tavalises riietuses, mistõttu ebasanitaarne olukord mõjub kahjulikult õpilaste tervisele. Aineõpetaja Hank V+VI kl.: tunneb ainet ja õpilaste teadmised rahuldavad, kuid tund jääb igavaks ja ei paku õpilastele midagi uut. Tund rahuldav. Maateadus VII kl aineõp. R. Oja: tund töökas, õpilased aktiivsed. Ainet seotakse tänapäeva tegelikkusega. Puudused: tund metoodiliselt ebaõige rakendusviisiga, mis ei stimuleeri õpilasi aine täielikule omandamisele. Õpetaja ei suuda pingutustele vaatamata vabaneda murdekeelest, mistõttu kannatab aine esitamisviis. Matemaatika III+IV kl aineõp. Tammemägi: tunnis viidi läbi põhilised etapid nagu peastarvutamine, iseseisev ja kollektiivne töö. Väär on see, et õpetaja valib peastarvutamiseks mõlemale klassile samad ülesanded. Üldse jätab tund ükskõikse õppeainesse suhtumise mulje nii õpetaja kui ka õpilaste poolt. Ettepanekud kooli direktoril sm. Hangil: 1) viivitamatult alustada koolis korra loomist; 2) kõrvaldada seintelt vananenud ja luitunud loosungid ja asendada need uutega; 3) nõuda kooliteenijatelt ruumide korrastamist ja tolmu pühkimist enne kehalise kasvatuse tundi; 4) Luua tihe side lastevanematega; 5) Õpetajatel tunnid rangelt ette valmistada ja konspekteerida.

1951/52 õa. Alates käesolevast õppeaastast **alustas kool tööd algkoolina nelja klassiga ja kahe komplektiga**. Lahkusid õpetajad: K. Jaaska, S. Rätsep, V. Tammemägi ja R. Oja. Koolijuhatajaks jäi endine direktor P. Hank. Õpetajaks tuli **Vilma Kivi**. Tunnid jaotati:Paul Hank: kõik III+IV kl tunnid ja klassijuhatamine, v.a. laulmine. Vilma Kivi: kõik I+II kl tunnid ja klassijuhatamine ning III ja IV kl laulmine ning mudilaskoor. Kokku 29 tundi. III+IV kl hakkab töötama koolimaja parempoolse otsa ruumis ja I+II kl endises VI klassis. Kooli võimlaks jääb senine V+VII kl., kus töötab ka kohalik rahvamaja, klassina pole seda sobiv kasutada. Kooli naturalistide ringi hakkab juhendama P. Hank, Punase Risti Seltsi juhib õp. V. Kivi. Kooli pioneeriorganisatsiooni juhivad õpetajate poolt kooskõlastatud plaani alusel vaheldumisi mõlemad. Kooli raamatukogu juhatab P. Hank. Kooli seinalehte „Õppur“ hakkab vaheldumisi välja andma I+II ja III+IV kl., alustab vanem klass septembris.

Õppetöö algas 1. septembril, lõppes I-III kl 17. mail. Vaheajad 7.-8. nov, talvine 30. dets. - 10. jaan., kevadine 23. märts - 2. apr. Õpilasi oli koolis: I kl - 11, tunde 26, II kl 8 ja tunde 26, III kl - 14 tunde 29, IV kl - 13 õpilast, tunde 32. Kokku õpilasi 46. Pidusid toimus 2 – nääripidu ja kevadpidu.

Kooli inspekteeriti 24.I ja 7.-8.IV inspektor Helju Selge poolt. Koolis analüüsiti õppe- ja kasvatustööd ja otsustati järgmist: 1) koolijuhatajal nõuda HO-lt kooli vihikutega varustamist; 2) koolijuhatajal hakata pidama

täpset arvestust õpilaste kohta; 3) klassijuhatajal Kivil külastada õpilase Halopi kodu ja nõuda kas õpilast kooli või arstitõendit; 4) koolijuhatajal korrastada dokumentatsioon; 5) pidada kinni kooli üldtööplaanist; 6) koostada klassijuhatajate perspektiiv- ja nädalaplaanid; 7) õpetajatel tõsta õppetunni kvaliteeti; 8) koduste tööde parandamiseks õpetajatel sisse seada õpilastele kahed vihikud ja kodused ülesanded järjekindlalt parandada ja nõuda õpilastelt vigade parandust, 9) arendada õpilaste suulist väljendusoskust; 10) parandada tööd pioneeridega.

Eksamid toimusid IV klassil eesti keeles, vene keeles ja matemaatikas. Analüüsiti üksikute klasside õppeedukust: I kl õppeedukus 100%, II kl õppeedukus 87,5%, II kl õppeedukus 78,6%, IV kl,. õppeedukus 67,3%. Kogu kooli õppeedukuse % neljandal veerandil enne ülemineku eksameid oli 81,9%. Kevadise **algkooli IV kl ülemineku eksamid sooritasid ja viidi V klassi: Väino Ader, Mati Kängsepp, Helve Kool, Leo Ladva, Enno Villemson, Helgi Rohtla, Endel Siil.** Eeskujuliku õppeedukuse eest otsustati õppenõukogu poolt anda kiituskiri II kl õpilasele Hans Paimrele ja IV kl õpilasele Mati Kängsepale, I kl õpilastele Ene Aderile, Ellen Hirschonile ja Andi Normetile.

1952/53 õa. Kooraste Algkoolis on 4 klassi, komplekte 2. Klassikomplektid on moodustatud I+III ja II+IV. Õpilasi on 45. Koolikohustust täidavad õpilased hästi. Koolijuhataja on **Vilma Kivi**, kes on II+IV klassi juhataja, teiseks õpetajaks tuli tagasi **Liidia Vilde (Kongo)**, kes vahepeal töötas kaks aastat Valgjärve 8-kl koolis. Mõlemad õpetajad omavad II haridusjärgu: Liidia Vilde tööstaaž on 7 aastat, õpib edasi Rakvere Pedagoogilises Koolis, õp. Vilma Kivi tööstaaž on 1 aasta ja ta õpib edasi Tartu Õpetajate Instituudi eesti keele ja kirjanduse osakonnas.

Õpilaste teadmiste tase on madal vene keeles ja matemaatikas, eriti IV klassis, kus on ka kõige madalam õppeedukus. Parim õppeedukus on II klassis. Pioneere on 21, neist 4 õpivad ebarahuldavalt. Pioneerid on algatusvõimetud kehva pioneeritöö tagajärjel. Ringidest on moodustatud tantsu-, näite- ja naturalistide ring. Õppetöö algas 1. septembril, lõppes 16. mail I-III klassini. IV klassis algasid eksamid kõigis ainetes kaks eksamit – kirjalik ja suuline: eesti keeles, vene keeles ja matemaatikas. Viimane eksam oli 2. juunil. Õppenõukogu otsusega lubati kõik õpilased eksamile ja nad sooritasid ka ülemineku eksamid ning viidi üle V klassi. Õppetöö vaheajad olid: 6.-9. nov, 30. dets. - 11. jaan. ja 21.- 29. III. Kooli inspekteeriti kahel korral: 10. septembril ja 11. detsembril, mõlemal korral inspektor Helju Selge ja teisel korral ka lisaks Aino Nõuruse poolt. Inspektor Selge inspekteeris kooli veel ka 1953.a. aprillis ja 29.-30. mail. IV kl lõpetajaid märgitud pole.

1953/54 õa. Kooraste Algkoolis on 4 klassi, komplekte 2. Klassikomplektid on moodustatud I+III, klass asub koolimaja parempoolsel küljel ja II+IV, klassiruum asub koolimaja vasakpoolsel küljel, millist ruumi kasutab ka rahvamaja. Õppetöö algus, koolivaheajad ja eksamid samad, mis eelmisel aastal. Õpetajaid on koolis kaks, õpetaja **Liidia Vilde** juhatab I+III kl, õpetaja V. Kivi lahkus. Uueks õpetajaks ja koolijuhatajaks tuli **Erna Kohva**, II+IV klassi juhataja, tööstaaži 1 aasta Valgjärve koolis ja lõpetanud Võrus pegagoogilise klassi 1952.a. kevadel, omab algkooliõpetaja kutset, täiendab end parteiharidusvõrgus ajaloo õppimisega. Kooliteenijana töötab Lilli Külv Olga t. juba 10 aastat samas koolis. Kooli inspekteeriti 11. septembril ja 27.-28. oktoobril inspektor Helju Selge poolt. Koolikohustust täidavad õpilased korralikult. Raskusi tekitas õpilane V. L., kes oli õpilaste nimekirjas, kuid koolikohustust ei tahtnud täita. Suurt osa mängisid siin ka V. hooldaja K. L., kes rakendas õpilast tööle nii põllul kui kodus. Pärast akti koostamist õpetajate poolt siirdus V. L. õppima Kanepi masintraktorijaama, kuid halbade teadmiste tõttu ei lõpetanud ka seal traktoristi kursusi. Õpilaste teadmiste tase koolis on madal, eriti matemaatikas ja vene keeles. Õpilaste arv on 37, neist I kl - 9, II kl - 10, III kl - 10 ja IV kl - 5. Klassikursuse lõpetas neist 32 õpilast. IV klassi õpilastest lõpetasid kaks kevadel ja kolm sügisel ja asusid edasi õppima Karste 7-kl Kooli, ligi 8 km kaugusele. Õppeedukuses saavutas I koha I klass, II koha IV kl ja III koha II-III kl Pioneere oli koolis 18, neist 4 jõuavad edasi puudulikult. Pioneerid suhtuvad oma organisatsiooni töösse ükskõikselt, mainimata ei saa jätta vanemate mõju, mistõttu pioneeride arv ei suurene. On moodustatud kaks salka, ühte juhib uus õpilane Hans Paimre IV kl., andekas ja energiline poiss, salgajuhtideks on Tiiu Pettai ja Ellen Hirschon. Õp. Kohva on vastutav pioneeritöö eest. Ringidest töötasid osavate käte ring, tantsuring ja noorte naturalistide ring. Tantsuring paistis silma koolipidudel esinemisega. Ringe juhendas õp. Kohva. Eeskujulikud isetegevuslased olid koolis: Hans Paimre, Aksel Hummal, Tiiu Pettai, Mai ja Hans Lang, Ludmilla Reis, Ellen Hirschon, Ene Ader ja

1953/54

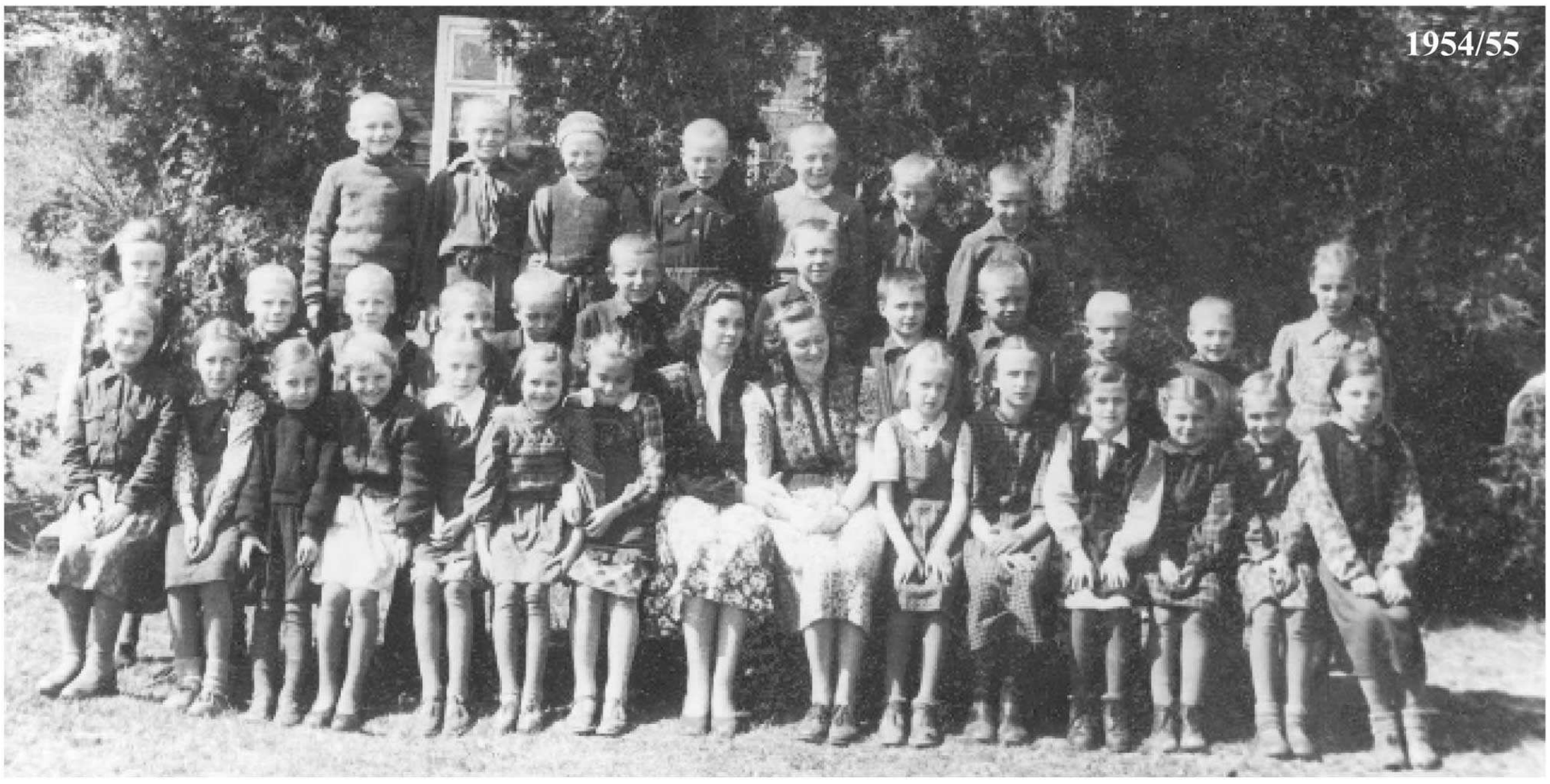
Maia Länik. Kool premeeris neid nääripeol raamatutega. Suurt abi osutas koolile lastevanemate komitee koosseisus Paul Pettai (esimees), Kalju Tammur, Marta Teever, Elfriide Oja ja Elise Lang. Kooraste k/n esimees Kalju Tammur korraldas laste kooliveo hobustega, mistõttu oli ka koolikohustuse täitmine hea. Lastevanemate koosolekuid oli 2, komitee koosolekuid 6. Kool korraldas 2 pidu – nääripeo 29. dets. ja kevadpeo 16. mail. Sissetulek oli kokku 635 rbl. Saadud raha eest korraldati II-IV klassi õpilastele ekskursioon Otepää-Tartu-Viljandi.

1954.a. suvel toimus koolis kapitaalremont. Tehti neli uut ahju, neist kaks õpetajate korterites, pandi uus põrand II+IV klassis. Pioneeride toas, kantseleis I+II klassiruumi põrandad värviti, II+IV klassi põrand on krunditud. Õpetajate korterid ja teised ruumid jäeti remontimata raha puudusel. Järgmisel aastal oli ette nähtud kapitaalremondi jätkamine teistes ruumides ja koolimaja välisseintel. Õpetajad võtsid aktiivselt osa ka rahvamaja tööst. Erna Kohva juhatas nais- ja segakoori, samuti karaktertantsu rühma, osales rahvatantsurühma töös ja keelpilliorkestris, samuti töötas propagandistina. Rahvamaja juhatajaks oli energiline kommunistlik noor Erna Kull. Õp. Liidia Vilde juhatas rahvatantsurühma, võttis aktiivselt osa kõikidest ringidest.

Kõik neljanda klassi õpilased said üleminekueksamile. 1953/54 lõpetasid 4.klassi: **Hans Paimre, Mati Kihulane, Harald Kaas, Aksel Hummal ja Heldur Kõrran.**

1954/55 õa. Kool jätkas **neljaklassilise algkoolina**, juhataja ja õpetaja samad ning ka klassikomplektide paigutus. Kooli naturalistide ringi ja Punase Risti Seltsi algorganisatsiooni juhtis L. Vilde, pioneeriorganisatsiooni E. Kohva. Õp. Kohva andis kõiki tunde I+III kl v. a. matemaatika ja tööõpetus, kokku 27 tundi ja õp. Vilde kõik tunnid II+IV kl (v.a. vene keel ja ajalugu) ning matemaatika ja tööõpetus esimeses komplektis. Kokku 29 tundi. Õpilasi oli kooli 34. Õppetöö algus ja vaheajad samad, mis eelmistel aastatel. Kooli inspekteeris inspektor Helju Selge 22.-24. sept. ja 15.-17. veebruaril. Üleminekueksamid jäid samaks. Viimane eksam oli 4. juunil. Kõik õpilased sooritasid eksami. Korraldati kaks pidu – nääri- ja kevadpidu.

1955/56. õa. Õpetajad samad, samuti klassikomplektid. Õpilasi koolis 39. Korraldati traditsiooniliselt kaks pidu nääripidu ja kevadpidu. Kooli inspekteeriti 1.-4.III 1956. 4.klassi lõpetasid: **Mai Lang, Aili Alter, Tiiu Pettai, Heino Tagel, Arnold Rüütli, Ene Länik, Jaan Hõrak, Heinar Maat.**

1954/55

1956/57 õa. Kool töötab edasi kahe klassikomplektiga ja 42 õpilasega. Kuna vene keelt lubati sel õppeaastal igas klassis eraldi õpetada, siis sai kool juurde kolmanda õpetaja **Helene Ainola**, kes sai töötada ainult 16. oktoobrini, siis vabastati, kuna ei olevat sobiv õpetajaks. Tema asemele tuli noor keskkooli lõpetanud **Laine Poolakese**. Nüüd tulid tunnid uuesti ümber jagada, sest kooli juhataja **Erna Kohva-Juzar** läks dekreetpuhkusele. Kuni jaanuari lõpuni tuli töötada kahe õpetajaga, siis kuu aega kolmekesi ja veebruaris läks dekreetpuhkusele aasta lõpuni õp. Liidia Vilde. Koolipidusid korraldati kaks: nääri- ja kevadpidu. Kooli inspekteeris inspektor Elli Kool 16.-17. oktoobrini. Õppetöö vaheajad olid samad ja õppetöö lõppes algkoolis 24. mail, **IV klassis enam üleminekueksameid ei olnud. 4. klassi lõpetasid: Lembit Jurs, Tõnu Teever, Ludmilla Reis, Maia Länik, Asta Ladva, Ilme Tuusis, Eri Länik, Uno Länik, Aime Oja, Ants Lang.**

1957/58 õa. Kool hakkas tööle kolme õpetajaga: I+III kl õpetaja L. Vilde, I+IV kl õpetaja L. Poolakese ja vene keel jäi õpetaja Erna Juzarile. Kool algas 1. septembril ja vaheajad olid samad. Koolitöö lõppes 24. mail. Õpilasi oli koolis 42. Koolipidusid korraldati kaks. 1958.a. suvel tarastati kooliaed. Matk toimus augustis piki Pühajõge. 4.klassi **lõpetasid Harri Hallop, Helvi Hirschon, Loreida Kull, Maimu Külv, Sirje Länik ja Ülo Länik.**

1958/59 õa. Kool jätkas tööd kahe klassikomplekti ja kolme õpetajaga. Kooli direktor endiselt **Erna Kohva-Juzar,** kes õpetas vene keelt 15 tundi. Laine Poolakese oli I+III kl juhataja ja koormus 24 tundi ning L. Vilde II+IV kl juhataja 24 tundi. Kooli pioneeriorganisatsiooni ja tantsuringi juhtis E. Juzar, naturalistide ringi L. Poolakese ja sanitaarposti tööd ja näiteringi L. Vilde. Koolivaheajad traditsioonilised. Õpilasi oli 42. 4. klassi lõpetasid **Maimu Puusepp, Eha Hirschon, Mauno Ader, Andi Kihulane, Eha Jurs, Aime Reedi, Anu Normet, Angela Normet.** Õppeaasta keskel viidi õp. Poolakese üle asendusõpetajaks Truuta algkooli ja kool jäi tööle kahe õpetajaga.

1959/60 õa. Koolis töötasid õpetajad E. Juzar ja L. Vilde, õpilasi 36, neist I kl - 4, II kl - 12, III kl - 9, IV kl - 11. Kool viis läbi kaks pidu. Kooli inspekteeris 8.-9. oktoobril inspektor E. Kool.

Alates 1959.a. sügisest otsustati õpilastele anda **sooja toitu** üks kord päevas. Toitu valmistas kooliteenija ja lapsevanemad abistasid kordamööda. Kolhoosnike lastele võimaldati kolhoosi poolt tasuta liha ja piima, kokku 4000 rbl ulatuses, teenistujate lastel tuli tasuda toiduraha 26 rbl kuus. Toitu said kõik õpilased. Kolhoosnike lapsed pidid lisaks tooma normi järgi kartuleid ja juurvilju. Toiduained tõi kohale kooliteenija. Piima tõid kohale lapsevanemad. Lapsevanemad abistasid keetjat järgemööda lõhkusid puid, kandsid vett, koristasid sööginõud ja pesid nõud. Kevadel pandi kartulid maha 0,18 ha suurusele maa-alale. Kartuliseeme muretsesid lapsevanemad. Keemilise väetise muretses kolhoos, laudasõnniku tõid lastevanemad igaüks ühe hobusekoorma.

24. juunil korraldati õppe-ekskursioon koos lapsevanematega Viljandisse, sellest võtsid osa II ja IV klasside õpilased koos vanemate ja õpetajatega. Algkooli 4.klassi lõpetasid **Eha Tagel, Ene Lokk, Enn Lokk, Arvo Külv, Helgi Roon, Maimu Hõbe, Ülo Jurs ja Eha Tammur, Ennu Terve, Paul Kull, Luule Puusepp**.

1960/61. õa. Koolis töötas kaks õpetajat **E. Juzar** ja **L. Vilde**. Toitlustamiseks kulus eelmisel õppeaastal 3567 rbl, seega jäi algavaks õppeaastaks 433 rbl, mistõttu said kõik õpilased sooja toitu, kolhoosnikute lapsed tasuta ja teenistujate omad 1 rbl päevas**.** Riigi poolt oli lisaks määratud 900 rbl toitlustamiseks. Toitu valmistas kooliteenija Lilli Tarrend lastevanemate abiga. Alates 27. veebruarist läks dekreetpuhkusele õp. E. Juzar. Asendusõpetajaks tuli **Eha Valge**. Juhataja kohuseid hakkas täitma L. Vilde. E. Valge töötas koolis kevadeni. Kooli inspekteeriti 25.-26. jaanuarini 1961 inspektor E. Kooli poolt. Õpilaste arv: I kl - 9, II kl. 8, III kl - 9, IV kl - 6. Kokku 32 õpilast. 4.klassi algkoolikursuse lõpetasid **Tiiu Hirschon, Leie Iste, Paul Rüütli, Eda Külv ja Talvi Teever**.

1961/62 õa. töötas kaks õpetajat E. Juzar ja L. Vilde. Koolis korraldati 2 pidu. Kooli inspekteeriti Elli Kooli poolt 22.-23. nov. Õpilasi oli: I kl - 4, II kl - 10, III kl - 8, IV kl - 9, kokku 31 õpilast. Algkooli 4.klassi lõpetasid **Malle Hirschon, Kalle Hirschon, Lea Alter, Valli Alter, Arvin Halop, Malle Lui.**

1962/63. õa. Kooraste Algkooli juhatajaks on **Liidia Vilde,** tööstaaži 17 aastat**.** Teiseks õpetajaks on **Aida Vahur** Heinrichi t. (sündinud 11.01.1932), tööstaaži 9 aastat. Kooliteenijaks on Lilli Tarrend (sündinud 29.04.1919), tööstaaž omal alal 18 aastat Kooraste koolis. Klassikomplektid samad. Kooli saali kasutab ka rahvamaja pidude korraldamisel ja kinoseansside korral 8 korda kuus. Õpilased saavad iga päev sooja lõunatoitu. Liha ja piimaga varustab kolhoosnike lapsi kolhoos. Teenistujate ja tööliste lapsed tasuvad 10 kop. päeva eest. Ka riigi poolt on määratud toitlustamiskulusid, möödunud õa oli määratud 70 rbl, mis ka ära kulutati.

Koolikohustust täidavad lapsed hästi. 27.10.1962 toimus uute pioneeride pidulik vastuvõtmine Karste 8-kl. koolis, kus võeti vastu kõik IV klassi õpilased. I klassist võeti vastu oktoobrilasteks 4 õpilast ja II kl. 3 õpilast. Lastevanemate koosolek toimus 2.11.62, kus valiti 5 liikmeline komitee: esimees Kalju Tammur, liikmed Elsa Reedi, Elle Kärsin, Karl Külv ja Hilja Sool. Nääripidu korraldati 29.12. ja kevadpidu 31.05., millest võtsid osa kõik õpilased vanematega. Kohale oli kutsutud ka fotograaf, on olemas kevadine koolipilt. Õpilaste teadmiste tase oli keskmine. Viis IV kl. lõpetajat asus edasi õppima Võru raj. Kärgula 8-kl. kooli, üks Karste kooli ja üks õpilane Kanepi keskkooli. Väga heade hinnetega lõpetas I klassi Sirje Voormann. Heade ja väga heade hinnetega I kl. Aivar Vahur, II kl. Saima Reedi, Ellen Hõrak, III kl. Tea Sool, Laine Hõrak, Maie Hirschon ja IV kl. Eve Vilde. 1962/63 4.klassi lõpetasid **Eve Vilde, Ester Halop, Leili Rüütli, Arnold Kallas, Vello Külv, Lembit Länik, Uno Tammur.** Ringidest töötasid koolis tantsuring, Punase Risti algorganisatsioon, näitering ja pioneeriorganisatsioon, esimest kahte juhendas L. Vilde, viimaseid A. Vahur. Lastevanemate koosolekuid toimus 2, komitee koosolekuid 4. Kõigile õpilastele korraldati ekskursioon marsruudil Sangaste-Valga. Augustikuus tehti klassiruumidesse Põlva rajooni Tuletõrjeühingu pottsepa poolt ahjud, kuid nii kehvasti, et hakkasid lagunema juba paari kuu pärast. Kutsuti küll meister oma praaki ümber tegema, kuid see kõik venis nii kaua, et kogu talv tuli läbi ajada ühe ahjuga. Lõpuks suudeti kohale tuua teine pottsepp, kes tegi ahjud korda.

1963.a. kevadel kaeti koolimaja katus eterniidiga ja pandi ühele klassile uus põrand. Tehti ka sanitaarremont. Selle kohta on säilinud töötasu eelarve 8. jaanuarist 1963.

„Töötasu eelarve Põlva raj. Kooraste algkooli taastatava kapitaalremondi kohta 1963.a. II kvartalis.

Katuse pindala 500 m^2

• Laastukatuse lammutamine	11 rbl. 95 kop.	§ 20-1-55 punkt 11 järgi.
• Roovitsa lammutamine	11 rbl 95 kop.	§ 20-1-55 punkt 1 järgi
• Sarikate osa vahetamine ja parandamine	55 rbl. 80 kop.	§ 20-1-56 punkt 1 järgi.
• Laudroovitsa üksikute osade vahetamine	93 rbl. 97 kop.	§ 20-1-56 punkt 4 järgi.
• Katuse katmine eterniit plaatidega	94 rbl.	§ 20-1-63 punkt 3 tabel 2 punkt 1 järgi

Põranda pindala 15 m^2.
• vana põranda lammutamine ja asendamine uuega 20 rbl 30 kop. § 20-1-44 punkt 6 järgi.
Välistrepid, kokku 8 astet.
1) astmete vahetamine puittreppidel 11 rbl 92 kop. **Kokku 299 rbl. 89 kop.**

1963/64 õa. Klassikomplektide arv sama Koolis õpib 25 õpilast. Klasside ruumijaotus sama, ka rahvamaja kasutab endiselt saali. 1963.a. sügisel tuli I klassi 8 õpilast: Luule Mõtus, Astrid Kudu, Marje Koovit, Anne Hirschon, Malle Daniel, Hendrik Tagel, Mihkel Kallas ja Volli Hõrak. Õpilased saavad iga päev sooja toitu. Kuna kolhoos enam ei varusta kooli piima ja lihaga, siis otsustasid lapsevanemad anda 10 kop. päeva eest või selle summa ulatuses liha ja piima. Ka riigi poolt on määratud toitlustamise kulusid. Lõuna valmistab kooliteenija, juur- ja aedvili tuleb kooli õppe- katseaiast. Ka otra oli külvatud, millest valmistati tangu. Koolikohustust täidavad lapsed hästi. 6.nov.1963 oli uute pioneeride pidulik vastuvõtmine, I kl. võeti vastu 9 oktoobrilast ja II kl üks oktoobrilaps. Lastevanemate koosolek toimus 6. septembril, kus valiti 5-liikmeline komitee: esimees Meeli Koovit, liikmed Eha Mõttus, Elle Kärsin, Leida Rüütle ja Ilse Nukk. Kuna IV veerandil lahkus Ilse Nukk, valiti tema asemele Lehte Hõrak. Toimus kaks koolipidu. Saadud rahaga korraldati õpilastele ekskursioon Kooraste-Põlva-Räpina. Õpilaste teadmiste tase koolis oli keskmine. Õpilaste arv I kl - 9, II kl - 4, kuid IV veerandil lahkus Arvo Võsu vanemate elukoha muutumise tõttu ja asus õppima Voore algkooli. III kl - 5 ja IV kl - 7 õpilast. Õppeaasta lõpuks jäi 24 õpilast. Väga heade hinnetega lõpetasid I kl Luule Mõtus, Anne Hirschon, II kl Sirje Voormann, heade hinnetega II kl Aivar Vahur, I kl Astrid Kudu, III kl Saima Reedi, IV kl Laine Hõrak, Tea Sool ja Maie Hirschon. 4.klassi lõpetasid **Laine Alter, Maie Hirschon, Tea Sool, Tiiu Rüütli, Laine Hõrak, Selma Kallas.** 1964.a. kevadel tehti sanitaarremont koolis oma õpetajate ja kooliteenija poolt. Saalis tegi remondi rahvamaja juhataja. Õp. Vilde võttis osa 3.06.-25.06. toimunud algkooli juhatajate suvekursusest Värskas.

1964/65 õa. Kool on endiselt 4-klassiline algkool kahe klassikomplektiga ja klasside paiknemine sama. Õp. **A. Vahur** lahkus koolist Järve 8-kl. kooli. Asemele tuli õpetaja **Mai Lang** Alfredi t., noor õpetaja, kes kevadel lõpetas Räpina keskkooli pedagoogilise klassi ja on ise sama kooli kasvandik. 1953/54 õa nimetatakse teda koos vennaga Kooraste algkooli parimate isetegevuslaste seas. Kooli juhatajana jätkab Liidia Vilde ja kooliteenijana Lilli Tarrend. I klassi astusid Taimi Teever, Eva Vilde, Eha Koovit, Aili Külv, Are Külv, Aavo Reedi, Andrus Kirsipuu ja Enno Maat. Õpilased saavad sooja toitu, lastevanemad toovad päeva kohta 10 kop. eest piima või liha. Piima normaliseerimise summadest ostetakse riisi, mannat, makarone ja maitseaineid. Teised toiduained saadakse kooli maa-alal kasvatatud juur- ja aedviljadest. Saadi kartuleid 1700 kg, porgandeid 170 kg, kaalikaid 40 kg, punast peeti 15 kg, kurke 80 kg, kapsaid 80 kg, kõrvitsat 40 kg, punasesõstra mahla 29 liitrit, ube 15 kg, sibulaid 3 kg, otri 495 kg, millest tasuti seemnevõlaks 100 kg ja vahetati kolhoosist nisude vastu 171 kg, sellest valmistati nisupüül, ülejäänud odrast valmistati kruupe, tangu ja odrajahu. 50 kg otra külvati kevadel maha. Kartuleid müüdi 500 kg, sellest saadud raha otsustati kasutada toitlustamiseks järgmisel aastal. Lõuna valmistas endiselt kooliteenija. Koolikohustust täitsid õpilased hästi. Kooli käis inspekteerimas Põlva raj. HO inspektor E. Kool 2.oktoobril. Lastevanemate üldkoosolekuid peeti 4 ja komitee koosolekuid 4. Lastevanemate komitee: esimees Meeli Koovit, liikmed Kaja Kirsipuu, Elsa Reedi, Eha Mõtus ja Marta Teever. Korraldati 2 koolipidu: nääri- ja kevadpidu. Saadud rahaga korraldati ekskursioon Valgemetsa kõigile õpilastele ja õpetajatele. Õpilaste teadmiste tase oli rahuldav, kõik õpilased lõpetasid klassikursuse. Kiituskirja said: I kl Eva Vilde, II kl Anne Hirschon, IV kl Sirje Noormann. Heade hinnetega lõpetasid I kl Eha Koovit, Aili Külv ja Aavo Reedi., II kl Luule Mõtus, Hendrik Tagel, IV kl Saima Reedi ja Marie Alter. Algkooli 4.klassi lõpetasid **Robert Oja, Enn Külv, Ellen Hõrak, Saima Reedi, Maire Alter, Leili Tagel, Mati Uder.**

Kuna ahjud olid vale süsteemiga ehitatud, siis kukkus kevadel teine ahi sisse, tuli teha uus ahi ja teisele ahjule remont, see tehti Põlva Tuletõrjeühingu kaudu. Sanitaarremont viidi läbi kooli töötajate poolt.

1965/66 õa. Kooli andmed samad, klassikomplektid ja ruumide paigutus sama. Koolist lahkus õpetaja Lang ja asus edasi õppima Tallinna Pedagoogilisse Instituuti. Tema asemele tuli õpetajaks **Maie Müller** Eduardi t. (sündinud 1944). Õpilaste arv 29. I klassi astus 10 õpilast: Aivo Hirschon, Are Normet, Aare Kärssin, Rein Mõtus, Varje Maat, Aavo Maat, Jakob Tagel, Kaie Kõrran, Aavo Pann ja Andres Muru. Kõik õpilased saavad sooja toitu. Õpilaste toitlustustasu 10 kop päevas, selle eest ostetakse piima ja liha. Koolikohustust täidavad õpilased hästi. Korraldati 2 koolipidu. Ekskursioon korraldati 25.mail kolhoosi „Suur Oktoober“ bussiga Võru-Haanja-Mõniste. Väga heade hinnetega lõpetasid II kl Eva Vilde, III kl Anne Hirschon, IV kl Sirje Voormann, heade ja väga heade hinnetega I kl Rein Mõtus, Aivo Hirschon, Avo Pann, II kl Eha Koovit, Aili Külv ja Aavo Reedi, III kl Astrid Kudu ja Luule Mõtus. Kõik õpilased lõpetasid klassikursuse. Algkooli 4.klassi **lõpetasid Sirje Voormann ja Kalju Länik.**

1966/67 õa. Kooli andmed samad, klassikomplektid ja ruumide paigutus ning õpetajad ja kooliteenija sama. Õpilaste arv 30. Esimesse klassi astusid Andres Küürand, Tõnu Daniel ja Liilia Ermel. Lastevanemate üldkoosolekuid peeti 4, komitee koosolekuid 4. Lastevanemate komitee: esimees Meeli Koovit, liikmed Kaja Kirsipuu, Eha Mõtus, Elle Kärsin ja Juta Kivirand. Korraldati 2 koolipidu. Ekskursioon toimus 1.juunil kolhoosi „Suur Oktoober” bussiga Viljandisse ja Aakresse. Väga heade hinnetega lõpetasid III kl Eva Vilde, IV

kl Anne Hirschon, heade ja väga heade hinnetega II kl Kaie Kõrran ja Aivo Hirschon, III kl Eha Koovit, Aili Külv. 4.klassi lõpetasid **Anne Hirschon, Luule Mõtus, Astrid Kudu, Toomas Länik, Hendrik Tagel, Mihkel Kallas, Malle Daniel, Volli Hõrak, Marje Koovit.**

1967/68 õa. Koolis õppis 28 õpilast. I+III kl juhataja oli õp. Maiu Müller, II+IV kl juhataja L. Vilde. I kl astusid Mari-Anne Kirsipuu, Urve Lõo, Allan Kudu, Ahti Külv, Vello Kallas, Kalle Kõrran ja Üllar Teever. Koolikohustust täitsid õpilased hästi. Lastevanemate koosolekuid peeti kaks, komitee koosolekuid 4. Lastevanemate komitee: esimees Meeli Koovit, liikmed Kaja Kirsipuu, Eha Mõtus, Elle Kärsin ja Juta Kivirand. Koolipidusid korraldati kaks. Ekskursioon toimus mais Põlva-Räpina-Petseri-Vastseliina kolhoosi „Suure Oktoober" bussiga. Kiituskirja said Mari-Anne Kirsipuu, Eva Vilde, Urve Lõo, Allan Kudu, Aivo Hirschon, Eha Koovit ja Aili Külv. 4.klassi lõpetasid **Andrus Kirsipuu, Eha Koovit, Aili Külv, Are Külv, Taimi Teever, Tiiu Teever, Eva Vilde, Enno Maat.**

1968/69 õa. Klasse 4, klassikomplekte 2, õpilasi 27. 12. mail tuli juurde 1 õpilane. Õpetajad samad. Õpilased saavad tasuta lõunatoidu, mille valmistab kooliteenija Lilli Tarrend: 25 õpilast kolhoosi arvelt ja ülejäänud piimarahast. Kolhoosis pidid õpilase töötama: I kl õpilased 10 t, II kl - 20 t., III kl - 30 t, IV kl - 40 t. Oktoobrilastele ja pioneeridele toimusid mitmed üritused, käidi ka nukuteatris. Korraldati kaks koolipidu. Õpilaste teadmiste tase oli keskmine. Kiituskirja sai Aime Sool, Sirje Koovit, Allan Kudu, Urve Lõo, Mari-Anne Kirsipuu, Liilia Ermel ja Aivo Hirschon. IV kl. lõpetas 6 õpilast, kes kõik jätkasid õppimist Kanepi keskkoolis. Ekskursioon korraldati Põlva-Peipsi rand. 4.klassi lõpetasid **Aivo Hirschon, Kaie Kõrran, Aavo Pann, Are Kärsin, Rein Mõtus, Jakob Tagel.**

1969/70 õa. Kool jätkas endisel kujul. Koolis 24 õpilast, 12. nov. üks õpilane lahkus. Kuni 15. detsembrini töötasid õpetajatena koolijuhataja Liidia Vilde ja õpetajana Maie Müller-Padar, kes läks dekreetpuhkusele. Tema asemele tuli **Kai Saar**. Hästi lõpetasid Kalmer Türna, Maie Kõrran, Sirje Koovit, Mari-Anne Kirsipuu, Allan Kudu ja Urve Lõo. Algkooli 4.klassi lõpetasid 3 õpilast, kes jätkavad õpinguid Kanepi keskkoolis. Hästi õnnestus lastevanemate koosolek kohvilauaga, kus arutati koduse kasvatuse küsimusi. Ekskursioon korraldati Tartusse. 4.klassi lõpetasid **Andres Kivirand, Tõnu Daniel ja Varje Maat; 3.klassi lõpetasid Allan Kudu, Ahti Külv, Mari-Anne Kirsipuu, Aavo Maat, Urve Lõo, Üllar Teever, Vello Kallas.**

1970/71 õa. Seoses neljandate klasside üleminekuga 8-klassiliste koolide juurde jäi Kooraste algkool õpilaste vähesuse tõttu ühekomplektiliseks. Õpilaste arv 14 ja õpetajaks jäi Liidia Vilde üksi. Kai Saar lahkus. Õpilased saavad sooja toitu 20 kop eest päevas. Koolikohustust täidavad õpilased hästi ja teadmiste tase on keskmine, õppeedukus 93%. Headele hinnetele õppisid I kl Else Avvald ja Laili Rajatamm, II kl Maie Kõrran, III kl Kalmer Türna, Sirje Koovit, Aivar Sool ja Tõnis Hirschon. Lastevanemate koosolekuid 2, komitee koosolekuid 4, õppenõukogu koosolekuid 5. Ekskursioon toimus Võru-Haanja-Rõuge.3-klassilise algkooli lõpetasid **Liivi Avvald, Tõnis Hirschon, Toomas Kivirand, Sirje Koovit, Kalli Kõrran, Hille Pann, Ülo Tagel, Kalmer Türna, Aivar Sool.**

1971/72. õa. Koolis õppis 9 õpilast. Koolikohustust täideti hästi, teadmiste tase keskmine. Hästi lõpetasid klassikursuse I kl Meelis Udso, II kl Laili Rajatamm, III kl lõpetas ainuke õpilane Maie Kõrran, kes jätkab õpinguid Kanepi keskkoolis. Nääripidu 30.detsembril. Suursündmuseks oli üritus Põlva koolikevad 1972, kus edukalt esines kooli ansambel koosseisus Terje Koovit, Aasa Tagel, Meelis Udso, Maie Kõrran ja Else Avvald, võimlejad Terje, Else, Aasa, Maie ning Terje esines veel murdekeelse luuletusega. Kanepis saavutati esikoht omas vanuserühmas, Põlvas II koht. Ekskursioon toimus koos Karste kooliga Võru-Mõniste-Paganamaa. Sanitaarremont koolis tehti augustis. 3.klassi lõpetas **Maie Kõrran.**

1972/73 õa. Koolis õppis 11 õpilast. Klassikomplekte endiselt üks, õpetaja ja juhataja Liidia Vilde. I kl neljast õpilasest lõpetas heade hinnetega Mare Siiman, II kl neljast õpilasest Terje Koovit, III kl kolmest õpilasest Laili Rajatamm. Festivalist Põlva koolikevad 73 võtsid osa Aasa Tagel, Terje Koovit ja Else Aavald, eelvoorus Kanepis tulid solistid Aasa ja Terje I kohale, võimlemisrühm III kohale. Lõppkontserdil sai Kooraste algkool II koha. 3.klassi lõpetasid **Else Avvald, Jaak Oja, Laili Rajatamm.**

Kooraste kooli 210.sünnipäeva tähistamine

26. mail 1973 korraldati kooli 210. aastapäeva tähistamine. Kokkutulekust võttis osa ligi 300 inimest. Kavas oli aktus, kus autasustati külalisi ja kooli endisi õpetajaid. Põlva raj. HO juhataja A. Kisand andis koolile üle aukirja ja maali, Kanepi k/n esimees Ü. Leib aukirja. Pärast aktust toimus kontsert kooli endiste ja praeguste õpilaste korraldusel.

Suvisel kooliaedade ülevaatusel saavutas Kooraste kool rajooni algkoolidest I koha. Kuna koolimaja on 92 aastat vana ja kapitaalremonti pole väga ammu tehtud, siis vajaks koolimaja hädasti kapitaalremonti. Ka puukuuri katus on katkine. Kuuri seinad küll parandati kolhoosi poolt, kuid katus jäeti parandamata. Kolhoos parandas koolimaja trepid ja abistas kooli aastapäevaks vajalike remonttööde läbiviimisel. Suurt abi kooli aastapäeva korraldamisel oli lastevanemate komiteel esimees Arella Lilles, Kaja Kirsipuu ja Meeli Koovit, Kooraste rahvamaja juhataja Hele-Mall Türna ja kooli kasvandik Eve Vilde.

Sanitaarremont tehti kooli töötajate poolt.

Haridusosakonna juhataja Aleksander Kisand annab tänukirja ja pildi Kooraste Algkooli õpetaja Liidia Vildele.

Naisansambel: Marta Teever, Leida Teder, Ilse Avald, Juta Kivirand, Meeli Koovit, Hele Türna, Selte Daniel.

Poisteansambel "Vennad Paimred"

Kooraste poisid laulmas.

Kooraste kõige kuulsam lõõtsamees Herbert Koovik.

Kooraste kooli karaktertantsijad.

Kultuurimaja noorteansambel.

Kooraste kooli võimlejad.

Kultuurimaja naisrahvatantsurühm. Juhatab Liidia Vilde.

Kultuurimaja naisrühm.

Suured ja väiksed lauljad. Juhatab Eve Vilde.

1973/74. õa. Viimane kooliaasta Kooraste algkoolis.

Viimasel kooliaastal alustati tööd jälle ühe klassikomplektiga, koos I - III klassi õpilased. Koolijuhataja ja õpetaja Liidia Vilde, kooliteenija Lilli Tarrend. Õpilaste arv 12, neist I kl - 3, II kl - 6, III kl - 3. Õppetöö algas 1. septembril ja lõppes 30. mail. Koolis toimus nääripidu. Õppetunde oli nädalas 24. Kogu kooli õppeedukus oli 100%. Heade ja väga heade hinnetega lõpetas I kl Krista Türna, II kl Mare Siiman ja Merike Haavistu, III kl Terje Koovit. 1973/74 3.klassi lõpetasid **Terje Koovit, Arvi Sool ja Aasa Tagel.** Lastevanemate koosolekuid oli 2 ja komitee koosolekuid 4, õppenõukogu koosolekuid 4. Ekskursioon korraldati koos Karste kooliga Põlva-Räpina- Taevaskoja.

Viimane kooliaasta.
Õpetaja Liidia Vilde
ja koolitädi Lilli Tarrend.

Kooraste algkooli viimased õpilased olid **I kl. Krista Türna, Marge Teever, Tiit Oja, II kl. Aime Lilles, Kaja Tähismaa, Mare Siiman, Merike Haavistu, Peeter Oja, Tõnu Länik, III kl. Terje Koovit, Aasa Tagel ja Arvi Sool.** Kõik jätkavad õpinguid Kanepi keskkoolis Kooraste Algkooli likvideerimise tõttu.

Sellega lõpeb koolihariduse andmise 211-aastane ajalugu Koorastes.

Piima normaliseerimise raha
ehk kuidas korraldati õpilaste toitlustamist väikeses maakoolis

Milvi Hirvlaane. Ilmunud "Forseliuse Sõnumites" 2008, nr 16, lk 35-38.

Kooraste kooli ajalugu arvutisse viies leidsin sealt termini „piima normaliseerimise raha". Küsitlesin selgituse saamiseks mõnda vanemat koolmeistrit. Tuli välja, et praegu töötavatele õpetajatele on see termin võõras. Sestap pakun lugejale selle termini kasutamise kohta veidi selgust. Samas on hea teada, kuidas üks väike kool end ise majandas ja põllumajandusega tegeles, toetudes vaid ühe-kahe õpetaja ja ühe kooliteenija kätejõule.

Olen kogu oma elu arvanud, et kõige õilsam elukutse on õpetaja oma. Samuti olen imetlenud kõiki oma vanu õpetajaid, kes suutsid meile – Eesti Wabariigi ajal sündinud, sõja ja okupatsioonid üle elanud lastele – nii palju oma tõekspidamistest ja eestiaegsest kasvatusest eluteele kaasa anda. Seesama „piima normaliseerimise raha" on üks näide õpetajate südamesoojusest ja tõelisest inimlikust palgest neil kehvadel aegadel. „Piima normaliseerimise raha" arvelt said neli vaesemat õpilast tasuta koolitoidu.

Omapärane mõiste „piima normaliseerimise raha" oli arvatavasti tuntud mõiste ka teistes samalaadsetes koolides, kuid pole siiani suuremat tähelepanu leidnud.

Kooraste 4-klassilises algkoolis oli 1959. aasta sügisel, mil õpilastele esmakordselt hakati üks kord päevas sooja toitu andma, 36 õpilast ja kaks õpetajat – E. Juzar ja L. Vilde. Toitu valmistas kooliteenija Lilli Tarrend. Kolhoosnike lastele võimaldati kolhoosi poolt tasuta liha ja piim (4000 rbl ulatuses), teenistujate lastel tuli tasuda 26 rbl kuus. Toitu said kõik õpilased. Kolhoosnike lapsed pidid tooma normi järgi kartuleid ja juurvilju. Produktid tõi kohale kooliteenija. Piima tõid kohale lapsevanemad. Nad abistasid keetjat järgemööda – lõhkusid puid, kandsid vett, koristasid ja pesid söögiõud.

Kevadel pandi kartulid maha 0,18 ha suurusele maatükile. Kartuliseemne muretsesid jällegi isad-emad. Kunstväetise andis kolhoos, laudasõnniku – igaüks ühe koorma, tõid kohale lapsevanemad. Toitlustamiseks kulus 1959/60. õppeaastal 3567 rbl, järgmiseks õppeaastaks jäi üle 433 rbl. Seetõttu said kõik õpilased sooja toitu, kolhoosnikute lapsed tasuta ja teenistujate omad 1 rbl eest päevas**.** Esimest korda määrati 1960/61. õa riigi poolt 900 rbl toitlustamisele lisaks. Toitu valmistas kogu aja kooliteenija lapsevanemate abiga. Vahepeal toimus rahareform. Teenistujate ja tööliste lapsed tasusid sealtpeale toidu eest 10 kopikat päev. Ka riigi poolt olid määratud toitlustamiskulud. 1962/63. õa oli määratud 70 rbl, mis ka ära kulutati. Ka 1963/64. õa said õpilased iga

päev sooja toitu. Kuna kolhoos enam ei varustanud kooli piima ja lihaga, siis otsustasid lapsevanemad anda 10 kop päeva eest või selle summa ulatuses liha-piima. Ka riigi poolt olid määratud toitlustamise kulud. Juur- ja aedvili tuli kooli õppe-katseaiast. Ka otra külvati, millest valmistati tangu.

Jõudis kätte 1964/65. õppeaasta. Kooraste algkool oli endiselt 4-klassiline kahe klassikomplektiga. Õpilased said sooja toitu, lapsevanemad tõid päeva kohta 10 kop eest piima või liha. Pealkirjas mainitud „piima normaliseerimise" summadest osteti riisi, mannat, makarone ja maitseaineid. Esmakordselt pruugitakse kooli kroonikas nimetatud terminit, mis tähendas **piima lahjendamist nõutud piimaprotsendini**, mille vahe võimaldas kitsal ajal toitlustamist korraldada. Teised toiduained saadi kooli maalapil kasvatatud juur- ja aiaviljadest: kartuleid 1700 kg, porgandeid 170 kg, kaalikaid 40 kg, punast peeti 15 kg, kurke 80 kg, kapsaid 80 kg, kõrvitsat 40 kg, punasesõstra mahla 29 liitrit, ube 15 kg, sibulaid 3 kg, otri 495 kg, millest tasuti seemnevõlaks 100 kg ja vahetati kolhoosist nisu vastu 171 kg, millest valmistati nisupüüli, ülejäänud odrast valmistati kruupe, tangu ja jahu. 50 kg otra külvati kevadel maha. Kartuleid müüdi 500 kg, sellest saadud raha otsustati kasutada toitlustamiseks järgmisel aastal. Lõunasöögi valmistas endiselt kooliteenija.

1965/66 õa. Kõik 29 õpilast said sooja toitu. Õpilaste toitlustustasu on ikka 10 kop päevas, mille eest osteti piima ja liha. Kooli aiamaalt saadi: kartuleid 2900 kg, porgandeid 10 kg, kaalikaid 50 kg, punast peeti 45 kg, kapsaid 90 kg, kõrvitsat 10 kg, punasesõstra mahla 18,5 liitrit, rabarbereid 1 kg, sibulaid 2 kg, nisu 233 kg. Kartuleid müüdi 1142 kg, sellest saadud raha otsustati kasutada toitlustamiseks. „Piima normaliseerimisest" said tasuta toidu neli õpilast, kelle nimed on küll kroonikas ära toodud, kuid jätame nad siinkohal nimetamata.

1966/67.õa. Lapsed said iga päev sooja toitu. Õpilastele, kes töötasid suvel kolhoosis välja 5 normipäeva, anti kolhoosi poolt tasuta lõunatoit (17 kop). Neli õpilast said tasuta toidu „piima normaliseerimissummadest". Ülejäänud õpilased maksid 10 kop päevas, 7 kop eest tuli lisa kooliaia saaduste arvelt.

1967/68.õa. Kõik said sooja toitu. Õpilased, kes töötasid välja 5 normipäeva, said kolhoosi poolt lõunatoidu (17 kop). I klassi õpilased said kõik tasuta toidu. Neli õpilast said tasuta toidu „normaliseerimissummadest**".** Ülejäänud õpilased said tasuta toidu kooliaia saadustest.

1968/69.õa. Õpilased said tasuta lõunatoidu, mille valmistas endiselt kooliteenija Lilli Tarrend: 25 õpilast kolhoosi arvelt ja ülejäänud piimarahast. Kolhoosis pidid õpilased töötama järgmiselt: I kl 10 t, II kl 20 t., III kl 30 t, IV kl 40 t.

1970/71. õppeaasta. Seoses neljandate klasside üleminekuga 8-klassiliste koolide juurde jäi Kooraste algkool õpilaste vähesuse tõttu ühekomplektiliseks. Õpilaste arv 14. Õpetajaks jäi Liidia Vilde üksi. Õpilased said sooja toitu 20 kop eest päevas kuni kooli sulgemiseni 1974. aastal.

Lugu koolis juhtunust (väljavõte kroonikast, nimedeta)

Lastevanemate komitee koosolekul oli arutusel lapsevanema N lubamatu käitumine kooli ruumes õpilaste juuresolekul. Lastevanemate komiteest kohal: esimees, aseesimees, liikmed ja õpetajad. Koosolekule oli kutsutud nii lapsevanem N kui ka Rahvaste Sõpruse kolhoosi esimees. Kumbki ei ilmunud. Süüasi oli järgmine. Õpilased A ja B tõid kooli kaasa alkohoolseid jooke – A tõi pudeli veini ja teise viina, B – väike pudelike viinaga. Õpilased jõid pärast kooli koduteel, mida nägid teised lapsevanemad ja teatasid koolile. A isa oli andnud pojale õngede ja õngenööri ostmiseks raha, mille poeg nende teadmata kulutas veini ja viina ostmisele – veini Kanepi sööklast ja viina C käest. Viimane tunnistas, et isa ei olnud teadlik sellest, aga raha 8 rbl, mis ta selle eest sai, pakkus ta isale, kuid isa ütles, et jätku endale. Poeg oli viina võtnud isa taskust. B sai karistada kooli poolt ja kodus võeti range järelvalve alla. Poiss C sai samuti karistada ja vanemad pidid ta range järelvalve alla võtma. Kolmas poiss A , N-i poeg aga seletas, et võtnud viina laualt ja kallanud õlleklaasi suurusesse rohupudelisse. Õpilane ütles, et isa ei olnud sellest teadlik. Süüalused õpilased jäeti pärast tunde kooli.

Lapsevanem N tuli koolimajja ja seletas, et oli pidanud sõpradega pidu ja lauale jäi pitsitäis viina abikaasale rohuks. Poiss kallas selle penitsiliini pudelisse ja tõi selle kooli, mille ta isale üles tunnistas. Teda olevat selleks B ja C mõjutanud, mida poeg A eitas. Ka valetas N pudeli suuruse kohta, milline oli tegelikult õlleklaasi suurune, mille poiss A üles tunnistas. Lapsevanem N hakkas õpetajaid rumalate sõnadega sõimama, et tema lastele on tehtud koolis ülekohut. Ta ütles: „Mina võin igal hommikul oma lastele anda pitsi viina, keegi mind keelata ei saa. Olen saatnud siit koolist kolm õpetajat minema ja saadan siit ka teid mõlemaid minema". Räusates lahkus ta õpetajate toast ja siirdus saali, kus poisid seisid. Ta käskis omavoliliselt kõigil karistatutel riided selga panna ja koju minna. Keegi peale tema enda laste ei lahkunud koolist. Sellele reageeris ta jämeda sõimuga, mis oli pühendatud õpetajatele. Nähes, et ta sõim ei leia laste poolehoidu, lahkus N. koolimajast.

Küsite, kas õpilased ei hakanud järgmisel päeval distsipliini rikkuma ja N- i sõnu kordama. Seda ei juhtunud. Küll aga seletasid lapsed kodus, mismoodi N oli koolis sõimanud. Lapsevanemad selgitasid, et selline käitumine õpetajate suhtes on väär ja selliseid rumalaid sõnu ei tohi rääkida. Lastevanemate selgitustöö aitas palju kaasa konflikti lahendamisele. Lapsed tulid ja isegi lohutasid õpetajaid, et N sõimab selliselt igat inimest, kes tema arvates pole õiglaselt toiminud. Lastevanemate komitee nõudis koos õpetajatega lapsevanema N vastutusele võtmist. Otepää rajooni TSN TK administratiivkomisjonis arutatigi lapsevanem N-i käitumist kooli ruumides õpilaste ees ja teda trahviti 50 rublaga.

Kooraste rahvamaja

Hele-Mall Türna

Pärast kooli sulgemist jätkas koolimaja ruumide kasutamist Kooraste rahvamaja, mille juhatajaks oli 1964.aastast kuni 1993.aastani Hele-Mall Türna.

Kooraste rahvamajas töötasid väga mitmed ringid, toimusid peod ja filmiõhtud, mis lõppesid tantsupeoga. Sageli oli nädalas mitu kinoseanssi. Rändkino näitas Koorastes filme 1945.a. alates. Kooli kroonikaraamatus on kirjas, et 1962/63 õppeaastal kasutas kooli saali ka rahvamaja pidude korraldamisel ja kinoseansside korraldamiseks 8 korda kuus.

Näidend "Murulaukude must päev".

Ülle Kirsipuu, Hele Türna. *Maire Kivirand, Hele Türna.*

Väga kõrgel tasemel oli näiteringi tegevus. Aastatel 1943-1995 mängiti järgmisi näidendeid: "Neetud talu", "Tagatipu tiisentoosen", "Kosjasõit", "Kosjakased", "Arumäe", "Punga Mart ja Uba Kaarel", "Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola", "Vigased pruudid", "Kui unenäod täide lähevad", "Murulaukude must päev", "Vanaema kaelavalgus", "Sulane Poolast" ja veel teisigi, mis kohe ei meenu. Mitmetes näidendites osalesid ka kooli-lapsed. Õpitud näidenditega käidi ringreisidel. Kolhoosilt saadud lahtise veoauto kasti mahtusid nii rekvisiidid kui ka kõik osatäitjad-näitlejad. Peale näidendit toimus alati tantsupidu.

Kooraste Rahvamaja tantsijad "Korstnapühkija tants" Otepää rajooni isetegevuslaste ülevaatusel Otepääl. Juhendaja Erna Juzar.

Kooraste Rahvamaja võimlejad Otepää rajooni isetegevuslaste ülevaatusel Otepääl. Juhendaja Erna Juzar.

Kultuurimaja sõnakunstnikud Marta Teever ja Hele Türna. 1973

Kooraste külarahvas peoõhtul.

Õpetajad võtsid aktiivselt osa rahvamaja tööst. Erna Kohva-Juzar juhatas nais- ja segakoori, samuti karaktertantsu rühma, osales rahvatantsurühma töös ja keelpilliorkestris. Rahvamaja juhatajaks oli energiline noor Erna Kull. Segakoor tegutses aastatel 1954-1958, juhatas õpetaja Erna Kohva-Juzar. Rahvatantsurühma juhatas Liidia Vilde. 1950. aastal võttis rahvatantsurühm osa Tallinnas korraldatud rahvakunstiõhtust. 1962. aasta suvel võttis kooli rahvatantsurühm osa I Koolinoorte Laulu ja Tantsupeost Tallinnas. Rühmas oli viis paari Kooraste koolist ja kolm paari Karste koolist, juhendas Liidia Vilde.

Rahvamajas töötas peale kooli sulgemist aastaid laste näitering, käsitööring täiskasvanuile, **Lilli Tarrendi** juhendamisel õpiti kangakudumist.

Populaarne oli lõõtspillimängija **Herbert Koovik** ja kandlemängija **Artur Lokk**.

Kooraste Suurjärve kaldal suures küünis peeti suvel tantsupidusid. Suurjärve-äärses pargis korraldati mai- ja jaanituld.

1994. a peeti vanas koolimajas veel viimane Kooraste laste jõulupidu. Kanepi vallavalitsus müüs koolimaja erakätesse, kus ta aastaid vaid lagunes. Tänaseks päevaks on hoone leidnud peremehe, kes on endise koolihoone remontinud kauniks eramuks. Koolimaja õuele on jäänud vanad puud, mis võivad paljugi jutustada.

Nimekaid kultuuri- ja haridustegelasi enne Teist maailmasõda

Milvi Hirvlaane

Kooraste oli Eesti Vabariigi ajal tähtis keskus nii oma valla, kodanikuühenduste kui ka hariduspüüdluste poolest. Teatavasti määrasid noorte edasiõppimise võimalused pärast Kooraste algkooli ja Kanepi kihelkonnakooli lõpetamist perekonna majanduslikud võimalused. Tava kohaselt sai talu pärijaks esimene poeg ja koolihariduse üks andekamatest poegadest. Tütarlaste haridustee oli okkalisem. Hariduslembelised vallaametnikud, mõisarentnikud, koolmeistrid ja mõnikord ka käsitöölised olid valmis pere püksirihma pingutama, et oma lastele kindlaid tuleviku väljavaateid luua, kui vaid mehel edasipüüdmist oli. Kooraste valla päritoluga haritlasi on Tartu Ülikoolis kahe maailmasõja vahelisel perioodil õppinud ligi 30. Paljude nimed on kohapeal tänaseni teada, kuigi nende saatused olid keerulised, nagu enamusel Kooraste inimestest. Meenutagem lühiandmetega Tartu Ülikooli Album Academicumi järgi neid kõrgema hariduse poole püüdlejaid.

Kõige kaugemale teaduses jõudis Koorastes 27.11.1909 sündinud **Oskar August Georgi poeg Kirp** (a-st 36 **Kirret**). Pärast õpinguid Rakvere gümnaasiumis, lõpetas ta Tartu Ülikooli rakenduskeemia erialal 1936. a. cum laude. seejärel täiendas kaks aastat end Dresdeni Tehnikaülikoolis ja väitles doktorikraadi inseneeringu alal 1940 (Dresdeni Ü). Töötas Tallinna Tehnikaülikoolis (TPI) 1940. a-st anorgaanilise ja analüütilise keemia labori, kateedri assistendina, dotsendi ja juhatajana, oli 1944-60 Tööstuse Teadusliku Uurimise Keskinstituudi ja 1960-78 Eesti Teaduste Akadeemia Keemia Instituudi direktor. 1961. a-st Eesti TA korrespondentliige, 1964-73 keemia, geoloogia ja bioloogiateaduste osakonna akadeemiksekretär. Tal on arvukalt töid geokeemia, orgaanilise keemia ja kohalike maavarade uurimise alalt. Suri Tallinnas 18.12.1991 ja on maetud Metsakalmistule.

Naisteadlastest on kuulsaim Kooraste kauaaegse koolijuhataja Robert Taba suures hariduslembelises peres 7.12.1902 sündinud **Hilda Taba** (Tabba, 1931. a-st James). Pärast Kooraste algkooli ja Kanepi kihelkonnakooli lõpetamist õppis Võru RHS Tütarlaste Gümnaasiumis, astus Tartu Ülikooli 1921 kaubandust õppima, siis aga leidis oma tõelise kutsumuse ülikooli filosoofiateaduskonnas pedagoogika alal, sai 1926 Rockefelleri fondi stipendiumi õpingute jätkamiseks USA-s, kaitses magistrikraadi pedagoogika alal filosoofias 1927 ja filosoofiadoktori väitekirja 1932 New Yorgi Columbia Ülikoolis Alates 1938. a-st töötas Chicago Ülikoolis assistent professori ja teadurina. Tema kasvatustöö teooria alased uurimused on aktuaalsed ka käesoleval ajal. Suri 8.07.1967 USA-s San Franciscos.

Enne II maailmasõda said akadeemilise hariduse ka mitmed Tabade pere lapsed. 6.01.1906 Kooraste koolimajas sündinud **Paul Taba** lõpetas 1936. a. Tartu ÜG ja jätkas õpinguid Tartu ülikooli veterinaariateaduskonnas, mille 1941. a. *cum laude* lõpetas. 1944 põgenes Saksamaale, 1949 edasi USA-sse.

Ülikoolihariduse sai ka 8.01.1918 sündinud Kooraste koolijuhataja tütar **Marta Taba** (1949. a-st juuraprofessori Helmut Kadari abikaasa), kes pärast Eesti Noorsookasvatuse Seltsi Tütarlaste gümnaasiumi lõpetamist 1936 lõpetas veel 1941. a. *cum laude* õigusteaduskonna ja 1942. a. sooritas uuesti lõpueksami, tema tööandjaks oli kogu elu vaid ülikool.

Neljas Tabade lastest, 18.05.1904 koolitares sündinud **Rudolf Taba** sai elukutselt isa mantlipärija, kes pärast Võru RHS Poeglaste Gümnaasiumi lõpetas 1926.aastal Võru Õpetajate Seminari ja õppis 1938-43 Tartu Ülikoolis filosoofiateaduskonnas pedagoogikat, lõpetas *cum laude*. Töötades 1927-38 Antsla algkooli

juhatajana aitas oma nooremaid õdesid Martat ja Aajat koolitada, hiljem töötas Tartus, 1938. a-st Tartu 16.algkooli õpetajana, kirjutas pedagoogilisi artikleid.

Kooraste vallamajal on nimekale metsandusteadlasele Paul Reimile pühendatud mälestustahvel. **Paul Reim** sündis 13.2.1901 Kooraste vallasekretäri Märt Reimi peres. Kooraste kauni looduse keskel kasvades, Pikkjärvel kalastades, loodust vaadeldes küpses noorukis soov saada loodusest sügavam pilt. Aga enne seda tuli kaitsta Eestit 1918-20 Vabadussõjas, sellele järgnesid soodustusega Tartu Ülikoolis metsanduses 1920-24 ja *cum laude* lõpetamine viis noormehe teaduse teele. 1927. a. väitles ta end Helsingi Ülikoolis metsanduse magistriks, doktoritöö teemaks oli "Haava paljunemisbioloogia Eestis ja Soomes kogutud uurimisainestiku valgusel" 1929.a. Töömehe tee algas ülikoolis juba õpingute ajal: 1923-26 oli ta ülikooli metsakasvatuse õppetooli assistent, 26-28 TÜ teaduslik stipendiaat Helsingis ja kodumaal, 1926-29 Tartu abimetsaülem, 1929-34 Voltveti- ja 1934-39 Audru metsaülem. Professori koht oli hõivatud teise Kanepi kihelkonnast pärineva metsateadlase Oskar Danieli poolt. A-st 1939 sai Reimist Tihemetsa Metsatehnikumi direktor, paraku 1941 arreteeriti ja küüditati koos perekonnaga Venemaale, suri vangistuses 24.04.1942 Venemaal Sverdlovski oblastis Sosva vangilaagris.

Paul Reimi õde **Melanie** (Mella) **Reim** sündis 16.2.1899 Koorastes, lõpetas Võru Rahvahariduse Seltsi Tütarlaste Gümnaasiumi 1920, lõpetas TÜ filosoofiateaduskonna eesti keele alal *cum laude* 1931, temast sai kooliõpetaja, kes põgenes 1944 Saksamaale ja sealt edasi 1949 USA-sse.

August Voldemar Kõrv sündis 30.03.1899 Koorastes põllumehe Johani peres, lõpetas 1922 Tartu Õhtu ÜG, õppis Tartu ülikooli filosoofiateaduskonnas, mille lõpetas *cum laude* 1930 magistritööga " Värsimõõt Mihkel Veske "Eesti rahvalauludes"". Koolipoisina osales Eesti Vabadussõjas. Töötas 1926 Pärnu õhtugümnaasiumis, 1927-30 Tartu Juudi Eragümnaasiumis, oli 1931-32 Valga gümnaasiumi ja tööstuskooli õpetaja. 1932.aastast oli eesti keele lektor ja õpetaja Tallinna koolides. Sõnastike autor. Arreteeriti 1941 ja suri vangistuses 31.12.1941 Venemaal Solikamskis Permi oblastis

Konstantin Vanik Villemi poeg sündis 17.08.1901 Kooraste vallas, pärast Tartu Õpetajate Seminari lõpetamist 1921 õppis ülikoolis eksternina juurat 1921-23, filosoofiateaduskonnas 1923-28, väitles end filosoofiamagistriks 1930 uurimusega "Viis aastat kardinal Flery poliitikat 1726-31". Võttis osa Vabadussõjast. Surnud 1947.

Karste koolijuhataja Paul Vassari põllumehest venna Gustavi tütar **Erika Leontine Vassar** (1923. a-st **Siilivask)** sündis 8.06.1902 Kooraste vallas, akadeemik Karl Siilivase ema, arhitektuuriajaloolase Mart Siilivase vanaema. Pärast Võru RHS Tütarlaste Gümnaasiumi lõpetamist 1922 õppis Tartu ülikooli filosoofiateaduskonnas, sai algkooliõpetaja kutse, õppis maalimist Pallase Kunstikoolis. Oli II maailmasõja ajal Nõukogude Liidu tagalas, sealt tagasi tulles töötas 1945 Võrumaa haridusosakonna juhatajana, hiljem oli Tartu 3. Keskkooli direktor. Surnud 27.08.1993 Tallinnas.

Kelderite peres Kooraste vallas Karstes püüti kõigile lastele head haridust võimaldada. Akadeemilise haridusega metsameheks sai 4.06.1895 Adam **Kelderi** peres sündinud poeg **Samuel** (a-st 1935 Sulev). Lõpetanud Hugo Treffneri gümnaasiumi 1917 astus ta ülikooli matemaatikat, seejärel keemiat õppima, võttis osa Eesti Vabadussõjast 1918-20, mis tekitas õpingutes vaheaja, kuid õpingud jätkusid vaheaegadega metsanduse erialal, lõpetas alles 1942.a. Õpingute kõrval oli 1922-25 TÜ õppemetskonna metsaülem, 1925 Triigi abimetsaülem, 1925-29 Kloostri metsaülem, 1929-31 Alutaguse, 1931-37 ja 1941-44 Võru, 1938-41 Kaiavere revident-metsaülem, 1937-38 Kehra tselluloositehase osakonnajuhataja. Põgenes 1944 Saksamaale, töötas Bad Tölzi metskonnas, edasi 1949 USA-sse, elas Põhja-Carolinas, a-st 1950 New Yorgis, surnud 5.04.1980 USA Rockaway/NJ.

Adam Kelderi teine poeg **Richard,** sündinud 15.12.1908, õppis pärast: Otepää Gümnaasiumi Tartu ülikoolis juurat.

Kelder, **Friedrich** (Fritz) Gustavi poeg, sündinud 22.04.1903 Kooraste vallas, õppis pärast Otepää Gümnaasiumi lõpetamist 1924 ülikoolis matemaatikat 1924-27, lõpetas õigusteaduskonna 1936. 1930.aastast töötas Eesti Vabariigi põllutööministeeriumis.

Metsaametniku **Jakob Metsmehe** (Mõtsmees) mõlemad pojad õppisid edasi ülikoolis. **Hildebrand Leodegard Metsmees,** sündinud Koorastes 26.12.1905, õppis pärast Tartu 1. Ühis Kommertsgümnaasiumi lõpetamist 1924; Tartu ülikoolis kaubandust 1924-27.

Leonhard Raimund (Leo) Metsmees (Mõtsmees), sündinud Koorastes Erastvere vallas 23.09.1914 oli „eluaegne tudeng", õppis pärast Hugo Treffneri Gümnaasiumi (HTG) lõpetamist 1932 Tartu ülikoolis algul katkestustega juurat 1935-36-; 1939-; 42..45- ja seejärel jätkas õpinguid majandusteaduskonnas 1955-60, mille 46-aastasena lõpetas. Surnud Tartus 12.12.1993.

Johan Pettai tahtis samuti oma poegadele head akadeemilist haridust anda. Vanem poeg **Felix Pettai**, sündinud 26.11.1898 Kooraste vallas, õppis pärast Tartu Õhtu ÜG lõpetamist 1923. a. Tartu ülikoolis filosoofiateaduskonnas eesti keelt 1923-30. Võttis osa Vabadussõjast, mistõttu nõukogude võim ta arreteeris, suri vangistuses 9.12.1946 Venemaal.

Noorem vend, 9.12.1890 Koorastes sündinud **Sevanja Pettai** õppis pärast Tartu Õhtu ÜG lõpetamist 1922 TÜ matemaatika-loodusteaduskonnas ja seejärel 1923-24 kaubandust. Ta oli ka koolmeistriks kodukandis.

Koorastes on sündinud 3.01.1906 **Rudolf Kõrran** Pauli poeg, kes lõpetas Petseri Gümnaasiumi 1926; õppis ülikoolis õigusteaduskonnas 1926-27-ja 1932.

Eduard Osvald Traat Mihkli poeg, sündinud 24.12.1905 Kooraste vallas, õppis pärast HTG lõpetamist 1927 ülikoolis 1927-40 õigusteaduskonnas, mille lõpetas *cum laude* ja 1944-46 ajaloo-keeleteaduskonnas.

August Hõrrak (Hõrak) Samueli poeg, sündinud 4.11.1904 Kooraste vallas ametniku peres, õppis Tartu Ü Kommertsgümnaasiumi lõpetamist 1926 ülikoolis juurat 1929-30- ja majandust 1931-37. Oli a-st 1928 Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisuse ametnik. Surnud 7.07.1971 Tartus.

Agate Koidula Sulg Hermanni tütar, sündinud 9.03.1910 Kooraste v., õppis pärast Otepää Gümnaasiumi lõpetamist 1929 ülikoolis majandust 1931..33-.

Johanna Vilhelmine Tolts Mihkli tütar, sündinud 2.12.1910 Kooraste vallas õppis pärast Tallinna Kaarli Koguduse Era Ühisgümnaasiumi lõpetamist ülikoolis juurat 1932-36.

Kalju Jõudu Johanni poeg, sündinud 25.10.1910 Kooraste v. õppis pärast. HTG lõpetamist 1930 ülikoolis juurat 1932-34-, agronoomiat 1939-. Surnud 1940.

Erich Kolk Johani poeg, sündinud 31.05.1914 Kooraste v. õppis pärast Otepää G lõpetamist ülikoolis filosoofiateaduskonnas 1933...35-, teoloogiat 1937-39-, filosoofiateaduskonnas 1940-44.

Herbert Kuld (a-st 1940 Jüri) metsavahi Alfredi poeg, sündinud 20.07.1908 Kooraste v., õppis pärast Tartu Õhtu ÜG lõpetamist ülikoolis majandust 1937..40-, juurat 1940-41, TPI-s majandust 1940-.48. Töötas a-st 1936 Tartu Üldhaigekassa ametnikuna.

Reinhold Mandel Reinu p. sündis 16.10.1904 Kooraste v., õppis pärast Tartu Üld Kommerts G lõpetamist 1927 ülikoolis majandust, lõpetas 1937. Surnud 1969.

Meeme Põder Sauli poeg, sündis 19.12.1915 Kooraste v., õppis pärast Tartu Linna Poeglaste G lõpetamist 1934 ülikoolis juurat 1938-43.

Elmar Hiir Gustavi p. sündinud 10.05.1900 Kooraste v. õppis pärast Tartu Kommerts Kaubandus Kooli lõpetamist ülikoolis juurat 1923-25- ja 1937-38.

Köster-kooliõpetaja Mihkli poeg **Nikolai Voldemar Luksep** sündinud 3.09.1901 Kooraste v. Karstes, õppis pärast Tartu Õhtu ÜG lõpetamist ülikoolis juurat 1924.-36. Töötas algkooli juhatajana 1925-30 Pilkuse-Vidrike, 1930-31 Sooru-, a-st 1931 Tartumaal Saare algkooli juhatajana, 1960 Aakre 7-kl kooli õpetajana.

Mõisatöölise Aleksandri p. Karl **Everst** (Evrest), sündinud 1.08.1904 Kooraste v Karste mõisas, õppis pärast Tallinna Linna ÜG (Õhtu KK) lõpetamist ülikoolis agronoomiat 1925-30-, juurat 1933..38-, agronoomiat 1942-46.

Karste mõisa omaniku Hermanni poeg **Wolfram von Krause** sündinud 17.02.1914 Kooraste v.., õppis pärast Tartu A. Waltheri Saksa ÜG lõpetamist ülikoolis usuteaduskonnas 1931-37, teoloogiamagister 1937, Königsbergi Ülikooli, Tübigeni Ülikooli ja Tartu Ülikooli teoloogia alal edasiõppija 1937-39, teoloogiadoktor (Tübigeni Ü), 1938-39 Tartu Lutheri Instituudi kirikuajaloo dotsent. Lahkus 1939 Saksamaale, oli 1939-41 Lettbergi (Gneseni lähedal) koguduse pastor ja Poseni teoloogilise seminari dotsent. 1941-45 Saksa armees. 1946-57 misjoniinspektor Neuendetteslaus, ühtlasi sealse Misjoni- ja Diasporaaseminari õpeejõud. 1958-64 Hermannsburgi misjoni kindralsuperintendent Lõuna-Aafrikas. A-st 1964 misjonär Neuendettelsaus. Surnud 24.08.1989 Baieris Ottobrunnis.

Hermann Gideon (Guido) von Samson-Himmelstjerna sündis 18. jaanuaril 1809 Koorastes, suri 18. jaanuaril 1868 Tartus, oli baltisaksa arstiteadlane. Guido von Samson sündis Vana-Piigaste ja hilisema Rõuge mõisniku Karl Hermann Christer von Samsoni (1777-1858) pojana. Ta õppis Tartu ülikoolis aastatel 1826-1834, tudeeris ka Berliini, Viini ja Würzburgi ülikoolis. Töötas Tartu ülikoolis riikliku meditsiini professorina 1845-1868. Ta oli aastatel 1865-1868 Tartu ülikooli rektor ja 18621868 Eesti Looduseuurijate Seltsi president.

Peter Abel (*Kooraste 25.11.1848 † Võru 15.02.1920, †† Võru kalmistule), oli 1868-70 Kanepi kihelkonnakooli koolmeister, asutas 1868 Kanepi meeskoori. Võttis meeskooriga osa I üldlaulupeost. Andis välja meeskooride lauliku "Laulu Pärlid". Pastor Holst vallandas ta C. R. Jakobsoni toetamise eest. Elas hiljem Võrus, oli koolmeister, kelle kooli kutsuti Aabeli kooliks, botaaniliste harrastuste tõttu saanud hüüdnime "lillede kuningas". Andmed esitatud "Põlvamaa tähtpäevade kalendris 1998, 2000" , vt ka Hans Kann. Peeter Abel. //Eesti Kirjandus (1922), nr.2, lk. 42-43; R. Põldmäe. Rahvusliku liikumise tegelane Peter Abel. //R.Põldmäe. Kultuuriloolisi vahelugemisi. Tallinn:Eesti Raamat, 1979, lk. 166-175. A.Põder. Lillede kuningas.//Võru Teataja (1990) 20.september.

Paul Reim - pühendatud elu Eesti metsandusele

Milvi Hirvlaane

Paul Reim sündis 13.02.1901 Kooraste vallamajas endisel Võrumaal. Tema isa Mart Mardi poeg Reim, pärit Soldani talust Pikknurme vallast Tartumaal, oli Kooraste vallakirjutaja. Paul Reimi ema Helene, sündinud Pettai, oli pärit Kooraste valla Karste küla tollal suurimast talust Mustalt. Vahemärkusena olgu öeldud, et

Kutselt.

tulevase metsateadlase perekonnas leidus varem vähemalt ema poolt üks metsamees – üheks tema vaderiks oli metsavaht Paul Pettai. Pauli isa oli oma aja kohta haritud mees, valdas täielikult kolme kohalikku keelt, luges palju, teadis palju ja omas head raamatukogu, kus oli esindatud maailmakirjanduse paremik.

Mart Reim oli otsitumaid kõnemehi ümbruskonna haridusseltsidele nagu Kanepi ja Nuustaku (Otepää). Suure loodussõbrana oli tema vabaaja harrastuseks oma puukooli arendamine. Tema suursaavutuseks oli viljapuuaed, kus olid esindatud kõik paremate viljapuude ja marjapõõsaste liigid. Tänaseks ei ole kunagisest suurepärasest viljapuuaiast eriti midagi järel.

Pauli lapsepõlv möödus Koorastes, kus ta veetis oma esimesed kaheksa eluaastat koos kolme õega vanemate erilise hoole all. Ta oli isale abiks puukoolis puude istutamisel ja pookimisel, samuti kalastusretkedel. Kooraste vallamaja ümbruses oli suuri metsi, aga ka järvi ja ojakesi kalastamiseks. Ümbruses asuvatest järvedest sai Pauli lemmikuks 3 km kaugusel asuv Pikkjärv, kuhu ta hakkas juba 7-8 aastasena ette võtma iseseisvaid kalastusretki. Vara enne päikest teele, üle niidu, taludest mööda, läbi põlise metsa, väikene mees üksinda suures jumala looduses. Mida ta mõtles või koges nõnda üksinda sammudes päikesetõusuaegse salapärase järve poole?

Kooraste Pikkjärv oli väga salapärane ja muinasjutuline, sest järve ümber olid põlismetsaga kaetud kõrged kaldad, mis muutsid järve tasase vee sügavsiniselt mustaks, kuis siis mõni eksinud päikesekiir lainete virvendusel helgitas kui teemant. Midagi salapärast ja muinasjutulist oli seal, eriti kui oli teada, et järves elas näkk, kes oli valvas väikesi tüdrukuid järve põhja meelitama. Paul erilist ohtu ei kartnud, aga siiski põnevust jätkus! Hommikusöögi ajaks oli Paul alati kodus tagasi häbelikult emale saaki ulatamas. Kalakesed võisid olla pisikesed maimukesed, aga Pauli ema rõõm neid vastu võttes oli nii suur, nagu oleks talle ulatatud pärleid. See mõjus väikesele Paulile hästi.

Isale abiks olemine, need varahommikused retked looduses ja kalastamine muutsid väikese Pauli vaimu juba noorelt tõsiseks ja kuidagi teaduslikuks. Pauli lapsepõlvest on täheldatud, et ta oli hea mängukaaslane, kes kunagi valskust ja pahandust ei teinud, kuid alati, tänu oma tõsisele ja uurivale vaimule oli võitmatu igas mängus. Ta tundus oma kaaslaste meelest kuidagi suuremana, kuigi ta ise polnud sellest teadlik. Pauli esimene talisport oli kelguga liulaskmine, milleks ümbruskonna mäed head võimalust pakkusid, pealegi hakkas ta tegelema suusatamise, uisutamise ja malega, mida ta harrastas edasi ka üliõpilaspõlves. Pauli isa oli hea maletaja ja Paul ise hakkas muidugi ka varakult sellega pihta. Algul võitis ta õdesid, hiljem isagi, see mäng sobis Pauli uurivale vaimule. Kabe ja ümbermaailmareis olid tema jaoks liiga lihtsad.

Oma haridusteed algas Paul Reim Kooraste valla Karste külakoolis, kuid see jäi läkaköha tõttu pooleli. Kuigi Koorastes oli tol ajal kool olemas, sattus Paul Karste kooli ilmselt seetõttu, et naabruses asus emapoolse vanaisa talu. Sügisel 1909 astus Paul Nuustaku (Otepää) Haridusseltsi progümnaasiumi ettevalmistusklassi. See oli väga moodne rahvuslik eesti kool vene ajal. Haridusseltsi esimeheks oli seltskonnategelane ja kirjanik Gustav Wulff ja tema juba hoolitses rahvusliku vaimu kasvatamise eest oma koolis. Võimalused igakülgseks arenemiseks olid head: mägesid suusatamiseks või liulaskmiseks, uisuväli uisutamiseks, Pühajärv oma muistendite ja iluga sõudmiseks, kalastamiseks või lihtsalt vaatlemiseks. Õppimine oli Paulile kerge, see oli nagu toit ta uurivale vaimule. Ta leidis küllalt probleeme matemaatikas, füüsikas ja keemias, mida püüdis lahendada kas omal jõul või kaasõpilastega ühiselt.

Paul Reim lõpetas 1915. a. väga heade tulemustega ja siirdus siis edasi õppima Võrru evakueeritud Polangeni poeglaste gümnaasiumi, millest peale üheaastast õpingut ja mõnekuist tööd apteekriõpilasena suundus edasi õppima Tartusse evakueeritud Riia linna gümnaasiumisse. Neis koolides polnud enam Nuustaku vaimu ega meelsust, kuid Paulil jäi see ka siis püsima, seda ei saanud uued koolid ära võtta.

1918. a. astus Paul vabatahtlikuna Vabadussõtta, et aidata teostada ärkamisaegset unistust. Ta oli vaid 17 aastat vana, kuid täis tahtmist võidelda Eesti eest. Seda tegi ta Kaitseliidus ja Tartu Kooliõpilaste Pataljonis. Viimases olles õnnestus tal 1919. a. mõningat aega õppida H. Treffneri Gümnaasiumis Tartus. Demobiliseerimise eel sooritas ta 1920. a. jaanuaris Tartu Õpetajate seminari juures nõutavad küpsuseksamid ja esitas 24.01.1920 Tartu Ülikoolile avalduse matemaatika-loodusteaduskonda astumiseks. Kuid juba 20.02. palus ta selle soovi tähelepanuta jätta ja arvata end põllumajandusteaduskonda, mida ka 21. veebruaril 1920 tehti. Sügissemestril oli ta üks esimesi vastavatud metsandusosakonda siirdujaid.

Pauli ülikooliaastad kujunesid pingeliseks ja väga töiseks. Teda jätkus Eesti Rahva Muuseumi ülesandel Kagu-Eestis suulist pärimust koguma ja eesti metsade tundmaõppimiseks pikki matku ette võtma. Ülikoolis selgus Reimi hea kirjutamisoskus ja vajadus end kirjasõnas väljendada – tema esimene teadaolev kirjutis pärineb aastast 1922. Kuuludes Akadeemilisse Põllumajandusseltsi, oli ta siin metsatoimkonna organiseerija ja viimase baasil 1922. aastal Akadeemilise Metsaseltsi ellukutsuja. Hiljem tegutses ta lühemat aega ka seltsi

aseesimehena, olles siis koosolekute, referaatõhtute, näituste ja muude ürituste peamine organisaator. Oma tegevusega AM-is ja publikatsioonidega sõlmis Paul juba õpingute ajal talle hiljem nii vajalikud kontaktid Soome metsateadlastega. Juba 1922. a. sai ta TÜ üliõpilastööde konkursil esimese auhinna uurimuse „Tammemetsade seisukord kodumaal enne ja nüüd". Ülikooli ajal jõudis ta koostada AM auhinnatööna 1923. a. uurimuse „Kunstliku metsauuenduse tagajärgedest N. metskonnas mitmesuguste uuendusmeetodite järgi", 1924. a. diplomitöö materjalidel „Tamme kultuurid Lõuna-Eestis" ning 1926. a. veel „Haavametsa kasvatamisest".

Kogu õpinguteperioodil pidi Paul Reim võitlema majandusraskustega. Ülikooli ajal töötas ta isa madalapalgalise vallakirjutajana, saades näiteks 1923. a. 3000 marka (u. 30 hilisemat krooni) kuus. Õppursõdurina oli ta küll vabastatud õppemaksust, kuid elu Tartus nõudis talt kohati ülejõu näivaid kulutusi. Tavaliselt katkestati sel juhul ajutiselt ülikool, kuhu naasti peale mõneaastast raha kogumist. Paul Reimile ei olnud selline lahendus aga vastuvõetav, tema eesmärgiks sai ülikool võimalikult kiiresti läbida. See nõudis aga õpingutega samaaegset töötamist. Juba ülikooli alguses tuli tal teha õppelaen 15 000 marga peale. Õppetöö kõrval tegutses ta lühiajaliselt joonestajana ja tunniandjana. 1921. a. suvel töötas ta Kastre-Peravallas metsahindajana, järgmisel aastal kogus AM stipendiaadina samas metsanduslikke kollektsioone. Väheolulised ei olnud ka auhinnatööde eest saadud preemiad ja tagasihoidlikud honorarid. Majanduslik olukord, hea õppeedukus ja aktiivne ühiskondlik hoiak andis talle võimaluse hankida paaril korral Metsade Peavalitsuse ja üks väiksem erastipendium. Oma ülikooliaegse juhendaja Oskar Danieli initsiatiivil sai Paul Reim üliõpilasena ka püsiva töökoha ja alustas 1.04.1923 tööd metsanduskabineti nooremassistendina (kuni 1.10.1926). Diplomitöö „Tammekultuurid Lõuna-Eestis"edukas kaitsmine 13.05.1924 tegi temast **esimese Tartu Ülikooli metsateadlase**. Diplomitöö publitseeriti 1925.a.

Paul Reim töötas Helsingi Ülikoolis teadusliku stipendiaadina 1.09.1926 kuni 30.04.1928. prof. A. K. Cajanderi juhendamisel kandidaaditööks „Uurimusi haava seemnetest ja seemnetaimedest" ning kõrvalaines prof. Saari juhendamisel „Metsade tähtsus Eesti majanduslises elus". Nende uurimuste eest omistati Paul Reimile 31.05.1927 Helsingi Ülikooli põllumajanduse ja metsateaduse kandidaadi teaduskraad, mis 31.01.1929.a. atesteeriti Tartu Ülikooli poolt metsateaduse magistri kraadiks. Doktoritöö teemal „Haava paljunemisbioloogia Eestis ja Soomes kogutud uurimisainestiku valgusel" kaitses ta 26.10.1929 Tartu Ülikooli aulas, oponentideks olid prof. Dr. Hugo Kaho, prof. Dr. Andres Mathisen ja dots. Oskar Daniel. 15.11.1929 kinnitas **doktorikraadi** ülikooli valitsus ja Paul Reimist oli saanud **esimene kõrgeima teadusliku astmeni** jõudnud metsaosakonna lõpetanu. Vaatamata sõprusele A. Mathiseniga ja teaduslikele eeldustele ei saanud Paul Reimist ülikooli õppejõudu ega ka professorit mitmetel erinevatel põhjustel. Neist üks oli asjaolu, et metsakasvatust ja metsapoliitikat luges ülikoolis ka Kanepi kihelkonnast pärinev metsateadlane Oskar Daniel. Paul Reim jätkas tööd Voltveti metsaülemana, milline ametikoht muidugi sellist haridust ei nõudnud.

1932. a. abiellus ta Võrust pärineva Elsa Hõlpusega, õpetajannaga noorpõlve sõpruskonnast. Sellest abielust sündisid lapsed Malle, Helle, Tiiu ja Mart. Paul Reimi taotlust saada samal aastal Rockefelleri fondi stipendiaadina võimalus välismaal töötada ei saatnud oodatud edu, 1934. a. ülikooli rektori nimele saabunud vastus jättis küsimuse lahtiseks. Saatuslikuks sai hoopiski Vabadussõja veteranina liitumine Eesti Vabadussõdalaste Liiduga. Temast sai Voltveti osakonna esimees. Nagu teada, sai see saatuslikuks paljudele pärast 1934. a. Pätsi-Laidoneri riigipööret ja ta vabastati koheselt 1.04.1934 riigitööst. 1935. a. kevadel rajas ta Pärnusse ettevõtte „Dr. Paul Reim. Metsatööriistade Tööstus". Tegu oli pigem omanäolise konstrueerimisbürooga, kus „põlve otsas" valmisid tänaseni arvestamist leidvad originaalse lahendusega tööriistad. Ometi jäi turg perspektiivis kitsaks sellisele spetsiifilisele väikeettevõttele. Perekonna majanduslik olukord oli raske. Pärast mitmeid edutuid katseid taas riigitööle saada saabus sama ootamatu riigitööle ennistus 1936.a. nagu ta vabastaminegi oli olnud. Ta määrati Audru metsaülemaks ja tal on teeneid Potsepal asutatud hirvepargi väljaarendamises. 1937.a. ilmus tema olulisem raamat „Metsamajandus Eestis".

1.06.1939 määrati Paul Reim Voltveti Metsakoolist reorganiseeritud Tihemetsa Metsatehnikumi esimeseks direktoriks. Hoogne ehitustöö, ümber- ja juurdeehitused olid valmis Voltveti Metsakooli 15. aastapäeva tähistamiseks 16.06.1940. Pidustuste päeval jõudis kohale teade Eesti Vabariigi valitsusele esitatud ultimaatumist ja järgmisel päeval algas Eesti sisuline okupeerimine. Ööl vastu 14. juunit 1941 tuldi järele ka Paul Reimile ja ta perekonnale. Peagi lahutati Paul Reim perekonnast ja suunati vangilaagrisse. Vene tribunali otsusega hukati ta kui „paadunud rahvavaenlane" 24. aprillil 1942 Sverdlovski oblastis Sosva vangilaagris. Perekond – abikaasa, kõrgharidusega inglise keele õpetaja Elsa Reimi hoole all viidi edasi Siberi avarustesse. Üks lastest – Tiiu jäi Siberi mulda, teiste lastega tuldi 1956. a. tagasi, kui seda võimaldati ja alustati elu otsast peale. Ema ja isa soov – lastele hea haridus anda on täidetud, kõik kolm said kõrghariduse ja poeg Mart koos oma poja Tõnuga jätkavad isa erialal metsanduses. Paul Reimi saatusest saadi teada alles 1989.a.

13.02.2001 korraldati koostöös Eesti Metsaseltsiga Erastvere metskonnas Paul Reimi 100. sünniaastapäevale pühendatud mälestuskonverents. Tema teadustöid on analüüsinud prof. T. Meikar, prof. Ü. Tamm (Erastverest), P. Kask ja M. Margus. 23.11.2001 paigaldati Kooraste vallamaja seinale Paul Reimile pühendatud mälestustahvel ja esitleti T. Meikari ja P. Kase koostatud raamatut temast: T. Meikar, P. Kask Eesti metsanduse suurmehed. Paul Reim. 2001. Selle põhjal on kirjutatud käesolev lugu.

Kaja Kirsipuu meenutused

Kirja pannud Milvi Hirvlaane

Kaja Kirsipuu oma 90. sünnipäeval.

Kaja Kirsipuu (Vassar) on sündinud Linge koolimajas Koorastes 27.08.1919. Vanavanemad olid vanaisa Juhan Vassar, vanaema Miina Talv. Vanaisa oli teist korda abielus, esimene naine oli Kuku talust Kelder. Kuku talusid oli kaks – Mäe ja Ala-Kuku. Vanaisast oli tehtud ilus laul. Vanaisa teine naine Miina Talv oli Karste mõisa lastehoidja. Parun andis neile Jurgu kõrtsikoha rendile. Räägitakse, et eelmine kõrtsmik olevat jooma hakanud ja ajanud kõrtsi pankrotti. Seejärel läksid nad Jõksi mõisa moonakateks, elasid Jõksis Pädästiku tares. Seal elasid nad kuni poeg Paul Vassar (Kaja lell) sai Koigera koolmeistriks. Vanaisal oli 6 venda ja 1 õde. Vanaisa oli rätsep.

Kaja vanematest: isa Korneliusel oli kaks venda – koolmeistrist vend Paul ja rätsepast vend Kusta Vassar – Erika Vassar-Siilivase isa. Isa kolmest õest kaks (Elisabeth ja Helmi) olid vanatüdrukud ja kolmandast õest Annast sai abielu kaudu Anna Viin. Kaja isa oli kingsepp, ta võttis osa kahest sõjast – I maailmasõjast ja Vabadussõjast. Kaja isa mängis viiulit, aga ühel päeval kukkus viiul seinalt lihtsalt maha ja läks katki. Enam ta viiulit ei mänginud. Kaja vend mängis akordioni.

Kaja ema sai korteri Sillaotsa kõrtsi. Kui sinna tulid elama Länikud, siis nad puksisid Vassara pere sealt välja. Siis sai ema korteri vanasse Linge koolimajja, kus elas veel Baumanni perekond ja metsavaht Raig. Kaja sündiski Linge koolimajas. Kaja mäletab, et ta oli kahe-aastane, kui nad sealt ära kolisid – isa pani ta puukoorma otsa istuma. Linge koolimajas elas hiljem metsavaht. Linge koolimaja oli talukoht, sõja ajal põles koolimaja maha. Järgmine elukoht oli neil Kooraste mõisa aidamehe maja. Too asus teiselpool jõge, Kooraste veskist allpool. Seal elas Kaja koos vanemate ja sõtse Anna (isa õe) pere. Kui veski töötas, siis vesi voolas väga kiiresti. Kajal on meeles, kui ta kukkus 4-aastasena jõkke ja pidi äärepealt uppuma. Kaalult väga kerge laps, must plüüsmantlike seljas, oskas ta ometi haarata kinni heinatuustist ja tirida end kaldale. Kaja sündimise ajal oli isa Vabadussõjas. Vanaisa-vanaema armastasid oma miniat – Kaja ema väga. Isaga oli Kaja ema tuttavaks saanud isa õe pulmas. Vanaema vaatas hoolitsevalt ikka sahvrisse: „Ma kae, kas sul midagi süvvä kah om!“

Isa sai Vabadussõjas osalemise eest võimaluse valida endale asundustalu. Talle pakuti maatükki mõisa südames ja teine koht oli ääremaal, teisel pool Kooraste Suurjärve. Isa armastas väga loodust ja valis teisel pool järve asuva Savisaare talu. Seal oli varem karjamõis olnud. Koht oli väike, üldse 11,3 ha, sellest põldu 5,7 ha, palju metsa, aga heinamaad vähe. Talus oli kaks lehma, 1 hobune, sead. Naabriks oli Elmar Kooviku pere, kellel oli samuti hobune ja põldu hariti kahe peale kokku kahe hobusega paaris. Põllutöömasinatest olid olemas vedrud, äke, looreha. Aias olid marjapõõsad, õunapuud. Paraku oli isa tervis vilets. Palju jäi tegemata. Talu ehitas lõpuks välja Kaja abikaasa Leonhard Kirsipuu, kes oli elukutselt metsapraaker. Kaja abiellus 35-aastaselt, oma abikaasat hindas ta kõrgelt, nimetades teda kullatükiks, Kahjuks suri abikaasa pea 20 aastat tagasi. Mees oli teist korda abielus, esimesest abielust on tütar, kes elab Tartus.

Koolis käis Kaja neli talve Koorastes ja kaks talve Karstes. Tahtis väga minna Erastverre täienduskooli, aga majanduslikel põhjustel ei olnud see võimalik. Ta saadeti hoopis Tartusse õmblejast täditütre juurde õmblemist õppima. Täditütrel oli uhke kabinet-õmblusmasin, mille Kaja sai hiljem endale. See oli siis, kui täditütar sõja ajal välismaale põgenes. Selle masinaga on Kaja õmmelnud pool sajandit ja see on tal aidanud üle elada kõik rasked ajad. Pärast sõda tasuti õmblemise eest põhiliselt natuuras (toiduainetega). Kaja „kunded” olid Kooraste, Karste, Kaagvere, Koigu ja Urvaste naised.

Kaja armastas väga lugeda. Läks hommikul heina niitma, põnev raamat oli kaasas ja hein jäigi niitmata. Ka muusikat ja laulmist armastab ta tänini. Üle kõige meeldis talle „krutskeid“ teha. Kord olid tal õmblust õppimas tüdrukud, nende hulgas Hele Türna ja Marta Teever. Näiteks otsustati tüdrukutega, et nad ei räägi täna „r“ tähte. Külanaised said pärast juttu puhuda, et „näe Kirsipuud ei oska rääkida, pudistavad „r“ tähte!“ ja nalja sai palju.

Teistmoodi kurbi mälestusi on Kajal ka. Kui lell Paul naise Karstesse tõi, läksid perekondlikud suhted kehvaks. Noorik Alma oli olnud ainus laps ja kõik pidi tema tahtmise järgi käima. Pauli õde Elisabet oli Koigeras venna juures perenaiseks, hiljem ka perenaiseks Erika Vassar-Siilivase juures. Erika isa Kusta läks ära Veriorra kui naise võttis. Erika käis Pallases õppimise ajal ikka koolivaheaegadel niikaua kui vanaisa-vanaema elasid Pauli juures. Pauli juures elasid ka tema ema ja isa. Noorik tahtis aga neist lahti saada ja soovitas Paulil nad vaestemajja saata. Siis võttiski Kaja isa oma vanemad enda juurde Koorastesse elama. Ka isa vanatüdrukutest õed elasid oma surmani nende juures. Neid oli saadetud talvel külmaga üle järve tulema, vaid suurrätikud käe peal. Tema vanemate juures nad elasid ja surid.

Koorastes oli väga aktiivne seltsielu. Rahvamajas töötas segakoor. Kajale meeldis väga laulda ja tantsida juba kolmeaastasena. Isa hoidis teda väga ja kui laps teatas, et pane hobune ette ja vii mind koolimajja, siis isa seda ka tegi. Laulis kõiki neid laule, mida koolis õpetati ja tantsis kõiki tantse. Siis teatas vanaisale, et nüüd tahan koju ja hobune pandi ette ja laps viidi koju. Vanaisale aga õpetas laps oma tantse, sundides tedagi põlvi nõksutama ja

Paul Vassari kolm õde, Kaja tädid.

riieldes kui ta valesti tegi. Vanaema elas üle 90 aasta vanaks. Veel mäletab Kaja kahte laulu oma lapsepõlvest „Mis mulle jutustad koidiku tuul“ ja „Käes on meil juba suvitsed“

Isa õde Helene ei armastanud seltskonda. Anna abiellus leskmehe Viinaga, neil oli kolm poega, kellest kaks surid leetritesse ja kolmas on ka surnud. Sõtsed Helene ja Elisabet surid Kaja kodus. Almat aga ei mäletatud hästi. Ta oli kuri ja kiusakas. Vanaema-vanaisa jaoks pidi Betti piima näppama lehma lüpstes. Tagasi tulles Siberist tahtis ta nende talu ära võtta, et nad ei jõua makse maksta.

Kaja käis viimases Eestiaegses leeris Kanepi kirikus 1939. Ausamba avamise pidustuste puhul pandi hobune ette ja sõideti Kanepisse. Kirikumõisa taga lohus nurme peal kivi juures olid lastepeod. Noorte elu oli tema noorusaal' lõbus. Käidi ballidel, tantsiti ja lauldi. Mängiti ka omakandi kirjaneitsi Erika Alandi näidendites. Erikat mäletab Kaja hästi.

Kõige kaunim on elada oma väikeses tares Kooraste Suurjärve kaldal. Peale 90-aastast sünnipäeva käis Kaja veel ikka Kanepi vahet, lõi aktiivselt kaasa Kanepi pensionäride klubi „Ajaring“ lauluansamblis, tegi vanaaegseid kollaseid „munakooke“ igaks sündmuseks ja kostitas nendega sõpru. Koheva munakoogi retsept pidi pärinema mõisaproualt.

Paul Vassari kirjad Linda Helmi Ojale aastatel 1901-1907

Paul Vassari paarkümmend kirja Koigerast pärineva Linda Helmi Ojaga (sündinud 5.01.1883) on Leili Kleemeier-Sarapuu valduses, kes andis nad lahkesti kasutada. Linda Helmi Oja on Leili vanatädi, tema vanaema õde.

Armastusloost ei kujunenud abielu, kuna Linda Helmi lahkus Venemaale oma venna juurde.

Alles paljude aastate möödudes tõi selgust sellesse armastusloosse Kaja Kirsipuu (Vassar), kes juhuse tahtel kohtus Lindaga Tallinnas kas sõja ajal või sõja järel juuksuris. Algul ei võtnud juuksur Kajat jutule, et miks ta aega kinni pole pannud. Lõpuks küsis, kust ta on, kas maalt, kui maalt, miks ta toidukraami kaasa ei toonud. Kaja vastas, kui kaugelt ta on ja siis selgus veel tõsiasi, et Kaja on Vassar ja tema lell on Paul. Seejärel jätkus juttu kauemaks!

Paul Vassari pere. I reas Pauli ema Miina, abikaasa Alma poja Heinoga (1925), Paul, külaline Tallinnast. II reas Helene, ja Elisabeth (õed), Kimalase Betty, Juuli (Drenkhan) - Maria ämm.

Linda jutustas Kajale, et oli läinud Venemaale Rõbinskisse, et seal tööd leida. Saatis sealt ilma tagasi aadressita postkaardi Paulile, seejärel nende sidemed katkesid. Asjasse toob selgust üks Pauli kiri 1907. aastast, kus ta kirjutab, et oli väga solvunud sellest, et ta armastatud tütarlaps ilma temaga rääkimata lahkus ära Venemaale. Tegelikult oli Karstes Pauliga omamoodi lugu olnud. Paul kirjutab, et teda kutsuti sageli Kuku tallu. Kuku peretütar Anna koolimaja naabrusest pidi abielluma Musta Pauliga. Aga Anna tekitas vahepeal armukadedust Vassar Pauliga flirtides. Pärast abiellus Anna ikkagi Musta Pauliga, aga teise Pauli suhteid Lindaga oli ta rikkunud.

Paul Vassar oli tunnustatud kooli-õpetaja, sündinud Koorastes. 9.mail 1879, surnud 1949 Siberis.
Ta sündis käsitöölise Juhan Vassari ja Miina Talve peres, lõpetas Kooraste algkooli ja Kanepi kihelkonnakooli, algkooliõpetaja kutse omandas kursustel. Esimene töökoht oli Vana-Piigaste abikooli õpetaja 1897-99, Krootuse abikooli õpetaja 1899/1900, Koigera vallakooli õpetaja 1900-02, Karste 3-klassilise algkooli juhataja 1902-1919, Karste 6-klassilise algkooli juhataja 1919-1940, 1926 abiellus ta Alma Eliise Oerniga, neil oli kolm last. 1940. a. suvel lahkus Paul Vassar Läänemaale, sealt küüditati ta koos perega Siberisse, kus suri 1949. 1902 aastast tegutses Vassar koolimaal põllumehena, juhatas kooli koori, ristis lapsi, oli Kanepi kirikunõukogu liige, Noorkotkaste Karste rühma vanakotkas. Ta osales aktiivselt seltsielus kõigis koolides töötades.

Kirjad:

1. jaanuaril 1901 [Koigeras, väga ilusa kalligraafilise kirja ja hea õigekirjaga - M.H.]

Austatud neiu L. H. Oja!

*Soojast südamest toon ma teile oma kõige paremaid ja õiglasemaid uueaasta õnnesoovisid. Piaks taevas Teid uuel aastal õnnistama ja kaitsma, piaks ta Teie soowisid jas lootusid täitma, et teie tuleval aastapöörul rõõmsa südamega läbikäidud tee peale tagasi wõiksite waadata. Soowin Teile mitte üksnes uueks aastaks, waid ka kõigeks elueaks kõike, mis aga iganes õnneks wajalik on üteldes: Elage heasti ja kõigeparem õnn kiigutagu Teid oma kätte pea*l!

Seda soowib Teile kõigeõiglasemast südamest

Teie austaja P.Wassar

Taewas heldesti Sind saatku
Sinu elu õrnal teel
Isa silm Su peale waatku
Õied õitsegu õnne eel.
Armastuse magus mõnu
Juhtigu Sind wooruses
Kandku süda õnnesõnu
Õnneõisi nooruses.
Õitse järgest kui inglike taewas
Nii tasa, alandlikult ja puhtalt
Jää kindlaks ka kurbtuses, waewas
Kuni abi saad ilmade juhtjalt
Käi wagadus wooruse rada
Et õnne ja rahu wõid maitsta
Ehk hukatus teesid küll sada
Seks inglike wõtku sind kaitsta

[1 nurgal, daatum kirja lõpus *31.mail 1901 Koigeras* M.H.]

Austatud Neiu L.H.Oja!
Kui nägin Sind, end wautas
Mu hengesse Su silm
Mu süda rõõmu leeki aas
Mu waimul ilu ilm!

Jah mitte üksinda Teie silmad, waid Teie terwe kuju wautas end sügawasti, nagu üks rauaga põletatud märk minu südamesse juba siis, kui Teid esimest kord nägin. Teie

wiisakus, lahkus ja iludus on asjad, mis mind on sundinud Teid üle kõiki teiste neidude auustama ja teist kõigesuuremat lugu pidama. Ja weel enam: Teie olete ka armastuse tule minu südames põlema süütnud:

Nõnda et mõtlen nüüd:
„Sind“ ei iial muud.
Aga
Oh paha tund miks tulid sa
Ei armu toonud sa!

Sest enne kui oma tundmusi Teile sõnadega oleks wõinud awaldada, tuli äkiline pööri päew, hirmus kole, arusaamata päew. Teie lahkus minu wastu kadus. Ja kui äkiste ta kadus. Täna olite lahke, aga üks päew wahet, näitate Teie ennast minu wastu kui oma kõige suurem waenlase wastu üles. Üleeila rääkisite lahkeste, täna ütlete minule ainult paar kõige karedamat sõna oma õe otsust kinnitades. Ja mis mind kõige enam waewab on see, et selle asja põhjus minule täiesti arusaamata ja teadmata on ja Teie õe üteluse järele minule ka igawesti teadmataks pidada jääma. Oi, oi see näitab minule liig olewat, sellepoolest siis

Ei rõõmu enam tunne ma
Mu süda murtud ka
End minust kaugel hoiad sa
Mind ei wõi sallida.

Et aga mina ennast siin täiesti ilma süüta tean olevat, siis on minul seda palju kergem ärakanda, sest ma ei ole teid ega ka Teie õde ei sõna ei ka teuga kusagilgi puutunud, ei saa seda ka ilmaski tegema. Olgu see asi minule ka nii hirmus kui ta on, aga Teid seal süüdi mõista ma ei wõi, sest nagu ma usun, on seda üks „sala madu“ wõi wanasarwik ise oma keelepeksmisega kõik kordasaatnud, sest keegi surelik inimene ei julge nii häbemadat walet rääkida. See piab ju üks hirmus suur ja kohutaw asi olema waletatud, kust nii kange wiha wõib tõusta nagu teil minu wastu praegu näib olewat, et ma enam iialgi oma jalga Teie korterisse wiia ei wõi ja et seda asja, nagu Teie õde ütles ja mida ka teie nõnda samo perra kiitsite. Päälegi ei ole Teie ka minule ühtegi truudust tõotanud, et minul õigus oleks Teid süüdi mõista.

Aga ma ütlen teile:
Miks waatsid mu peale nii lahkelt
Et tuksuma hakkas mu rind
Miks rääkisid sina nii ellalt
Et unusta ma ei wõi Sind
Sest, et
Su nõiduslik silmade sära
See on ärawangistand mind
Sa wõid mind põlgata ära
Aga iial ma ei unusta Sind.

Wihake ja põlake mind kui arwate endal selleks õigust olewat, aga seda teadke, et minul Teid ega Teie õde wastu ühtegi wiha ei ole. Mina saan Teid weel kord paluma, seda asja minule sügawamalt teadustada, ehk on wõimalik seda weel kuidagi heaks käända ja meie olekut, kui mitte paremale, siis ommetegi endise järje peale tagasi seada, ehk küll minu palawam soow oleks, Teid surelikkude seast kõigekallimaks nimetada. Aga

Kui ükski palwe ei mõju Su lahkust mul wõita su käen
Ma siisgi palun Sull õnne
Ja rõõmugi Looja wäest.

Ja siis just pean ma Teist lahkuma. Kui siis tähedki Teie õnnetaewas särawad, siis tuletage wahel ka mind ja minu kolme mainitud soowi sõna meelde

Ela, õitse, armasta!
Teie põlatud

P.

Koorastest pärinevast kirjanikust ja kunstnikust Erika Aland-Vernikust

(Lühendatud artiklist Heino Sikk, Võrumaa veskineiu kohvipõllumaal, Koit 3.04.1993)

Lugu on Kooraste vallas Tamme talus 3. aprillil 1913.a. sündinud möldritütar Erika Aland-Vernikust, kelle kodumaa alates 1939.a. algusest oli kohvipõllumaa Brasiilia – Sao Paulo osariigis Santo Andres.

Erika sündis Koorastes Johani ja Miina abielust, kus lapsi kuus – kolm poissi ja kolm tüdrukut. Talu kutsuti rahvasuus „Kustoks". Erika ise kirjutab: „Kusto polnud tavaline talu. Oli rohkem mõisa moodi. Isegi kaks puiesteed – üks kuuskede ja teine tammede allee – viisid tallu. Suurmajapidamine koosnes kahest talust Ala- ja Mäe-Kustost. Palju maad, palju metsa, kahe talu hooned. Kusto oli Kooraste Šveits. Isegi parun Ungern-Sternberg olevat oma perega mõned korrad seda looduse ilu vaatamas käinud. Seal seisis ka Kõrgemägi (muistne hiis), mis hiljem muinsuskaitse alla võeti. Kusto peremees Johan Aland (endine vene valitsuse politseinik) ehitas Kusto orgu, kus voolas keskmine jõgi, veski, ise hakanud möldriks. Seda ametit pidas ta kuni äkilise surmani 1932.a.".

Sünnipaiga avarus ja loodus kujundasid ka Erika ilumeele ja iseloomu terveks pikaks eluks. Kooliaastad kulgesid Kooraste 4-kl. algkoolis ja Kanepi kõrgemas algkoolis. 1926-32 õppis ta ja lõpetas *cum laude* Otepää gümnaasiumi humanitaarharu. See andis õiguse astuda ülikooli ilma eksamiteta. Kõigele tõmbas kriipsu aga isa surm. Erikast sai „ametita haritlane". Elas ja töötas kuus aastat Kustol „preili" ja talutüdruku rollis. Et õppida mingi amet, astus ta 1938.a. Tartu Riiklikku Meditsiiniõdede Kooli. Abiellumine polnud kavas, aga Erika oli armunud ja sellest polnud pääsu. Kosilaseks osutus Brasiilia eestlane Jüri Vernik, kes saabunud kodumaale sõjaväekohustust täitma. Tuli valida – kool või abielu. 13. augustil 1938.a. laulatati Erika Aland ja Jüri Vernik Kanepi kirikus. Kodumaalt lahkumine sai teoks vahetult enne teise suure sõja algust – detsembris 1938.a. Brasiiliasse jõudis noorpaar 1939. a. algul.

Juba gümnaasiumiaastatel armastas Erika kirjatöid teha ja luuletusi riimida. Esimene luuletus, mis ilmavalgust nägi, oli „Kohtumine iseendaga", see ilmus „Kevadikus" ja tunnistati luulevõistlusel üheks parimaks tööks. Luulekatsetusi kogunud ka „OLI-ON" peatoimetaja Yri Naelapea. Kontakt Y. Naelapeaga säilis ka siis, kui temast oli saanud sõjapõgenik Austraalias, Kanadas ja USA-s. Kui Erikal sai valmis käsikiri „Kohvipõllu leivast", pakkus Naelapea vabatahtlikult selle redigeerijaks. Seda teinud, tunnistas ta, et raamat väärib kirjastamist. Läks veel aastaid, enne kui see B. Kangro EKK poolt 1990.a. välja anti.

Veel kodumaal elades kirjutas Erika mõned näidendid, mis ka lavastatud said. Üks neist oli „Eesti nimi", mis lavastati Kooraste algkooli ruumides. See sündis 30-ndate aastate algul, mil nimede eestistamine päevakorras oli. Näidendeid on tulnud veelgi: „Suveõhtud Toonastes" (1949), lastele „Imede öö" (1952), „Metsavana surm" (1953), „Ja Lumemees nägi unes…" (1954). Kaks viimast neist on tõlgitud ka portugali keelde ja leidnud tunnustamist noorte teatripalade võistlusel Sao Paulos. Mitmed teatritükid, nende hulgas ka draama kolmes vaatuses „Suveõhtud Toonastes" on ette kantud Sao Paulo Eesti Seltsis „Uus Kodu" 1949.a. teatmeteosest „Välis-eesti draamakirjandus, Toronto, 1984, leiame veel 5-vaatuselise näidendi „Vanad eesti kosjad" (puudub aasta).

Luuletusi ja proosat on ilmunud ajakirjades ja ajalehtedes „Meie Tee" (USA), „Eesti Kirik" ja „Teataja" (Rootsi), „Triinu" (Kanada) ning Brasiilia perioodikas. Lastenäidendite lavaletoomise au Brasiilias kuulub samuti temale. Varem selliseid lavatükke, mis otseselt lastele kirjutatud, seal ei tuntud. Luuletusi ja proosat on ette kantud Sao Paulo raadios.

Erika teiseks harrastuseks oli tegelemine tekstiilikunstiga. Ilumeel, mis sünnimaalt kaasa viidud, on rahvusmotiivide näol ehisvaipadel edukat kasutamist leidnud. Selles osas on Erika täielik autodidakt. Tema esimene töö „Transtsendental" sai Salao Paulista de Belas Artes kunstinäitusel (1984) pronksmedali. Vaibal näeme kullerkuppe, rukkililli, kahte pääsukest. Tunnustust on pälvinud tema teisedki tööd.

Juunilaul

Erika Aland-Vernik Brasiilias 18. mail 1993
Pühendatud koolivennale ja sõbrale Aksel Markile 80. sünnipäevaks
Viruskundra nr. 8 (46), august 1993, „Viruskundra" lk. 406

Mu sõber, kui nüüd astud koduraale
vii kaasa õnn ja rõõmus tervitus
Eestimaa murule ja mullale
mis peolaulaks kakratega katnud kesa
kus kari sööb

ja niidule kus esimese lõikuse hää hõng
lookaarele on meelitanud jätma rehas…

Ja varsti kumava koidu embusesse jõuab eha
ja päeva ilust sünnib aasta valgeim öö.

Siis kaskedega kaunistatud kõval murusõõril
sa külaline kaugelt tulnud mees
kes kord siit lahkus, kaua viibind võõrsil
nüüd otsib enda jälgi mis on kustund koduteel…

Küll igatses ja hullas Kikka Kaarli lõõts
mis kostis kaugele kui mere kohin –
kui noorus ühe külaneiu on printsessiks krooninud
ta kõrval istud kuusekännul nagu troonil…

Kas selles valges öös kas tõesti ma veel olla tohin
ja oodata uut päeva hommikuni?

Et mõista mis on ilmsi ulm või uni –
kes selle kummatuse lummas uskuda küll võis
et ise olid puhkev sõnajala õis
kord juunis jaaniööl…

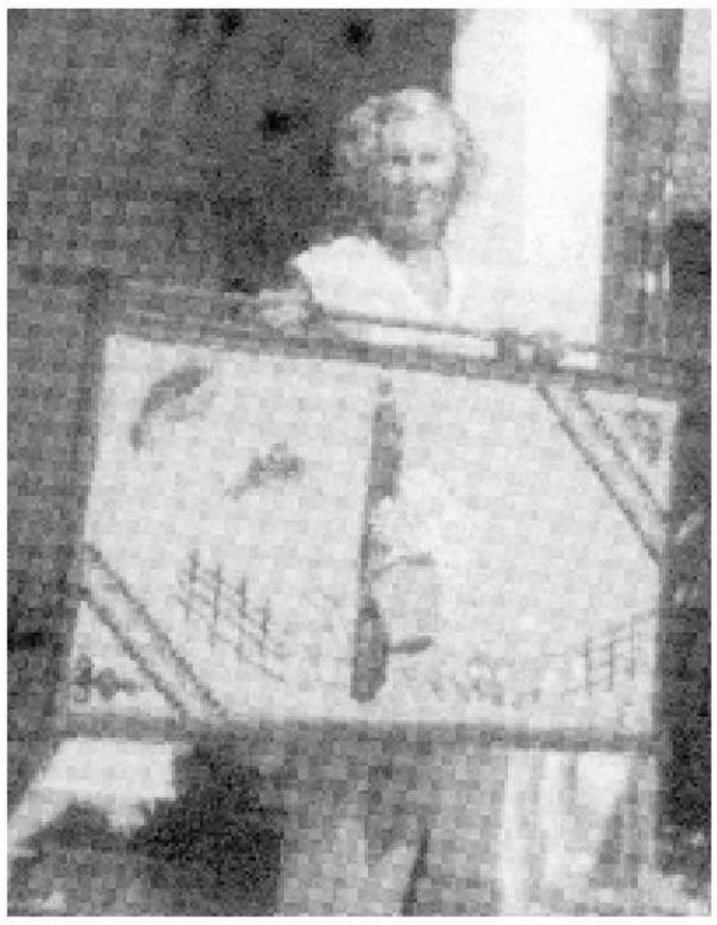
Nüüd kuningliku kuue elu heitnud maha
ja pole mõtet küsidagi miks
Vaid mõlgub meele – teada tahaks –
kas Kanepi on jäänud Kanepiks?

Jaanipäev

Erika Aland-Vernik Brasiilias 1992
Viruskundra Nr. 6 (32) juuni 1992, Viruskundra lk. 401.

Päevi ette ju punas
ootustes õhetas
ulmades imesid lubas
jaanipäev juunine.
Ema teeb valge sõira
köömned kui kirbud sees
tädi läeb lapse eest karja
uni on magusam meest
läbi katuse seirab
piilub ja pilgutab
päike kui vallatu kutsu
tütarlast tõusma kutsub
unel on une mesi
heintel on niitude lemme
unes kui tasakesi
kuuldakse hõikavat memme.
Juba on õue toodud
hobu ja vedruvanker –
jaanipäeva auks loodud –
lapsed, end riidesse pange!“
Tädi on läinud karja
sõsar seab roosid vaasi
eile pähe said pärjad
Punik Mustik ja Maasik…
Valgus on põhjas ja lõunas
kalmuaias on uni magajail magus –
Suurpüha – lastele lasterõõm üha –

“Ainus õunapuu, mis järgi jäänud sajast. Säärane on praegu Kusto, mu isatalu. Isegi varemeid pole enam. Põllumaad on söötis või täiesti metsa kasvanud. Veskist on järgi jäänud vaid kivihunnik. Aga Eestimaa on siiski ilus.”
Erika Aland-Vernik oma viimasel käigul kodutalus, 1996.

Erika Aland-Verniku fotod
pärinevad Aksel Marki erakogust,
kingitud Milvi Hirvlaanele.

mõdu ja jaanikaunad…

Ema on ainus ja asendamatu

Haruldane peen ja ilus kaelaehe, põimitud kastanpruunidest juustest – imetlust vääriv käsitöö – ja noore naise pilt (foto) – need esemed on jäänud temast, mida hoian enesega. Näopilt mu emast ja kaelaehe (kord) ta elavaist juustest! See on jäänud…Minu ema…Kui palju mälestusi! Kurbus. Ja silmad vees. Kui palju aastaid, mu ema?

Meie lahkumine oli detsembris aastal 1938. Jätsin su pisaraisse. Sain su kurbuse ja valu põhjuseks. Emake, andesta, olin noor ja ei mõistnud veel emasüdant. Pealegi oli mul kindel lootus sind uuesti näha ja sülelda. Mu plaanis ei olnud jäädav lahkumine. Aastal 1940 Venemaa punane võim oli juba vallutanud Eesti ja algasid kannatuste ja valupäevad eesti rahvale.

Seitse aastat olin lahutatud sünnimaast. Ei ainustki teadet, ei ainustki kirja. Lõpuks tuli kiri vennalt, kes oli Siberis sunnitöölaagris. Teised kaks venda „kadunud" ja vana emake viidud Siberisse. Seal ta ei pidanud kaua vastu. Paari nädala pärast suri ja sai maetud. Täiesti üksinda. Ei ükski ta kuuest lapsest polnud ta juures. Ei olnud matuseid, ei olnud pisaraid, ei olnud leinajat. Ainult Siberi susi ulus Irkutski öös. Ja tähed särasid taevalaotuses. Sellest kõigest kuulsin palju aastaid hiljem.

Emake, kallis, kuni tänaseni ma ei tea, kus puhkab su põrm, kas pruunis, mustas või punakas mullas. Ei tea ka, kas keegi püstitas puust või traadist ristikese su kääpale. Ma ei viinud ainustki lille. Ja pisaradki jäid hiljaks.

Palju aastaid kannatasin selle kummastuse küüsis. Aga aeg, see kõikide haavade parandaja, muudab ka inimese mõtted ja arusaamise. Kõigil meil elavail on ees lahkumine. Sellest ei ole pääsu. Mis meist järele jääb? Mõni foto, mõni ese, nimi. Ja mälestused. Mälestusi ei kustuta ka surm.

Ema, sa elad ja oled mu juures mälestuste majas, mis kuulub ainult meile kahele. See on pühapaik, mille sa täitsid palvetega mu eest. Ei kunagi ei keegi või mind lahutada sinust. Iga aastaga tulen sulle lähemale, kuni sulame üheks lõpmatus Eluringis…Sa avasid mulle elu – müsteeriumi ukse.
Erika Aland-Vernik, Brasiilia, aprillis 1994.

Veskid

1. Võhandu ülemjooksul on ajalooliselt võimalik kindlaks teha 21 veskikohta, lisaks asus Võhandu jõkke suubuvatel ojadel veel 6 vesiveskit. See on päris suur arv, kui arvestada suhteliselt lühikest jõelõiku. Paraku on enamik veskeid koos oma vesiehitistega praeguseks hetkeks hüljatud. Ajalooliselt kasutati vesiveskeid Võhandu jõe ülemjooksul mitmeks otstarbeks, lisaks vilja jahvatamisele toimus neis ka lina töötlemine, palkide saagimine ja laastulöömine.

Kanepi Palojärvest ja Maruorust (kus asus eelmisel sajandil samuti veski) kogunevad veed voolavad vahetult enne Võhandusse suubumist läbi Kurvitse veski. Teateid tema kohta on leitud juba 1638. aastast. Ajaloolisi hooneid pole enam säilinud, veskihoone meenutab tavalist kuuri. Veskipais koos selle taga oleva väikese paisjärvega aga on säilinud. Veski töötas vee jõul 1968.aastani, seejärel elektrimootori jõul veel 1990.aastate algul.

Kooraste poolt Jõgehara piirkonnas Võhandusse suubuval Sillaotsa ojal ja tema lisaojadel asus minevikus 3 veskit. Esimene neist paiknes Kooraste mõisa lähedal Teda on mainitud juba 1511. aastal, kuid tänapäevani pole ta säilinud. Sillaotsa oja mööda ülesvoolu liikudes jõuame Kooraste Suurjärve suubuva Tammeojani, millele veski rajati 1910. aastal. Kahjuks hävis hoone 1938. aastal tulekahju tagajärjel. Liikudes Sillaotsa ojast edasi Kapatsi ojale, satume taas seal kunagi asunud veski asukohale. Kahjuks pole ka see tänapäevani säilinud.

Jõgehara veskihoone üleval ja veskipaisu

Kõik nimetatud ojad ühinevad Võhanduga allpool Kurvitse veskit - Jõgeharal. Siin asus juba suurem vesiveski, mida mainiti esmakordselt 1839. aastal. Tegemist oli polüfunktsionaalse veskiga, kus jahvatati vilja, kedrati villa ja saeti metsamaterjali. Jõumasinana kasutati algperioodil vesiratast, mis hiljem asendati veeturbiiniga. Hiljem paigaldati aurulokomobiil ja diiselmootor. Alates 1932. aastast tegutseti püüliveskina ning kõrvaltegevusena valmistati ka omapäraseid Jõgehara kontrabasse. Üle veskipaisu kulges oluline tee, mis veski ees oli sillutatud maakividega. Veski lõpetas tegevuse 1980. aastatel. Peale seda kasutati hoonet elamuna. Praegu on hoone mahajäetud, veskipais osaliselt ja sild täielikult lagunenud.
Tekst ja fotod Joonas Leib (TÜ bakalaureusetöö „Võhandu jõe ülemjooksu ja selle valgala kirjeldus“, 2008).

2. Pühajõgi ehk Võhandu jõgi saab vee paljudest ojakestest, allikatest ja järvedest. Tavakohaselt öeldi, et Pühajõgi algab Jõksi järvest, tegelikult on alguse leidmine küllaltki keerukas. Jõksi järve voolab 7 km pikkune Oboala oja, mis algab kraavina endise Saverna mõisa alt. Vett saab ta Imisoost (Himusoost) ja 3,3 km pikkuse Hansu oja kaudu ka Piigaste ümbruse küngastikust, Sirvaste oja (6 km) kaudu küla ümbruse küngastikust ja Mürgra mõisa põldudelt. Jõksi järvest väljavoolav oja kannab Ritsike nimetust, Lajavangus kutsutakse oja juba Lajavangu jõeks ja Kurvitse veski all kannab ta Tüüra jõe nime. Ritsike ojal oli samanimeline veski.

Teine ojakeste-järvede grupp, mis annab Pühajõele oma veed, toob need Kurvitsa veski ees olevasse Mutsina järve Palujärvest. Maruoja toob sinna ka Perätsjärve ja Kikkaoja veed. Ka Maruorus oli XIX sajandil veski.

Mutsina järv on kaevatud kraavi kaudu ühenduses Kõverjärvega. Kooraste mõisa juures oli samuti veski, millest teateid juba 1511.aastast. Mutsina järve ja Kurvitsa veskijärve vahele oli ehitatud 0,5 meetrise veekukkumisega lisapais juba enne Esimest maailmasõda. Pärast Teist maailmasõda tõsteti Mutsina järve pais kõrgemale ja veekogu kuulus Kooraste metskonna kalakasvatuse süsteemi. Kurvitsa veskit läbiv vesi ühineb allpool paisu Tüüra jõega.

Kurvitsa veski kuulub vanimate veskite hulka. 1638. a. toimunud Liivimaa maarevisjonil oli Kooraste mõisal juba kaks veskit. Üht neist, kus oli möldriks Mutzume Teppan, tulebki pidada Kurvitsa veskiks. Veski on näidatud ka 1718.a. ja 1839.aastal väljaantud kaartidel. Kuna Kooraste mõisal oli mitu veskit, müüdi Kurvitsa veski Erastvere mõisale. Sestsaadik jäigi Erastverele kuuluv Kurvitsa veski Kooraste valla piiridesse. Kurvitsa veski on mitmel korral tules hävinenud. Nii põles veski 1924. aastal maha. Tuli sai alguse linarabamise ruumist, kus tolm plahvatas. Veski taastamine nõudis pikemat aega ja see ehitati jõe paremale kaldale. Vana veski vundamendile rajati elumaja, mis põles Teise maailmasõja ajal. Jõumasinaks oli pealtlöödav vesiratas, 1938.a. muretseti veeturbiin. 1944.a. augustis oli veskis järjekordne tulekahju. Endise palkhoone asemele ehitati sõrestikhoone ja 1946.a. oli veski jälle töökarras. 1948.a. natsionalisseriti veski Kooraste Põllumajandus-ühistule. Veskis oli elektrivalgustus ja turbiinile lisaks veel 20 kW võimsusega elektrimootor.

Pikkjärve ja Vaaba järve vahelist osa nimetatakse Kusto ojaks, mille lähedal on Kustomägi ja Kusto veski, sealt pärines Erika Aland-Vernik. Maruojja suubuva Kikkaoja ääres oli ka Kikkaoja veski.

Kooraste Suurjärve voolab veel Rebase ehk Loko oja, millega on liitunud Kaagvere oja. Rebase oja kaldal oli kunagine Kooraste mõisa veski, mida nimetatakse juba 1511.aastal. Ka Poola-aegsel inventariseerimisel (1582-1591) on seda veskit nimetatud. Siis tuli veskile jahvatamise eest anda kaheteistkümnendik teradest, millest kolmandik läks möldrile ja kaks kolmandikku oli kuninga osa. See veski tegutses ka 1638.a., hilisemates allikates ei mainita. Arvatakse, et veski asetses endise valitsejamaja taga, veskipais oli praeguse kalatiigi paisu kohal.

Urvaste mailt voolab läbi Alopi ehk Paabo järve Kapatsi oja, millel oli enne Kooraste Suurjärve jõudmist Kapatsi veski. Juba 1839.a. kaardil on veski ära toodud. 1902.a. ostis veski Johann Käis (1839-1919), kes pidas Kahkvas koolmeistri ja vallakirjutaja ametuit. Veski jäi seisma 1950.aastal, kaks aastat hiljem ehitati vana veskihoone Kooraste metskonna jaoks ümber. Alopi ja Veskijärves ning mitmes teiseski järves lähikonnas kasvatas metskond kala. Aastas turustati tonni ringis karpkala.

Kurvitsa veskit läbiv vesi ühineb Jõksi järvest tuleva Tüüra jõega, natuke maad edasi, enne Jõgehara veskipaisu lisandub sellele Kooraste Suurjärvest tulev Sillaotsa ehk Kimmi jõgi. Siitpeale tuntakse ühinenud jõge Pühajõe nime all, kuigi allpool on tal kohati ka teisi, kohalikke nimetusi.

Pühajõe esimeseks veskiks on Jõgehara veski. Seda nime on varem kasutatud mitmeti: Jõgearro, Jõdearu, Jõgeara. Jõgehara veski on juba 1839. a. Rückeri kaardil. Esimesed jõumasinad olid pealtlöödavad vesirattad. Selle sajandi algul võeti kasutusele veeturbiin, 1920. a. muretsetud veeturbiini võimsus pidi olema 35 hobujõudu, kuid madala veeseisu (veekukkumine 2 m) tõttu projekteeritud võimsust ei saavutatud. Sõjajärgseil aastail lisandus 20-hobujõuline lokomobiil ja pärastpoole ka diiselmootor. 1968.a. saadakse elektrienergiat ülemaalisest energiasüsteemist. Veski oli ümbruskonnas hinnatud hea püüli pärast, alates 1932.a. töötas siin kuulus püüliveski. Viimati jahvatati Jõgeharas vilja 1969.a. Veski juures olevas puidutööstuses hakati 1959.a. Hans Reedi juhendamisel valmistama kontrabasse. Jõgeharas oli saekaater, puidutööstus, villatööstus ja valati kaevurakkeid.

Otepää mail asub Pühaallikas, kust vesi voolab Vidrike-Kooraste ürgorgu mööda Tammeoja kaudu Kooraste Suurjärve. Tammeojale ehitati 1910.a. veski (põlenud 1938). Vidrike-Kooraste ürgoru keskel olevast Pikkjärvest võib juba süstadel või kummipaatidel matka alustada. Pärast Jõgehara veskit on Pühajõgi 15-20 meetri laiune ning kõlbab paadisõiduks.

(Friedrich Haidak, artiklid ajalehest „Koit“)

Jõgehara küla

Ülle Sillamäe, avaldatud lugu valla ajalehes Kanepi Teataja

Kanepi Teataja uus rubriik „KUNI SU KÜLA VEEL ELAB...“ kiikab Kanepi valla külade ellu, tegemistesse ajaloos ja tänapäeval.

Esimene küla, mille eluolu lähemalt kaeme, on Jõgehara küla, mille pindala on 1347 ha, elanikke on 01.01.2008. a seisuga 63. Küla on oma elanike nägu. Praegu on Jõgehara tuntud Mesipuu talu poolest, kus asub külaplats, kõlakoda ja kus on juba kuuel aastal toimunud tore suvelõpuüritus „Rehepapi seitse ametit“.

Ajalooliselt on Jõgehara tuntud veskite tõttu. Milvi Hirvlaane vahendusel saame teada, et F. Haidak on aastaid tagasi ajalehes „Koit“ artiklite seerias „Veskid Võhandu jõel“ kirjutanud:

„Pühajõe esimeseks veskiks on Jõgehara. Seda nime on varem kasutatud mitmeti: Jõgearro, Jõdearu, Jõgeara. Jõgehara veski on juba 1839. a Rückeri kaardil. Esimesed jõumasinad olid pealtlöödavad vesirattad. 20. sajandi algul võeti kasutusele veeturbiin, mille võimsus pidi olema 35 hobujõudu, kuid madala veeseisu (veekukkumine 2 m) tõttu projekteeritud võimsust ei saavutatud. Sõjajärgseil aastail lisandus 20-hobujõuline lokomobiil ja pärastpoole ka diiselmootor. 1968. aastast saadakse elektrienergiat ülemaalisest energiasüsteemist.

Veski oli ümbruskonnas hinnatud hea püüli pärast. Alates 1932. a töötas siin kuulus püüliveski. Viimati jahvatati Jõgeharas vilja 1969. a.“

Et tegu oli tõesti tugeva ettevõttega, tunnistab reklaam, mida avaldati Kanepi laulupäeva kavalehes ja Kanepi pritsimeeste väljaandes:

JÕGEARA VESKI KOORASTE VALLAS

Sisseseade poolest täielikumatest ja parimatest tööstustest ümbruskonnas.
I osakond: Valtsidega püülitegemine, kruubid, kruubitangud ja lihtjahu.
II osakond: Villaketramine ja kraasimine. Riidevärvimine, vanutamine, pressimine ja dekoreerimine.
III osakond (saekoda): Võtab vastu palkisi saagimiseks, laudasi hööveldamiseks jne.
Müüb kõiksugu hööveldatud ja hööveldamata laudu.
Töö headuse eest täielik vastutus.

Austusega R. Põdder.

F. Haidak: „Veel tõi Jõgeharale tuntust puidutööstus, kus hakati 1959. a Hans Reedi juhendamisel valmistama kontrabasse. Tellimusi tuli üle vabariigi. 1965. aastani valmistati Jõgeharal 87 pilli. Kontrabasse valmistas ja häälestas Hans Reedi. Kui ta 1965. aastal tervislikel põhjustel pensionile läks, oli lõpp ka kontrabasside valmistamisel.“

Vestlesin Jõgehara küla elust pikemalt pillimeistri Hans Reedi tütre Maie Krukoviga.

Hans Reedi sündis 13. veebruaril 1908. a Kooraste Ala-külas 10-lapselises peres vanima pojana (peres oli 7 venda ja 3 õde). Koolis käis Koorastes 4 klassi, peale kooli hakkas kodus talutööd tegema. Pärast sõjaväeteenistust hakkas mängima külakapellis. Esineti simmanitel ja muudel rahvapidustustel. Pille oli vähe ja raske hankida, seepärast valmistati neid osalt ise. Kapellis mängisid veel Kornelius Oja (viiul), Aksel Tiisler (viiul), Johannes Reedi (duurkannel), Robert Habe (kitarr), Richard Ori (kontrabass).

Esimene kontrabass saigi tehtud kapellile oma koduses puutöökojas. Jüriussaia talus oli korralik puutöökoda ja hea eeskuju isa Augusti näol, kes oskas oma kätega teha kõike vajalikku koduses majapidamises. Kodus valmistati veel mööblit: kapid, voodid, lauad ja ka poleeritud mööblit.

Seoses Koigera algkooli sulgemisega ja perede loomisega läks kapell laiali. Kontrabass seisis mõnda aega talus, hiljem viidi Võrumaale Sulbi isetegevuslaste käsutusse. Duurkannel on Tallinnas muuseumis kus, täpselt ei teata.

Hans jätkas koos vendadega puutöö tegemist – poleeritud kapid, voodid, lauad – tellimise peale. Õed-vennad lahkusid isatalust, kohale jäi üks vendadest Kalju, kellega koos peeti talu ja valmistati kõike eluks vajaminevat – vankreid, vokke, uksi, aknaid jne.

Pärast Vene vägede sissetulekut oldi kahe aasta möödudes sunnitud talu käest andma – maksud olid sedavõrd kõrged. Hans läks tööle Jõgehara tootmispunkti. Koos venna Helmutiga panid aluse puidutöökojale, kus hakati täitma tellimustöid. 60-ndate aastate algul tellis Kärgula kool meistrilt kontrabassi. Hans võttis tellimuse vastu ja tegi pilli valmis ka. Talu puutöökoda oli 1950. aastal koos elumajaga tules hävinud, pill tehti valmis toonases teeninduskombinaadi ruumides. Siit algaski kontrabasside tootmine. Meistreid oli mitu – igaüks valmistas oma

detaili. Laki hankis Wenda Mandel, juhendamine, materjali hankimine, viimistlemine ja häälestamine oli Hansu töö. Pillid valmistati käsitsi – ainsateks tööriistadeks höövel ja klaasikild. Pilli kuju saadi šabloonidega. Põhimaterjaliks oli kasepuu, kuusk, vineer. Tingimused olid aga üsna viletsad. Lakiaurud oli mürgised, ruumides ventilatsiooni polnud. Kui Hansu tervis halvenes, jäi ta pensionile ja hakkas kodus jõudumööda tegema metallitööd – puulõhkujad, ketassaed, kaevupumbad jms. Hans Reedi suri 1980. a detsembris.

Maie ise mäletab oma lapsepõlve ja noorusaegset Jõgehara ainult soojade sõnadega: „Jõgehara küla õitseaeg oli esimese vabariigi ajal. Kuni 70-ndate aastateni, mida mina veel mäletan, külaelu kees, aga praegu on Jõgehara endine külakeskus tühi. Veskihoone on käest kätte käinud, seisab seal tühi, õnnetu, kurb. Praegu on veskihoones veel alles villamasinad, aga praegu on kõik lagunenud.

Varem näidati Jõgeharal kino, raamatukogu oli, peod olid, jaanituled. See oli kõige suurem tõmbekeskus ümbruskonnas Kooraste ja Kanepi kõrval.

Maie mäletab lapsena Pühajõge, mis oli alati väga kalarohke. Nootadega käidi kalal. Suurte plekkvannidega toodi forelle. Kala jätkus kõigile. Esimene tagasilöök kalarohkusele oli siis, kui kolhoosil oli palju väetist käes. Seda pandi lume peale ja lume alla, igasuguseid lollusi tehti. Vahepeal hakkas kala taastuma, kuid kadus uuesti ära, kui tulid elektripüüdjad. Kümmekond aastat tagasi lasti jõkke forellimaime ja oli jälle kala. Mööda oja tulid forellid tiiki üles, aga praegu on see jälle tühi. Ei ole kalamaimugi, see tähendab, et käiakse elektriga püüdmas. Nii kaua, kui meie inimesed mõistust ei kasuta, on lugu kurb. Mõni aasta tagasi sattus Maie elektripüüdjatele peale, rääkis nendega. Mehed aga vastu, et kui nemad siin ei püüa, tulevad teised. Kahju, sai ju lapsepõlvest peale siin isaga koos kalastatud. Elektripüük hävitab kala elujõu, ta enam ei hakka kudema, mari hävib ja kala kaob.

Muutuma hakkas küla siis, kui Maie veel kodus elas. Põlva teeninduskombinaadi siinne teeninduspunkt pandi kinni, jäi alles ainult villa töötlemine. Puutöökojas jäid kontrabassid alles, aga isa jäi grupi peale. Villatööstus töötas veel mõned aastad. Töökohti enam polnud, noortel siin midagi teha polnud ja läksid ilma peale laiali.

Esimene emotsionaalne tõus külaelus oli enne ärkamisaega. Siinsed jaanituled olid rahvarohked ja ümbruskonnas tuntud, lapsed tulid selleks puhuks koju. Vahel oli 70-80 inimest jaanitulel. Rahvas tuli kokku: kellel olid oma õllepunsud kaasas, pillimehed mängisid, kiik oli. Aga see elu hakkas vaibuma, kui lapsed suureks kasvasid. Nüüd on neil lastel omakorda lapsed. Tekib järgmine laine – kes tol ajal käisid jaanitulel, ütlevad, et peaks midagi oma lastele ka tegema, sest need mälestused tollest ajast olid ikka võrratud. Ja teine asi veel – külas on alles veel vanem generatsioon, külamemmed, kes ei lähe Kanepisse kohviõhtule, aga tulevad Rehepapi päevale. See on ainuke koht, kuhu nad on nõus kodust välja tulema. Nende elu on olnud töö ja tööga seonduv – tööriistad, oskus neid kasutada.

„Me oleme Rehepapi üritust viiel aastal teinud," selgitab Maie, „see ei ole kommertsüritus, me pole tulu teeninud. Aga see üritus on kummardus neile vanadele maainimestele, keda on mitu korda paljaks tehtud – sõna otseses mõttes. Omal ajal küüditamised, reformid. Ka rahareform – oli küll inimesi, kes oli oma tööga ja loomadega korjanud suuri summasid, kuid tuli Eesti kroon, jäi see kõik neil sinnapaika, sest nemad ei osanud rublasid realiseerida. Ja niisuguseid maainimesi ei olnud vähe.

Rehepapi üritus teha tuli külast/talust endast – vaja oli lastele, endale, vanade jaoks korraldada päev, mis kõigile korda läheks. Ja nii see läks."

Mesipuu talu perenaine Maie muidugi tahaks, et inimesed julgeksid tulla ühistegevusse. Eales pole niisugust olukorda, et midagi teha ei ole. Kes aga midagi suudab, oskab, tahab teha, tulgu julgelt kaasa. Kõik inimesed on vajalikud. Igasugune abi, kasvõi idee tasandil, on alati teretulnud.

Et maal püsima jääda, peab tõesti rohkem pingutama kui linnas. Omal ajal läks ka Maie linna, oli seal 20 aastat. Karjalauta minna ei tahtnud ja muud siin lihtsalt teha polnud.

Praegune aja märk näitab, et tullakse maale tagasi. Noored tulevad tagasi, kui on olemas tingimused – teed korras, internet, vesi, vähegi katust pea kohal. Maiel on hea meel noorte perede üle, kes Jõgeharale on oma kodu rajanud. Muidugi ei tulda massiliselt, aga nurinaga ja virinaga samuti kaugele ei jõua.

Ikka ise peab midagi tegema, küll siis hakkab elu minema kah.

Maie teada tulid siia elama noored inimesed, keda tema veel ei tunne. Vastu võttis meid noor perenaine Nele, kes parasjagu lapsega kodus. Naine räägib, et nemad tulid siia Võrumaalt. Aga miks just siia? Oma kodu otsiti juba pikemat aega, ühel päeval jäi pilk selle maja müügikuulutuse peale pidama. Sõideti maja vaatama, kohale jõudes oli äratundmine selge – siin hakkame elama. Nüüd on hoonel teine hingamine. Nele lisab veel, et nende vanemad olid päris ära ehmatanud oma laste elukoha valikut nähes. Naabreid näha polnud, mets ümberringi, aga noored just niisugust elupaika tahtsidki – hea ja rahulik olla.

Jõgehara külal veel külavanemat pole. Talu perenaise arvates peab külavanem olema inimene, kes tõesti võtab seda ülesannet täie vastutusega – ta peab olema autoriteetne, tal peab olema piisavalt aega ja võimalusi, et küla asjadega tegeleda. Lihtsalt kriipsu pärast pole ju mõtet ametit pidada.

Peab julgema elada. Kui inimene tunneb, et tahab midagi teha, siis tuleb seda ka teha. Kodunt peab olema julgust välja tulla. Igaühe juurde ei jõua ka külavanem. Ise tuleb olla aktiivne.

Vana kontrabass jõudis koju

Ülle Sillamäe

Teisipäeval, 27. aprillil 2010 oli põhjust rõõmustada kahel tegelasel – vanal kontrabassil ja Mesipuu talu pererahval.

Vana kontrabassimeistri Hans Reedi kätetöö jõudis pärast poolesajandilist teenistusaega tagasi koju. Pill on väärtuslik selle poolest, et koju naasnu on esimeste kontrabasside seast, mis meister ja tema kaaslased valmistasid. Kontrabasse hakati valmistama Jõgeharal 1959. aastal kuni 1965. aastani ja sel perioodil valmis 87 muusikariista.

Ajaloolise tähtsusega kontrabassi oli tulnud vastu võtma neli põlvkonda pillimeistri lähedasi: vend Kalju, tütar Maie abikaasaga, tütremees Vallo lastelaste Hannabethi ja Robiniga. Ajahambast puretud kontrabassi andis Maie Krukovile – Hans Reedi tütrele üle Roosu talu peremees Aivar Rosenberg, kes teadis pilli ajaloost seda, et toonase kolhoosi „Tõusev Koit" esimees Jaan Reiman kontrabassi muretses ja see teenis ausalt külakapelli ja rahvast mitukümmend aastat. Ainult vahepeal oli vaja teha „iluravi ja hooldust". Siis võis jälle tegudele minna ja auhinnalisi kohti võita. Viimane nimetet kontrabassi kasutaja oli Raimo Reiman, kuid aeg ja mood muutuvad ja viimased viis aastat veetis pill puhates, sest kapelli toetas bassi pumpsutades elektriline basskitarr.

Seetõttu võiski vanameistri pilli tagasi kinkida. Oma kätetööd tundis ära ka Hans Reedi juures töötanud meister Valter Juzar ja Hansu vend Kalju Reedi. Valter teadis rääkida esimeste pillide tegemise tehnoloogiat. Ega eeskujusid kontrabasside näol ju polnud, seetõttu võeti üks viiul osadeks ja uuriti selle pealt, mis osadest üks pill kokku käib (meenutame, et umbes samal ajal saagisid noormehed vineerist omale kitarre). Keelekinnituskruvid telliti Põlvast ja need olid metallist erinevalt liigikaaslastest, kelle kaelal ilutsesid puupunnid.

Päris täpselt ei osatud küll kontrabassi sünniaega dateerida, aga arvata on, et tegu on 1960. aastal valminud pilliga. Aivar Rosenberg on kuulnud ka teisest kontrabassist, mis sinna kanti muretsetud, aga sellest pillist ei ole enam midagi kuulda ega näha olnud.

Pilli tulevikku teab Maie täpselt – esialgu läheb kontrabass talutuppa ootama restaureerimist ja seejärel on pererahval plaanis teha pillituba-muuseum, kus saab näha vanameistri tööriistu, tutvuda pilli valmistamise tehnoloogia ja ajalooga. Seda kõike omal jõul teha ei jõua, seepärast peab hea mõte jääma projektiootele.

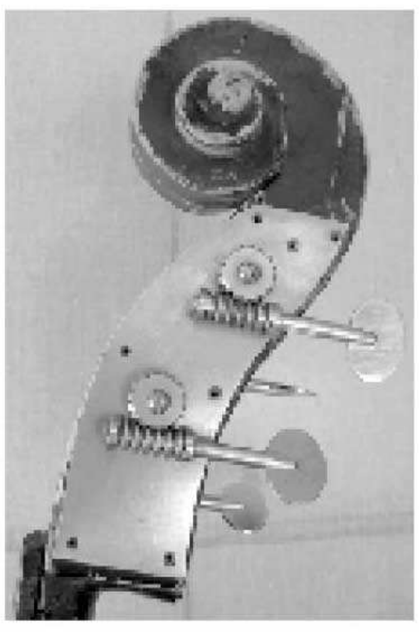
Loodame, et vanale kontrabassile tuleb veel seltsilisi, kes Jõgehara tootmispunktis puidutöökojas sündinud. Vähemalt on huvitav teada, kuhu Eestimaa nurka Hans Reedi pillid jõudsid ja mis neist tänaseks saanud on. Algus on igatahes tehtud.

Kontrabassi annab üle Aivar Rosenberg, vastu võtab Hennu Krukov (vasakul), Maie Krukov ja Kalju Reedi.

Meistrimärk kaane all.

Suvemuusika kontserdid

Kanepi Teataja
Vallavalitsuse ja vallavolikogu ajaleht

Suveõhtu muusikaga Koorastes

Tiiu Leppikus, Kanepi Teataja 2009, august

22.juulil toimus Kooraste vanas mõisapargis aiamuusika kontsert, kus esinesid noored viiuldajad Prantsusmaalt, Põlvast, Võrust. Kontserdi teises osas laulis Kärt Tomingas Are Jaama kitarrihelide saatel. Kontserdi organiseeris perekond Kivirand, kes on kujundanud ümbruse kauniks ja meeldivaks puhkepaigaks ja nagu selgus, ka väga heaks muusika nautimise kohaks.

Koorastes veedab juba aastaid oma suvesid prantslasest viiuliprofessor Miroslav Roussine perega. Poeg Aleksei koos oma kaaslaste Leon Bogino ja Marinu Leidžiga Prantsusmaalt andsid koos Põlva muusikakooli viiuliõpilastega suurepärase kontserdi, mille kavas olid J.-M. Leclairi sonaadi I osa, G. Ph. Telemanni prelüüd, I. Frolovi Divertisment ja Nali. Põlva Muusikakoolist esinesid Ranno Tamm, Karmen Urb, Grete Lokko ja Kärolin Orav, kes avasid kontserdi Ch. Dancla Meditatsiooniga.

Aleksei Roussine ja Maaren Randvere (pärit Võrust, õpib Tallinna Muusikakeskkoolis), esitasid suurepäraselt J. S. Bachi kontserdi kahele viiulile. Kontserdi lõpuks esitasid kõik noored viiuldajad üheskoos C.Saint-Saënsi tuntuma loo „Luik“. Kontsertmeistrina juhendas ja saatis noori muusikuid Raina Urb Põlva muusikakoolist, teadustas Tiina-Mai Arund.

Ka Kärt Tomingas on kaheksa aastat Koorastes suvekodu omanud ja oli meeleldi nõus esinema Urmas Kiviranna kutse peale. Tema laulude vahele räägitud lood elust ja oma laulude tekkeloost lõid väga laheda meeleolu kontserdile. Kontserdi õnnestumiseks tulid esinejad kokku juba ennelõunal ja oli hirm, et vahelduvad vihmahood võivad kontserdi nurjata, kuid õhtupoolikuks oli ilm päikseline ja kohaletulnud said suurepärase elamuse osaliseks.

Perekond Kivirand tänab lisaks esinejatele ka häid abilisi Vaaba talust, Kanepi gümnaasiumist, kauplusest „Aid ja Kodo“, Jussi Kaubandusest, tänud kõigile, kes kontserdile kaasa aitasid. Kuulajate soov oli taas Koorastesse kontserdile tulla ja selleks edu korraldajatele!

Kooraste Aiamuusika 2010

Rein Ahas, Kooraste suvitaja aastast 1996

Juba teist aastat toimuv Kooraste aiamuusika kontsert on tore elamus. Suuri, üleriigilisi üritusi, tuure ja tähti liigub Eestis suvel palju. Kes jõuaks neid kõiki külastada ja nende eest maksta? Seda enam omavad väärtust kohalikul algatusel toimuvad üritused, kus külarahvas ise teeb, ja ise naudib. Kooraste mõisapargis toimuv aiamuusika on just niisugune „oma küla“ üritus. Esinejad on enamasti Koorastega seotud inimesed. Pariisis elav, aga Koorastes aastakümneid suvitanud Miroslaw Roussine on siia toonud noorte viiuldajate esinduse. Viiuldajad tulevad Pariisist Kitselaane talu stuudiosse harjutama ja annavad siin ka kontserdi. Lisaks esinevad Põlva ja Võru viiulinoored, kes saavad siin esimesi erialaseid kontakte välismaa samaealistega. Möödunud aastal oli teine esineja Koorastes üle kümne aasta suvitanud Kärt Tomingas. Peab märkima, et mitmed tema laulud on Koorastes ka sündinud! Sellel aastal esines Aiamuusikal Põlvamaalt pärit laulja Jaan Sööt, kes on Kooraste järvedel kalastanud juba aastakümneid. Mõnedki tema püütud angerjad on väärikalt Kooraste mitteametlikus edetabelis. Temalgi on mõned laulud siin loodud.

Urmas ja Kristel Kiviranna ja nende pere eestvedamisel toimuv üritus on kujunemas traditsiooniks. Järgmisel aastal on oluliseks tähtpäevaks 500 aasta möödumine Kooraste esmamainimisest – meie küla on palju vanem kui paljud maailma miljonilinnad. Hajaasustus ja rahulik meel aitavad meil selles kiires maailmas endaks jääda.

Seekordne kontsert oli ka heategevuslik, Põlvamaa noorte sportlaste toetuseks annetati märkimisväärne summa.

Ülevaade maaelust tänapäevase pilguga

Vambola Raudsepp

Kooraste küla muinasajal

Arheoloogiliste leidude ja kivikalmete olemasolu varal võib väita, et külad ja hajutalud olid tekkinud Koorastes juba II aastatuhande esimesel poolel. Arvatavasti oli siin siiski vaid mõni üksik küla (Kooraste, Jõgehara jt), mis olid oma looduslike piiridega, so järved, metsad, sood, ojad ja jõed.

Arheoloogiamälestis Kooraste mõisa südames: Asulakoht II aastatuhande I poolel

Talud 19. ja 20.ndal sajandil

Talukohad oma nimedega konkretiseerusid seoses talude päriseks ostmisega , mis algas 1850.aastatel ja kestis kuni 20. sajandi alguseni. Enne päriseks ostmist oli tegemist renditaludega/rendikohtadega.

1919. aasta maareformiga võõrandati ka Kooraste mõisa maid uuteks asundustaludeks. Lõpuks võimaldati alates 1927. aastast rendikohti rentnikele soodsalt ära osta. Kooraste nö endise mõisapiirkonna talude suurused ja võimsused kujunesid väga erinevalt, kuid keskmiselt oli põllumaad 10 ha, metsa 5 ha, kariloomi 5, hobuseid 2 jne.

Talud 1930.ndate lõpus ja nende lühiiseloomustus

Kooraste mõisapiirkonna talude õitseajaks võib pidada 1930-ndate aastate lõppu, mil nende suurus ja majanduslik võimsus vastasid külaelu tingimustele. Tänu mitmete mehhanismide soetamisele muutus talutöö tõhusamaks ja vähem füüsilist jõudu vajavaks. Suurt tööd tegid taluperemehed põldude kividest puhastamisel ning kuivendustöödel, so uue põllumaa juurdetegemiseks. Alljärgnevalt mõni sõna iga suurema talu kohta.

Tiibuse A-57, Peeter Ahk (lüpsilehmi 3, noorkarja 1; rohuniitja viljalõike seadeldisega).

Poti A-50, Ludvig Bauman (põldu 14 ha, heinamaad 7, karjamaad 3 ha, kariloomi 8, hobuseid 2, peeti ka mesilasi).

Vaaba A-29, Aleksander Daniel (väikekoht esialgu koos venna Karliga).

Rausi A-10, Karl Daniel (lüpsilehmi 4, noorkarja 2, hobuseid 2; Kooraste Masinatarvitajate ühingu asepresident, Erastvere Ühispanga liige).

Kitselaane A-6, Konrad Hallap (põllumaad 8 ha, kari 4-pealine, hobuseid 1).

Koke A-17, Artur Hani (5 lüpsilehma, noorkarja 2; olemas kartulivõtmismasin).

Lätte A-31, Richard Hõrak (maad 5 ha, 2 lüpsilehma; tegutseb sepana).

Rundsa A-20, Leonhard Hüva (lüpsilehmi 4, noorkarja 2 ja hobuseid 1).

Saare A-41, Eduard Jurs (lüpsilehmi 3).

Alakivi 21-b, Karl Kava (põldu 16 ha, metsa 4, lüpsilehmi 4, noorkarja 3, hobuseid 2, mesipuid 4; masinatest rohuniitja, viljapuhastamise ja linaharimismasin).

Kastumäe A-19, Aleksander Kihulane (põldu 16 ha, metsa 14 ha, lüpsilehmi 6, noorkarja 2, 1 pull, hobuseid 2).

Oru A-30, Elmar Koovik (põldu 3 ha, lüpsilehmi 2).

Tebe 23, Jaan Kõiv (lüpsilehmi 4, pulle 2, noorkarja 2, hobuseid 2; rohuniitja, loorleha, turbapurustaja ja viljapuhastaja, peale selle mesilased).

Piiri A-32, August Kõrran (koos vennaga).

Ebasoo A-18, Oskar Kõrran (lüpsilehmi 4, 2 hobust; rohuniitja ja loorreha).

Koke-Tooma (Tuumani) 32-a, Elmar Ladva 8Põldu 22 ha, metsa 1 ha, kariloomi 10, hobuseid 3; rohuniitja, loorreha, heksli- ja viljapuhastusmasin, reaskülvimasin ning linamurdmismasin).

Piirisaare, Rudolf Ladva (kaupluseomanik).
Nigula 32-b, Voldemar Ladva (lüpsilehmi 7, noorkarja 2, hobuseid 2; rohuniiduk).
Kitselaane asunduskoha talu, Paul Länik (lüpsilehmi 2, noorkarja 1, hobuseid 2).
Müristaja (asunduskoha talu), Johannes Parman (kariloomi 5, lüpsilehmi 3).
Ala-Kivi 21-a, Eduard Piho (põldu 17 ha, metsa 2 ha, kariloomi 6, lüpsilehmi 4, hobuseid 2).
Verioja A-31, Julius Roosbaum (põldu 7 ha, 3 lüpsilehma, noorloomi 2, hobuseid 2, peetakse ka mesilasi).
Jaani-Adami 28, Juhan Teever (põldu 20 ha, metsa 5 ha, kariloomi 7, lüpsilehmi 4).
Söödi A-120 (Kurvitsa), Ludvig Tina (kariloomi 7, lüpsilehmi 5; saekaater, laastumasin ning veel mitmed masinad).
Märkus: paraku puuduvad andmed mõnede vanade suuremate talude kohta, näiteks Tamme-Kusto, Saare, Lokko, Kapatsi, Mihkli-Hani /Kivi Mihkli/ jt.

Taluperemeeste teened ja ühiskondlik tegevus

Mitmete Kooraste taluperemeeste teened Eesti Vabariigi ees väljendusid ennekõike osavõtus Vabadussõjast. Tuntuim nendest oli Ludvig Bauman, kes võttis osa I maailmasõjast ja talle omistati III järgu Georgi rist vahvuse eest ning osales ka Vabadussõjas ja talle omistati Vabadussõja mälestusrist. Vabadussõjast võtsid osa paljud selle valla meestest, kuid Kooraste mõisapiirkonnast nimetame mõningaid: Karl Daniel, Artur Drenkhan, Konrad Hallap, Richard Hõrak, Eduard Jurs, Elmar Koovik, August Kõrran, Voldemar Ladva, Paul Länik, Johannes Mets jt.

Taluperemeeste ühiskondlik-seltsitegevus oli väga mitmepalgeline, kusjuures nimetada saab vaid mõningaid: vallavolikogu, piimaühing, kindlustuskassa, haridusselts, tuletõrje jt. Nimetama peab veel laulu- ja pasunakoori ning oli muudki, mis seondus küla kultuurieluga.

Kolhoseerimine Kooraste mõisapiirkonnas

Kooraste mõisa südamesse (Mäe-Kooraste) loodi kolhoos "Rahvaste Sõprus" 29.novembril 1948.aastal. See tähendas loodud talude hävitamist ja nende vara vägivaldset ülevõtmist.
Kahetsusväärne oli see, et korras taluhooned ei leidnud kolhoosi tingimustes enam sellist kasutamist nagu varem ning nad hakkasid amortiseeruma ja lagunema. Hakkasid tekkima mahajäänud talukohad oma lagunenud kõrvalhoonetega.

Küla nö sotsialistlik ümberkorraldamine muutis tundmatuseni elukeskkonna ning paraku kadusid aastakümneteks taluelu traditsioonid. Muutused Kooraste külas tulid uuesti seoses Eesti Vabariigi taastamisega 1991.aastal.

Talukohad eramajapidamisteks või suvilateks

Kanepi kolhoosi likvideerimise tulemusel Kooraste mõisapiirkonda arvestatavaid põllumajanduslikke talusid ei tekkinudki ja nende järele polnud ka vajadust. Siiski veel 1990.natel aastatel oli paljudes üksikmajapidamistes lehm, noorloomi, sead, kanad jt, kuid aastaks 2011 neid praktiliselt enam ei ole. Põhjuseks on ka kohaliku rahvastiku vananemine.

Tekkis vaid üks elujõuline Liivasaare suurtalu, mille omanikuks on Rain Rekker.

Talutared ja hooned on enamasti saanud omanikud, kuid taludel on uus otstarve: Nüüdisajal on nad lihtsalt muutunud vanadele elanikele koduks ja samas on hulgaliselt suvila-tüüpi taluehitusi.

Kooraste on siiski elujõuline keskus, kus on mõnus elada.

Kooraste Küla Selts MTÜ

Urmas Kivirand

MTÜ Kooraste Küla Selts on asutatud hiljuti Kristel ja Urmas Kiviranna eestvõttel. Eelnevatel aastatel on korraldatud kaks aiakontserti, kus esinesid noored viiuldajad Prantsusmaalt, Põlva ja Võru Muusikakoolist ning Kärt Tomingas ja Jaan Sööt. Aiakontserdid kujunesid üllatavalt populaarseteks. 2010. aasta aiakontsert oli heategevuslik, kus Põlva Kergejõustiku Klubi noorsportlaste toetuseks koguti 6000 krooni.

"TEEME ÄRA" talgud on toimunud kahel aastal, eesmärgiks oli korrastada Kooraste Suurjärve kallas. 2011. aastal oli suurimaks tegevuseks Kooraste 500. aastapäeva mälestuskivi paigaldamine. Selleks tuli metsast leitud looduslik kivi kohale vedada ja mõisa-aegne kivitee rohukamara alt välja puhastada. Nüüdseks on kivi paigaldatud ja ettevalmistused aastapäeva pidulikuks tähistamiseks täies hoos. Kirjutasime projekte ja saime ka rahastuse. Meie tegevusest pilte ja videosid saab vaadata internetist, seltsi koduleheküIg on www.kooraste.eu

Suur tänu kõigile!

"Teeme ära", 2010

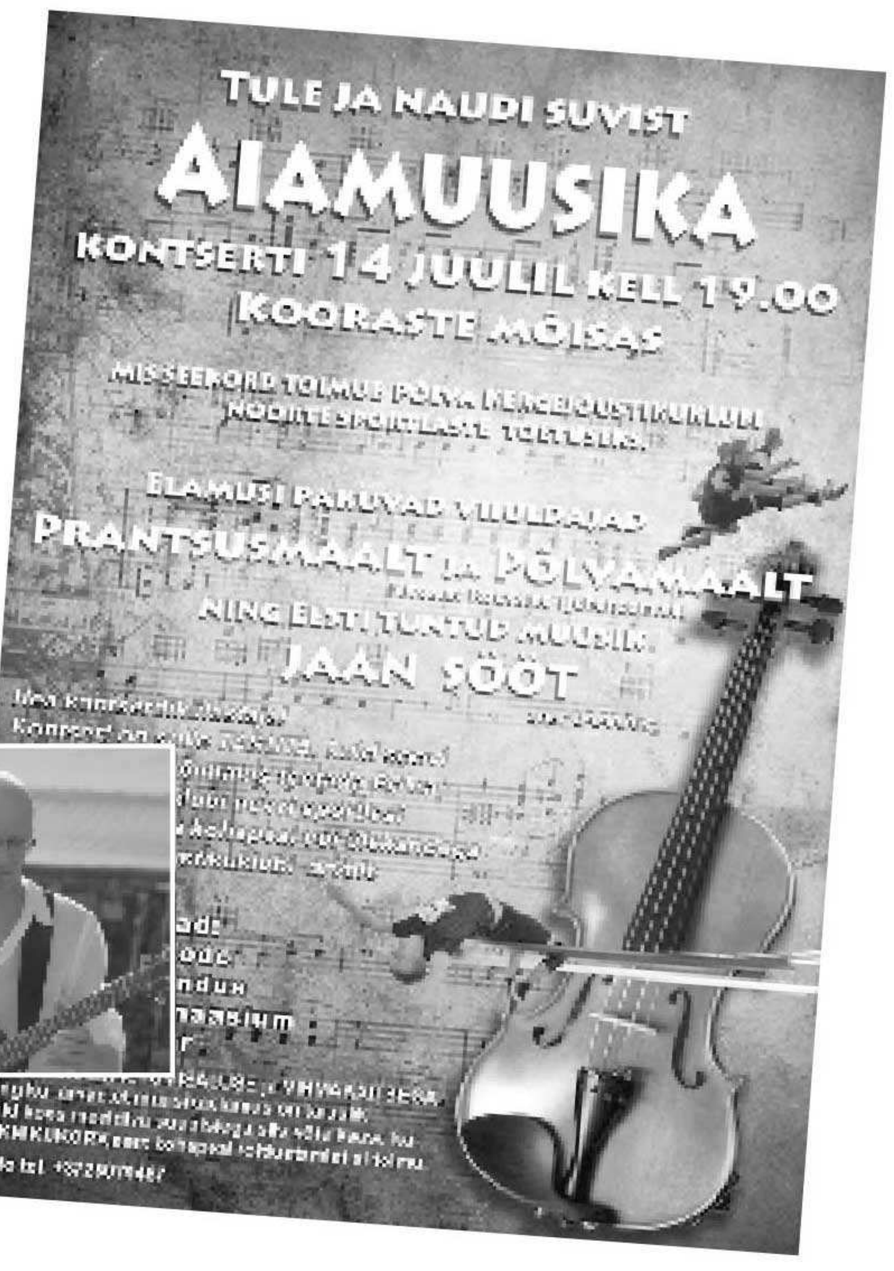
Rein Ahas, Roosi Ahas, Kalju Ennok, Rain Ennok, Maanus Hass, Meelis Hass, Riina Hass, Tõnis Hirschon, Kalle Kalamees, Knut Klais, Maribel Klais, Saamuel Klais, Meeli Koovit, Janno Kirsipuu, Andres Kivirand, Helle Kivirand, Juta Kivirand, Gerald Kivirand, Gerret Kivirand, Kristel Kivirand,Toomas Kivirand, Kalle Kõrran, Joonas Leib, Lilian Leib, Arno Leppikus, Tiiu Leppikus, Maive Loot, Malle Luik, Tiia Länik, Karine Mandel, Aime Oja, Tiiu Oja, Agnessa Raudsepp, Priit Raudsepp, Linda Rekker, Robert Rekker, Mari-Anne Rüütli, Rauno Rüütli, Paul Rüütli, Tiiu Rüütli, Aare Sild, Merike Tigas, Toomas Veski, Ludmilla Vestrik, talgujuht Urmas Kivirand

"Teeme ära", 2011

Rein Ahas, Roosi Ahas, Kalju Ennok, Maanus Hass, Meelis Hass, Riina Hass, Tõnis Hirschon, Kalle Kalamees, Meeli Koovit, Heldi Kotkas. Janno Kirsipuu, Ülle Kirsipuu, Andres Kivirand, Gerald Kivirand, Gerret Kivirand, Gertrud Kivirand, Helle Kivirand, Juta Kivirand, Kristel Kivirand, Taavi Kivirand, Toomas Kivirand, Kalle Kõrran, Joonas Leib, Lilian Leib, Arno Leppikus, Tiiu Leppikus, Malle Luik, Karine Mandel, Aime Oja, Toomas Piho, Agnessa Raudsepp, Priit Raudsepp, Robert Rekker, Mari-Anne Rüütli, Tiiu Rüütli, Aare Sild, Ülle Sillamäe, Toomas Veski, Ludmilla Vestrik, talgujuht Urmas Kivirand

Suvemuusika kontsertide eest:

Miroslav Roussine, Aleksei Roussine, Leon Bogino, Marinu Leidži, Põlva Muusikakool, Raina Urb, Tiina-Mai Arund, Maaren Randvere, Võru Muusikakool, Kärt Tomingas, Are Jaama, Ülar Mark, Jaan Sööt

Mälestuskivi eest:

Toomas Piho, Rain Rekker, Andres Kivirand,
Toomas Kivirand, Urmas Kivirand,
Rauno Rüütli, Aare Sild, Kalju Ennok,
Kristel Kivirand, Helle Kivirand, Juta Kivirand

Näitemängu „Varetepalu" eest:

Jan Rahman, Eesti Kultuurkapitali Kirjanduse sihtkapital,
Eesti Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupp, Eesti Kultuurkapitali
Põlvamaa ekspertgrupp, Kanepi seltsimaja näitering,
näitlejad Meelis Vahtramäe, Heldur Hoop, Marek Vassilko,
Ingrit Ulst, Hennu Krukov, Aivo Kikerman,
Kent Joosep, Märt Torop, Rauno Rüütli, Taavi Helbre,
Tiina Hoop, Ülle Käsik, Leili Gribova,
Kanepi segakoori lauljad, dirigent Kalev Lindal,
eestlaulja Saidi Tammeorg,
Saverna rahvatantsijad Maria Drenkhani juhendamisel,
lavastaja Ülle Sillamäe, dekoratsioonid Urmas Kivirand,
helikujundus Maanus Hass

Sisukord

Saateks - Tiiu Leppikus 3
JÄRVEDEST - lühendatud Aare Mäemets, Eesti NSV järved ja nende kaitse 4
KOORASTE JÄRVEDE PÕHJAPROFIILID - Andreas Porman ja Rein Ahas 4
KÕIGE VANEM AJALUGU - Milvi Hirvlaane 8
KOORASTE MÕIS JA SELLE OMANIKUD - Milvi Hirvlaane 8
- Kooraste mõisa Ungern-Sternbergid - Milvi Hirvlaane 10
- Mida jutustavad vanad fotod. Vestlusring Kaja Kirsipuu juures - Tiiu Leppikus 13
LEGENDID JA TÕESTISÜNDINUD LOOD - kogunud Milvi Hirvlaane 17
KOHTUSKÄIMISE LOOD. Talurahvaliikumine Eestis 1845-1848. Kohtuprotokollid. 19
KOORASTE VALLA TALUD 1940. AASTAKS. Väljavõte koguteosest „Võrumaa” 22
KÜÜDITATUD KOORASTE VALLAST 1949. aastal. 33
KOLHOOSIAEG PILTIDES 34
KOORASTE KOOLI AJALUGU - Robert Taba 43
AAJA TABA MÄLESTUSED - Milvi Hirvlaane 55
KOORASTE KOOLI AJALOO JÄRG - Liidia Vilde 57
- Kooraste kooli 210.sünnipäeva tähistamine - Liidia Vilde 68
- Piima normaliseerimise raha - Milvi Hirvlaane 71
- Lugu koolis juhtunust - väljavõte kroonikast 72
KOORASTE RAHVAMAJA - Hele-Mall Türna 73
NIMEKAID KULTUURI- JA HARIDUSTEGELASI
ENNE TEIST MAAILMASÕDA - Milvi Hirvlaane 74
PAUL REIM - PÜHENDATUD ELU EESTI METSANDUSELE - Milvi Hirvlaane 76
KAJA KIRSIPUU MEENUTUSED - Milvi Hirvlaane 79
PAUL VASSARI KIRJAD LINDA HELMI OJALE 1901-1907 - Milvi Hirvlaane 80
KIRJANIKUST JA KUNSTNIKUST ERIKA ALAND-VERNIKUST 83
VESKID - Joonas Leib, Friedrich Haidak 85
JÕGEHARA KÜLA - Ülle Sillamäe 87
- Vana kontrabass jõudis koju - Ülle Sillamäe 89
TÄNANE KOORASTE 90
- Suveõhtu muusikaga Koorastes 2009 - Tiiu Leppikus 90
- Kooraste aiamuusika 2010 - Rein Ahas 90
- Ülevaade tänapäevase pilguga - Vambola Raudsepp 90
- MTÜ Kooraste Külaselts - Urmas Kivirand 92
- Tänud 93
SISUKORD 95

Esikaanel: Kooraste Suurjärv ja mälestuskivi
Kooraste mõisa esmamainimisest 1511. aastal
(fotod Maanus Hass).
Tagakaanel: Kooraste Suurjärve sügavusmudel
2011 juunis teostatud mõõdistamiste põhjal, autor
Andreas Porman, Tartu Ülikooli geograafia osakond.
Sisekaanel ees: kaart “Kooraste kinnistud” 2011,
autorid Meeli Mets ja Rein Ahas
Tartu Ülikooli geograafia osakond.
Tagakaane siseküljel
“Teeme ära” talgulised ja suvemuusika kontsert
(fotod Maanus Hass).

Maal Kooraste mõisa seinalt.

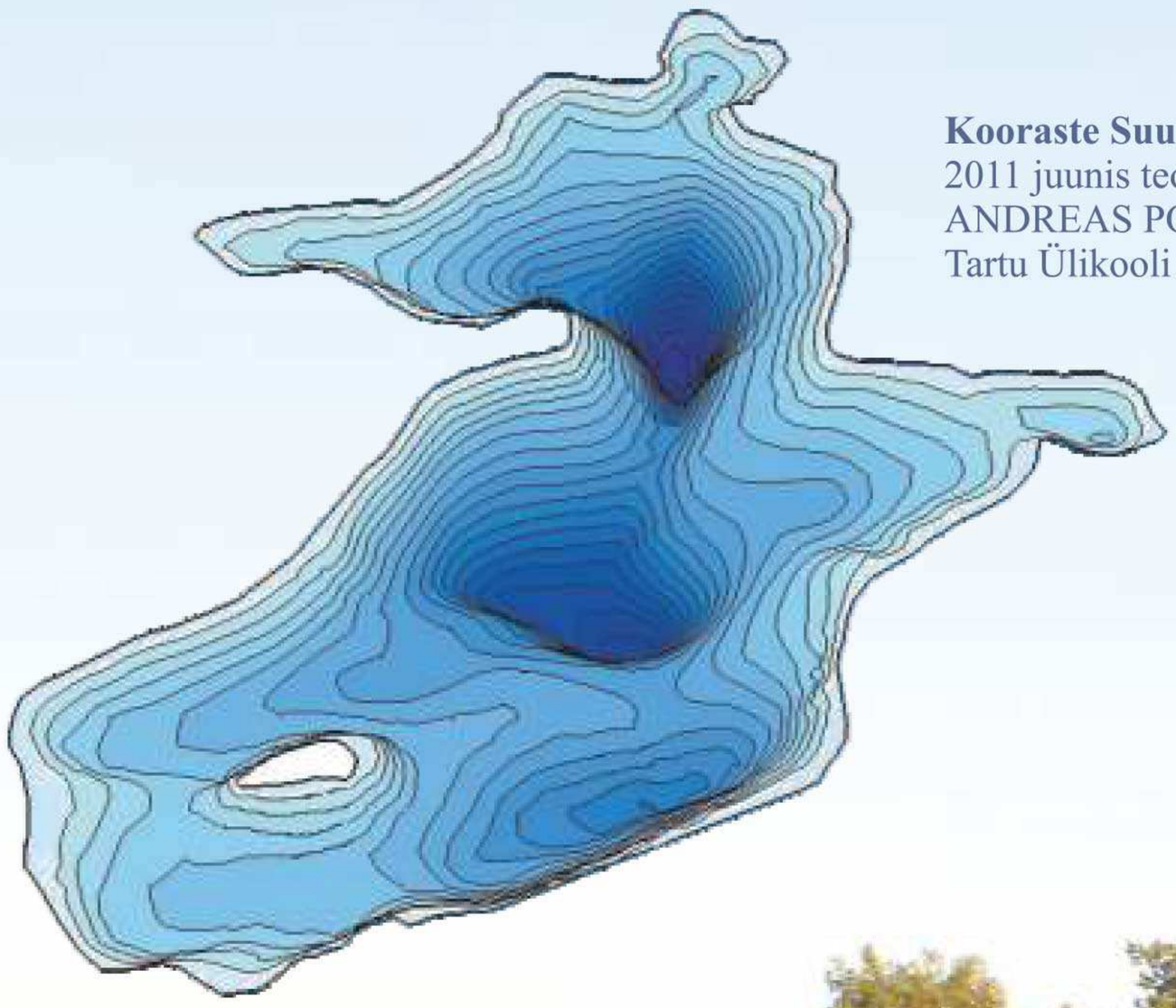

Teeme ära 2011

Teeme ära 2010

Kooraste Suurjärve sügavusmudel
2011 juunis teostatud mõõdistamiste põhjal.
ANDREAS PORMAN,
Tartu Ülikooli geograafia osakond

ISBN 978-9949-21-919-3